

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УНІВЕРСИТЕТ НАЦІОНАЛЬНОГО І СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА
ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ БРАГАНСИ
СТАРОПОЛЬСЬКА ВИЩА ШКОЛА В КЕЛЬЦЕ
ІНСТИТУТ ТУРИЗМУ, ПІДПРИЄМНИЦТВА І СЕРВІСУ
ННЦ «ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ» НААН УКРАЇНИ
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР
ФЕДЕРАЦІЯ АУДИТОРІВ, БУХГАЛТЕРІВ І ФІНАНСИСТІВ АПК УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЕКСПЕРТНО-
КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР МВС УКРАЇНИ**

24 червня 2022 року, м. Луцьк

**СУЧАСНІ КРИЗОВІ ЯВИЩА В ЕКОНОМІЦІ ТА
ПРОБЛЕМИ ОБЛІКОВОГО, КОНТРОЛЬНОГО ТА
АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ
ПІДПРИЄМСТВОМ**

Тези доповідей XIV Міжнародної науково-практичної конференції

**MODERN CRISIS PHENOMENA IN THE ECONOMY AND
PROBLEMS OF ACCOUNTING, CONTROL AND
ANALYTICAL SUPPORT OF ENTERPRISE MANAGEMENT**

Abstracts of the XIV International Scientific Conference

Випуск 14

Луцьк – 2022

*Рекомендовано до друку
Науково-технічною радою Луцького національного технічного університету,
протокол № 1 від 27.09.2022 р.*

Редакційна колегія: **головний редактор** – д.е.н., професор *Вахович І.М.* (Україна); **відп. редактори** – к.е.н., доцент *Чудовець В.В.* (Україна); к.е.н., доцент *Камінська І.М.* (Україна); д.е.н., професор *Голян В.А.* (Україна); д-р, професор *Башева С.А.* (Болгарія); д-р, професор *Гжегож Зажонц* (Польща); д-р, професор *Луїс Фролен Рібейро* (Португалія); к.е.н., доцент *Бабіч І.І.* (Україна); к.е.н., доцент *Бродська І.І.* (Україна); к.е.н., доцент *Гаврилюк О.О.* (Україна); к.е.н., доцент *Голячук Н.В.* (Україна); к.е.н., доцент *Жураковська І.В.* (Україна); к.е.н., доцент *Зеленко С.В.* (Україна); к.е.н., доцент *Карімов Б.Х.* (Таджикістан); к.е.н., доцент *Московчук А.Т.* (Україна); к.е.н., доцент *Нужна О.А.* (Україна); к.е.н., доцент *Писаренко Т.М.* (Україна); к.е.н., доцент *Савош Л.В.* (Україна); к.е.н., доцент *Сидоренко Р.В.* (Україна); к.е.н., доцент *Талах В.І.* (Україна); к.е.н., доцент *Талах Т.А.* (Україна); к.е.н., доцент *Тлущевич Н.В.* (Україна).

С 78 **Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством:** матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції (24 червня 2022 р.) / відп. ред. В.В. Чудовець. Вип. 14. Луцьк: ВІП ЛНТУ, 2022. 236 с.

У збірнику подано матеріали досліджень, виголошених на XIV Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством», що була проведена кафедрою обліку і аудиту факультету бізнесу та права Луцького національного технічного університету у червні 2022 року. У публікаціях висвітлено шляхи удосконалення теорії обліку в умовах глобалізації економіки; теоретико-методологічні передумови гармонізації системи фінансового обліку та звітності; управлінський облік і контроль через призму філософії конструктивізму; аналітичне забезпечення діяльності суб'єктів господарювання; перспективи розвитку аудиту та економічної експертизи; науково-практичне обґрунтування впровадження інформаційних технологій в облік, аналізі та контролі; проблеми обліку, контролю і аналізу: інституціональний аспект; національні і глобальні проблеми розвитку економіки.

Для науковців, аспірантів, студентів і всіх, хто цікавиться актуальними проблемами і перспективами розвитку обліку, оподаткування, контролю, аналізу та аудиту.

Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, економіко-статистичних даних, галузевої термінології, інших відомостей.

ЗМІСТ

Бабіч І.І. Проблеми документування і податкового контролю господарських операцій в умовах воєнного стану в Україні	9
Бельдій А.М., Гуцаленко Л.В. Аудит об'єктів інтелектуальної власності та нематеріальних активів в умовах воєнного стану	11
Бондаренко О.О. Аналіз динаміки волатильності фінансових ринків в умовах сучасних викликів глобальних	13
Бондаренко О.О., Лисенко А.О. Застосування можливостей табличних редакторів для вирішення задач автоматизації функцій обліку та контролю	16
Бондаренко О.О., Лисенко О.О. Перспективи використання засобів ділової графіки в задачах обліку, аналізу та контролю	19
Бондаренко О.О., Мельник О.В. Практичні аспекти застосування економіко-математичних методів в діяльності суб'єктів господарювання	22
Бочан І.О. Єдність інноваційної політики, макрорегулювання та інституціональної стратегії, як ефективний шлях виходу України з економічної кризи	25
Бродська І.І. Особливості оподаткування суб'єктів малого підприємництва в умовах військового стану	30
Будякова О. Ю., Бондаренко В. М. Smart-економіка: післявоєнне відновлення України	34
Волошина О.В. Матеріальна допомога як додаткове благо: облік та оподаткування	37
Hnylytska L. V., Hrusha D. I. Tax incentives under wartime regime	39
Головацька С.І. Цифрові технології в обліку та звітності	40
Головацька С.І., Ділай М. Методи регулювання готівкового обігу	44

Головацька С.І., Дмитришин В.Б. Облікова політика в управлінні підприємством	50
Головацька С.І., Сітко М. Корпоративні розрахунки у системі податкового законодавства України	52
Головацька С.І., Фецин М. Інструментарій контрольного забезпечення корпоративних розрахунків	55
Головацька С.І., Черепаня В. Облікова політика щодо корпоративних прав	58
Голян В.А., Мединська Н.В., Лучечко Ю.М. Формування інституціонального середовища функціонування сфери поводження з відходами: фінансово-інвестиційні аспекти	61
Голячук Н.В. Big data. Великі дані в бухгалтерському обліку	63
Гуцаленко Л.В. Концептуальні основи соціальної відповідальності аграрного бізнесу в Україні	65
Дацюк А.А. Обліково-аналітичне забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств	66
Долінська О.М. Особливості організації бухгалтерського обліку під час здійснення операційної діяльності в банках України	68
Жидовська Н.М. Криптополіція як орган контролю за криптосектором	70
Жураковська І.В., Грищук О.С. Нормативне регулювання обліку операцій з віртуальними активами	72
Забедюк М. С. Фінансова спроможність підприємства та напрямки її підвищення	74
Зеленко С.В., Проць Г.М. Зміни оподаткування фізичних осіб-підприємців в умовах воєнного стану	77
Зубарєва Г.М. Складові кадрової безпеки бізнесу	79

Копилюк О.І., Бурдюх М.І. Фінансове забезпечення інклюзивного розвитку підприємства	81
Копилюк О. І., Івахів В.А. Сутність кредиту та його роль у розвитку економіки	85
Копилюк О. І., Чорба А. Ю. Удосконалення інструментів здійснення монетарної політики в Україні	88
Коробчук Л.І. Екологічний аудит – важливий засіб управління екологічною діяльністю	91
Коробчук Т.І. Зелені облігації як інструмент залучення інвестицій	93
Кузьмак О.І. Особливості економічного контролю в умовах воєнного стану в Україні	95
Левковець Н.П. Доходи підприємства: поняття, класифікація та оцінка	98
Лепетан І.М. Електронний документообіг та блокчейн-технології	101
Лобода Н.О., Чабанюк О.М. Інституційні форми податкового контролю в Україні (функціональний аспект)	102
Лопатовський В.Г. Використання інформації про фінансовий результат як підсумкового показника діяльності підприємства	105
Лопатовський В.Г., Бочуля А.В. Напрями удосконалення інвестиційного клімату Хмельниччини	108
Марченко О.Ю. Кадрові можливості забезпечення та підтримки розвитку ІТ-сфери в Україні	111
Марчук У.О. Зміни в трудовому законодавстві на період дії воєнного стану	113
Матюк Л.В. Аудит: сучасний стан, перспективи та розвиток	116
Матюк Л.В., Бартошик Б. А. Глобальні проблеми розвитку економіки	120

Матюк Л.В., Рудика В.О.	
Роль регіонального підходу в сучасних економічних дослідженнях	122
Матюха М.М.	
Особливості формування облікової політики управлінського обліку	125
Михалевич С.Г.	
Оцінка виробничих запасів та основні підходи щодо її формування	128
Момот С.В.	
Принципи поширення соціальної відповідальності бізнесу в регіоні	130
Московчук А.Т., Дорош В.Ю.	
Формування інформаційного забезпечення управління витратами підприємств	132
Мостовенко Н.А.	
Нормативний метод калькулювання в управлінні витратами	134
Мочеброда О. А.	
Особливості проведення судово-економічних експертиз щодо дослідження операцій з нарахування заробітної плати та утримань з неї	137
Ніколаєва А.М.	
Стратегія банку зі скорочення проблемних кредитів	140
Новак О.Ю.	
Науково-практичне обґрунтування впровадження інформаційних технологій в обліку, аналізі та контролі	143
Нужна О.А.	
Аналіз структури джерел фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств	146
Ольшанська М. В., Безрукова Т. В.	
Проблематика класифікації розрахунків з покупцями та замовниками у нормативних та наукових джерелах	148
Ольшанська М. В., Оприск Д.О.	
Залежність організації обліку необоротних активів на підприємстві від їх класифікаційних видів	151
Ostapchuk S.M.	
Company's accounting policy in wartime	156

Патарідзе-Вишинська М.В.	
Проблеми аграрного сектору України в умовах воєнних дій як каталізатори глобальної продовольчої кризи	158
Petrova D.D.	
Requirements for accounting of foreign exchange gains and losses of enterprises in Bulgaria	161
Petrova D.D.	
Models for effective use of accounting information for analysis of the re-export activity of Bulgarian enterprises	164
Пиріг С. О.	
Онлайн-бізнес в контексті розвитку економіки країни	167
Писаренко Т.М.	
Організація обліку основних засобів у бюджетних установах: управлінський аспект	170
Попко Є.Ю.	
Облікове відображення агропідприємствами прямих втрат від війни	172
Проданчук М.А., Саблук Г.	
Управління грошовими потоками в умовах застосування бухгалтерського інжинірингу	175
Пугаченко О.Б., Бідненко А.Р.	
Дії внутрішнього контролера при перевірці кадрової документації	180
Русан В.М.	
Самозабезпечення населення України продуктами харчування в умовах війни	183
Садовська І.Б., Нагірська К.Є.	
Облік і оподаткування управління проєктами через призму стандарту РМІ РМВОК	186
Селіванова Н.М., Шульга А.А.	
Теоретичні основи обліку витрат на поліпшення основних засобів підприємства	189
Сидоренко Р.В.	
Відповідність вітчизняного законодавства щодо пдв діючим нормам Європейського Союзу	193
Сиротюк Г.В.	
Оцінка конкурентних позицій України в інноваційній діяльності	195

Скрипко Т.О.	
Перспективні напрями розвитку текстильної та швейної промисловості в умовах неординарних викликів	198
Смірнова Н.В., Смірнова І.В.	
Парадигма інтернаціонального бухгалтерського обліку	200
Талах В.І.	
Методичні аспекти оцінки ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства	204
Талах Т.А.	
Економічна сутність поняття «економічна ефективність»	207
Тлучкевич Н.В.	
Управлінські аспекти обліку витрат на підприємствах дорожньої галузі	209
Ходзицька В.	
Нефінансова звітність корпорацій: вплив ланцюжка цінностей	211
Черкасова С.О., Гуцу А.В.	
Проблематика формування системи обліково-аналітичного забезпечення господарської діяльності підприємств в умовах сталого розвитку	214
Чудовець В.В.	
Формування та подання фінансової звітності під час воєнного стану	217
Чуй І. Р., Кричківська Н.Т.	
Дослідження причин збитковості суб'єкта господарювання	219
Шацкова Л.П., Шацков В.В.	
Класифікування та облік витрат, пов'язаних з капітальним ремонтом основних засобів	222
Шевчик Б. М.	
Визвольна війна та економічний розвиток: абсурд понять як поріг істини	227
Шевчук Н. С.	
Інтегрована звітність в управлінні аграрним підприємством	230

УДК 658.657

Бабіч І.І., к.е.н, професор
Луцький національний технічний університет

ПРОБЛЕМИ ДОКУМЕНТУВАННЯ І ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ ГОСПОДАРСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Від 24 лютого 2022 року Україна почала жити по новому – в стані війни, що стало несподіваним для кожного, в тому числі для підприємств і підприємців. Президентом оголошено воєнний стан, Торгово-промислова палата України підтвердила, що зазначені умови з 24 лютого 2022 року до їх офіційного завершення, є надзвичайними, невідворотними, тобто форс-мажорними. І в цих обставинах зараз намагається функціонувати український бізнес. Хтось переїхав у інші безпечні області, хтось залишив Україну і опинився за кордоном, але дуже багато підприємств і підприємців не припинили своєї діяльності. Перед ними постало важливе завдання – підтримати економіку країни, зберегти по-можливості робочі місця тощо. Так, вони скоротили обсяги, але продовжують працювати і це забезпечує життєдіяльність країни.

На проблемних моментах оподаткування, бухгалтерського обліку, контролю та звітуванні всі науковці та практики змушені концентрувати свою увагу.

Зупинимось на окремих питаннях, що турбують як керівників бізнесу, бухгалтерів, так і контролюючі органи. Так Державна податкова служба через тривалий мораторій на перевірки, зумовлений COVID, вже декілька років поспіль не виконує показники контрольної роботи і, відповідно, наповнення бюджету країни.

26 травня в офіційному виданні "Голос України" опубліковано Закон про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законів України щодо особливостей податкового адміністрування податків, зборів та єдиного внеску під час дії воєнного, надзвичайного стану № 2260-IX, який передбачає низку податкових змін.

Законом пропонується такі основні зміни до ПКУ:

1. Відновлення податкового обов'язку платників податків, у яких є можливість виконувати такий обов'язок, в частині дотримання

термінів реєстрації податкових накладних в Єдиному реєстрі податкових накладних, подання податкової звітності, сплати податків.

2. Відновлення камеральних, документальних та фактичних перевірок.

3. Повернення узгоджених сум бюджетного відшкодування здійснюється у хронологічному порядку відповідно до черговості внесення до Реєстру заяв про повернення суми бюджетного відшкодування;

4. Суми ПДВ, включені до складу податкового кредиту при здійсненні операцій з придбання товарів, які у подальшому були знищені (втрачені) внаслідок дії обставин непереборної сили у період дії воєнного стану, не включаються до обрахунку суми бюджетного відшкодування та зараховуються до складу податкового кредиту наступного звітного (податкового) періоду до її повного погашення

Також, Закон передбачає і інші новації, які викликали у фахівців велике занепокоєння. Але, головною проблемою залишається те, що платники податків – суб’єкти бізнесу звільняються від будь-якої відповідальності в разі підтвердження наявності умов, що унеможливають в зв’язку із війною виконання таких обов’язків платників податків.

Постає питання, що саме буде слугувати таким підтвердженням для контролюючих органів. Адже, умови у всіх різні:

- деякі субекти опинились на територіях, наразі невідконтрольних;

- в деяких внаслідок обстрілів і бомбардувань знищені активи;

- окремі мали можливість переїхати на відносно мирні території, але знищені або втрачені документи, неможливо налагодити нормальні бізнес-процеси;

- є бізнес, який працює у відносно мирних умовах, але порушено логістичні процеси, процеси постачання і реалізації, що змушує «виживати».

Отже, вкотре фахівці мають вирішувати «традиційні» українські бухгалтерські проблеми, застосовувати креативність, професійне судження, діяти в умовах невизначеності і неможливості захистити бізнес від ризиків.

УДК 657

Бельдій А.М., аспірантка,
Гуцаленко Л. В., д.е.н., професор
Національний університет біоресурсів
і природокористування України

АУДИТ ОБ'ЄКТІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Об'єкти інтелектуальної власності (ІВ) та нематеріальні активи (НА) у сучасному світі відіграють дуже важливу роль, особливо, якщо це об'єкти, що стосуються виробничої та промислової сфер.

Відповідно до Указу Президента України №64/2022 від 24 лютого 2022 р., внаслідок військової агресії Росії проти України, на території держави введено воєнний стан. Наша економіка, армія та мирні українці відчувають на собі вплив кіберзлочинності, агресивного прояву штучного інтелекту, мережевих атак і фейків від країни-агресора. Проте, попри війну правова охорона об'єктів ІВ на території України діє, створюються нові результати науково-технічної діяльності — об'єкти права ІВ, відбувається їх комерціалізація, а також здійснюється порушення прав ІВ та їх неправомірне використання. Саме тому актуальним стає питання як під час воєнного стану можна набути, передати та захистити порушені, оспорені або невизнані права ІВ [1, с. 9].

Значна частина підприємств була змушена призупинити свою діяльність або змінити місце діяльності. Перша половина року наступного за звітним періодом є періодом, коли необхідно подати звітність, в тому числі для певної категорії підприємств зі звітом аудитора. Через воєнний стан всі строки фінансової та податкової звітності були перенесені, через невчасне їх подання були відмінені штрафні санкції, дано дозвіл на призупинення діяльності.

Також відбулось різке зниження економічної активності суб'єктів господарювання та, відповідно, зниження ділової активності суб'єктів аудиторської діяльності, що потребує вжиття дієвих заходів з підтримки суб'єктів аудиторської діяльності. Зокрема, постала необхідність у зменшенні фінансового навантаження на аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності в частині скасування або зменшення

розміру сплати установлених Законом платежів та внесків на користь Органу суспільного нагляду за аудиторською діяльністю та Аудиторської палати України [2].

Аудиторські перевірки були призупинені на невизначений термін, проте з березня почала відновлюватись робота. Надання аудиторських послуг перейшло в дистанційний режим, досвід в аудиторів щодо такого режиму був отриманий під час всевітньої пандемії через коронавірус у 2020 році. Проте надання клієнтом необхідної інформації аудиторам змінилось.

Аудит об'єктів ІВ та НА полягає у визначенні існуючого стану застосування результатів інтелектуальної діяльності та інших НА, які можуть застосовуватися як НА, для встановлення можливостей і розробки подальшого порядку підвищення капіталізації підприємства, оптимізації оподаткування, захисту прав інтелектуальної власності, підвищення інформаційної і економічної безпеки та збільшення конкурентних переваг у результаті посилення певної монополії підприємства.

Тому аудиторам має бути представлена необхідна інформація в електронному вигляді максимально повно наскільки це можливо. В такому разі у звіті аудитора зазначається на скільки повно перевірені статті та причини непідтвердження тієї чи іншої інформації.

Література:

1. Цифрова трансформація та цифрова економіка в умовах воєнного стану: аспекти інтелектуальної власності. *Збірник матеріалів V Всеукр. наук.-практ. конф. з проблем економіки інтелектуальної власності*, 27 травня 2022р., Київ : Науково-дослідний інститут інтелектуальної власності НАПрН України, 2022. 258 с.
2. Пояснювальна записка до проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» щодо забезпечення аудиторської діяльності на період дії воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки».

УДК 336.761

Бондаренко О.О., к.е.н., доцент
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

АНАЛІЗ ДИНАМІКИ ВОЛАТИЛЬНОСТІ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ГЛОБАЛЬНИХ ПОТЯСІНЬ

Процеси ринкової трансформації, які охопили майже всі сфери діяльності суспільства, супроводжуються суттєвими змінами економічного середовища, відповідно, змінюючи й основні проблеми сучасної вітчизняної економіки. В сучасних умовах аналіз стану та динаміки фінансових ринків є значущим питанням, вирішення якого дає змогу знайти відповіді на питання щодо пошуку методів управління з метою підвищення ефективності функціонування всієї фінансової системи, особливо враховуючи сучасні виклики до фінансових інститутів. Це вимагає від учасників фінансових ринків нових моделей організації діяльності, аналізу впливу різноманітних ризиків і побудови системи їх мінімізації. У зв'язку з цим особливого значення набуває вивчення волатильності фондового ринку України [1].

Під терміном «волатильність» мають на увазі амплітуду коливань ціни за відповідний період. Основною причиною волатильності є поведінка учасників ринку в умовах невизначеності: інтерпретація ризиків і можливостей, реакція на нову інформацію, дії інших учасників ринку. Волатильність, що зростає, поступово емоційно перевантажує найменш психологічно стійких людей і веде їх до помилкових інвестиційних рішень. Чим більше ринкова волатильність впливає на прибуток, тим гірше для бізнесу. Проаналізувавши близько 4000 компаній реального сектору, Rountree, Weston, and Allayannis (2008) дійшли висновку, що збільшення волатильності грошового потоку на 1% знижує вартість бізнесу на 0,15%, а зниження середньої волатильності до нижнього квантиля дає змогу збільшити її на 8% [2].

Одним з основних індикаторів, який популярний при торгівлі активами, є індекс волатильності (VIX — з англ. Volatility Index). Це показник, який позначає очікувані зміни ціни активу протягом

наступних 30 днів. Сьогодні розраховується кілька подібних індикаторів, але прабатьком у цій групі вважають Чиказьку біржу опціонів (СВОЕ). VIX називають ще «індексом страху», тому що його динаміка відображає загальний настрій трейдерів та їхній прогноз щодо зміни котирувань базисного активу. VIX коливається в діапазоні від 0 до 100. Значення індикатора волатильності розраховується на підставі даних про актив, на нього впливає вартість опціонів S&P 500. Між цими індексами існує зворотна кореляційна залежність. Низька волатильність (менше ніж 20%) – трейдери з оптимізмом дивляться на розвиток активу. Чим нижчий VIX, тим вища ймовірність, що відбудеться розворот тренду. Середня волатильність (20-30%). Інвестори оцінюють майбутнє активу позитивно, але без зайвого захоплення. Підвищена волатильність (30-40%). Цей рівень свідчить про зростання занепокоєння трейдерів. Висока волатильність (понад 40%). Ключова відмінність індексу у тому, що його розрахунок будується з урахуванням прогнозів, а не на фактах. З цієї причини такий інструмент нерідко критикують багато аналітиків [3].

Через війну та ризик сировинної кризи фондові ринки дуже чутливо реагують на коливання сировинних цін, рухаючись у протилежному напрямку. Падіння індексів посилилося через відсутність прогресу в російсько-українських перемовинах і неочікувано значне погіршення споживчих настроїв у США. Перспективи зростання і висока волатильність сировинних цін завдали потужного удару по фінансових ринках. Більшість цін залишаються на високих рівнях, особливо в сегменті енергоносіїв, де ціни на природний газ зросли на 93% з початку року, на енергетичне вугілля – на 164%, на нафту – на 45%. Водночас послаблена міжнародна торгівля і зруйновані постачальні ланцюги підривають глобальне економічне зростання, таким чином створюючи умови для стагфляції [4].

Експерти зазначають, що більшість країн зіштовхнеться зі зростанням цінового тиску, ослабленням ВВП та падінням ділової та споживчої довіри. Поточний рік може стати складним періодом геополітичних перегрупувань, стійких збоїв у поставках, а також волатильності на фінансових ринках, причому фоном для цього буде зростаючий інфляційний тиск і відсутність простору для маневру в політиці. У випадку Європи серйозними ризиками для економіки є війна в Україні, яка зачіпає її більше за інших, а також спроби регіону

скоротити залежність від експорту енергоресурсів з РФ. МВФ погіршить прогнози економічного зростання для 143 країн через війну в Україні [5].

В Україні інфляція прискорилося до 10,7% р/р у лютому, очікується різке зростання цін надалі. Є очікування, що інфляція суттєво прискориться в наступні місяці та ймовірно сягне 25-30% р/р восени. Зростання цін обумовлюватиметься девальвацією гривні через незбалансованість валютного ринку, яка спостерігатиметься наступними місяцями, значними перебоями з постачанням багатьох ключових товарів та послуг, очікуваним суттєвим скороченням виробництва продукції рослинництва та тваринництва. Усі ці події не могли залишитися поза увагою учасників фінансових ринків, і підвищена волатильність на них – це їхня реакція. Це посилює вразливість економіки України та зумовлює збільшення волатильності фінансового ринку [4].

Інструменти та індикатори волатильності дозволяють хеджувати ризики, пов'язані з посиленням коливань на фондових ринках, а за рахунок від'ємної кореляції з фондовими індексами підсилюють вигоду від диверсифікації вкладень, якщо вони входять в інвестиційний портфель, особливо на ринку який має спадну тенденцію. Для вирішення існуючих проблем Українського фондового ринку необхідно розвивати нові методи підвищення надійності ринку, а саме за рахунок підвищення вимог до фінансових показників діяльності компаній. Для відповідності світовим стандартам, Україна повинна повноцінно реформувати систему професійної відповідальності учасників ринку та розвинути систему незалежних рейтингових агентств [1].

Література

1. Буртняк І. В. Судук Н.В. Модель визначення волатильності фондового ринку. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія «Економічні науки»*. 2022, № 1. С. 316-320. URL: <http://journals.khnu.km.ua/vestnik/wp-content/uploads/2022/03/2022-en-1-53.pdf>
2. Руслан Харламов Сталеві деривативи: бути чи не бути?. GMK center. URL: <https://gmk.center.ua/opinion/stalevi-derivativi-buti-chi-ne-buti/>
3. Новікова Тетяна. Що таке індекс волатильності та як його застосовувати? ІНВЕСТОПЕДІЯ 14 лют, 2022. URL: <https://ffin.ua/blog/articles/investopediia/post/shho-take-indeks-volatilnosti-ta-yak-yogo-zastosovuvati>

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

4. Вавришук Віталій Тижневий огляд ринків від компанії [ICU](#) станом на 14.03.2022. SMIDA. URL:

<https://smida.gov.ua/news/publications/finansovijtiznevikanomna14berezna2022roku>

5. Блащук О. Financial Times прогнозує світову стагнацію. Financial club. URL: <https://finclub.net/ua/news/financial-times-prohnozuie-svitovu-stahfliatsiiu.html>

УДК 303.064:657

Бондаренко О.О., к.е.н., доцент,
Лисенко А.О., здобувач вищої освіти
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

ЗАСТОСУВАННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ТАБЛИЧНИХ РЕДАКТОРІВ ДЛЯ ВИРІШЕННЯ ЗАДАЧ АВТОМАТИЗАЦІЇ ФУНКЦІЙ ОБЛІКУ ТА КОНТРОЛЮ

Вирішення актуальних економічних проблем не можливе без прискорення науково-технічного прогресу, широкого впровадження інноваційних інформаційних технологій в усі сфери людської діяльності. Особливо важливою сферою застосування останніх є бухгалтерський облік, оскільки це найбільш інформаційно містка ділянка роботи на підприємствах, в організаціях та установах [4].

На сьогоднішній день дуже велика кількість професіоналів у сфері бухгалтерського обліку використовують сучасні інформаційні технології у вигляді електронних табличних процесорів для полегшення своєї роботи, ведення документації, виконання обчислень високої складності. Табличний процесор – категорія програмного забезпечення, призначеного для роботи з електронними таблицями. Інструментарій електронних таблиць вміщує математичні функції, які дозволяють проводити складні статистичні, фінансові та інші розрахунки. Одним з найпопулярніших табличних процесорів на сьогодні є MS Excel, що входить до складу MS Office [1].

Електронна таблиця сьогодні – це засіб інформаційних технологій, який дозволяє розв'язувати цілий комплекс задач, найважливішою з яких є проведення обчислень. Здавна багато розрахунків виконувалося в табличній формі, зокрема в галузі діловодства. Крім того розв'язання чисельними методами цілого ряду математичних задач зручно виконувати в табличній формі. Електронні

таблиці є зручним інструментом для автоматизації таких обчислень. Електронна таблиця є зручним інструментом для організації числового експерименту: підбір параметрів; прогнозування поведінки модельованої системи; аналіз залежностей; планування [2].

Додаткові можливості для моделювання надає використання електронної таблиці як бази даних. Зрозуміло, що, порівняно з СУБД, електронні таблиці мають набагато менше можливостей в цій області. Проте деякі операції маніпулювання даними, властиві реляційним СУБД, у них реалізовані (наприклад, пошук та сортування інформації). В електронних таблицях передбачено також графічний режим роботи, який надає можливості графічного представлення (у вигляді графіків і діаграм) числової інформації, що міститься в таблиці [4].

Розглянемо, як працювати з масивами та матрицями в MS Excel. Масиви – це дані, які внесені та розташовані на аркуші в суміжних комірках. Будь-яку таблицю можна вважати масивом, але не кожен з них є таблицею, так як він може бути просто діапазоном [1]. Існує одновимірними та двовимірний (матриці) масиви. Формула масиву – це формула, яка обчислює над одним або кількома елементами масиву. Формули масивів можуть повертати один або декілька результатів [2]. За допомогою формул масивів можливо виконувати такі завдання:

- швидко створити зразки наборів даних;
- підрахувати кількість символів у діапазоні клітинок;
- підсумувати лише ті числа, які відповідають певним умовам (наприклад, найменші значення діапазону або значення, які перебувають між верхньою та нижньою межами);
- підсумувати кожне n -е значення в діапазоні [3].

Можна використовувати константи масиву у своїх формулах і змішувати їх з діапазонами або комбінувати їх, як зображено на рисунку.

Матриця – прямокутна таблиця чисел, яка містить « m » рядків та « n » стовбців називається числовою матрицею, розміру або порядку, $m * n$. Побудова матриці засобами Excel у більшості випадків вимагає використання формули масиву. Основна їх відмінність – результатом стає не одно значення, а масив даних (діапазон чисел). В MS Excel з матрицями є такі операції: транспонування; додавання матриць; множення на число/матрицю; знаходження її визначника; знаходження оберненої матриці [3].

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

January	February	March	April	May
3	4	5	6	7

Combined range and array constants

Total =SUM(D9:H9*SEQUENCE(1,5))

Total =SUM(D9:H9*{1,2,3,4,5})

Combined array constants

Total =SUM(SEQUENCE(1,5,3,1)*SEQUENCE(1,5))

Total =SUM({3,4,5,6,7}*{1,2,3,4,5})

Рис. 1 – Комбіновані константи діапазону та масиву [2]

Отже, новітні інформаційні технології у вигляді електронних табличних редакторів дають змогу постійного вдосконалення постановки задач бухгалтерського обліку, алгоритмів розв’язування задач, алгоритмів вирішення конкретних завдань. При цьому постановка та правильне визначення сутності задач, сукупності відомостей щодо її вирішення, є запорукою правильного формування облікових показників для цілей управління [4].

Література

1. Полтавець М.М., Савеленко Г.В., Онищук М.С. Автоматизація планово-економічних розрахунків :навч. посіб.. Кіровоград: Лисенко В.Ф., 2015. 144 с.
2. Швиденко М.З., Ткаченко О.М., Глазунова О.Г. Інформатика та комп’ютерна техніка : навч. посіб. для студ. екон. спец. вищих навч. закладів. Київ : Освіта України, 2012. 489 с.
3. Павленко О.П., Павленко А.В. Інформаційні системи в менеджменті: Конспект лекцій. Одеса: Одеський державний екологічний університет, 2014. 159 с.
4. Бенько М.М. Інформаційні системи і технології в бухгалтерському обліку : монографія. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2010. 336 с.

УДК 004:657.1

Бондаренко О.О., к.е.н., доцент,
Лисенко О.О., здобувач вищої освіти
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ДІЛОВОЇ ГРАФІКИ В ЗАДАЧАХ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ

Сучасний економічний розвиток прискорює темпи впровадження у всі сфери життя останніх досліджень з інформатизації. Сучасні інформаційні технології та створені на їх базі засоби комунікації дозволяють використовувати облікову інформацію як найважливіший ринковий ресурс. Використання інформаційних технологій обліку в рамках автоматизованих систем підприємств дозволять майбутнім фахівцям значно підвищити рівень управління підприємством і економікою в цілому. Застосування інформаційних систем дозволяє радикально змінити стиль управління і значно поліпшити показники діяльності компанії [1].

Довгий час єдиною реалізацією мови повідомлень був віддрукований або виведений на екран дисплея звіт або повідомлення. Тепер з'явилася нова можливість представлення вихідних даних — машинна графіка. Вона дає можливість створювати на екрані і папері кольорові графічні зображення в тривимірному виді. Використання машинної графіки, що значно підвищує наочність і інтерпретується вихідних даних, стає усе більш популярним в інформаційних технологіях обліку, аналізу та контролю [4].

Необхідність ілюстрації текстів викликало появу графічних редакторів (графічних процесорів). Вони являють собою інструментальні засоби для створення і модифікації графічних образів. В даний час розрізняють інформаційні технології на основі пакетів програм: ділової (комерційної) графіки, ілюстративної (видавничої) графіки, наукової графіки, інженерної графіки, демонстраційної графіки. Для пакетів ділової графіки характерна можливість побудови різноманітних графіків і діаграм на основі даних, що зберігаються в окремих файлах або базах даних. Пакети ілюстративної графіки призначені для створення і редагування кольорових малюнків різноманітного характеру і надають користувачу такі можливості, як

вибір товщини і кольору лінії; кольору фону; використання різноманітних інструментів (олівець, пензель, аерозольний балончик), а також графічних примітивів (відрізок прямої, прямокутник, еліпс, квадрат, коло). Крім того, користувач має можливість стерти елемент малюнка, який йому не сподобався; розрізати малюнок на частини і перемістити їх в інше місце; вставити вже наявний малюнок (або його частину) в створювану ілюстрацію; стиснути, розтягнути або повернути фрагмент малюнка і т.д. [2].

Пакети наукової графіки застосовуються при оформленні наукових текстів і характеризуються наявністю відповідних примітивів для відображення хімічних, математичних і інших формул, структур і схем; карт і т.п. Пакети інженерної графіки застосовуються в машинобудуванні, архітектурі і будівництві. Їхнє основне призначення — забезпечення можливості виготовлення креслень різноманітних предметів і механізмів із необхідним ступенем деталізації при дотриманні норм і правил оформлення креслень. Пакети демонстраційної графіки призначені для сумісного представлення числової, графічної й образної інформації і використовуються для підготовки ілюстративного матеріалу для різноманітних семінарів і нарад, презентацій і т.д. [3].

В сучасному світі засоби ділової графіки дуже відомі, але не кожен вміє ними користуватися. Тому що матеріал не складний для засвоєння, а виникають самі питання щодо вибору побудови діаграм та аналіз одержаних графічних результатів [2].

Матеріал графічного режиму середовища електронних таблиць доцільно поділити на дві групи:

- 1) Вказівки щодо опису діаграм;
- 2) Вказівки форматування діаграм та графіків.

Головним є те, що під час побудови діаграм:

1. Правильне та повне виділення даних для побудови діаграми
2. Призначення різних типів діаграм та правила їх використання
3. Змін окремих елементів діаграми.

Для того щоб результат вашої роботи був доскональним ви можете, на базі одних і тих самих даних побудувати різні типи діаграм, також вам потрібно буде проаналізувати одержані результати та вирішити, яка з переліку діаграм буде краще відображати дані.

Наприклад. Побудовано гістограму, яка показує співвідношення категорій молоді (тих, що займаються спортом, та тих, що не

займаються) по кожній країні. Аналізуючи дані за допомогою цієї гістограми, можна зробити висновок, що найбільша частка спортсменів в Україні — юнаки, в Данії — це молодь, яка не займається спортом [2].

Рис. 1 - Приклад побудови графічної діаграми в середовищі Excel

Таким чином, використання методів візуалізації інформації в складі автоматизованої інформаційної системи обліку, контролю, аналізу, аудиту і керування основними засобами дозволяє оперативно аналізувати всі необхідні дані за визначений період і істотно підвищує рівень керування фінансово-господарською діяльністю підприємства [3].

Література

1. Єганов О. Ю., Ажищев В. Ф., Погорелова О. В., Баланенко О. Г. Інформаційні системи і технології обліку: монографія. 2-е видання, перероблене і доповнене. Warsaw: RS Global Sp. z O.O., 2020. 131 с.
2. Гужва В.М. Інформаційні системи і технології на підприємствах: навч. посіб.. К.: КНЕУ, 2005. 400с.
3. Ситник В.Ф., Краєва О.С. Технологія автоматизованої обробки економічної інформації: навч. посіб..: КНЕУ, 2004. 200 с.
4. Лотоцька М.Р. Інформаційні системи і технології в управлінні організацією: курс лекцій для студентів економічних спеціальностей «Менеджмент організації» денної форми навчання. Івано-Франківськ, 2013. 278 с.

Бондаренко О.О., к.е.н., доцент,
Мельник О.В., здобувач вищої освіти
Донецький національний університет економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського

ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАСТОСУВАННЯ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНИХ МЕТОДІВ В ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Сучасна економіка є інноваційною. Постійне впровадження інновацій є неодмінною умовою для економічного розвитку. Останніми роками істотно зріс інтерес до застосування методів економіко-математичного моделювання в діяльності суб'єктів господарювання, і зокрема методів теорії ігор [1]. Для пострадянських країн задача моделювання функціонування суб'єктів господарювання є вельми важливою, оскільки тільки із її використанням можлива побудова ефективних механізмів для інноваційного розвитку економіки. Разом із тим, саме ця задача все ще знаходиться поза увагою дослідників: увагу привертають задачі, які характерні переважно для розвинених країн [3].

За умов ринкової економіки все частіше мають місце конфліктні ситуації, коли два або більше колективів (індивідуумів) мають протилежні цілі та інтереси, причому результат дії кожної із сторін залежить і від дії супротивника. Класичним прикладом конфліктної ситуації в економіці є відношення продавець-покупець (монополія-монопсонія). Складніші ситуації виникають, коли в суперечці інтересів беруть участь об'єднання чи коаліції [4]. В більшості випадків для прийняття управлінських рішень використовується неповна і неточна інформація, яка і утворює ситуацію невизначеності. Для обґрунтування рішень в умовах невизначеності використовують методи теорії статистичних рішень (ігри з природою) та методи теорії ігор.

Теорія ігор - це математична теорія стратегій, яка передбачає, що є мінімум два гравці і результат гри визначається їх вибором. Якщо серед гравців є конфлікт переваг, цей конфлікт не обов'язково має бути тотальним. Вона вивчає конфлікти двох чи більше сторін, іменованих іграми. Під вивчення потрапляють самі ігри, стратегії, що

застосовуються у іграх, і навіть моделі поведінки у іграх. Поведінка гравців зумовлена стратегіями. Стратегії, властиві гравцям зветься «моделі поведінки». У теорії ігор стратегія гравця в грі або діловій ситуації - це повний план дій при всіляких ситуаціях, здатних виникнути. Стратегія визначає дію гравця у будь-який момент гри та для кожного можливого перебігу гри, здатного призвести до кожної ситуації [4]. Основну задачу теорії ігор можна сформулювати так: визначити, яку стратегію має застосувати розумний гравець у конфлікті з розумним противником, аби гарантувати кожному з них вигравш при чому так, що відхилення будь-якого з гравців від оптимальної стратегії може тільки зменшити його вигравш [2]. Також необхідно згадати рівновагу по Нешу - ситуація, в якій жоден учасник не може збільшити вигравш, змінивши свою стратегію, якщо інші учасники не змінюють своїх стратегій. Часто в іграх з рівновагою, зміна стратегії всіх учасників призведе до збільшення вигравшу, але кожному окремому учаснику гри не вигідно змінювати стратегію [3].

Загалом виділяють наступні різновиди ігор. Кооперативні та некооперативні, коли гравці можуть об'єднуватись у групи, брати на себе зобов'язання перед іншими гравцями та координувати свої дії. На відміну від кооперативних ігор, некооперативні – це ігри, де кожен має грати лише за себе. Гібридні ігри включають елементи кооперативних та некооперативних ігор. Це означає, що кожен гравець переслідуватиме інтереси своєї групи і водночас спробуватиме отримати особистий прибуток [2]. Симетричні та несиметричні: гра симетрична, коли гравці матимуть відповідно однакові винагороди [4]. Ігри з нульовою сумою - ігри з постійним фондом гри, доступні ресурси гри не можуть стати більшими або меншими. У цьому випадку сума всіх вигравшів дорівнює сумі всіх, хто програв за кожен хід. В іграх із ненульовою сумою вигравш одного гравця не обов'язково означає втрату іншого гравця. Результат такої гри може бути меншим або більшим за нуль [1]. Паралельні та послідовні: у паралельних іграх усі гравці можуть вчинити дію у цей відрізок часу. Всі сторони здійснюють свій хід у цей проміжок часу, не знаючи дії опонентів, до моменту завершення гри. У послідовних іграх учасники можуть виконувати ходи в заздалегідь встановленому чи випадковому порядку, та заодно вони отримують деяку інформацію про попередні дії інших. З повною чи неповною інформацією: у грі з повною інформацією учасники знають всі ходи, зроблені до поточного

моменту, як і можливі стратегії противників. Повна інформація недоступна у паралельних іграх. У грі з неповною інформацією, гравці мають лише часткову інформацію про противника [2]. Ігри з нескінченною кількістю кроків, як впливає з назви, не мають обмеження кількості кроків. Ігри з кінцевою кількістю кроків – повна протилежність, вони обмежені кількістю їх [3]. Дискретні ігри - ігри з обмеженою кількістю кроків, подій, результатів. Безперервні ігри - ігри, що продовжуються нескінченну кількість часу [4].

Отже, уможливаючи розв'язування задач за умов невизначеності, навіть якщо неможливо знайти точний оптимальний розв'язок, математичні методи, в тому числі і методи теорії ігор, являють собою допоміжний матеріал, який дає змогу в складній ситуації оцінити кожен з можливих варіантів розвитку подій, а отже, прийняти виважене рішення [2]. Потрібно підкреслити, що теорія ігор і психологія гри є складними галузями знань. При зверненні до них потрібно дотримуватися певної обережності та чітко знати межі їх застосування. Аналіз і консультації на ґрунті теорії ігор, звертаючи увагу на її складність, рекомендується застосовувати лише для ухвалення важливих і проблемних управлінських рішень. Досвід свідчить, що використання відповідного інструментарію є пріоритетним в ухваленні стратегічних управлінських рішень [3].

Література

1. Шиян А.А. Теоретико-ігровий аналіз раціональної поведінки людини та прийняття рішень в управлінні соціально-економічними системами. Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2009. 414 с.
2. Петрук В.А. Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності майбутніх фахівців технічних спеціальностей у процесі вивчення фундаментальних дисциплін: монографія. Вінниця: УНІВЕРСУМ-Вінниця, 2006. 292 с.
3. Геєць В.М. Інституційні перетворення і суспільний розвиток. *Економіка і прогнозування*. 2005. №2. С. 9-36.
4. Медведєв М., Колодінська О. Дослідження операцій : навч. посіб. Європ. ун-т. 2-е вид., перероб. і доп.. К.: Вид-во Європейського ун-ту, 2006. 158 с.

УДК 330

Бочан І.О., д.е.н., професор
Львівський національний університет
імені Івана Франка

ЄДНІСТЬ ІННОВАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ, МАКРОРЕГУЛЮВАННЯ ТА ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОЇ СТРАТЕГІЇ, ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ШЛЯХ ВИХОДУ УКРАЇНИ З ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

Інноваційна діяльність на національному рівні є одним із найголовніших факторів макроекономічної стабільності. У сучасній економіці інновації змінюють механізм мобілізації та перерозподілу капіталу, генерують структурні зрушення в сторону економічного зростання. За інституціональним підходом важливими чинниками економічного і суспільного розвитку є не тільки матеріальні фактори, але й духовні, моральні, політичні взяті в історичному контексті. В центрі уваги постіндустріального етапу суспільства є людина та всебічний її розвиток. Економіка України має досить високий рівень накопиченого людського капіталу, проте ефективність його використання є низьким, що виявляється як у неефективній організації праці, так і в невідповідності кваліфікаційного рівня працівників і вимог щодо рівня продуктивності та оплати праці. Тільки в єдності цих важливих складових національної економіки (інноваційна діяльність, макроекономічне регулювання, інституціональна стратегія) містяться потенційні ресурси для випереджувального розвитку економіки і суспільства. Тому для успішного використання цих потенційних можливостей слід забезпечити максимальне узгодження науково-технічної, інноваційної політики з усіма видами державного регулювання.

Подальша експлуатація старих виробничих фондів спричиняє деіндустріалізацію економіки, посилює технологічне відставання, залишає все менше можливостей для виходу на зовнішні ринки з високотехнологічною продукцією. Тому необхідно запровадити умови в яких підприємцям буде не вигідно наймати додаткових людей для роботи за мізерну плату на застарілому обладнанні, а вигідніше буде купити нове дороге та більш продуктивне. Потрібна цілеспрямована інноваційна політика держави зорієнтована на сталий економічний

розвиток, що передбачає розбудову структурно здорової економіки з експортом високотехнологічної продукції і досконалою інфраструктурою. Держава не повинна миритися з таким явищем, коли окремі підприємці технічну відсталість не вважають смертельною загрозою бізнесу. А натомість констатують, що добрі відносини з владою на різних рівнях мають більше значення для виживання підприємств ніж запровадження нових технологій. Така рентна модель поведінки, що заснована на владі проявляється у формуванні кадрової політики, коли посади визначаються не людям здатним генерувати і просувати технологічні інновації, а близьким і лояльним до влади особам. Котрі за умов максимізації прибутку стають перешкодою інноваційному розвитку. Формування інноваційної економіки передбачає створення таких інституціональних умов ,за яких інновації виступають основним джерелом максимізації індивідуального доходу власника. Як зазначав економіст-інституціоналіст Р.Коуз «...оскільки часто-густо люди вважають за краще робити те, що, на їхню думку, відповідає їхнім власним інтересам, щоб змінити їхню поведінку у сфері економіки, потрібно їх зацікавити» [1]. Конфлікт навколо обмежених ресурсів, доходів у владних колах перетворюється на конфлікт навколо правил гри, тоді вони зацікавлені держати неефективні інституції, якщо це збільшує монопольну ренту, або навіть блокувати економічний розвиток , коли відчувають, що їхні економічні привілеї будуть втрачені. Інституціональна трансформація полягає у зміні правил гри, які відкривають нові можливості по впровадженню потужних мотиваційних механізмів інноваційного розвитку. Владні економічні угруповання що гальмують зміни потрібно ліквідувати або принаймні обмежити їх вплив. Відомий економіст В.Ойкен з цього приводу висловився так: «Економічна політика має бути спрямована не проти зловживань існуючих владних структур, а безпосередньо проти виникнення таких узагалі»[2]. Тільки інноваційно інвестиційний процес приведе до розширеного відтворення й економічного зростання, дасть можливість підвищити продуктивність праці що сприятиме підвищенню рівня і якості життя всіх членів суспільства. Зрозуміло, що інноваційна діяльність вимагає певних трансакційних витрат, в тому числі і необхідність запровадження стимулів та мотивації для працюючих. В пошуках джерел інвестування нам не обійтись без вітчизняного і міжнародного досвіду з питань створення ефективного інвестиційного клімату.

Враховуючи реальний стан економіки України єдиновірним є шлях залучення прямих іноземних інвестицій (ПІІ), це в основному ввезення приватного підприємницького капіталу для розвитку бізнесу. Українському бізнесу необхідно на основі міжнародного розподілу праці, через інтернаціоналізацію виробництва, якнайшвидше інтегруватися у міжнародний бізнес, зокрема з ТНК. Транснаціональні корпорації є рушійною силою прискорення інноваційно-технологічного процесу в будь якій країні. Для обґрунтування, зазначимо, що на початку нинішнього століття, їх у міжнародній економіці функціонує понад 63 тис., вони контролюють майже половину світового виробництва товарів і послуг, близько 80 % світових патентів і ліцензій на нову техніку та ноу-хау. Важливо відмітити, що ТНК працюють у наукомістких й високотехнологічних галузях, вони глибоко впливають на ефективність національних економік через налагодження взаємин з місцевим ринком, сприяють розвитку малого і середнього бізнесу, підвищують кваліфікацію працюючих. Саме їх прямі інвестиції можуть максимально швидко активізувати економічне і суспільне життя українців.

Незавершеність ринкових перетворень, відсутність середовища вільної конкуренції, незрілість інститутів державної влади, корупція та схильність до швидкої наживи і збагачення окремих суб'єктів господарювання деформували макроекономічне середовище України. Цьому сприяли; наявність тіньової економіки, дисбаланс у макроекономічній рівновазі, існування недостовірних даних, що не дають можливостей, оперативно визначити реальний стан економіки. Для розв'язування проблем з якими не може справитися ринковий механізм, слід запровадити державне регулювання, а саме:

- створити правове поле для вільного розвитку суб'єктів господарювання і дотримування ними норм законодавства;
- забезпечити розвиток національного товаровиробника стимулюючи виробництво товарів, що є непривабливими приватному бізнесу;
- забезпечити умови для здорової конкуренції і регулювання цін на окремі види суспільних продуктів;
- запровадити і контролювати вимоги щодо розвитку сталої економіки, її соціальної, економічної і екологічної складових;
- допомогти господарюючим суб'єктам у запровадженні інноваційних механізмів для виготовлення наукомісткої та

конкурентної продукції і налагоджені експортних можливостей на міжнародному ринку. Лише добре організована і дієздатна держава змусить індивідуальні і групові інтереси підпорядкуватися чинному законодавству. Державне регулювання і підприємництво мають відповідати концептуальним уявленням про національну безпеку, суспільну мораль, духовні та культурні цінності суспільства. Державний капітал інтегруючись з приватним стане більш мобільним і прозорим, а приватний капітал стане менш ризикованим, більш стабільним і прогнозованим. Основною метою підприємництва має бути не погоня за максимальними прибутками, а постійне вдосконалення виробництва, підвищення продуктивності праці. Що ми маємо часто в реаліях, бізнесмени борються не за розвиток виробництва, а за захоплення власності і влади. Кожен збагачується, як може, задля одержання максимальних прибутків, що є однією із причин появи корупції на спільному ґрунті єднання бізнесу і політики. В кінцевому результаті ця боротьба замість демократизації суспільства приводить до появи олігархів, де демократія є лише ширмою для прикриття їх панування. Про цю нерівність і несправедливість в історичному минулому І.Я.Франко зазначав «Купка людей багатих держить в руках мільйони бідних. Бідні мусять працювати на багатих, а самі за свою працю дістають ледве тільки , щоби могли нужденно вижити, а дуже часто й тільки не одержують. Бідні мусять платити найбільше податків, давати найбільше рекрута (бо їх є найбільше), а на їх гроші пани та богатири держать війська, поліції та жандармів, щоби самих тих бідних тримати в притиску, страхі і темноті» [3].

Зрощення влади і бізнесу веде до соціального вибуху. Інституціоналісти у своїх дослідженнях обґрунтовують необхідність суспільного контролю над бізнесом. В Україні необхідно підвищити якості інститутів (порядок закріплений у формі закону), це ключовий чинник змін в сторону економічного зростання, що передбачає захищеність прав власності, незалежність і непідкупність суддів, зниження рівня корупції, зміцнення законності, покращення якості державного управління. Це все сприятиме інвестиційній привабливості, технологічним змінам, вирішенню проблем ринку та влади. Через свідому доцільну діяльність громадян, мають відбуватися зміни інституціональної структури економічної системи. Через їх усвідомлення, що надалі вони будуть жити краще сформується їх висока відповідальність, довіра та солідарність, чого так бракує нині

українському суспільству. Проблема економічного розвитку полягає у створенні нових ефективних інститутів, таких, як ринок, приватна власність, підприємництво, демократія, правова держава, громадянське суспільство. Вони змінять менталітет населення, зростання його самосвідомості та ініціативності, ступінь його довіри до держави і влади. Стратегічна важливість інституціональних змін навіть у порівнянні з макроекономічними досягненнями є очевидною. І немає сумніву, що у довгостроковій перспективі інституціональні реформи створять умови для економічного розвитку і його прискорення у майбутньому.

Відомий польський економіст Гж. В.Колодка із стратегії економічного розвитку Польщі відзначив такі чотири підстави: - швидке зростання; - справедливий розподіл; - вигідна інтеграція; - ефективна держава. Поділившись досвідом, він відмічав «Польща була найкраще підготовлена до реформ. В центр уваги поставлено інститут приватної власності. Його частка у ВВП становила майже 20 %, у 1989 році близько половини ринкових поставок відбувалися за вільними цінами, був легальний валютний ринок, існували інститути, призначені для протидії монополіям, що дозволяло банкрутство неефективних підприємств і регулювання припливу прямих іноземних інвестицій» [4]. Багатогранна програма динамічного соціально-економічного розвитку «Стратегія для Польщі» містила 14 ключових складових, серед яких найважливіші:

- реформа системи соціального забезпечення;
 - розвиток сільських територій;
 - інвестування в людський капітал;
 - розвиток і реформа фінансового сектора;
 - житлова політика та інші. Довгострокова стратегія містила п'ять таких функцій:
 - відкритість економіки;
 - макроекономічна стабільність;
 - високий рівень заощаджень та інвестицій;
 - зрілі ринкові інститути;
 - компетентні і рішучі уряди [5].
- Україні варто використати цей досвід, що привів до успіху економіку Польщі, тому, що було реалізовано важливі інституціональні чинники, крі матеріальних, ментальні, етнічні, політичні, культурні та соціально-економічні.

Щоби вийти з економічної кризи ми зобов'язані перевести

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

економіку на інноваційний розвиток спрямований на наукові дослідження, підприємництво, людський капітал і реалізацію здібностей та інтелекту людей, реалізацію умов сталої економіки та інвестицій, включаючи інформаційні й комунікаційні мережі. Суть полягає в тому, щоби не тільки генерувати нові знання, але й забезпечити їх проникнення у технологічні процеси. Підсумовуючи зазначимо, що без держави сьогодні неможливий ефективний розвиток в економічній та соціальній сферах. Ефективна держава це держава, інститути якої забезпечують постійне та стійке економічне зростання, покращення добробуту усіх верств населення. Сучасні інститути, встановлюють інституціональну рівновагу різних сфер суспільства [6]. Процес відбудови економіки та консолідованості суспільства і влади має відбуватися на засадах відкритого суспільного діалогу. Ефективність інституціональних чинників економічного розвитку є нерозривно зв'язана з глибиною демократичних перетворень і темпами формування громадянського суспільства в Україні.

Література

1. Коуз Р. Фірма, ринок і право. М., 1993. С.29.
2. Ойкен В. Основні принципи економічної політики. М., 1995. С.427.
3. Франко І.Я. Збірник творів. Том 45. С. 159.
4. Гжегош В. Колодка Посткомуністичний перехід до ринку і демократії. *Економічна теорія* ISSN 1811-3141. К., 2019. № 2.
5. Бочан І.О. Приватний сектор сучасної економіки (інституціональний підхід): монографія. Л., 2000. С. 154.

УДК 658.657

Бродська І.І., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УМОВАХ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

З 24 лютого 2022 року на всій території України було введено воєнний стан внаслідок військової агресії Російської Федерації проти України.

Введення воєнного стану призвело до змін у всіх сферах життя та торкнулося кожного українця.

Не залишилася осторонь і податкова система України, оскільки надзвичайно важливо, щоб керівництво держави забезпечило стабільне надходження податків до бюджетів з метою стабільного функціонування держави в умовах війни.

Водночас, враховуючи те, що майже кожен підприємець та громадянин України залишив усі свої справи та будь-якими можливими способами намагається допомогти у захисті держави, Верховна Рада України прийняла ряд надважливих Законів України, які направлені на зменшення податкового навантаження з метою швидкої адаптації економіки країни до реалій воєнного стану та забезпечення її швидкого відновлення після війни, одним із них став Закон України від 15 березня 2022 року № 2120-IX «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану», який передбачає певні податкові зміни, зокрема, ті що стосуються суб'єктів малого підприємництва.

З 1 квітня 2022 року фізичні особи-підприємці та юридичні особи, в яких протягом попереднього календарного року обсяг доходу не перевищує 10 мільярдів гривень, мають можливість перейти на сплату єдиного податку третьої групи за ставкою 2 % із урахуванням певних особливостей, перелік яких наведено на рис. 1.

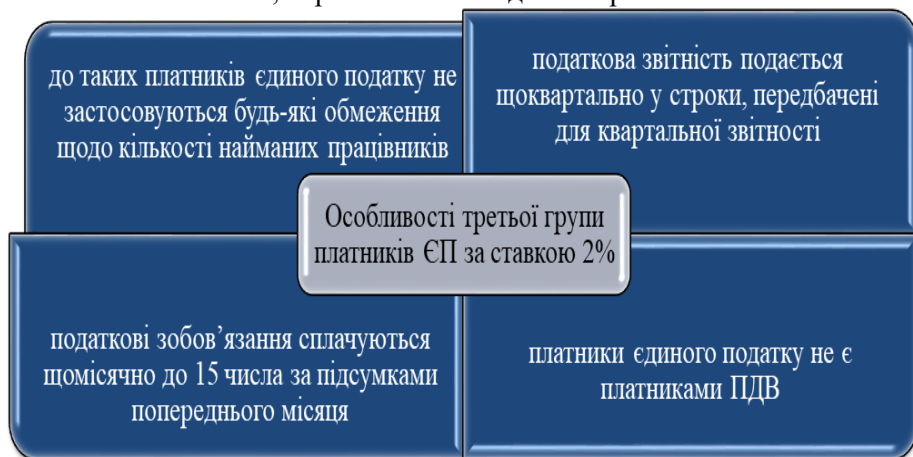

Рис. 1 – Перелік особливостей третьої групи платників ЄП за ставкою 2%

Платниками такого єдиного податку НЕ можуть бути:

1. Суб'єкти господарювання, які здійснюють:

1.1. діяльність з організації, проведення азартних ігор, лотерей (крім розповсюдження лотерей), парі (букмекерське парі, парі тоталізатора);

1.2. обмін іноземної валюти;

1.3. виробництво, експорт, імпорт, продаж підакцизних товарів (крім роздрібного продажу паливно-мастильних матеріалів в ємностях до 20 літрів, імпорту автомобілів легкових, кузовів до них, причепів та напівпричепів, мотоциклів, транспортних засобів, призначених для перевезення 10 осіб і більше, транспортних засобів для перевезення вантажів та діяльності фізичних осіб, пов'язаної з роздрібним продажем пива, сидру, пері (без додання спирту) та столових вин);

1.4. видобуток, реалізацію корисних копалин;

2. Страхові (перестрахові) брокери, банки, кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди і компанії, інші фінансові установи, визначені законом; реєстратори цінних паперів;

3. представництва, філії, відділення та інші відокремлені підрозділи юридичної особи, яка не є платником єдиного податку;

4. фізичні та юридичні особи – нерезиденти [3].

Для переходу на спрощену систему оподаткування платник податків має подати заяву до контролюючого органу за своєю податковою адресою до останнього числа місяця, що передує календарному місяцю, з якого планується перехід на спрощену систему оподаткування.

Після припинення або скасування воєнного стану платник податків автоматично переходить на систему оподаткування, яку він використовував до застосування єдиного податку за ставкою 2 %, з початку наступного календарного місяця.

Нові правила стали очевидною перевагою для тих платників, які сплачували єдиний податок 3 групи і до 1 квітня 2022 року, оскільки новий формат податку фактично відмінняє встановлені ліміти щодо виручки та знижує ставку податку з 5 % до 2 % [4].

З 1 березня 2022 року до припинення воєнного стану, а також протягом 12 місяців після припинення воєнного стану ФОП, особи, які

провадять незалежну професійну діяльність, а також члени фермерського господарства мають право не сплачувати ЄСВ за себе.

На період мобілізації роботодавці – платники єдиного податку, які обрали спрощену систему оподаткування, ФОП (2-а, 3-я група) і юридичні особи 3-ї групи платників єдиного податку можуть вирішити не сплачувати ЄСВ за найманих працівників, призваних під час мобілізації на військову службу до Збройних Сил України.

Протягом періоду дії воєнного стану та протягом 3 місяців після його припинення штрафи та пеня за порушення у зв'язку зі сплатою ЄСВ – не застосовуються [2].

Можна зробити висновок, що навіть за таких складних для країни умов, керівництво держави намагається зменшити податкове навантаження для бізнесу, задля подальшого нормального функціонування економіки України. Але необхідно також пам'ятати про те, що у військовий час від сплати податків залежить фінансування обороноздатності держави, що забезпечує безпеку для своїх громадян, відповідно всім українцям необхідно вкладати свою частинку у перемогу нашої країни.

Література

1. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану: Закон України від 15 березня 2022 року № 2120-IX

2. Податки під час війни: все, що треба знати бізнесу. Татарова М. веб-сайт. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/04/7/685375/>

3. Податкові зміни та пільги на час воєнного стану в Україні. Кальницька І.М. веб-сайт. URL: <https://eba.com.ua/podatkovyi-zminy-ta-pilgy-na-chas-voyennogo-stanu-v-ukrayini/>

4. Короткий огляд змін оподаткування бізнесу на період дії воєнного стану. Багнюк Б.Т. веб-сайт. URL: <https://cutt.ly/QJn1NDE>

Будякова О. Ю. к.е.н., доцент,
Бондаренко В. М. здобувач вищої освіти
Київський національний університет технологій та дизайну

SMART-ЕКОНОМІКА: ПІСЛЯВОЄННЕ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Сьогодні українська економіка переживає безпрецедентний шок в історії. Повномасштабне військове вторгнення північних сусідів завдало сильного удару всім ланкам української економічної системи. Відбулося зниження виробництва основних видів продукції, що, зокрема, є основою експортного потенціалу України. По всіх регіонах порушені транспортно-логістична, соціальна, маркетингова та інженерна інфраструктура. Виїзд закордонних робітників, частково переміщених на захід, тимчасово позбавив сотні тисяч й навіть мільйони людей від активного економічного життя.

Все це ставить під загрозу можливість надійного та довготривалого консолідаційного успіху Збройних Сил України на передовій нинішньої війни. Проте загальновідомим фактом є те, що без надійного економічного контексту військова перемога є досить важкою, а забезпечити стійке післявоєнне зростання практично неможливо. Тому, сьогодні вітчизняна економіка все більше виявляється одним із пріоритетних фронтів, що визначатиме подальший хід бойових дій та здатність нашої нації успішно будуватися після закінчення бойових дій. Дієвим інструментом подолання цих проблем має стати Smart-економіка.

Концепція Smart (інтелектуальної або розумної) економіки постає новим, досконалішим етапом в еволюції концепцій філософсько-економічного знання і демонструє перехід економічного буття людства на вищий щабель розвитку [1, с. 88].

Поступово бізнес в Україні повертається до життя. Сотні підприємств знову відкриваються, і держава сприяє цьому. Сьогодні деякі компанії уклали досить великі контракти на оборону та працюють в три зміни лише на перемогу.

Верховна Рада України ухвалила законопроект N 7192, який передбачає поновлення договорів оренди державного майна, що

дозволить переїхати та відкриє нові можливості для розвитку бізнесу на безпечних територіях.

Міністерство економіки України вже зараз допомагає стабілізувати ситуацію на українському ринку. Особливо за підтримки Мінфіну та проєкту Дія. Продаж запустив цифрову інтерактивну платформу, щоб допомогти підприємствам.

«Нова пошта» продовжує працювати майже в усіх регіонах країни, демонструючи успішний приклад логістичного відновлення, незважаючи на 95% падіння поставок за перший тиждень війни. Компанія заявила, що відкрила 29 з 141 сортувальних станцій по всій країні, 1600 відділень по всій країні та 1500 вуличних поштових відділень у 16 містах. Також «Нова пошта» з новою силою продовжує реалізовувати соціальний проєкт «Українська гуманітарна пошта». У рамках проєкту компанія безкоштовно відправляє товари волонтерським організаціям.

План післявоєнного відновлення та розвитку України передбачає відшкодування матеріальних збитків, завданих війною, відновлення пошкодженої інфраструктури та структурну модернізацію української економіки.

По-перше, Україна намагається мінімізувати різні втрати війни до відбудови. Вони включають переміщення підприємств із зон бойових дій у безпечніші райони, розміщення тимчасово переміщених осіб і загалом усі заходи для забезпечення того, щоб люди та підприємства продовжували жити та працювати, а економіка продовжувала зростати.

Другий важливий крок – оформити втрати. З одного боку, ворога потрібно притягнути до відповідальності за воєнні злочини в міжнародних судах. З іншого боку, така документація допомагає зібрати інформацію про всі збитки. Потім їх можна сортувати та розробляти план відновлення. Наприклад, залежно від масштабу пошкодження, будинок може потребувати ремонту або реконструкції, або його може знадобитися відновити з нуля.

Після закінчення бойових дій критично важливу інфраструктуру доведеться відновлювати, це: електроенергія, автомобільна, залізнична, газ, вода, інтернет. Відновити школи та лікарні та принаймні надати тимчасовий притулок тим, хто його потребує. На цьому етапі все ще потрібна більша гуманітарна допомога. Частково

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

це можна зробити до кінця війни – відновлення найголовнішого на звільнених від окупації територіях.

У майбутньому країни та партнери зосередяться на відновленні та стабільному зростанні економіки в цілому. Основна робота буде зосереджена на створенні робочих місць та стабільних джерел доходів. Це програми підтримки та розвитку бізнесу, виважена фіскальна політика, зміцнення енергетичного сектору.

У рамках післявоєнної відбудови Україні доведеться відновлювати деякі міста з нуля. Важливо, щоб ця реконструкція не є сліпою копією зіпсованого. Це можливість застосувати новітні методи в містобудуванні та архітектурі, щоб зробити українські міста комфортнішими та інклюзивними для їх мешканців, тобто smart-міста та smart-регіони.

Водночас, щоб діяти в рамках ЄС, нам потрібно буде продовжити реформи, розпочаті до війни, й привести законодавство у відповідність із законодавством ЄС. Наприклад, запровадження європейської системи сертифікації, великі приватизації, антикорупційна та судова реформа. Однак важливо не втратити колишній здобуток, а навпаки – використати їх у відбудові. Україна досягла значного прогресу у забезпеченні прозорості державних закупівель.

Україна враховує досвід попередніх війн XX і XXI століття та думає про відновлення заздалегідь. Це не лише планування та фінансування майбутнього. Однак зараз важливо те, що це відновлення є відкритим і прозорим. Тому для участі в цих процесах та ефективного використання коштів потрібні компетентні фахівці.

Незважаючи на те, що державний сектор зараз активно залучається до підтримки військових та доставки гуманітарної допомоги, відбудова в Україні має стати ще одним паралельним фронтом для неурядових організацій.

Література:

1. Северин-Мрачковська Л.В. Концепція смарт-економіки в економіко-філософському дискурсі. URL: https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/36323/md_km_5.pdf?sequence=1&isAllowed=y

УДК 336.2

Волошина О.В., к.е.н., н.с.
ННЦ «Інститут аграрної економіки»

МАТЕРІАЛЬНА ДОПОМОГА ЯК ДОДАТКОВЕ БЛАГО: ОБЛІК ТА ОПОДАТКУВАННЯ

В цей складний для всієї України час дуже багато людей потребують фінансової підтримки. Більшість роботодавців допомагають своїм працівникам, що опинились у скрутному матеріальному становищі. Але не забуваймо, що така допомога може бути як оподатковувана, так і ні.

Розмір неоподаткованої нецільової благодійної допомоги фізичним особам у 2022 році відповідно до пп. 170.7.2 ПКУ [1] становить лише 3470 грн. Все, що вище – оподатковується на загальних підставах. При цьому, виплата обов'язково повинна мати разовий характер та надаватись окремим співробітникам [3].

Різновидом оподаткованої допомоги є безповоротна фінансова допомога, яка визнається додатковим благом платника податку. Відповідно до пп. 14.1.257 ПКУ, безповоротна фінансова допомога – це сума коштів, передана платнику податків згідно з договорами дарування, іншими подібними договорами або без укладання таких договорів [1]. Головна особливість – кошти надаються фізичній особі без умови їх повернення.

Зауважимо, що сам термін «додаткове благо» зустрічається лише в Податковому кодексі України та тільки стосовно оподаткування доходів фізичних осіб. Виникати воно може у відносинах між роботодавцем та фізичною особою. Ключовим для податківців у визначенні додаткового блага є прив'язка до обов'язку роботодавця за трудовим наймом. Коли такого немає, тоді це додаткове благо.

Надання допомоги, як правило, здійснюється за договором про надання безповоротної фінансової допомоги, який за своєю суттю наближений до договору дарування (ст.717 ЦКУ) [2]. Звісно, така допомога може надаватись і без укладання відповідного договору, але в такому випадку слід оформити наказ про надання саме безповоротної фінансової допомоги.

Безпосередня виплата допомоги оформлюється платіжним дорученням та випискою з банківського рахунку чи видатковим касовим ордером. У роботодавця вона призводить до зменшення активів, а отже, відображається у складі витрат.

У бухгалтерському обліку нарахування безповоротної фінансової допомоги відображається за дебетом субрахунку 949 «Інші витрати операційної діяльності» чи 977 «Інші витрати звичайної діяльності» та кредитом субрахунку 685 «Розрахунки з іншими кредиторами» [4].

Сума безповоротної фінансової допомоги підлягає оподаткуванню податком на доходи фізичних осіб та військовим збором, оскільки вона згідно пп. «г» пп.164.2.17 ПКУ [1] включається до оподатковуваного доходу як додаткове благо.

У додатку 4ДФ Податкового розрахунку сум доходу, нарахованого (сплаченого) на користь платників податків - фізичних осіб, і сум утриманого з них податку, а також сум нарахованого єдиного внеску надана працівнику сума безповоротної фінансової допомоги зазначається з ознакою доходу «126».

Якщо така допомога надається не частіше ніж раз на рік і не більшості працівників одночасно, то єдиний соціальний внесок на неї не нараховується [3] і не відображається в додатку Д1 Податкового розрахунку.

Віriamo, що соціальна відповідальність і турбота роботодавців завжди буде оцінена працівниками та сприятиме підвищенню продуктивності праці.

Література:

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Дата оновлення: 27.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 14.06.2022).
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р. № 435-IV. Дата оновлення: 07.05.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 14.06.2022).
3. Перелік видів виплат, що здійснюються за рахунок коштів роботодавців, на які не нараховується єдиний внесок на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, затверджений постановою КМУ від 22.12.2010 р. № 1170. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1170-2010-п> (дата звернення: 14.06.2022).
4. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського операцій підприємств і організацій, затверджена наказом обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських Мініфіну від 30.11.99 р. № 291. Дата оновлення: 10.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення: 14.06.2022).

UDK 657

Hnylytska L.V.,
Doctor of Economics, professor,
Hrusha D. I., applicant
Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman

TAX INCENTIVES UNDER WARTIME REGIME

On February 24, 2022, the Russian Federation violated the borders of our independent state, turned the world upside down and created the conditions for full unity of the people and the government. Today, it is extremely important to support not only the army and the people affected by the war, but also the economy. To this end, the government has developed incentives to reduce the tax burden. Tax incentives will help support the economy in wartime, as well as allow it to recover quickly after it ends.

There are several main incentives that have been introduced since the beginning of the war:

1. Tax audits have been suspended. The only exceptions were checks on budget reimbursement, as well as factual checks for violations of new tax rules by the business entity.

2. Reporting deadlines have been extended and no fines have been imposed. That is, the company can submit reports after martial law. However, it should be noted that this must be done within six months. It should also be borne in mind that if during this time the tax return was still not filed, but it was due to the direct involvement of the taxpayer in hostilities, then such people will not be liable if they fulfill their obligations within one month after the above consequences.

3. It was decided to allow a business with an annual income of up to 10 billion. UAH, pay only a single tax of 2%. But this does not apply to gambling, excisable business, mining, banks, pawnshops and other financial institutions, as well as non-residents. Also, the first and second groups of the single tax may not pay it. Another nuance is that it is possible not to pay a single tax for workers who have been mobilized.

4. Excise goods are not subject to tax liability if the goods have been destroyed or lost in the course of hostilities, which in turn means that the company does not have to pay tax.

5. It is possible to form a tax credit without registering tax invoices.

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

However, after the end of martial law, all of them must be registered.

6. Introduced changes to the environmental tax, land and real estate other than land.

7. If an enterprise wishes to voluntarily transfer its property or services to the army without reimbursement, such transactions shall not be considered taxable. The same applies to reimbursed funds of individuals for transportation services for the needs of the Armed Forces. This means that the state is trying in every way to spread charity in favor of the army, as such actions are exempt from 18% tax.

From all the above we can conclude that the state has tried to reduce the tax burden on business and people in general. However, it should be noted that since taxes are the main source of funding for the army, they should be paid on time if possible.

References:

1. Baranova Olga, Deputies propose to further reduce the tax burden on business during the war. LEAGUE: LAW Business, 16.05.2022. URL: https://biz.ligazakon.net/news/211219_deputati-proponuyut-shche-blshhe-zniziti-podatkov-navantazhennya-na-bznes-u-perod-vyni (date of application: 01.06.2022p.).

2. Vinnichuk Yuri, What tax incentives did the Council adopt during the war. Business Censor. 15.03.2022. URL: https://biz.censor.net/resonance/3325323/yaki_podatkovi_stymuly_rada_pryvinyala_na_chas_vivinyi (date of application: 01.06.2022p.).

3. Voronin Jacob, Tax incentives for business in martial law. Advokat Post News Agency. 06.05.2022. URL: <https://advokatpost.com/podatkovyi-stymuly-dlia-biznesu-v-umovakh-voiennoho-stanu-advokat-voronin/> (date of application: 01.06.2022p.).

4. Law of Ukraine “On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Other Legislative Acts of Ukraine Concerning the Effect of Norms for the Period of Martial Law” of March 15, 2022 № 2120-IX. Update date: 15.03.2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2120-20#Text> (date of application: 01.06.2022p.).

УДК 657

Головацька С.І., к.е.н., професор
Львівський торговельно-економічний університет

ЦИФРОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОБЛІКУ ТА ЗВІТНОСТІ

Дані перетворюються в сучасному середовищі на новий фактор виробництва, що дозволяє створювати цінність для споживача та будувати ділову діяльність на іншому технологічному рівні. У зв'язку з

цим цифрова економіка та проблеми її побудови в системі підприємницької діяльності стають однією з найважливіших тем, що вивчаються різними зарубіжними та вітчизняними вченими. Перехід до цифрового середовища допоможе подолати низку прогалин та обмежень, властивих традиційному підприємництву, та стимулюватиме інноваційний розвиток організацій. розвиток цифрової економіки відбувається у всьому світі та у всіх сферах життя суспільства завдяки інноваційному зростанню та трансформації процесів в результаті появи нових технологій.

Електронний документообіг (обіг електронних документів) — сукупність процесів створення, оброблення, правлення, передавання, одержання, зберігання, використання та знищення електронних документів, які виконуються із застосуванням перевірки цілісності та у разі необхідності з підтвердженням факту одержання таких документів.

Порядок електронного документообігу визначається державними органами, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами та організаціями всіх форм власності згідно з законодавством. Це тлумачення визначено у статті 9 Закону України «Про електронні документи та електронний документообіг» від 22 травня 2003 року N 851-IV .

Переваги електронного документообігу: очевидно, що електронний документообіг в порівнянні з паперовим дозволяє вивести планування діяльності підприємства, облік та контроль на всіх етапах управління на новий рівень – комплексного підходу, системного аналізу та прогнозування. А це, в свою чергу, підвищує стійкість підприємства в умовах частих криз та знижує ризики в умовах невизначеності. Але цінність процесу полягає ще в кількох питаннях.

Економить час та ресурси. Створення шаблонів документів в електронному вигляді економить час для нових документів та знижує ризики помилок; електронний обмін документами відбувається швидко, без витрат на папір, друк, кур'єрів; автоматичний пошук за будь-яким запитом прискорює роботу та напряму впливає на продуктивність праці

Об'єднує всі інформаційні потоки підприємства: внутрішні, зовнішні, змішані тощо. Величезним плюсом є той факт, що електронні документи можна створювати, редагувати, затверджувати, використовувати та зберігати в єдиному електронному

інформаційному просторі, уникаючи плутанини та втрати інформації.

Спрощує менеджмент. Це відбувається за рахунок полегшення розподілу завдань між виконавцями, контролю статусів виконання на всіх етапах, та оперативної інформації онлайн в будь-який час з будь-якого місця.

Для прискорення і спрощення роботи з документами існують СЕД – системи електронного документообігу - пакети з декількох додатків, кожний з яких відповідає за частину операцій з документами (шаблони корпоративних документів, реєстрація вхідної кореспонденції, механізми узгодження та затвердження документів, автоматичні звіти тощо).

Виділяють чотири основних типи СЕД:

1. Діловодство. Це система кореспонденції і руху документів між агентами і контрагентами.

2. Workflow. Це настройка бізнес-процесів, пов'язаних з документообігом.

3. Архіви. Це зберігання документів з різним рівнем доступу і з можливістю швидкого пошуку.

4. ECM. Комплексна система управління контентом, включаючи документи, таблиці, файли PDF і так далі. Включає функції всіх перерахованих вище систем.

Впровадження СЕД на підприємстві дозволяє скоротити рутинні процеси, пов'язані з обробкою, заповненням та обміном документами, в кілька разів! Крім економії часу, СЕД зменшує ризик втрати даних, прискорює робочі процеси, і покращує взаємодію усередині компанії, а також з контрагентами.

Згідно ст. ПКУ 49.3. Податкова декларація подається за вибором платника податків, якщо інше не передбачено цим Кодексом, в один із таких способів:

а) особисто платником податків або уповноваженою на це особою;

б) надсилається поштою з повідомленням про вручення та з описом вкладення;

в) засобами електронного зв'язку в електронній формі з дотриманням вимог законів України «Про електронні документи та електронний документообіг» та «Про електронні довірчі послуги».

Згідно ст. ПКУ 49.4. Платники податків, що належать до великих та середніх підприємств, подають податкові декларації

контролюючому органу в електронній формі з дотриманням вимог законів України «Про електронні документи та електронний документообіг» та "Про електронні довірчі послуги».

Українські сервіси обліку та звітності суб'єктів господарювання:

Отримання електронного цифрового підпису та сертифікатів ключів – <https://czo.gov.ua/ca-registry>

Електронний кабінет платника податків – <https://cabinet.tax.gov.ua/>

«Спеціалізоване клієнтське програмне забезпечення для формування та подання звітності до «Єдиного вікна подання електронної звітності»

Єдине вікно подання електронної звітності

ReportTax – <https://reportax.com.ua/>

ReportTax – бот-бухгалтер підприємця.

LigaReport – <https://report.ligazakon.net/>

Приват24 для Бізнесу – <https://privatbank.ua/business/elektronnyje-otchety>

iFin – <https://www.ifin.ua/>

Taxer – <https://taxer.ua/uk/>

Арт-Звіт – <https://art-zvit.com.ua/>

«М.Е.Дос» (поширене українське програмне забезпечення для подання звітності до контролюючих органів та обміну юридично значущими первинними документами між контрагентами в електронному вигляді).

СОТА у модульному складі:

- Модуль «Звітність»

- Модуль «Облік ПДВ»

- Модуль «Облік акцизного податку».

Соната (популярна програма для електронної звітності, яка дозволяє звітуватись до Державної податкової служби, ФСС, Держстату).

Отже, електронний документообіг є інструментом організації та адміністрування інформації, що також виступає каталізатором управління знаннями та постійного вдосконалення. Ефективність публічного управління та адміністрування значною мірою залежить від швидкого вирішення завдань створення, відправлення, одержання, оброблення, передавання, зберігання електронних документів. Системи електронного документообігу підвищують ефективність

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

роботи, скорочують тривалість вирішення завдань, пов'язаних із діяльністю органів державної влади та місцевого самоврядування.

Література

1. Головацька С.І. Системи електронного обліку і звітності підприємств: актуальні аспекти. Підприємництво і торгівля : збірник наукових праць / [редакц. кол.: Куцик П. О., Семак Б. Б. та ін.]. Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2021. Вип. 32. С. 11-16
2. Про електронні довірчі послуги. Закон України № 2155-IX від 30.06.2021. - URL : [http:// www.zakon1.rada.gov.ua](http://www.zakon1.rada.gov.ua).
3. Про електронні документи та електронний документообіг. Закон України № 851 від 30.06.2021. URL : [http:// www.zakon1.rada.gov.ua](http://www.zakon1.rada.gov.ua).

УДК 657

Головацька С.І., к.е.н., професор,
Ділай М., здобувач вищої освіти
Львівський торгово-економічний університет

МЕТОДИ РЕГУЛЮВАННЯ ГОТІВКОВОГО ОБІГУ

Грошовий обіг відіграє суттєву роль у зв'язках між виробниками і споживачами продукції, опосередкуванні обміну товарами, здійсненні оцінки витрат і результатів діяльності виробників продукції. На макрорівні грошовий обіг обслуговує кругообіг всього сукупного капіталу на всіх стадіях суспільного відтворення. На мікрорівні за допомогою грошового обігу здійснюється обслуговування грошово-кредитних відносин фінансових, не фінансових корпорацій та домогосподарств. Через грошовий обіг відбувається зміна грошової маси, перерозподіл коштів, вільна зміна капіталу з однієї сфери ринкової економіки в іншу, чим і забезпечується їх взаємозв'язок та задоволення потреб у грошах усіх сфер ринкової економіки.

Гроші можуть виступати в різних видах і проявляють свою сутність через функції, які вони виконують. Завдяки функціям грошей в якості засобів обігу та платежу, вони є в постійному русі. Рух грошей у внутрішньому обороті країни являє собою грошовий обіг, який виражений у готівковій та безготівковій формах, які, в свою чергу, опосередковують рух товарів і послуг, а також обслуговують нетоварні платежі. Тому не дивно, що основою грошового обігу є товарне виробництво, яке пов'язане з товарним оборотом.

Грошовий обіг – сукупність всіх потоків грошових коштів, які представлені готівковим обігом: рух банкнот, розмінних монет і паперових грошей (казначейських білетів); та безготівковим обігом: перерахування коштів з рахунка на рахунок підприємства через фінансово-кредитні установи на основі розрахункових і платіжних документів. Грошовий обіг поділяється на безготівковий та готівковий обіг, між якими існує тісний зв'язок: обороти готівкових і безготівкових коштів взаємно доповнюють і обумовлюють один одного. Проте безготівковий обіг є більш контрольованим. Готівковий обіг виконується через оплату купівлі товарів і послуг та боргових зобов'язань у сфері людського використання за допомогою банківських чи казначейських білетів та розмінною монетою. Це зв'язано з тим, що розмір платежів тут у середньому менший, а потреба в негайному їх здійсненні значно вища. Тому платежі готівкою у сфері особистого споживання вигідніші й зручніші, ніж через банки.

Але з розвитком товарно-грошових відносин, удосконаленням кредиту та комп'ютеризацією банківської діяльності сфера готівкового обігу поступово буде все більше звужуватися. У грошовій системі України готівковий обіг має значну роль, пов'язану, в основному, з обслуговуванням населення в процесі формування та розподілу його грошових доходів. Він, в основному, зосереджує оборот грошових доходів і витрат населення, що займаються індивідуальною трудовою діяльністю, приватних підприємців і меншою мірою – внутрішньогосподарський оборот. Тоді як безготівкові кошти на сучасному етапі розрахунків використовуються між юридичними особами (підприємствами, установами, організаціями) та все більшою мірою населенням [1].

На думку Дзюблюка О. В., під грошовою масою розуміють всю сукупність грошей, випущених в обіг, у всіх їх формах, які перебувають у розпорядженні суб'єктів ринку в даний момент часу. Вчений Савлук М. І. вважає, що під грошовою масою слід розуміти всю сукупність запасів грошей у всіх їх формах, які перебувають у розпорядженні суб'єктів грошового обороту в певний момент. Окремі іноземні джерела визначають грошову масу зокрема, за інформацією офіційного сайту Федеральної резервної системи, «грошова маса США – це всі фізичні готівкові кошти, що знаходяться в обігу по всій країні, а також кошти, що зберігаються на чекових рахунках та ощадних рахунках. Вона не включає інші форми багатства, такі як довгострокові

інвестиції, власний капітал або фізичні активи, які повинні бути продані для конвертації у готівку». За іншого думкою, грошова маса є одним з ключових показників, які характеризують грошову сферу, та представляє собою сукупність готівки, що перебуває в обігу, а також безготівкових коштів на рахунках, які мають фізичні та юридичні особи, а також держава [3].

Грошова маса в Україні у вересні 2021 року збільшилася на 0,9% – до 569,2 млрд. грн., тоді як грошова база скоротилася – до 216,7 млрд. грн. Повернення коштів у банківську систему протягом останніх місяців визначало динаміку грошової маси, обсяг якої у вересні збільшився (з початку року – на 16,8%) – до 569,2 млрд. гривень. Зменшення протягом вересня рівня коррахунків банків (з початку року – зростання на 10,9%) – до 19,3 млрд. гривень призвело до зниження обсягу грошової бази у вересні на 1,7% (збільшення з початку року – на 11,2%) – до 216,7 млрд. грн.

Обсяг готівки поза банками у вересні 2021 року зменшився на 0,2% (з початку року виріс на 11,3%) – до 174,8 млрд. грн. Питома вага готівки в структурі грошової маси зменшилася з 31,5% на кінець серпня до 30,7% на кінець вересня. На початку 2021 року цей показник становив 32,2%. Позитивна динаміка депозитів визначала динаміку грошової маси, обсяг якої у жовтні збільшився на 1,4% (з початку року – на 18,3%) – до 576,6 млрд. грн.

Обсяг іншої складової грошової маси – готівка поза банками – у жовтні збільшився лише на 0,2% (з початку року – на 11,6%) – до 175,2 млрд. грн. Питома вага готівки в структурі грошової маси упродовж жовтня зменшилася з 30,7% до 30,4% (на початок року становила 32,2%). Грошова база у жовтні збільшилася на 2,2% (з початку року – на 13,6%) – до 221,6 млрд. грн. Головним чинником зростання монетарної бази у жовтні було збільшення обсягів коррахунків банків на 15,0% (з початку року – на 27,6%) – до 22,2 млрд. грн. Утім, таке номінальне зростання обсягів коррахунків банків за жовтень не створювало монетарних ризиків стабільності грошової одиниці, оскільки їх середньоденне значення в цьому місяці зменшилося до 22,9 млрд. грн. порівняно із 24,0 млрд. грн. у вересні.

З метою забезпечення рівноваги на грошово-кредитному ринку Національний банк України продовжував здійснювати операції з абсорбування надлишкової ліквідності. У той час обсяг операцій з рефінансування становив лише 62,0 млн. грн. (з початку року –

4,6 млрд. грн.). Увесь обсяг підтримки ліквідності у жовтні був наданий через проведення операцій прямого репо. Середньозважена процентна ставка за мобілізаційними операціями у жовтні становила 2,17% річних, за операціями рефінансування – 9,25% річних. Важливе значення для ефективного регулювання динаміки грошової маси за допомогою цільових орієнтирів має порядок їх встановлення або у вигляді контрольних цифр.

Зазначемо, що підвищення грошового обігу шляхом удосконалення структури грошової маси є необхідною умовою стабілізації грошового обігу. Як методологічну основу монетарної стабілізації слід брати пруденційний підхід. Відповідно до цього методу важливо зосередити всі зусилля на попередженні монетарних дисбалансів методом моніторингу найменш контрольованого факторів – швидкості руху грошових коштів, що залежить від частки ліквідних активів (насамперед готівки та іноземної валюти) у грошовому потоці. Зазначені підходи до монетарної стабілізації включають розвиток механізмів грошово-кредитного ринку в Україні, а тому орієнтовані на забезпечення повного виконання функцій гривні та підвищення керованості грошового обігу. Їх реалізація дозволить Національному банку стабілізувати грошовий обіг та ефективно проводити на цій основі грошово-кредитну політику в Україні [2].

Отже, частину грошової маси варто зазначити, що вона є складною, неоднорідною та до певної міри мінливою. Все залежить від того, якою виступає мета оцінки окремого елемента грошового обігу структура грошової маси може змінюватися. При різних економічних ситуацій, до її складу можуть включати і виключатися окремі деталі. Грошова маса постійно перебуває у режимі динамічного розвитку, оскільки є в якості продукту діючої банківської системи. Крім того, вона є одним із низки макроекономічних показників, з допомогою яких можна отримати чітке уявлення про стан справ на грошово-кредитному ринку.

Монетарна політика – політика країни через що держава контролює обсяг грошей з метою стабільності населення. Вона може бути стимулюючою (експансивною) у разі пом'якшення монетарних умов, зазвичай, зниження відсоткових ставок (або ж збільшення темпів зміни пропозиції грошей понад усталений рівень). Експансійна політика використовується для подолання рецесії, оскільки призводить до зростання сукупного попиту, таким чином стимулюючи економічне

зростання та знижуючи рівень безробіття. В звичайний час подібна політика призводить до прискорення інфляції.

Стримуюча (рестриктивна) політика зазвичай використовується задля уповільнення інфляції через протилежний стимулюючий політиці, а саме охолоджуючий вплив на економічне зростання.

Грошово-кредитна політика спрямовується на забезпечення економіки економічно необхідним обсягом грошової маси, збереження ефективного готівкового обігу, залучення коштів суб'єктів господарювання та населення до банківської системи, стимулювання використання кредитних ресурсів на потреби функціонування і розвитку економіки.

Для збереження стабільності грошової маси Національний банк здійснює єдину політику у сфері готівково-грошового обороту згідно з макроекономічними даними та основними параметрами економічного та соціального розвитку України.

Комерційні банки згідно до нормативно-правових актів Національного банку аналізують готівковий обіг, організують та виконують оперативні функції з реалізації єдиної грошово-кредитної політики. Основними завданнями комерційних банків в організаціях готівкового обігу є:

1. Повне та вчасне забезпечення потреб економіки у готівкових ресурсах;
2. Забезпечення своєчасної видачі готівки підприємствам та підприємцям для оплати праці, пенсій, допомоги та для інших цілей;
3. Створення умов для залучення готівки до кас банків;
4. Сприяння скороченню використання готівки у розрахунках за товари та послуги запровадженням прогресивних форм безготівкових розрахунків.

Регіональні управління Національного банку України:

1. Аналізують та прогнозують готівковий обіг у відповідному регіоні. На підставі прогнозів касових оборотів визначають потрібну кількість готівки для нормального та безперебійного функціонування економіки регіону;
2. Контролюють роботу установ комерційних банків щодо дотримання нормативно-правових актів НБУ;
3. Беруть участь в опрацюванні пропозицій щодо скорочення готівкового обороту у позабанківській сфері, розвитку та розширення

безготівкових розрахунків, у тому числі у сфері обслуговування населення;

4. Інформують місцеві органи виконавчої влади про стан готівкового обороту в регіоні.

З проведеного дослідження можна зробити висновок, що такий об'єкт бухгалтерського обліку як грошові кошти займає з найголовніших місць в життєдіяльності підприємства, є вираженням оборотних коштів на стадіях постачання і реалізації діяльності та вираженням капіталу підприємства. Залежно від цільової спрямованості і характеру впливу на стійкість грошового обігу слід виокремлювати такі методи: монетарні, валютні, інфраструктурні, гарантійні, інформаційно-просвітницькі, інституційні, антикорупційні, що уможливить розроблення заходів та інструментів удосконалення процесів управління стійкістю грошового обігу. Дослідження показують, що стабілізації грошового обігу перешкоджають такі проблемні аспекти:

- при використанні монетарних інструментів макроекономічного регулювання відсутня збалансованість дій;

- монетарні засоби впливу на економіку носять короткостроковий характер, не переслідують стратегічних цілей грошово-кредитної політики держави;

- у зв'язку з інфляційними процесами існує недовіра економічних суб'єктів до національної грошової одиниці; З огляду на означені проблемні моменти та з метою стабілізації грошового обігу необхідно застосовувати такі заходи стабілізації:

- зберегти стабільність грошової одиниці шляхом підтримування такої динаміки монетарних агрегатів, яка задовольняє попит на гроші і не створює загрози для значної зміни цін;

- підтримувати розвиток в Україні ринку цінних паперів, що сприятиме антиінфляційному зменшенню надлишкової ліквідності, а отже забезпечить оптимальне управління грошовою пропозицією.

Література

1. Управління міжнародними резервами України за 2020 рр. URL: <https://bank.gov.ua/doccatalog/document?id=62818486>.

2. Закон України "Про Національний банк України" від 20.05.18, № 679-XIV. URL: <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.

3. Закон України "Про банки та банківську діяльність" від 07.12. 2020 № 2121-III. URL: <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.

УДК 657

Головацька С.І., к.е.н., професор,
Дмитришин В.Б., здобувач вищої освіти
Львівський торгівельно-економічний університет

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ

Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» облікова політика – це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення бухгалтерського обліку, складання та подання фінансової звітності

Трактування терміну «облікова політика» як у міжнародному, так і в вітчизняному законодавствах передбачає, що підприємство до початку звітної періоду вибирає в межах, встановлених стандартами або іншими нормативними документами, певні методи, методики, способи оцінки, форми організації обліку, які використовуються ним для ведення поточного обліку і складання фінансової звітності. З одного боку, це забезпечує однозначність тлумачення показників фінансової звітності, а з іншого – створює умови для здійснення фінансового менеджменту.

Головне призначення облікової політики — встановити найвигідніші для конкретного підприємства методи обліку та на їх підставі скласти фінансову звітність, що відповідає встановленим якісним характеристикам. Отже, формуючи облікову політику, підприємство має обирати принципи, методи і процедури обліку так, щоб достовірно відобразити фінансовий стан і результати своєї діяльності та забезпечити зіставність фінансових звітів. Слід зазначити, що принципи, методи та процедури взаємопов'язані та мають свою ієрархічну послідовність.

На сьогодні за відсутність наказу про облікову політику передбачена лише адміністративна відповідальність, і то лише для підприємств, що є бюджетними, або з ними співпрацюють. Окрім цього відсутня чітко прописана структура наказу про облікову політику

та його наповненість, що призводить до неупорядкованості інформації під час його формування.

Поряд з цим слід звернути увагу на питання формування елементів облікової політики щодо оподаткування підприємства (організація та ведення податкового обліку, порядок розрахунку та сплати податків та зборів та ін.). Ще одним із недоліків є невідповідність фактичних методів ведення обліку обраній обліковій політиці.

Усунення даних недоліків забезпечить повне та своєчасне забезпечення організації та ведення обліку на підприємстві.

На вибір і обґрунтування облікової політики підприємства впливають такі основні фактори:

- форма власності та організаційно-правова форма підприємства;
- галузева приналежність або вид діяльності;
- обсяги діяльності, чисельність працівників і т.п.;
- система оподаткування;
- ступінь свободи діяльності в ринкових умовах (самостійність рішень в питаннях ціноутворення, вибору партнерів);
- стратегія фінансово-господарського розвитку (мета і завдання економічного розвитку, очікувані напрямки інвестицій);
- наявність матеріальної бази (забезпечення комп'ютерною технікою й іншими засобами оргтехніки, програмними продуктами тощо);
- система інформаційного забезпечення підприємства (по всіх необхідних для ефективної діяльності підприємства напрямках);
- рівень кваліфікації бухгалтерських кадрів, ініціативи керівників підприємства;
- система матеріального стимулювання і ефективності роботи підприємства.

Серед нормативного різноманіття альтернативних варіантів слід обрати той, що найефективніше представить підприємство. Наведено визначення облікової політики відповідно до чинного законодавства та міжнародної практики. Встановлено, що головне призначення облікової політики зводиться до визначення найоптимальніших методів ведення обліку.

Отже, вибір облікової політики повинен здійснюватися на основі моделювання, центральною ланкою якого є система обліково-

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством
аналітичного забезпечення. Процес вибору облікової політики включає дані бухгалтерського обліку, статистичного дослідження, різну маркетингову інформацію. В цьому проявляється нерозривний зв'язок бухгалтерського обліку з прийняттям управлінських рішень.

Література

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999. № 996-XIV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
2. Войтенко Т.В. Облікова політика – 2010: головне *Податки і бухгалтерський облік*. 2010. № ½. С. 16-22
3. Черній М.Я. Формування облікової політики підприємств на основі організаційно-технологічних особливостей діяльності. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. Вип. 2 (23). С. 381–388.
4. Мулик Т.О. Облікова політика як інструмент управління оподаткуванням *Глобальні та національні проблеми економіки*. випуск № 4, березень 2015. URL: <http://global-national.in.ua>

УДК 657

Головацька С.І., к.е.н., професор,
Сітко М., здобувач вищої освіти
Львівський торговельно-економічний університет

КОРПОРАТИВНІ РОЗРАХУНКИ У СИСТЕМІ ПОДАТКОВОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ

Згідно п. 1.8 Податкового кодексу України (ПКУ) корпоративні права – це право власності на статутний фонд (капітал) юридичної особи або його частку (пай), включаючи права на управління, отримання відповідної частки прибутку такої юридичної особи, а також активів у разі її ліквідації відповідно до чинного законодавства, незалежно від того, чи створена така юридична особа у формі господарського товариства, підприємства, заснованого на власності однієї юридичної або фізичної особи, або в інших організаційно-правових формах.

Специфіка корпоративного права виявляється в тому, що воно складається з низки прав, кожне окремо можна назвати «корпоративне право»: це права власності на акцію акціонерного товариства; це право на отримання частини прибутку; це право на одержання дивідендів.

Таким чином, майнове зобов'язання з виплати дивідендів у господарської організації виникає тільки з моменту прийняття рішення про нарахування та виплату дивідендів (розподіл прибутку) уповноваженим органом або учасниками господарської організації. З цього ж моменту і власники корпоративних прав набувають право вимагати виплати їм дивідендів. Право на отримання активів у разі ліквідації господарської організації: а) ухвалення рішення про ліквідацію товариства; б) дотримання встановленої законом процедури ліквідації; в) погашення господарською організацією заборгованості перед усіма кредиторами; г) наявність після розрахунків із кредиторами коштів або майна, які підлягатимуть розподілу між власниками корпоративних прав.

Отже, об'єктом оподаткування корпоративних прав є сукупність господарських операцій, пов'язаних з володінням корпоративними правами, які охоплюють операції з реалізації майнових прав сторін та виконання взаємних зобов'язань, що виникають у зв'язку з корпоративними правами. Операції з оподаткування корпоративних прав виникають внаслідок:

1) заснування (участі в заснуванні) господарської організації (первинний спосіб набуття корпоративних прав);

2) набуття особою вже наявних корпоративних прав на підставі вчинення правочинів, спадкування (правонаступництва), рішення суду тощо (похідний спосіб набуття корпоративних прав).

У випадках припинення корпоративних прав оподатковуються такі господарські операції:

1) відчуження корпоративних прав (продаж, міна, дарування, внесення до статутного фонду тощо);

2) вихід власника корпоративних прав із господарської організації (господарського товариства);

3) виключення власника корпоративних прав з господарської організації;

4) визнання власника корпоративних прав таким, що вибув зі складу господарської організації;

5) припинення господарської організації, відносно якої особа мала корпоративні права.

Щодо податку на прибуток підприємств, то оподаткування операцій з відчуження корпоративних прав регулюються розділом 3 ПК України. Об'єктом оподаткування податком на прибуток є

прибуток, який визначається шляхом коригування (збільшення або зменшення) фінансового результату до оподаткування (прибутку або збитку), визначеного у фінансовій звітності підприємства відповідно до національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку або міжнародних стандартів фінансової звітності, на різниці, які виникають відповідно до положень цього розділу (підпункт 134.1.1 ПКУ).

Відповідно до П(С)БО 12 «Фінансові інвестиції» сума зменшення балансової вартості фінансових інвестицій на дату балансу відображається у складі інших витрат. Таким чином, продаж корпоративних прав за ціною, меншою їх балансової вартості (номіналу), приводить до виникнення витрат в бухгалтерському обліку, які зменшують фінансовий результат підприємства і, відповідно, об'єкт оподаткування податком на прибуток.

Облік загального фінансового результату операцій з інвестиційними активами ведеться платником податку самостійно та окремо від інших доходів і витрат. Звітним періодом вважається календарний рік. Інвестиційний прибуток розраховується як позитивна різниця між доходом від продажу корпоративних прав та їх вартістю і підлягає оподаткуванню податком на доходи фізичних осіб за ставкою 18 відсотків (підпункт 167.5.1 пункту 167.5 статті 167 ПКУ).

Не підлягає оподаткуванню та не включається до загального річного оподатковуваного доходу:

– дохід, отриманий платником податку протягом звітного податкового року від продажу інвестиційних активів, якщо сума такого доходу не перевищує суму, визначену в абзаці першому підпункту 169.4.1 пункту 169.4 статті 169 ПКУ;

– дохід, отриманий платником податку від продажу інвестиційних активів у випадку, визначеному підпунктом 165.1.40 пункту 165.1 статті 165 Кодексу.

Отже, корпоративні інтегровані структури, які добре функціонують, є невід'ємною частиною будь-якої сучасної здорової економіки. Широкий спектр корпоративних прав на сучасному ринку дозволяє ефективний рух капіталу серед інвесторів. Удосконалення системи управління корпоративними правами повинно здійснюватися для ведення обліку цих прав, їх класифікація визначатися особливостями завдань управління ними та розміром частки в

статутному капіталі господарського товариства шляхом формування та ведення реєстру корпоративних прав.

Література

1. Брадул О.М., Шепелюк В.А. Бінарність при відображенні корпоративних прав в обліку. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. С. 115-117.
2. Головацька С.І. Системи електронного обліку і звітності підприємств: актуальні аспекти. *Підприємництво і торгівля : збірник наукових праць* [редакц. кол.: Куцик П. О., Семак Б. Б. та ін.]. Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2021. Вип. 32. С.11-16
3. Пилипенко О.І. Корпоративні права в системі бухгалтерського обліку : монографія. Житомир : ФОП Кузьмін Д.Л., 2010. 612 с.
4. Податковий кодекс України. URL: : <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.
5. Шапошников К.С. Корпоративні права держави: особливості реалізації та управління. URL: : <http://www.kntu.kr.ua/doc/zb>.

УДК 338

Головацька С.І., к.е.н., професор,
Фещин М., здобувач вищої освіти
Львівський торговельно-економічний університет

ІНСТРУМЕНТАРІЙ КОНТРОЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОРПОРАТИВНИХ РОЗРАХУНКІВ

Корпоративні права – це сукупність правових можливостей учасника певної юридичної особи, зміст яких визначається її організаційно-правовою формою.

Корпоративний контроль – це сукупність можливостей використати вигоду з діяльності корпорації, що тісно пов’язано з таким поняттям, як «корпоративний інтерес».

Мета корпоративного контролю – забезпечення постійної оптимізації доходів акціонерів із забезпеченням довгострокової життєздатності компанії шляхом ефективного управління, врахування інтересів зацікавлених осіб та протидії ймовірності економічної небезпеки.

Виокремлюють наступні форми корпоративного контролю:

- акціонерний контроль - можливість впливу акціонерів на прийняття тих або інших рішень органами управління корпорації

(загальними зборами акціонерів, наглядовою радою та ревізійною комісією);

- управлінський контроль - можливість за-безпечення управління господарською діяльністю корпорації (за рахунок дії правління);

- фінансовий контроль - можливість впливу на рішення менеджменту корпорації і забезпечення їх відповідності цілям корпорації та інтересам її учасників.

Корпоративний контроль в системі управління має такі ознаки [1]:

1. Корпоративний контроль є самостійним елементом внутрішньогосподарських відносин.

2. Корпоративний контроль здійснюється органами управління одноособово або колегіально.

3. Корпоративний контроль має за мету забезпечення ефективності функціонування підприємства як суб'єкта господарювання з урахуванням особливостей та потреб сучасного ринку.

4. Корпоративний контроль відноситься до внутрішнього локального контролю, який має власні форми, методи та процедури.

5. Корпоративний контроль потребує розробки внутрішнього Кодексу корпоративної етики з метою підвищення якості управління підприємством.

Суб'єктами корпоративного контролю є виключно суб'єкти корпоративних прав, корпоративний контроль – це вплив, що здійснюється учасниками корпоративного підприємства, і як такий він відрізняється і від внутрігосподарського чи внутрішнього контролю (фінансового, управлінського), який здійснюють визначені учасниками підприємства відповідно до корпоративних процедур органи корпоративного підприємства та його посадові особи, який можна, на відміну від корпоративного контролю, розглядати як управлінську функцію і який є похідним від корпоративного контролю учасників.

Об'єктами контролю корпоративних розрахунків підприємства є:

1. Перевірка юридичних підстав здійснення розрахунків з учасниками:

- відповідність установчим документам підприємства;
- законність та доцільність здійснення господарської операції відповідно до чинних нормативних документів;

- наявність відповідних дозволів на виконання окремих операцій набуття або позбавлення корпоративних прав;
 - порядок укладення та дотримання умов договорів (контрактів) з набуття або позбавлення корпоративних прав;
 - збільшення або зменшення статутного капіталу підприємства;
2. Перевірка своєчасності та правильності розрахунків) з набуття або позбавлення корпоративних прав;
 3. Визначення рівня договірних цін щодо з набуття або позбавлення корпоративних прав;
 4. Правильність нарахування дивідендів учасникам;
 5. Правильність визначення належних учасникам вартості майна при ліквідації підприємства;
 6. Своєчасність та повнота розрахунків з учасниками;
 7. Правильність документального оформлення розрахунків з учасниками;
 8. Достовірність документального оформлення розрахунків з учасниками;
 9. Правильність відображення розрахунків з учасниками згідно Податкового кодексу України.
 10. Достовірність фінансової та податкової звітності щодо зобов'язань підприємства за розрахунками з учасниками.

Джерела контролю корпоративних розрахунків підприємства класифікувати наступним чином: законодачо-нормативні документи, які регламентують господарську діяльність підприємства; законодавчо-нормативні документи, які регламентують корпоративні відносини в Україні; законодачо-нормативні документи, які регламентують оподаткування господарської діяльності підприємства; законодавчо-нормативні документи, які регламентують організацію і ведення бухгалтерського обліку розрахунків з учасниками та порядок здійснення їх контролю; установчі та дозвільні документи підприємства; угоди, договори та інші документи, що є підставою здійснення розрахунків з учасниками; первинні і зведені документи; реєстри бухгалтерського обліку; фінансова звітність; податкова звітність; корпоративна звітність.

Отже, корпоративний контроль – це поточний контроль за здійсненням економічної політики і якістю управління корпорацією, необхідний для недопущення втрати ресурсів, локалізації недоліків,

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством
своєчасного попередження фінансових труднощів, саме факторів, котрі створюють умови для подальшого корпоративного захоплення.

Література:

- 1.Брадуд О.М., Шепелюк В.А. Бінарність при відображенні корпоративних прав в обліку. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету* . С.115-117
- 2.Головацька С.І. Системи електронного обліку і звітності підприємств:актуальні аспекти. *Підприємництво і торгівля : збірник наукових праць* / [редакц. кол.: Куцик П. О., Семак Б. Б. та ін.]. Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2021. Вип. 32. С. 11-16.
- 3.Пилипенко О.І. Корпоративні права в системі бухгалтерського обліку : монографія Житомир : ФОП Кузьмін Д.Л., 2010. 612 с.
- 4.Шапошников К.С. Корпоративні права держави: особливості реалізації та управління. URL: <http://www.kntu.kr.ua/doc/zb>.

УДК 657

Головацька С.І., к.е.н., професор,
Черепаня В., здобувач вищої освіти
Львівський торговельно-економічний університет

ОБЛІКОВА ПОЛІТИКА ЩОДО КОРПОРАТИВНИХ ПРАВ

Створення ефективної системи корпоративного управління як у економічно розвинених країнах, так і в країнах з перехідною економікою вимагає розробки загальних міжнародних стандартів і правил, законодавче закріплених та впроваджених у практику, які б гарантували потенційним інвесторам надійність капіталовкладень та дозволили отримувати повну, ясну й об'єктивну картину про ефективність діяльності компаній, структуру власності, механізми і методи інвестування.

Сутністю корпоративного управління є система відносин між інвесторами-власниками товариства, його менеджерами, а також заінтересованими особами (працівниками, споживачами, кредиторами, державою, громадськістю тощо) для забезпечення ефективної діяльності товариства, рівноваги впливу та балансу інтересів учасників корпоративних відносин

Корпоративні права є комплексними (множинними) за змістом і включають такі групи прав :

- 1) організаційні – право брати участь в управлінні, право голосу, право на отримання інформації про діяльність юридичної особи;
- 2) майнові – право на отримання частини прибутку від діяльності юридичної особи, право на отримання частини активів у разі її ліквідації.

Система бухгалтерського обліку є забезпечувальною ланкою у системі корпоративного управління, вона призначена впорядковувати вхідну та вихідну інформацію відповідно до потреб управління. Взаємодія системи бухгалтерського обліку і корпоративного управління забезпечує умови діяльності підприємств-членів корпорації, передбачає створення внутрішніх управлінських структур, які сприяють ефективному функціонуванню корпорації, забезпечують баланс інтересів різних груп акціонерів і прозорість інформації про діяльність корпорації.

Облікова політика, як складова системи корпоративного управління, дозволяє визначити альтернативу при виборі методів, принципів, правил та процедур ведення обліку корпоративних операцій, забезпечує варіативність формування інформації про стан активів, пасивів, капіталу, доходів та витрат корпорації, здійснення внутрішніх розрахунків і обліку господарської діяльності за сегментами, забезпечує достовірність бухгалтерської інформації, законність і доцільність господарських операцій, виявлення відхилень від цілей, норм, нормативів, планів, правил, стандартів в окремих структурних підрозділах, підприємствах-членах корпорації та по корпорації в цілому, адже наявність достовірних та якісних облікових процедур, переорієнтованих з контрольно-розподільчих функцій на управлінські, сприяє підвищенню ефективності системи корпоративного управління.

Технічна складова облікової політики корпорацій повинна формуватися з врахуванням особливостей руху інформаційних потоків, що визначає доцільність врегулювання наступних основних питань: – розробка та затвердження робочого плану рахунків корпорації в цілому та структурних підрозділів зокрема (робочий план рахунків лежить в основі взаємозв'язку фінансового та управлінського обліку в корпораціях, оскільки забезпечує реєстрацію фактів господарського життя не тільки відповідно до вимог податкового законодавства, але й надає змогу відображати господарські операції в розрізі видів діяльності та центрів відповідальності підприємства); – організація

документообороту в межах корпорації та структурних підрозділів з метою забезпечення безперервності надходження, обробки та зберігання інформації; – склад і порядок подання звітності структурними підрозділами та корпорацією в цілому; – порядок проведення та оформлення результатів інвентаризації активів та зобов'язань тощо.

При розробці організаційної складової облікової політики слід врахувати та передбачити наступні питання: порядок розробки Положення про бухгалтерську службу, як структурний підрозділ для кожного рівня або відокремленого підрозділу; вибір оптимальної структури штатного розпису бухгалтерії та вибір способу розрахунку оптимальної чисельності облікових працівників; розподіл прав та обов'язків у сфері обліку та контролю операцій між рівнями управління; вибір форми ведення бухгалтерського обліку в межах підприємства з урахуванням особливостей діяльності та складності організаційно-виробничої структури корпорації; особливості взаємодії та розмежування робіт з метою формування чіткого підпорядкування фахівців бухгалтерських відділів підприємств різних рівнів у межах корпорації та із суміжними відділами; порядок розробки посадових інструкцій. Посадові інструкції мають типову схему, які включають: функції, загальні положення, обов'язки, права, відповідальність.

Отже, облікова політика корпорації є складовою загальної стратегії її економічного розвитку та забезпечує ефективну реалізацію прав акціонерів в процесі здійснення стратегічних і тактичних фінансових рішень щодо розподілу результатів діяльності корпорації, сприяє узгодженню інтересів усіх учасників корпоративних відносин, що спрямовані на досягнення максимально можливого приросту вартості корпорації.

Література

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/996-14>
2. Головацька С.І. Системи електронного обліку і звітності підприємств: актуальні аспекти. *Підприємництво і торгівля : збірник наукових праць / [редакц. кол.: Куцик П. О., Семак Б. Б. та ін.]*. Львів : Видавництво Львівського торговельно-економічного університету, 2021. Вип. 32. С.11-16.
3. Пилипенко О.І. Корпоративні права в системі бухгалтерського обліку : монографія Житомир : ФОП Кузьмін Д.Л., 2010. 612 с.
4. Шапошников К.С. Корпоративні права держави: особливості реалізації та управління. URL: <http://www.kntu.kr.ua/doc/zb>.

5. Черній М.Я. Формування облікової політики підприємств на основі організаційно-технологічних особливостей діяльності. *Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу*. 2012. Вип. 2 (23). С. 381–388.

УДК 338.24:005.936.5-027.33

Голян В.А., д.е.н., професор
Луцький національний технічний університет,
Мединська Н.В., к.е.н., доцент
Національний університет біоресурсів
та природокористування України,
Лучечко Ю.М., доктор філософії в галузі економіки,
м. Львів

ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ФУНКЦІОНУВАННЯ СФЕРИ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ: ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНІ АСПЕКТИ

У сфері поводження з відходами спостерігається перманентний дефіцит фінансових ресурсів через наявність значної кількості інституціональних розривів та інституціональних пасток, що потребує удосконалення інституціонального середовища вторинного ресурсокористування. Удосконалення інституціонального середовища має відбуватися через умонтування інститутів-правил та формування інститутів-організацій, які дадуть можливість підвищити рівень зацікавленості суб'єктів виробничо-господарської діяльності та домогосподарств фінансувати проекти будівництва нових та модернізації і реконструкції існуючих полігонів складування промислових та побутових відходів, а також підвищувати рівень утилізації вторинної природної сировини. Трансформація інституціонального середовища функціонування сфери поводження з відходами якраз і забезпечить прискорені темпи виробництва біологічного палива на основі утилізації вторинної природної сировини.

Необхідною умовою нарощення фінансово-інвестиційного забезпечення проєктів модернізації індустрії вторинного ресурсокористування є інституціоналізація заставно-іпотечних відносин [2], розширення переліку угод публічно-приватного

партнерства [1], формування інституціонального підґрунтя розвитку кооперації у сфері вторинного ресурсокористування, диверсифікація інструментів портфельного інвестування проєктів утилізації промислових та побутових відходів, інституціональне переформатування наявної методологічної бази нарахування екологічного податку за розміщення відходів. Перераховані зміни інституціонального середовища функціонування сфери поводження з відходами дадуть змогу трансформувати фундаментальні умови здійснення інвестиційного процесу щодо розміщення, складування, захоронення, знешкодження та утилізації промислових і побутових відходів і подолати тим самим перманентний дефіцит фінансування вторинного ресурсокористування.

Практика реалізації угод публічно-приватного партнерства у сфері природокористування показує, що у сфері поводження з відходами необхідною є інституціоналізація двох основних моделей партнерських відносин між державними (муніципальними) та приватними партнерами: Модель 1 – створення на базі муніципальних органів влади (муніципальних підприємств), суб'єктів виробничо-господарської діяльності та кооперативних утворень на основі об'єднання домашніх господарств, спеціалізованих підприємств по утилізації промислових і побутових відходів та фінансово-кредитних установ кластерних утворень; Модель 2 – передача прав користування звалищами промислових та побутових відходів суб'єктам підприємницької діяльності з метою ліквідації неорганізованих та несанкціонованих звалищ побутового сміття та виробництва біологічного палива.

Модель 2 повною мірою реалізується через укладання концесійних договорів між державними (муніципальними) органами влади та підприємницькими структурами, які беруть у користування звалища відходів для їх перетворення у біологічне паливо та різноманітні види матеріалів, зокрема будівельних. В умовах інституціональної турбулентності та невпорядкованості базових інститутів природокористування менш ризикованою є інституціоналізація Моделі 1 партнерських відносин, яка забезпечує безпосередній контроль державної та місцевої влади за використанням підприємницькими структурами ресурсної цінності промислових та побутових відходів, а також за дотриманням вимог природоохоронного законодавства. Кластеризація сфери поводження з

відходами є необхідною інституціональною передумовою нарощення обсягів фінансово-інвестиційного забезпечення вторинного ресурсокористування.

Література

1. Мединська Н.В. Інвестиційне забезпечення сфери поводження з відходами як складник економічного механізму природокористування. *Причорноморські економічні студії*. 2021. Випуск 72. Частина 2. С. 63–69.
2. Харічков С.К., Губанова О.Р. Іпотека як інструмент мобілізації інвестиційних потоків у сфері освоєння техногенно-ресурсного потенціалу України. *Фінанси України*. 2006. №3. С. 29–34.

УДК 657:004.9

Голячук Н.В., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

BIG DATA. ВЕЛИКІ ДАНІ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ

Цифрова трансформація економічних процесів є важливим етапом розвитку національної економіки. Бухгалтерський облік відіграє важливу роль у діяльності підприємств, оскільки акумулює великі масиви інформації про господарські процеси, які вже відбулися та надає інформацію для аналізу та прогнозування майбутнього розвитку.

За твердженням професора Момот Т.В. «сучасний бухгалтер стає справжнім *бізнес-партнером для власників бізнесу (бізнес-навігатором даних)*. В умовах постійного зростання кількості інформаційних потоків саме професійні бухгалтери виявляють надзвичайні можливості для оптимізації масивів даних та використання нових аналітичних інструментів для оцінки результативності ведення бізнесу. Саме вони формують масиви даних для оцінки ключових показників ринкової вартості та результативності ведення бізнесу, що дозволяє генерувати здійснення перспективного аналізу для підтримки прийняття стратегічних управлінських рішень» [1].

За прогнозами експертів, в найближчі кілька років автоматизація торкнеться понад 70% робочих місць в сфері управління, фінансів і обліку. Функції бухгалтерів змістяться в сторону фінансового та управлінського аналізу, планування, прогнозування, моделювання та

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

контролю. Персоналу будуть потрібні додаткові навички та знання, з'явиться необхідність у вивченні нових методів обробки великого обсягу інформації та управління даними, аналітичних процесів тощо [2].

Розглянемо, що мають на увазі науковці та практики, застосовуючи термін «великі дані, BigData».

Термін Big Data означає збір даних та здатність використовувати їх на користь людства у широкому спектрі галузей, в тому числі у бізнесі [3].

На сайті компанії IT Enterprise подається наступне визначення: «Великі дані – це сукупність технологій, покликаних здійснювати три операції: 1. Обробляти більші, у порівнянні зі «стандартними» сценаріями, об'єми даних. 2. Уміти працювати з даними, що швидко надходять у дуже великих об'ємах. Тобто даних не просто багато, а їх постійно стає все більше й більше. 3. Вміти працювати зі структурованими і мало структурованими даними паралельно і у різних аспектах» [4].

Операції з масивами великих даних використовуються для підвищення ефективності, точності та швидкості. Бенько М.М. та Москалюк Г.О. впевнені, що Big Data «дозволяє формувати високу швидкість обробки даних та оперативність формування звітних показників за необмежено широким набором групувальних ознак та факторних критеріїв», а також «... має необмежені можливості аналітичної обробки даних» [5].

Горобець О.О. зазначає, що «великі дані – це передусім великі сукупності даних про різноманітні соціально-економічні явища і процеси, які продукуються фактично в безперервному режимі». На думку автора, це означає, що «використання великих даних відкриває можливість для покращення якості процесу прийняття рішень, з іншого – специфіка великих даних ускладнює планування дій щодо їх збирання, аналізу та використання отриманих результатів» [6].

Таким чином, обробка великих масивів даних є важливим елементом у практичній діяльності сучасного бухгалтера. Оскільки, інформація та дані є стратегічним активом будь якого підприємства, то вміння бухгалтера працювати з такими масивами, матиме позитивні наслідки при прийнятті управлінських рішень.

Література

1. Момот Т.В. Бухгалтер професія «білих комірців»: класика сучасності. URL: <https://ibuhgalter.net/articles/541>

2. Пуцентейло П.Р., Довбуш А.В. Основні вектори розвитку бухгалтерського обліку в умовах цифрової економіки. URL: http://dSPACE.wnu.edu.ua/bitstream/316497/43383/1/Inneco_3-4_2021.pdf
3. BIG DATA. Великі дані – великі можливості. URL: <https://vtgstudy.com/news/ru-big-data-bolshie-dannye-bolshie-vozmozhnosti/>
4. Big Data URL: <https://www.it.ua/knowledge-base/technology-innovation/big-data-bolshie-dannye>
5. Бенько М.М., Москалюк Г.О. Бухгалтерська та управлінська звітність в умовах глобалізації та цифровізації: інновації та проблеми. *Державне управління та адміністрування, сфера обслуговування, економіка та міжнародні відносини як рушійні сили економічного зростання держав XXI століття: колективна наукова монографія.* 2022. URL: <https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/monographs/article/download/18447/16182/>
6. Горобець О.О. Великі дані – джерело статистичної інформації: на прикладі книговидавничої галузі. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту.* 2019. URL: <https://nasoa-journal.com.ua/index.php/journal/issue/download/15/pdf>

УДК 332.055.2

Гуцаленко Л.В., д.е.н., професор
Національний університет біоресурсів
і природокористування України

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АГРАРНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

На сьогодні проблемам відносин бізнесу і суспільства присвячується багато інформативно-дослідницького матеріалу, де пропонуються концепції, які можна асоціювати з корпоративною соціальною відповідальністю.

Аграрний сектор України щодо реалізації принципів соціальної відповідальності бізнесу є одним з найголовніших центрів впровадження міжнародних стандартів у сфері охорони праці, екології, використання інновацій, взаємодії з місцевими контактними групами та вжиття соціальних заходів і проведення програм для підвищення економічного рівня життя місцевого населення.

Одним із шляхів розвитку соціальної відповідальності аграрного бізнесу в Україні є прийняття Національної стратегії розвитку соціальної відповідальності як документа, що змусить компанії відповідально ставитися до проблем суспільства і довкілля. У цьому

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

контексті доцільним є затвердження Концепції реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні на період до 2030 року [1], метою якої є створення нормативно-правової бази та здійснення заходів для впровадження міжнародних стандартів ведення соціально відповідального бізнесу в діяльність суб'єктів господарської діяльності для забезпечення сталого розвитку України та підвищення суспільного добробуту.

Таким чином, широке впровадження соціальної відповідальності бізнесу в Україні передбачає побудову національної моделі соціальної відповідальності бізнесу на основі вивчення позитивного досвіду розвинених країн з урахуванням специфічних умов ведення українського бізнесу.

Література

1. Концепція реалізації державної політики у сфері сприяння розвитку соціально відповідального бізнесу в Україні на період до 2030 року від 24 січня 2020 р. № 66-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/66-2020-%D1%80#Text>

УДК 657

Дацюк А.А., викладач
ВСП «Ковельський промислово-економічний
фаховий коледж ЛНТУ»

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Успішний економічний розвиток будь-якого підприємства залежить від ефективного використання і перерозподілу виробничих та фінансових ресурсів, а також від оптимального рівня витрат на виробництво.

Ефективне управління господарською діяльністю забезпечується шляхом отримання даних про господарські процеси. Для прийняття зважених управлінських рішень керівництву підприємства необхідно володіти правдивою, неупередженою та достовірною інформацією, створення якої залежить від правильної організації обліково-аналітичної роботи на підприємстві.

Від достовірності та повноти отриманої інформації залежить ефективність господарської діяльності в цілому, а відповідно –

використання ресурсів, вкладених засновниками підприємницьких структур [1].

В.С.Лень розкриває сутність обліково-аналітичної системи як упорядкованої внутрішньої структури підприємства, яка накопичує дані господарського обліку й зовнішню інформацію для аналізу та формування звітності для внутрішніх і зовнішніх користувачів у необхідному для них форматі [2, с.287].

Автори І.Б.Садовська та О.В.Мачулка, зауважують, що облікова інформація, отримана внаслідок аналізу фінансової звітності, є цінною та значимою під час прийняття управлінських рішень, але вона має і певні недоліки:

- зведеність – можливою є діагностика лише діяльності підприємства в цілому за звітний період, чітко визначений законодавчо;

- історичність – фактичні дані є можливими для оцінки за кілька днів після завершення звітного періоду та констатують історичний факт, на який не можна вплинути;

- обмеженість – відсутня деталізація за видами економічної діяльності [3, с.45].

Для здійснення ефективного аналізу та контролю управлінню підприємства необхідні оперативні та аналітичні дані про господарські процеси, що відбуваються на підприємстві, необхідна облікова інформація за окремими структурними підрозділами підприємства.

Сучасна система управління підприємством має базуватися на даних фінансового, управлінського та оперативного обліку, які об'єднуються в обліково-аналітичній системі підприємства. Така система повинна забезпечувати користувачів необхідною інформацією, міститися в облікових регістрах і внутрішньогосподарській звітності і створювати умови для прийняття обґрунтованих рішень.

Інформаційне забезпечення управління діяльністю на сільськогосподарських підприємствах формується під впливом об'єктивних та суб'єктивних факторів і має бути достатнім для:

- оперативного контролю за використанням ресурсів в окремих виробничих підрозділах; виявлення недоліків в діяльності та недопущення можливих зловживань;

- групування і аналізу інформації, необхідної для прийняття обґрунтованих рішень персоналом на різних рівнях управління;

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

- формування інформації для прийняття рішень на перспективу.

Ефективна організація обліково – аналітичного забезпечення управління діяльністю на сільськогосподарських підприємствах передбачає: визначення складу основних, допоміжних та інших виробництв; визначення центрів відповідальності за витратами ресурсів та діяльністю окремих виробничих підрозділів; чіткий розподіл обов'язків та відповідальності працівників. Це створить умови для формування та своєчасного передавання оперативної та аналітичної інформації про діяльність кожного підрозділу користувачам для аналізу результатів діяльності та прийняття рішень.

Література:

1. Корінько М.Д. Релевантність інформації при диверсифікації діяльності. *Актуальні проблеми економіки*. 2007. №2(68). С.163-168.

2. Лень В.С. Обліково-аналітична система підприємства: обґрунтування, визначення, модель. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2016. №1(5). С.281-290.

3. Садовська І.Б., Мачулка О.В. Обліково – аналітичне забезпечення прийняття управлінських рішень: монографія. Луцьк: Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. 228 с.

УДК 657.1:336.71

Долінська О.М., к.е.н.

Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ОПЕРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В БАНКАХ УКРАЇНИ

Головні аспекти бухгалтерського обліку регулюються Положенням про організацію бухгалтерського обліку, бухгалтерського контролю під час здійснення операційної діяльності в банках України від 04.07.2018 № 75 [2]. У ньому визначено операційну діяльність банку як сукупність процесів, які пов'язані із документуванням операцій, реєстрацією їх у реєстрах обліку, а також контроль операційних ризиків. Операційна діяльність повинна бути організована для здійснення: ефективного розподілення обов'язків між

працівниками, документування операцій, вибору програмного забезпечення, достовірного висвітлення операцій у реєстрах, розробки внутрішніх регламентів щодо організації бухгалтерського обліку, ідентифікування можливих майбутніх операційних ризиків, системи управління та внутрішнього контролю.

Національний банк України як основний регулятор готує нормативно-правові акти щодо організації та ведення бухгалтерського обліку в банках. На основі нормативного регулювання власне банк сам визначає систему організації операційної діяльності, зважаючи на об'єм операцій, власної організаційної структури, переліку банківських послуг та інше. Для реалізації операцій банку призначаються відповідальні особи, яким надається право оформлення, підпису, відображення в обліку, в тому числі реалізація контролю за операціями. Визначені обов'язки та відповідальність відображаються у посадових інструкціях працівника. Основну відповідальність за фіксування фактів, а також їх організацію при відображенні у бухгалтерському обліку несе керівник банку.

У банку є обов'язковим ведення бухгалтерського обліку, що ґрунтується на Концептуальній основі міжнародних стандартів фінансової звітності [1] та провадиться від моменту реєстрації до самої ліквідації. Банк відображає господарські операції протягом усього операційного дня та обов'язково в день їх виникнення. Якщо ж вони були здійснені після завершення операційного дня чи часу, то їх необхідно зафіксувати наступного робочого дня. Обов'язковим при цьому є заповнення оборотно-сальдової відомості і реєстрів. За результатами облікових даних складається звітність: фінансова, податкова, статистична та інша [3].

Функціональні обов'язки управління службою бухгалтерського обліку із дотримання методологічних засад покладені на головного бухгалтера. Також у його сферу відповідальності входить формування та подання фінансової звітності, контроль за правильним та своєчасним відображенням операцій із застосуванням Плану рахунків бухгалтерського обліку для банків, здійснення перевірок стану бухгалтерського обліку з метою виявлення нестач, зловживань і ушкодження активів банку для відшкодування втрат. У реалізації єдиної методологічної основи організації й ведення бухгалтерського обліку створюється положення про облікову політику на основі законодавства України та нормативно-правових актів Національного

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

банку та затверджується наказом керівника. У ній визначається система бухгалтерського обліку зважаючи на управлінські запити банку. Облікова політика передбачає використання принципів бухгалтерського обліку. Підтвердженням, що надає право здійснити відображення господарської операції є первинний документ із відповідними реквізитами. Для їх реєстрації складаються зведені облікові документи.

Література

1. Концептуальна основа міжнародних стандартів фінансової звітності. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_009#Text (дата звернення: 11.06.2022).
2. Про затвердження Положення про організацію бухгалтерського обліку, бухгалтерського контролю під час здійснення операційної діяльності в банках України : Постанова Правління НБУ від 04.07.2018 № 75. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0075500-18#Text> (дата звернення: 11.06.2022).
3. Шепель І.В. Організація бухгалтерського обліку в комерційних банках. *Розвиток бухгалтерського обліку, оподаткування і контролю в умовах інтеграційних процесів*. Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. 22-23 жовтня 2020 рік. Херсон, ДВНЗ «ХДАУ», 2020. 371 с. с. 78-80 (дата звернення: 11.06.2022).

УДК 339.7

Жидовська Н.М., к.е.н., доцент

Львівський національний університет природокористування

КРИПТОПОЛІЦІЯ ЯК ОРГАН КОНТРОЛЮ ЗА КРИПТОСЕКТОРОМ

В умовах активного розвитку глобалізаційних процесів, віртуалізації соціуму і поступального розвитку новітніх технологій та інновацій інтенсивний розвиток інформаційно-мережевих економік у глобальному вимірі неспинно зростає. Ці зміни породжують структурні перебудови в теорії економіки і кидають нові виклики науковцям з усього світу. [2]

Сьогодні на ринок виходять запропоновані розробниками нові платіжні системи, в яких вільно конвертуються різні види валют, а це в свою чергу, вимагає аналізу блокчейну та здійснення контролю над віртуальними активами.

Першу у світі криптополіцію створили в Південній Кореї, яка розпочала свою роботу в червні 2022 року. Комітет із цифрових активів - новий орган, який став першим у світі регулятором

міністерського рівня. Він був створений урядом Південної Кореї для контролю за криптосектором як пряма відповідь на інцидент з UST та LUNA.

Нагадаємо, що стейблкоїн екосистеми Terra – TerraUSD (UST) в травні втратив прив'язку до долара США. Однією з основних особливостей UST є відсутність зарезервованих коштів та інших активів для його підтримки. Його механізм стабілізації — суто алгоритмічний. UST має «парну» криптовалюту — LUNA. Якщо UST падає нижче паритету з долларом, надлишкові токени автоматично спалюються шляхом обміну на додаткову емісію LUNA і навпаки. На момент написання UST коштував лише 18 центів. LUNA обрушилася слідом, і на момент написання торгувалася по \$0,00049, а обсяг пропозиції токена перевищував 6,5 трлн. Незадовго до обвалу ціна токена перевищувала \$80. Через більш ніж 99% падіння токена блокчейн Terra, на якому працюють LUNA та UST, був змушений двічі зупиняти свою роботу. [1]

Новостворений Комітет діятиме окремо від існуючого Комітету з фінансових послуг (FSC) та Служби фінансового нагляду (FSS), двох головних фінансових регуляторів країни. Відмітимо, що FSC займається сектором загалом і допомагає формувати політику, тоді як FSS лише слідкує за криптобіржами. Комітет стане одним із перших спеціалізованих крипторегулюючих органів у світі та візьме на себе одноосібну відповідальність за контроль над усім сектором, хоча передача повноважень від FSC та FIU здійснюватиметься поетапно. Для цього уряд Південної Кореї розширив та реорганізував діючі відділення державних органів у складі Комітету з цифрових активів.

Прикладом ще однієї країни, яка здійснює посилений контроль за криптосектором, можуть слугувати США. Підтвердженням цього є запуск ФБР підрозділу для аналізу блокчейну та контролю над віртуальними активами і їх можливою конфіскацією. Створення даного підрозділу ФБР по віртуальних активах відбулося після того, як Міністерство юстиції висунуло сімейній парі з Нью-Йорка звинувачення у відмиванні біткоїнів на суму понад 4,5 мільярда доларів, які були вкрадені в 2016 році під час злому біржі Bitfinex. [3]

Крім цього, Міністерство юстиції США залучило «досвідченого прокурора» з комп'ютерних злочинів, який очолить нову групу з питань захисту криптовалют.

Регулятори США під керівництвом президента Джо Байдена

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

посилили свій аналіз криптоіндустрії після серії гучних кібератак минулого року на найбільшу мережу паливних трубопроводів США і найбільшого в світі постачальника яловичини. Додамо, що в деяких із цих випадків ФБР вдалося відстежити та повернути частину викupu.

Отже, можна впевнено стверджувати, що здійснення контролю за обігом криптовалюти, відноситься до числа питань надзвичайної важливості. Рішення з цих питань, таке як створення спеціальних контролюючих органів за роботою сектору в цілому, може мати значення каталізатора економічних та інших суспільних процесів.

Література

1. Перша у світі криптополіція розпочне роботу в червні. URL: <https://uazmi.org/news/post/0a9bf568e4454f51363ab3d9aab466b2>
2. Семеген І. Б., Дребот Н. П. Місце і роль криптовалюти у світовій економіці. *Економіка та управління національним господарством*. 2018. Випуск 2 (130). С.36-39. URL: [http://ird.gov.ua/sep/sep20182\(130\)/sep20182\(130\)_036_SemehenI,DrebotN.pdf](http://ird.gov.ua/sep/sep20182(130)/sep20182(130)_036_SemehenI,DrebotN.pdf)
3. ФБР створює підрозділ контролю за обігом криптовалюти. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/02/18/682501/>

УДК 657

Жураковська І.В., к.е.н., доцент,
Гришук О.С., здобувач вищої освіти
Луцький національний технічний університет

НОРМАТИВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ З ВІРТУАЛЬНИМИ АКТИВАМИ

Слова «криптовалюта», «токен», «блокчейн», «майнінг» та багато подібних з'явилися у нашому житті не так давно, для деяких ж людей вони ще досі залишаються невідомими. Дані технології призначені для безпечних транзакцій з передачі коштів та інших цінностей, які забезпечують анонімність та відсутність комісій. Завдяки вищезазначеним перевагам такі операції все швидше набирають популярності серед споживачів та поступово витісняють інших учасників фінансового ринку.

Коли мова заходить про ступінь вивченості віртуальних активів з точки зору обліку, можна впевнено сказати, що досить багато питань залишаються невирішеними. Це викликано тим, що криптовалюта – відносно нове явище.

Починаючи з 2018 року в законодавство України активно впроваджуються пропозиції щодо обліку, оподаткування, легалізації криптовалюти і т.д. Наші дослідження нормативних актів показали, що за весь час існування криптовалюти на території України найбільш продуктивним періодом на шляху до її легалізації та встановлення чіткого нормативного врегулювання були 2019-2021 роки. Якщо не сповільнювати існуючий темп, то у майбутньому сфера цифрової економіки України неабияк покращиться.

Перш ніж починати відображення операцій в обліковій системі важливим є ідентифікація та оцінка її складових. В повсякденному житті поняття віртуальних активів використовується для позначення представлення вартості в цифровому середовищі, як засіб обміну, майно, яке має цінність у певному середовищі (відеоігри, вправи з моделювання фінансової торгівлі, критобіржі та ін). Згідно законодавства «Віртуальний актив визначається як цифрове вираження вартості, яким можна торгувати у цифровому форматі або переказувати і яке може використовуватися для платіжних або інвестиційних цілей» [1]. Грошові віртуальні активи часто називають віртуальною валютою. Віртуальні активи можуть мати еквівалентну вартість реальних грошей. Віртуальну валюту ще називають криптовалютою. З широким впровадженням її у практику виникла необхідність більш детальної її ідентифікації в складі активів, що не врегульовано не тільки в Україні, а й в більшості країн світу .

8 вересня 2021 року було підписано Закон України «Про віртуальні активи» № 367 , яким законодавчо визначено поняття «віртуальний актив». «Віртуальний актив - нематеріальне благо, що є об'єктом цивільних прав, має вартість та виражене сукупністю даних в електронній формі» [2].

Хоча наявні проекти змін цивільного кодексу України, Податкового кодексу України ми не можемо сформулювати чітку класифікацію віртуальних активів згідно законодавства. В проектах вітчизняного законодавства віртуальні активи поділяються на забезпечені і незабезпечені. Зарубіжна практика вказує на наявність іншого підходу. Наприклад, законодавство Великої Британії визначає три типи: «1) обмінні токени, які не випускаються й не підтримуються центральним банком, але призначені для використання як засіб обміну; 2) сек'юритизовані токени, що мають характеристики цінних паперів, таких як акції, паї тощо; 3) службові (допоміжні) токени, які

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

надають їхнім держателям доступ до певних можливостей (послуг тощо), але не надають прав, подібних до тих, що отримують власники сек'юритизованих токенів» [3].

Директиви ЄС (2019/1937) поділяють віртуальні активи на дві великих групи: «суверенні (central bank digital currencies – CBDC); приватні (які поділяються на криптовалюти, токени та гібридні активи, що поєднують деякі ознаки та властивості токенів та валют одночасно). Зазначена класифікація є вже сталою і використовується Європейським центральним банком та Європейською комісією з крипто-активів» [3].

Тому для подальшої гармонізації законодавства і вдосконалення практики обліку криптовалюти доцільно впроваджувати європейське законодавство у визнанні і класифікації криптовалюти. Саме це може стати основою для подальшого оподаткування та контролю операцій з ними.

Сучасний світ – це світ цифрової економіки, який потребує від обліковців не просто знання дебету і кредиту, а й знань з основ цифрових технологій, нормативного регулювання операцій з ними. Зорієнтуватись в різноманітті нових об'єктів обліку без розуміння їх суті та чітко визначених на законодавчому рівні правил складно.

Література

1. Закон України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового ураження» від 06.12.2019 № 361-IX
2. Закон України «Про віртуальні активи» від 08.09.2021. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/Novyny/213503.html>
3. Черних О.С. Класифікація віртуальних активів в Україні URL: <https://www.hsa.org.ua/blog/klasifikatsiya-virtualnyh-aktyviv-v-ukrayini/>

УДК 332.12(477)

Забедюк М. С., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ФІНАНСОВА СПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ТА НАПРЯМКИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ

Фінансова спроможність є вирішальним чинником діяльності підприємства, що окреслює його фінансові можливості, визначає

наявні та потенційні можливості ефективного господарювання та конкурентоспроможності та, разом з тим, демонструє рівень інвестиційної привабливості.

Фінансова спроможність розглядається як «економічна категорія, що використовується для оцінки фінансового положення підприємства, та визначається як сукупність характеристик фінансового стану суб'єкта господарювання, які сприяють досягненню стратегічних, тактичних та оперативних цілей організації бізнесу за рахунок забезпечення фінансової достатності, стійкості та дієздатності підприємства» [1].

Також, фінансову спроможність трактують як «стан фінансових ресурсів, їх розподіл і використання, який забезпечує розвиток організації на основі росту прибутку і капіталу при збереженні платоспроможності і кредитоспроможності в умовах припустимого рівня ризику» [2].

В нинішніх умовах особливо актуальним є дослідження фінансової спроможності підприємства та шляхів її підвищення, адже гостро постає питання об'єктивної оцінки потенційних можливостей підприємства для формування тактичних та стратегічних цілей організації бізнесу.

Високий рівень фінансової спроможності підприємства в процесі його розвитку та функціонування забезпечується формуванням оптимальної та гнучкої структури капіталу, підтримкою постійної платоспроможності та ліквідності, аналізом кредитоспроможності, збалансуванням грошових коштів, перевищенням доходів над витратами, що, в свою чергу, досягається завдяки ефективному управлінню фінансами.

Разом з тим, аналіз фінансової спроможності підприємства є важливою передумовою для виявлення проблемних сторін ведення бізнесу, удосконалення усіх напрямків діяльності підприємства та підвищення рентабельності виробництва. Здійснення аналізу фінансової спроможності підприємства та постійний моніторинг дозволяє з точністю оцінити ситуацію, яка складається на підприємстві, запропонувати ефективні дії для покращення фінансового стану та подальшого розвитку підприємства, забезпечити фінансову спроможність суб'єкта господарювання, знизити ризики втрати платоспроможності.

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

Серед основних шляхів підвищення рівня фінансової спроможності підприємств слід виділити:

- підвищення результатів виробничої, комерційної та фінансово-господарської діяльності;
- оптимізація співвідношення власного та позикового капіталу з врахуванням існуючих умов та обмежень;
- оптимізація збутової політики підприємства з використанням інноваційних заходів;
- оптимізація руху грошових коштів;
- активізація інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства;
- застосування системи гнучкого фінансового планування;
- ефективний ризик-менеджмент;
- підвищення ефективності використання наявних та виявлення потенційних можливостей, невикористаних резервів.

Забезпечення підвищення рівня фінансової спроможності підприємства досягається шляхом збалансування усієї виробничо-господарської системи підприємства, а саме забезпечення оптимальних кількісних співвідношень між елементами загальної системи та узгодженої взаємодії всіх його елементів.

Література

1. Ольшанський А.О., Гончаренко В.В., Горбунова О.А. Поняття фінансової спроможності підприємства, її значення та роль в сучасних умовах. *Збірник наукових статей магістрів Інституту економіки, управління та інформаційних технологій*. Полтава: ПУЕТ, 2018. Ч.2. с. 297-302.
2. Чернявська О.В., Горбунова О.А. Теоретичні аспекти дослідження фінансової спроможності торговельного підприємства. *Вісник Київського інституту бізнесу та технологій*. 2011. № 2. С. 95-104.

УДК 657

Зеленко С.В., к.е.н., доцент,
Проць Г. М., здобувач вищої освіти
Луцький Національний технічний університет

ЗМІНИ ОПОДАТКУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ-ПІДПРИЄМЦІВ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Впровадження надзвичайного стану на території України призвело до ряду змін в обліку та оподаткуванні суб'єктів господарської діяльності, зокрема фізичних осіб-підприємців. У 2021 році кількість фізичних осіб-підприємців досягла майже двох мільйонів, що на 4% більше, ніж у 2020 році. З огляду на це дана тема є актуальна [1].

Дослідженнями з питань змін законодавства щодо оподаткування в умовах воєнного стану займались Оносовський Д. [2], Купчик Т.[3] та інші.

Основним нормативно-правовим актом, яким слід керуватись під час дії воєнного стану є Закон України №2142-ІХ від 24.03.2022 року «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану», законопроект № 7360 прийнятий 12.05.2022 року.

Узагальнюючи нормативно-правові акти, які регламентують діяльність підприємців в умовах воєнного стану з правками і доповненнями, виділимо основні норми, які торкнулися кожного:

1. Дозвіл не сплачувати ЄСВ «за себе» та мобілізованих працівників з 1 березня 2022 року, а також протягом 12 місяців після завершення воєнного стану.

2. Зупинений перебіг граничних податкових строків подання звітності.

3. Введенні мораторії на перевірки, крім документальних перевірок податкової звітності.

4. Пеня не нараховується.

5. Якщо ФОП немає можливості сплатити свої зобов'язання під час дії воєнного стану, то повинен сплатити протягом 2 місяців після завершення військового стану.

6. Виправлення помилок у поданих деклараціях без штрафів до 20.07.2022 року.

Згідно закону № 2142-IX відбулись зміни в системі оподаткування I-III груп платників єдиного податку (табл.1).

Таблиця 1

Зміни законодавства для фізичних осіб-підприємців

Група	Зміни
I група	Сплата єдиного податку за бажанням: можете – платіть, не можете – не платіть.
II група	
III група	Можливість спрощеної системи у розмірі 2%.

Джерело: створено автором

Більшу увагу слід приділити спрощеній системі оподаткування для ФОПів III групи за ставкою 2%. Дана ставка можлива тільки під час воєнного стану, замість звичних нам 5% або 3% (після переходу на спрощену ставку статус платника ПДВ призупиняється), щоб обрати спрощену ставку потрібно подати заяву у органи ДПС. Платником податку за ставкою 2% суб'єкт господарської діяльності стає наступного робочого дня, після дати подання заяви [3].

Базовим податковим періодом для звітування є місяць, а оплата здійснюється згідно граничних термінів встановлених ПКУ.

Платниками єдиного податку за ставкою 2% не можуть бути фізичні особи-підприємці, які:

1. Виробляють, експортують та імпортують підакцизні товари.
2. Обмінюють іноземну валюту.
3. Видобувають та реалізують корисні копалини.

Крім цього слід зауважити, що з січня 2022 року фізичні особи-підприємці, які працюють у сфері малого бізнесу в обов'язковому порядку мали встановити реєстратори розрахункових операцій. На період дії надзвичайного стану в країні штрафи за невикористання РРО або ПРРО не накладаються, проте, це не звільняє підприємців від їх встановлення (якщо здійснюється продаж підакцизних товарів без використання РРО/ПРРО, то накладається штраф у розмірі 300 НМДГ (5100 грн.).

Отже, у зв'язку з введенням в Україні воєнного стану для суб'єктів господарської діяльності було впроваджено ряд змін для полегшення введення бізнесу.

Література

1. Кількість ФОПів. Опендатабот: веб-сайт. URL: <https://opendatabot.ua/analytics/foponomics-2021> (дата звернення 18.06.2022)
2. Оносовський Дмитро. Податки під час війни: що змінилось для бізнесу. Liga Zakon: веб-сайт. URL: <https://cutt.ly/LKsXAOE> (дата звернення 18.06.2022)
3. Купчик Тетяна. Робота ФОПа під час війни. Головбух: веб-сайт. URL: <https://cutt.ly/zKsCrrz> (дата звернення 18.06.2022)
4. Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо вдосконалення законодавства на період дії воєнного стану: Закон України №2142-IX від 24.03.2022 р.

УДК 332.14:005.95./96:005.934

Зубарєва Г.М., аспірант PhD
Черкаський національний університет
імені Богдана Хмельницького

СКЛАДОВІ КАДРОВОЇ БЕЗПЕКИ БІЗНЕСУ

Функціонування бізнесу за умов військового стану в Україні, введеного через воєнну агресію РФ, супроводжується цілим комплексом ризиків та загроз, що посилюють умови невизначеності в яких приймаються управлінські рішення у діловому середовищі. Досягти за таких умов стратегічних цілей діяльності суб'єкта господарювання досить складно, якщо взагалі можливо. Шанси вистояти та розвиватися отримають лише ті підприємці, для яких виконується три основні умови: територіальне розміщення або релокація до відносно безпечного регіону країни; наявність постійного та достатнього за обсягом платоспроможного попиту на продукцію або послуги підприємства всередині країни та стовідсоткова ресурсна забезпеченість виробничих процесів. Враховуючи той факт, що на перші дві умови підприємці можуть впливати лише опосередковано, головні зусилля керівництва мають бути зосередженими на реалізацію третьої умови, в основі якої серед іншого лежить і кадрова безпека.

Залежно від того, який зміст вкладає підприємець в поняття «кадрова безпека», буде залежати конкретизація його управлінських рішень і дій, і, як результат, кінцеві показники виробничо-господарської діяльності. Так, у науковому середовищі існує вузьке та широке розуміння змісту кадрової безпеки бізнесу. Прихильники вузького підходу кадрову безпеку пов'язують із максимальним

захистом підприємства від небажаних працівників і тому обґрунтовують доцільність спрямування всіх зусиль кадрових служб на процедури підбору та відбору благонадійних кандидатів на наявні вакантні посади [1, с. 310]. Саме тому на підприємствах, керівництво яких дотримується цієї трактовки кадрової безпеки, до складу кадрової служби, залежно від масштабів діяльності, може бути введений спеціальний фахівець або створений окремий підрозділ, функціональними обов'язками якого стає ґрунтовна перевірка інформації, наданої кандидатом на посаду на достовірність та повноту, доведення відсутності згубних залежностей, зв'язків з кримінальним світом, конкурентами тощо.

Натомість у широкому сенсі під кадровою безпекою доцільно розуміти цілий спектр складових кадрової роботи, комплексне виконання яких на безперервній основі дозволить мінімізувати будь-які ризики та загрози, що можуть виникнути у сфері трудових відносин на підприємстві та максимізувати фінансові результати його діяльності. За цією концепцією кадрова безпека містить у собі такі складові:

1. Ефективний процес швидкого закриття відкритих вакансій з метою запобігання простою, вимушених перерв у виробничій діяльності та значних витрат на пошук кандидата та його перевірку. Керівництво з провідними фахівцями мають розробити дієву систему багатоаспектної перевірки кандидатів, запровадження якої має унеможливити будь-які помилки при працевлаштуванні нової людини. Результат – стовідсоткове забезпечення кадрових потреб підприємства у талановитих та перспективних кадрах.

2. Ефективна система адаптації нового персоналу до умов праці з метою підвищення рівня морально-психологічного клімату в колективі та уникнення можливостей виникнення конфліктних ситуацій на будь-якому підґрунті. Система має виховувати у працівників толерантність до непопулярних рішень та вміння пережити важкі часи. Результат – відсутність витрат та втрат часу на трудові суперечки та конфлікти.

3. Науково-обґрунтована й справедлива система оплати та мотивації праці. Результат – високий рівень продуктивності праці та лояльності працівників до підприємства.

4. Заходи щодо стимулювання високого рівня мотивації працівників до використання у власній професійній діяльності, а

також оприлюднення, поширення та привласнення нових знань та набутого досвіду працівниками за результатами будь-яких навчальних заходів протягом всього трудового життя людини. Запровадження дієвої системи наставництва, менторства та кураторства, що має дозволити передавати нагромаджений досвід молоді. Результат – окупність інвестицій з різних джерел у людський капітал.

5. Заходи, спрямовані на трансляцію працівниками відкритих позитивних практик, що відбуваються усередині підприємства, у зовнішнє середовище, що має сприяти підвищенню бренду роботодавця на ринку. Результат – високий бренд роботодавця та залучення талановитих й перспективних кандидатів з первинного та вторинного ринків праці.

Література

1. Управління персоналом: В.М. Данюк, А.М. Колот, Г.С. Суков и др.; под общ. и науч. ред. к.э.н., проф. В.М. Данюка. Киев: КНЭУ; Краматорск: НКМЗ, 2013. 693 с.

УДК 336.051

Копилюк О. І. д.е.н., професор,
Бурдюх М. І.

Львівський торговельно-економічний університет

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Новітньою парадигмою економічного розвитку суспільства, регіону та окремого підприємства стає інклюзивний розвиток. Узагальнюючи результати досліджень закордонних та українських науковців, можна дійти висновку, що у відповідних публікаціях розглядаються інклюзивні й екстрасивні моделі розвитку, описуються їх особливості у різних країнах, проте в них недостатньо уваги приділено глибокому аналізу кожної. Уперше термін “інклюдзія” було запропоновано в 1970-х роках у США, коли дослідники почали виокремлювати соціальну інклюдзію, під якою розуміли збільшення міри участі громадян у вдосконаленні соціальних процесів. Термін «інклюдзивний розвиток» у трактуванні ОЕСР відображає розуміння того, що добробут суспільства складається не тільки із зростання реального ВВП і матеріальних доходів населення, але, будучи

поняттям багатовимірним, включає в себе такі сфери життя людини, як освіта, охорона здоров'я, особиста безпека, екологія та багато інших. Враховується і той факт, що одного лише параметра “стійкість” для економічного зростання недостатньо: він повинен бути інклюзивним, тобто таким, що позитивно позначається на добробуті якомога ширших верств населення і при цьому негативно не впливає на навколишнє середовище. Таким чином, розвиваючи концепцію сталого розвитку, хочеться підкреслити, що інклюзивне зростання, крім забезпечення високих і стабільних темпів розбудови економіки та збереження навколишнього середовища, має надавати людям рівні можливості для реалізації людського потенціалу незалежно від статі, віку, етнічного походження, місця проживання.

Аналіз існуючих визначень дозволяє згрупувати поняття інклюзивності у дві групи - як процес та дія: 1) процес залучення до процесу усіх людей, без відмінностей і обмежень; 2) концепція, що охоплює справедливість, рівність можливостей і захист на ринку від певних ризиків нестабільного середовища і активну працездатність населення та забезпечення можливості реалізації потенціалу. Уособлюючи загальні підходи до трактування визначення, інклюзивність означає те, що більшість членів суспільства відчувають на собі результати економічного зростання.

Комісія Інклюзивного Розвитку (The Commission Inclusive Growth) так визначає інклюзивне зростання — «це інтегроване широкомасштабне зростання, яке поширюється на широкий діапазон людей та місць для того, щоб сприяти та отримувати переваги від економічного успіху» [1]. Європейська комісія (European Commission) трактує інклюзивне зростання як «забезпечення високого рівня зайнятості, інвестування в освіту, боротьбу з бідністю і модернізацію ринків праці, системи соціального захисту і сприяння більшому об'єднанню суспільства» [2]. Світовий банк визначає ІР як «зростання швидкими темпами, стале, широко поширене по всім секторам економіки, що залучає значну частину трудових ресурсів країни і характеризується рівністю можливостей в доступі до ринку праці і ресурсів» [3].

До концептуальних засад розвитку інклюзивної економіки доречним буде включення наступних елементів:

- принципи (комплексності, системності, соціальної паритетності) – дозволяють провести аналіз, оцінювання та визначити

подальші наслідки запровадження положень інклюзивності. Поряд з цим пропонуємо виділяти такі принципи інклюзивності: доступність, саморегулювання, довіра, прозорість діяльності, інтеграція потенціалів, захищеність власності, багаторівневість;

- фактори (об'єктивні, суб'єктивні) – визначають процеси розвитку економіки, а також роль суспільства в цілому та окремої соціальної одиниці, зокрема, в якості господарюючого суб'єкта в соціо-еколого-економічній системі;

- функції (нормотворча діяльність, стратегічне управління, оцінювання, регулювання, контроль і моніторинг, моделювання та прогнозування) – дозволяють окреслити дієвість в подальшому напрямку розвитку для підтримки соціо-еколого-економічної системи в стані придатності для нормальної життєдіяльності населення;

- методи (системного аналізу і синтезу, порівняння, логічного узагальнення та комплексно-цільового підходу, статистично-економічного аналізу) – виступають засобами вимірювання процесу інклюзивності.

Інклюзивний розвиток підприємства ґрунтується на впровадженні краудсорсингу як одному із видів відкритих соціальних інновацій, завдяки якому значне коло осіб (т. зв. експонентна спільнота) отримує можливість брати участь у виробництві товару чи послуги за допомогою інформаційних технологій у рамках правил, які визначені компанією. Використання краудсорсингу підприємствами вирішує низку задач інклюзивного характеру:

– підвищення доходів учасниками проекту на основі надання економічної винагороди переможцю проекту;

– досягнення більш високого рівня мотивації учасників проекту при виконанні задач через використання елементів гейміфікації, зростання самооцінки та соціального визнання;

– отримання ініціатором проекту (краудсорсером) більш ефективної готової виробничої моделі або практичного вирішення поставленої задачі на основі залучення до проекту більш широкого кола виконавців з різних частин світу за допомогою Інтернету.

Краудсорсинг реалізується у різних формах, таких як:

– краудкастинг — організація та проведення для вирішення конкретних практичних завдань конкурсів, в яких винагороду отримує учасник, який представив найкраще рішення або зробив це першим;

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

– краудкооперація — відмінністю даної форми краудсорсингу є те, що процес відбувається без участі ініціатора, а на основі взаємодії онлайн-спільноти із самостійним вибором найкращого рішення поставленої задачі;

– краудконтент, за якого учасники працюють над створенням нового продукту або послуги без конкуренції, а на основі ініціативної співпраці;

– краудфандинг — співфінансування проектів онлайн-спільнотою у розрахунку на отримання вигід у майбутньому.

Впровадження краудсорсингу передбачає використання Інтернету, як засобу комунікації віддалених та незв'язаних формальними договорами ініціатора проекту та його учасників. Поширення краудсорсингу актуальне у контексті впровадження інклюзивних підходів, оскільки має вагомі соціальні, економічні переваги для економічної системи. Одже, краудсорсинг має здатність формувати меритократію та формує культуру взаємовигідної участі, оскільки основним критерієм краудсорсингу є якість, а не стать, вік чи кваліфікація. Це цілком відповідає принципам інклюзивності, оскільки в основі моделі краудсорсингу — уявлення про кожного індивіда як творця (інновацій, рішень, продуктів), який має суттєво більший спектр можливостей у порівнянні із традиційними економічними агентами. Така форма співпраці дає змогу вирішити низку задач інклюзивного розвитку:

– залучення (до процесу виробництва, інвестування без врахування статевих, географічних чи фізичних особливостей громадян);

– підвищення добробуту (за допомогою винагороди переможцям); розвиток людини (у процесі пізнання, творчої діяльності та співпраці у творчому колективі, обміну інноваційними знаннями);

– зниження рівня безробіття (приєднання до проектів можливе із будь-якого місця світу за допомогою інтернету).

Тобто краудсорсинг є механізмом заохочення креативності, інноваційності, співпраці та мобільності для індивідів із всього світу, що у подальшому може істотно змінити економічне середовище та ринок праці. Відповідно зростає значення онлайн-інфраструктури при впровадженні даної інклюзивної бізнес-моделі, оскільки доступ до якісного інтернету та сучасних онлайн-продуктів створює переваги

для учасників краудсосингової діяльності. На нашу думку, такі вже традиційні форми підприємницької діяльності як франшиза та аутсорсинг також відповідають принципам інклюзивного розвитку, оскільки вони створюють механізми для проникнення добробуту від корпорацій, які генерують грошові потоки всередині країни до менших компаній завдяки делегування їм другорядних функцій.

Література

1. Inclusive Growth Commission. Inclusive growth for people and places: challenges and opportunities, RSA, London, 2017. URL: https://www.thersa.org/globalassets/pdfs/reports/rsa_inclusivegrowth-commission-final-reportmarch-2017.pdf
2. Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth. Brussels, EC, 2010. 34 p. URL: http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm.
3. Ending Poverty and Sharing Prosperity. Global Monitoring Report 2014/15. — Washington DC: International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank, 2015. URL: <http://www.worldbank.org/en/publication/global-monitoring-report>.

УДК 336.77:334.72

Копилюк О. І., д.е.н., професор,
Івахів В. А., здобувач вищої освіти
Львівський торговельно-економічний університет

СУТНІСТЬ КРЕДИТУ ТА ЙОГО РОЛЬ У РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

Кредит – це сукупність економічних відносин, які виникають між кредитором і позичальником по передачі вартості (майна або грошей) в позичку на умовах повернення, терміновості й платності [1]. Ці умови виступають основними принципами організації і функціонування кредиту. Сукупність відносин, яку відбиває кредит, завжди привертала увагу дослідників. Пов'язано це не тільки з певною загадковістю такого феномену, як гроші, але і з тією обставиною, що кредитні відносини вже в стародавньому світі охоплювали великі верстви населення.

Сьогодні в теоретичному осмисленні кредиту є дві основних теорії: натуралістична і капіталотворча.

Натуралістичну теорію розробили великі англійські вчені А. Сміт і Д. Рікардо. Суть натуралістичної теорії є в тому, що в позику надається не позичковий капітал, а продуктивний капітал, інакше

кажучи капітал у його речовій формі.

Засновником капіталотворчої теорії вважають англійського економіста Дж. Ло. Він пророчив збільшення ролі банків у суспільному виробництві, але явно перебільшував значення і роль кредиту, запевняючи, що шляхом кредиту можна дуже швидко створити капітал і багатство. Суть капіталотворчої теорії зводилась до того, що банки — не посередники в кредиті, а установи, які є «фабриками капіталу», бо здатні самостійно створювати капітал. Сам кредит, як і гроші, є безпосередньо капіталом, багатством. І виходить, що кредит сам по собі здатен збільшувати багатство.

Кредитні відносини загалом та кредит найбільш розроблені правові категорії у правовій науці, на їх значення у життєдіяльності суспільства. На думку автора кредит виконує по відношенню до банківського права функцію, похожу на філософські категорії (фундаментальні поняття), які обумовлюють найбільш істотні закономірні зв'язки і відносини реальної дійсності. Кредит діє на банківське право, яке виражається утворенням цілої низки інших правових понять, широко використовуваних в банківському законодавстві (кредитна спілка, кредитна організація, кредитування, кредитні відносини тощо). Однак, кредит є настільки розширеним поняттям, а його окремі вияви набувають подекуди таких незвичних форм, які визначити його сутність та основні ознаки вбачається можливим шляхом аналізу окремих видів та форм кредиту.

Неодмінні економічні передумови існування кредиту:

- функціонування виробників на засадах комерційного розрахунку. Кредитні відносини між суб'єктами не можуть виникнути, якщо авансовані у виробничу сферу грошові кошти не здійснюють кругообігу, або якщо той, хто хоче скористатися кредитом, не має постійного доходу.

- потреби в кредитах також виникають у зв'язку з особливостями індивідуального кругообігу коштів госпрозрахункових підприємств та організацій. Ці особливості проявляються в розбіжності в часі між вивільненням з обороту вартості в грошовій формі і авансуванням грошових коштів у новий кругообіг [2].

Кредит активно взаємодіє із зовнішнім середовищем, з усіма процесами в економіці, соціальною сферою та помітно впливає на них. Основні напрями та механізми цього впливу визначають окремі його функції.

До основних економічних функцій кредиту відносять:

- 1) перерозподільну;
- 2) емісійну (антиципаційну);
- 3) функцію заміщення дійсних грошей кредитними операціями;
- 4) контрольню-стимулюючу;
- 5) регулюючу (забезпечення сприятливих умов для ефективного регулювання обороту грошей);

6) капіталізації вільних грошових доходів.

Внаслідок реалізації своїх функцій, кредитні відносини суттєво впливають на процеси відтворення і нагромадження капіталу як на макро-, так і на мікроекономічному рівнях. Таким чином, виходячи з сутності кредиту та його функцій, можна визначити роль кредиту. У своїй перерозподільній функції кредит, характеризує високу мобільність, активно впливає на всі процеси суспільного відтворення. В першу чергу, кредит відіграє значну роль в організації грошових розрахунків – готівкових і безготівкових. Він теж допомагає суб'єктам господарювання примножувати обсяги реалізації продукції, оборотного капіталу та обходити економічні кризи на підприємстві. Вирішальну роль кредиту в забезпеченні науково-технічного прогресу та обслуговуванні інноваційного процесу. З допомогою кредиту здійснюється процес інтеграції національної економіки у світову економічну систему. Процес структурної перебудови та стабілізації вітчизняної економіки майже неможливий без кредитної допомоги світового співтовариства.

Таким чином, переважаючим мотивом кредитних відносин є отримання додаткового доходу всяким із суб'єктів кредитних відносин: кредитор отримує його у відсотковій формі коштами, які надані у позику, а дебітор – у вигляді прибутку на запозичені кошти, використані у підприємницькій діяльності, або на розширення свого власного споживання. Внаслідок цього, кредит справляє важливий стимулюючий вплив на розвиток реального сектору економіки. Кредит необхідний для підтримки безперебійної роботи суб'єктів господарювання і є невід'ємним елементом економічної системи на усіх етапах її розвитку.

Література:

1. Щетинін А. І. Гроші та кредит: підручник. [Вид. 4-ге, перероб. та доп.]. К.: Центр учбової літератури, 2010. 440 с. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/jspui/handle/123456789/3643>.

УДК 336.71

Копилюк О. І. д.е.н., професор,
Чорба А. Ю., здобувач вищої освіти
Львівський торговельно-економічний університет

УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ЗДІЙСНЕННЯ МОНЕТАРНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Для нормального функціонування грошової системи необхідним є розроблення і реалізація певної грошово-кредитної політики. Монетарна (грошово-кредитна) політика - це комплекс заходів, які здійснює держава в особі центрального банку у сфері грошового та фінансово-кредитного секторів, спрямованих на досягнення, визначених стратегічних цілей економічного розвитку країни [1]. Монетарна політика в широкому розумінні направлена на боротьбу з інфляцією та безробіттям, на досягнення стабільних темпів економічного зростання через регулювання грошової маси в обігу, кредитів та відсоткової ставки.

Стратегічні цілі монетарної політики можуть бути орієнтовані на:

1) підтримання низьких темпів інфляції, що є обов'язковою умовою підтримання макроекономічної рівноваги в економіці і стану визначеності для всіх економічних агентів, оскільки стійкість грошової одиниці забезпечує можливості для довгострокових заощаджень та інвестицій;

2) забезпечення стабільності національної валюти в плані курсового співвідношення з іншими валютами, що є обов'язковою умовою підтримання довіри до неї з боку національного та іноземного бізнесу, а також полегшення умов праці суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, що визначається можливостями її кращого планування на тривалу перспективу та укладення довгострокових контрактів;

3) забезпечення зовнішньоекономічної рівноваги – підтримання рівноваги платіжного балансу, оскільки діяльність суб'єктів

господарювання на зовнішніх ринках і збалансування грошових і товарних потоків країни як учасника світового ринку є обов'язковою умовою стабільного економічного розвитку країни;

4) сприяння високому рівню зайнятості (наприклад, ФРС у США) та ін. [3].

Операційна ціль монетарної політики Національного банку, вона полягає в утриманні гривневих міжбанківських ставок на рівні, близькому до рівня ключової ставки, у межах коридору процентних ставок за інструментами постійного доступу. Індикатором рівня гривневих міжбанківських процентних ставок для цілей процентної політики визначено Український індекс міжбанківських ставок овернайт (UONIA).

Монетарна політика Національного банку впроваджується із застосуванням сучасної системи інструментів:

1. Облікова ставка – основний інструмент монетарної політики. НБУ проводить за обліковою ставкою операції, які найбільше впливають на вартість коштів на міжбанківському ринку. Це надає змогу утримувати ринкові ставки на близькому до облікової ставки рівні, тобто виконувати операційну ціль Національного банку. Нині діюча облікова ставка складає 10%, визначає вартість грошей в державі і є найнижчою ключовою ставкою, за якою НБУ здійснює рефінансування комерційних банків.

2. Інтервенції на валютному ринку є допоміжним інструментом Національного банку. Мета валютних інтервенцій:

- накопичити міжнародні резерви;
- згладити надмірні коливання обмінного курсу;
- підтримати трансмісію облікової ставки.

3. Обов'язкові резерви, забезпечують процес підтримання кредитного потенціалу банків України. Якщо норма обов'язкових резервів зростає, то кредитний потенціал комерційних банків знижується.

4. Купівля та продаж державних цінних паперів на умовах репо-угод та інші.

Ключовими характерними рисами реалізації монетарної політики на сучасному етапі, які б визначали рівень її оптимальності для національної економіки, можна вважати такі:

1. Ефективність монетарної політики пов'язана не лише з динамікою цін, а й з обсягами виробництва, рівнем зайнятості,

курсвої стабільності. Головне, щоб динаміка цін утримувалася на рівні, який стимулював би стійке економічне зростання. А це означає, що діючий режим монетарної політики, який спрямований на таргетування інфляції повинен забезпечувати цінову стабільність та обмежувати річні темпи інфляції наперед визначеному рівні із щорічним зниженням від попереднього року [3].

2. Успішна валютно-курсва політика НБУ як найефективніша складова монетарної політики сприяла активному насиченню економіки грошима й забезпечила підвищення рівня монетизації до 48%, тоді як в середині 1990-х років він перебував у межах 10%;

3. Ефективна монетарна політика дала змогу накопичити значні обсяги золотовалютних резервів — уже понад 25 млрд. доларів США, що стало суттєвим фактором забезпечення макроекономічної стабільності й дало змогу НБУ у кризові періоди долати ажіотажний попит на валютному ринку (наприклад, у 2004 році в умовах політичної невизначеності);

4. Підтримання стабільного курсу національної валюти життєво необхідне для країни, економіка якої є вельми залежною від зовнішньоекономічної кон'юнктури.

Отже, формування ефективної стратегії грошово-кредитного регулювання відіграє особливо важливу роль у всій сукупності здійснюваних перетворень, оскільки монетарна політика, визначаючи особливості функціонування грошової сфери економіки, активно впливає на діяльність усіх суб'єктів ринку в усіх галузях і секторах господарства. Сучасна стратегія монетарної політики Національного банку України попри збереження своєї гнучкості має бути спрямована на підтримання валютно-курсвої стабільності як основи ефективної організації грошового обігу в країні. А задля досягнення реального зростання виробництва й відповідно мінімізації рівня безробіття необхідно водночас зі структурними реформами поступово впроваджувати заходи щодо лібералізації кредитних відносин центрального банку з комерційними банківськими установами з метою полегшення доступу суб'єктам господарювання до кредитних ресурсів, що в загальному підсумку стимулюватиме економічне зростання. Це могло б стати одним із факторів подолання кризових явищ та успішного завершення ринкових трансформаційних процесів у суспільстві.

Література

1. Глущенко С. В. Монетарна політика: теоретико-методологічні аспекти : підруч. для студ. вищ. навч. закл. К. : НаУКМА, 2017.
2. Дзюблюк О. В. Стратегія монетарної політики Національного банку України та її вплив на економічний розвиток. *Вісник Національного банку України*. 2008. № 1.
3. Інструменти монетарної політики. URL: <https://bank.gov.ua/ua/useterms>.

УДК 657.6

Коробчук Л.І., к.пед.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ЕКОЛОГІЧНИЙ АУДИТ – ВАЖЛИВИЙ ЗАСІБ УПРАВЛІННЯ ЕКОЛОГІЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Сучасні інтенсивні антропогенні впливи на навколишнє природне середовище, виснаження запасів природних ресурсів, зміна клімату, втрати природи здатності до регенерації без дотримання нормативно-правової бази, екологічного аудиту, строгого контролю в найближчий час може призвести до суцільної екологічної катастрофи.

«Хижацьке», нераціональне використання природних запасів з кожним днем породжує нові екологічні проблеми різної масштабності, котрі потребують негайного розв'язання за допомогою державної політики в управлінні екологічною діяльністю.

З розвитком індустріалізації значним чином зростає роль екологічного моніторингу та екологічної оцінки для різноманітних видів господарської діяльності, котра в процесі свого функціонування чинить вплив на довкілля та здоров'я людини. Тому, ми з впевненістю можемо акцентувати на тому, що важливим засобом управління екологічною діяльністю виступає екологічний аудит.

В будь-якій галузі народного господарства екологічний аудит може зайняти головний щабель лише при умові посилення вимог до гранично допустимих нормативів антропогенного навантаження на природне середовище.

У нинішніх ринкових умовах розвитку потенційно небезпечних об'єктів екологічний аудит стимулює підсилення законодавчих гарантій екологічної безпеки довкілля.

Виходячи із своїх досліджень, можемо назвати основні аспекти, котрі виступають підтвердженням про необхідність проведення

екологічного аудиту в Україні: можливість внесення пропозицій стосовно охорони та збереження природних багатств; реальне оцінювання умов екологічного страхування; моніторинг екологічних інноваційних проєктів; державне регулювання в галузі охорони навколишнього природного середовища; екологічна оцінка оздоровлення потенційно-небезпечного об'єкта; визначення позитивних та негативних факторів екологічного стану певної території тощо [3].

Структура та особливості проведення екологічного аудиту в нашій державі визначені Законом України «Про екологічний аудит» [1]. Спираючись на даний Закон, хочеться відмітити, що екологічний аудит – головний важіль реалізації державної екологічної політики. Він приєє покращенню екологічних особливостей продукції, котра йде на ринок збуту; покращує організацію управління народногосподарської галузі.

Нині розрізняють наступні види екологічного аудиту: зовнішній, внутрішній, обов'язковий, добровільний [2]. Велика кількість підприємств відмовляється від його проведення. Їм вигідніше фінансово відшкодувати збитки, заподіяні навколишньому природному середовищі (за наднормативні викиди чи скиди, відсутність очисного обладнання, розміщення твердих відходів тощо), не залежно від обсягу екологічного ризику, котрий виникає від функціонування об'єкту. Обов'язковий екоаудит проводять на об'єктах, певних територіях, в певних галузях діяльності, населеному пункті, на замовлення органів місцевого самоврядування чи органів виконавчої влади, в окремих випадках при явній загрозі екологічного ризику.

Прикро, але висновки екологічного аудиту не є обов'язковими для виконання, бо носять рекомендаційний характер. Ефективність роботи «екологічно чистих підприємств», «екологічно чистих технологій» залежать від керівництва підприємства, котре вболіває за стан довкілля; здоров'я людей; імідж власне підприємства; продукції, що випускає підприємство; технологію виробництва; дотримання нормативно-правових вимог і проведення природоохоронних заходів та міроприємств.

Отже, екологічний аудит, як засіб управління екологічною діяльністю слід проводити в усіх об'єктах, котрі створюють екологічний ризик.

Література

1. Н.В. Гончаренко Сутність екологічного аудиту: теоретичні засади і наукові підходи. URL: <https://magazine.faaf.org.ua/sutnist-ekologichnogo-audit-teoretichni-zasadi-i-naukovi-pidhodi.html> (дата звернення 16.06.2022).
2. Закон України «Про екологічний аудит» // Верховна Рада України. 2009. URL: <https://xn--80aagahqwyibe8an.com/ukrajiny-zakony/zakon-ukrajini-pro-ekologichniy-audit-2004-997.html> (дата звернення 16.06.2022)
3. В.М. Небильцова, Н.В. Остапенко. Становлення екологічного аудиту в Україні з врахуванням світового досвіду. *Економічна наука. Економіка та держава*. № 4. 2013. С. 60-63.

УДК 338.28

Коробчук Т.І., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ЗЕЛЕНІ ОБЛІГАЦІЇ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ

Нині, в умовах господарювання відбувається катастрофічне виснаження природного капіталу. Цей процес має негативний вплив не тільки на вітчизняну, а й на світову економіку з врахуванням глибоких соціальних, економічних та екологічних змін. Тому забезпечення глобального сталого розвитку, особливо через перехід до зеленої економіки, сприятиме уникненню всіх негативних наслідків цього процесу. А такі зміни зможе забезпечити лише фінансовий сектор економіки. Звичайно, на перший план виходять інвестиції, так зване зелене фінансування, одним з інструментів якого є зелені облігації.

Згідно Концепції запровадження та розвитку ринку зелених облігацій в Україні, «...зелені облігації – це облігації, проспект (рішення про емісію, а для державних облігацій України - умови розміщення) яких передбачає (передбачають) використання залучених коштів виключно на фінансування реалізації проекту екологічного спрямування або окремого його етапу. При цьому проектом екологічного спрямування є проект у сфері альтернативної енергетики, енергоефективності, мінімізації утворення, утилізації та переробки відходів, впровадження екологічно чистого транспорту, органічного землеробства, збереження флори і фауни, водних і земельних ресурсів, адаптації до змін клімату, інший проект, спрямований на захист

навколишнього природного середовища, впровадження екологічних стандартів... [1].

Одним із шляхів вирішення проблеми виснаження природного капіталу є фінансування тих проєктів, які приносять екологічну користь. Тому основною задачею для емітента зелених облігацій є розширення кола інвесторів. Звичайно, що підвищені ризики та недостатня прибутковість зелених облігацій може відштовхнути приватних інвесторів від інвестицій у екологічні проєкти. Тому, на цьому етапі важливою та необхідною є підтримка держави у вигляді спеціальних пільгових кредитів та цільових гарантій недержавним банкам, що й дозволить значно збільшити приплив інвестицій.

А. Фролов вважає зелені облігації новим фінансовим інструментом на фондовому ринку, адже вони працюють на таких напрямках: «...розвиток відновлюваних джерел енергії використання альтернативних видів палива; ефективність використання енергії; підвищення теплоізоляції житлових будинків; утилізація та переробка відходів; екологічно чистий транспорт; ефективне використання земельних ресурсів; збереження флори і фауни, водних ресурсів; адаптація до змін клімату... [2].

Як відомо, у світі функціонують лише дві моделі безпосередньої організації ринку зелених облігацій:

- ринки розвинених країн без додаткового регулювання, тобто зелені облігації та облігації звичайні не розрізняються в принципі;
- ринки країн, що розвиваються з додатковим регулюванням так званих зелених облігацій.

Ми вважаємо, що додаткове регулювання має право на існування і повинне забезпечити обов'язкову звітність перед інвесторами та зовнішню перевірку умов емісії зелених облігацій.

Лідерами в розвитку ринку зелених облігацій є: США, КНР, Франція, Німеччина та Нідерланди. Не пасуть задніх Бельгія, Швеція, Іспанія й Канада. На Світовому ринку планується збільшення росту обсягів зелених облігацій понад \$ 200 млрд. В Україні ж закладено обсяг потенціалу залучення зелених інвестицій \$ 73 млрд. до 2030 р. Вітчизняним законодавством в обороті передбачені облігації не лише міжнародних фінансових організацій, а й місцевих позик та підприємств.

Таким чином, зелені облігації виступають як потужний фінансовий інструмент залучення інвестицій для реалізації екологічно

чистих проєктів: проєктування та введення в дію установок з переробки відходів, будівництво та забезпечення функціонування сонячних та вітрових електростанцій, геотермальних та гідроелектростанцій, створення та розвиток екологічного транспорту.

Література

1. Концепція запровадження та розвитку ринку зелених облігацій в Україні від 23.02.22 № 175-р. Дата оновлення: 23.02.22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/175-2022-%D1%80#Text> (дата звернення: 17.06.2022).
2. Формування державної політики запровадження ринку зелених облігацій в Україні. URL: https://razumkov.org.ua/images/Material_Conference/2019_11_28/Frolov.pdf (дата звернення: 17.06.2022).

УДК 657

Кузьмак О.І., д.е.н., професор
Луцький національний технічний університет

ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІЧНОГО КОНТРОЛЮ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України указом Президента України із 05 години 30 хвилин 24 лютого 2022 року в Україні введено воєнний стан. Значна територія держави опинилася під тимчасовою окупацією, обстрілами, з'явилися внутрішньо переселені особи та біженці. Це та багато іншого внесли значні зміни в функціонування економіки країни взагалі та економічного контролю зокрема. При цьому є необхідність максимального збереження майна фізичних та юридичних осіб, недопущення злочинів у сфері права власності, забезпечення наповнення державного бюджету та ін.

В Україні було прийнято низку нормативних актів, які суттєво змінили порядок проведення контролю різними державними органами та підприємствами (табл. 1).

Крім цього, відбулося звуження інструментів економічного контролю та можливості застосування до порушників санкцій за господарськими договорами внаслідок прийняття Торгово-промисловою палатою України офіційного листа-підтвердження настання форс-мажорних обставин у зв'язку з початком війни.

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

Зазначені обставини з 24 лютого 2022 року до їх офіційного закінчення, є надзвичайними, невідворотними та об'єктивними обставинами для суб'єктів господарської діяльності та/або фізичних осіб по договору, окремим податковим та/чи іншим зобов'язанням/обов'язком, виконання яких/-го настало згідно з умовами договору, контракту, угоди, законодавчих чи інших нормативних актів і виконання відповідно яких/-го стало неможливим у встановлений термін внаслідок настання таких форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили).

Таблиця 1

Нормативні зміни щодо економічного контролю в умовах воєнного стану

Назва нормативного акту	Зміни в сфері економічного контролю
1	2
Закон України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» від 03.03.2022 р. №2115-IX	Відтерміновано строк подання фізичними особами документів, подання яких вимагається відповідно до норм чинного законодавства в документальній та/або електронній формі, на строк до трьох місяців після припинення чи скасування воєнного стану або стану війни за весь період обов'язку подати документи.
Роз'яснення Національного агентства з питань запобігання корупції від 07.03.2022 № 4	Перенесення строків декларування, передбачених антикорупційним законодавством, якщо обов'язок з їх подання виник у декларанта у період дії воєнного стану. Перенесення строків подання повідомлень про суттєві зміни в майновому стані та відкриття валютного рахунку в банку-нерезидентів, якщо обов'язок з їх подання виник під час дії воєнного стану.
Постанова Кабінету Міністрів України від 13.03.2022 р. №303 «Про припинення заходів державного нагляду (контролю) і державного ринкового нагляду в умовах воєнного стану	Припинення проведення планових та позапланових заходів державного нагляду (контролю) і державного ринкового нагляду на період воєнного стану. Протягом періоду воєнного стану дозволити здійснення позапланових заходів державного нагляду (контролю) в окремих сферах, зокрема щодо запобігання неконтрольованому зростанню цін на товари, які мають істотну соціальну значущість, виключно на підставі рішення центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у відповідній сфері

Продовження табл. 1

1	2
<p>Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період дії воєнного стану» від 15.03.2022 р. № 2120-IX</p>	<p>Згідно з пп. 69.2 п. 69 підрозд. 10 розд. XX ПКУ податкові перевірки не розпочинаються, а розпочаті перевірки зупиняються, крім, зокрема, фактичних перевірок.</p> <p>У разі виявлення порушень законодавства за результатами проведення перевірок, передбачених пп. 69.2 п. 69 підрозд. 10 розд. XX ПКУ, до платників податків застосовується відповідальність згідно із ПКУ, законами, контроль за виконанням яких покладено на контролюючі органи, з урахуванням обставин, передбачених пп. 112.8.9 п. 112.8 ст. 112 ПКУ, що звільняють від фінансової відповідальності.</p> <p>Під час проведення фактичних перевірок у період воєнного часу контролюючі органи складають на фізичних осіб та посадових осіб юридичних осіб протоколи про адміністративні правопорушення за ст. ст. 155 прим. 1, 163 прим. 15 Кодексу України про адміністративні правопорушення.</p>

Також погіршилися можливості здійснення підприємствами контрольних заходів та попередження ризиків укладання договорів з недобросовісними контрагентами внаслідок закриття доступу до більшості публічних електронних реєстрів:

- Єдиного державного реєстру судових рішень;
- Реєстру платників єдиного податку;
- Реєстру платників ПДВ та ін.

В таких умовах суб'єктам господарювання необхідно адаптувати систему економічного контролю до умов воєнного стану, врахувати законодавчі зміни та розробити нові контрольні процедури, які б мінімізували потенційні ризики.

ДОХОДИ ПІДПРИЄМСТВА: ПОНЯТТЯ, КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ОЦІНКА

Відповідно до НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» та П(С)БО 15 «Дохід», доходи – це збільшення економічних вигод у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків власників) [3].

Не визнаються доходами такі надходження від інших осіб:

- сума ПДВ, акцизів, інших податків і обов'язкових платежів, що підлягають перерахуванню до бюджету та позабюджетних фондів;
- сума надходжень за договором комісії, агентським та іншим аналогічним договором на користь комітента, принципала тощо;
- сума попередньої оплати продукції (товарів, робіт, послуг);
- сума авансу в рахунок оплати продукції (товарів, робіт, послуг);
- сума завдатку під заставу або в погашення позики, якщо це передбачено відповідним договором;
- надходження, що належать іншим особам;
- надходження від первинного розміщення цінних паперів;
- сума балансової вартості валюти.

Під терміном «виручка» розуміють усі фінансові надходження за надання послуг та реалізацію продукції підприємства. Незважаючи на тип надходжень (готівкові або безготівкові) гроші, отримані за виконані роботи або продаж товару, відносять до розділу виручки [1].

Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) визначається шляхом вирахування з доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) наданих знижок, вартості повернутих раніше проданих товарів, доходів, що за договорами належать комітентам (принципалам), та податків і зборів.

До складу інших операційних доходів включаються суми інших доходів від операційної діяльності підприємства, крім чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), зокрема:

- дохід від операційної оренди активів;

- дохід від операційних курсових різниць;
- відшкодування раніше списаних активів;
- дохід від роялті, відсотків, отриманих на залишки коштів на поточних рахунках в банках, дохід від реалізації оборотних активів (крім фінансових інвестицій), необоротних активів, утримуваних для продажу, та групи вибуття тощо. [2]

До складу фінансових доходів включаються дивіденди, відсотки та інші доходи, отримані від фінансових інвестицій (крім доходів, які обліковуються за методом участі в капіталі).

До складу інших доходів включаються:

- дохід від реалізації фінансових інвестицій;
- дохід від неопераційних курсових різниць;
- інші доходи, які виникають у процесі господарської діяльності, але не пов'язані з операційною діяльністю підприємства.

Дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, інших активів) визнається за наявності всіх наведених нижче умов:

- покупцеві передані ризики та вигоди, пов'язані з правом власності на продукцію (товар, інший актив);
- підприємство не здійснює надалі управління та контроль за реалізованою продукцією (товарами, іншими активами);
- сума доходу (виручка) може бути достовірно визначена;
- є впевненість, що в результаті операції відбудеться збільшення економічних вигод підприємства, а витрати, пов'язані з цією операцією, можуть бути достовірно визначені [2].

Дохід не визнається, якщо здійснюється обмін продукцією (товарами, роботами, послугами та іншими активами), які є подібними за призначенням та мають однакову справедливу вартість.

Дохід, пов'язаний з наданням послуг, визнається, виходячи зі ступеня завершеності операції з надання послуг на дату балансу, якщо може бути достовірно оцінений результат цієї операції.

Оцінка ступеня завершеності операції з надання послуг проводиться шляхом:

- вивчення виконаної роботи;
- визначення питомої ваги обсягу послуг, наданих на певну дату, загальному обсязі послуг, які мають бути надані;
- визначення питомої ваги витрат, яких зазнає підприємство у зв'язку з наданням послуг, у загальній очікуваній сумі таких витрат.

Доходом також визнається сума зобов'язання, яке не підлягає

погашенню (наприклад, списання кредиторська заборгованість після строку позовної давнини).

У випадку безоплатного надходження активів на підприємство, дохід відображається в бухгалтерському обліку в сумі справедливої вартості активів, що отримані або підлягають отриманню. Якщо безоплатно отриманий актив забезпечує надходження економічних вигід протягом кількох звітних періодів, то доходи визнаються на систематичній основі (наприклад, у сумі нарахованої амортизації) протягом тих звітних періодів, коли надходять відповідні економічні вигоди.

Сума доходу за бартерним контрактом визначається за справедливою вартістю активів, робіт, послуг, що одержані або підлягають одержанню підприємством, зменшеною або збільшеною відповідно на суму переданих або одержаних грошових коштів та їх еквівалентів.

На рахунках класу 7 «Доходи і результати діяльності» протягом звітного року за кредитом відображається сума загального доходу разом із сумою непрямих податків, зборів (обов'язкових платежів), що включені до ціни продажу, за дебетом – щомісячне відображення належної суми непрямих податків, зборів (обов'язкових платежів), щорічне або щомісячне віднесення суми чистого доходу на рахунок 79 «Фінансові результати» [3].

Узагальнення інформації про інші доходи від операційної діяльності підприємства у звітному періоді, крім доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), відбувається на рахунку 71 «Інший операційний дохід». За кредитом рахунку 71 відображається збільшення (одержання) доходу, за дебетом – суми непрямих податків (ПДВ, акцизного податку та інших зборів) та списання в порядку закриття на рахунок 79 «Фінансові результати» [3].

Література

1. Голов С. Ф., Костюченко В. М. Бухгалтерський облік та фінансова звітність за міжнародними стандартами [Текст] : практ. посіб. К. : Лібра, 2014. 840 с.
2. Дерій В. А. Витрати і доходи підприємств у системі обліку та контролю: монографія. Тернопіль: ТНЕУ, «Економічна думка», 2019. 272 с.
3. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 Дохід. URL: <https://kodeksy.com.ua/buh/psbo/15.htm>

УДК 651:004.01

Лепетан І.М., к.е.н., доцент
Вінницький національний аграрний університет

ЕЛЕКТРОННИЙ ДОКУМЕНТООБІГ ТА БЛОКЧЕЙН-ТЕХНОЛОГІЇ

Необхідність інформатизації документообігу, забезпечення якості документів, їх досконале оформлення на електронних носіях має бути вимогою часу. Без комп'ютеризації ділових процесів сучасне управління в цілому неможливо.

Намагаючись прискорити процес ефективного впровадження електронного документування, починають використовувати різноманітні технології, зокрема технологію блокчейн. При цьому підприємців спокушає його привабливість – прискорення переходу до взаємодії між учасниками господарських процесів без посередництва, прозорість операцій та взаємоконтроль над їх здійсненням.

Блокчейн – це розподілена база даних, у якій зберігається інформація про кожну транзакцію, вироблену в системі. Дані зберігаються у вигляді ланцюжка блоків з записами про транзакції. При цьому актуальна інформація про записи в системі зберігається у всіх її учасників й автоматично оновлюється при внесенні будь-яких змін. Розгалуженість і прозорість транзакцій – переваги блокчейна.

Впровадження блокчейн-технології в системі електронного документування надасть можливість уникнення таких негативних ситуацій у підприємницькій діяльності суб'єктів господарювання як: розкрадання грошових коштів, товарів, матеріалів, готової продукції; несанкціонований продаж власності підприємства; фальсифікація банківських чеків і рахунків, бухгалтерських і касових книг; підробка транспортних накладних і рахунків-фактур; вчинення комп'ютерних шахрайств; шахрайство з виплатою заробітної плати; заниження потенційних можливостей підприємства при складанні виробничих планів; хабарництво, змова з контрагентами; надання неякісних послуг, що призводять до фінансових і нематеріальних втрат підприємства.

Застосування блокчейну забезпечить можливість проведення контролю і аудиту, а також підвищить швидкість доступу до інформації, рівень її цілісності, доказовості, економії часових витрат.

Крім цього, за допомогою контролю можна легко відстежити й ідентифікувати протиправні дії і шахрайство.

УДК 351

Лобода Н.О., к.е.н., доцент
Львівський національний університет
імені Івана Франка,

Чабанюк О.М., к.е.н., доцент
Львівський торговельно-економічний університет

ІНСТИТУЦІЙНІ ФОРМИ ПОДАТКОВОГО КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ (ФУНКЦІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ)

Однією з головних умов розвитку економіки країни є ефективна податкова політика, за допомогою якої здійснюється перерозподіл ВВП, що втілює загальну додану вартість всіх галузей економіки в країні. На сьогоднішній день, в умовах розвитку вітчизняної ринкової економіки та її інтеграції у Європейське співтовариство, серед комплексу проблем, які виникають та потребують вирішення, важливе місце займають питання відображення в обліку та фінансовій звітності розрахунків за податками підприємства. Паралельно з питаннями обліку розрахунків за податками також гостро стоїть проблема ухилення суб'єктами господарювання від сплати податків.

Тіньова економіка нашої держави з кожним роком набирає оборотів і становить, за деякими оцінками, більшу частину ВВП, тому ухилення від сплати податків є рушійною силою, яка значно послаблює економіку України. Аналізуючи українське законодавство, яке трактує поняття податків, як обов'язковий платіж, що стягується безумовно, обов'язково та за спеціальним порядком справляння. Згідно з даними Центру соціально-економічних досліджень "CASE Україна", більше 90% українців ніколи власноруч не сплачували податки (в основному сплатою податків займаються роботодавці). Незважаючи на це, платники податків все ж таки намагаються уникнути їх сплати. Ухилення від сплати податків (у кримінальному праві України з'явилася у 1997 році) – це протиправні дії по зменшенню податкових зобов'язань, наслідками яких, у випадку їх виявлення може бути відповідальність за порушення податкового

законодавства. Основними чинниками, що зумовлюють виникнення такої ситуації, є наступні: низький рівень обізнаності в податковій справі серед населення та низька якість законодавчої бази; погіршення соціально-економічного становища суспільства; високі ставки та надмірний обсяг податків; значний рівень корупції серед верхівки влади та безкарність судової гілки влади; нераціональна структура оподаткування.

Найбільш поширені загальні способами ухилення від сплати податків можна побачити на рис. 1.

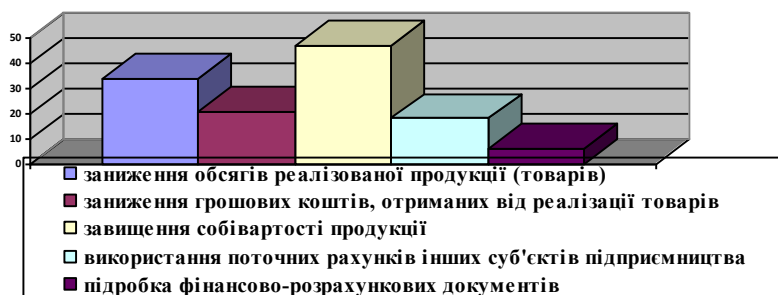

Рис. 1- Поширені способи ухилення від сплати податків в Україні

Як правило, невід'ємною частиною здійснення господарської діяльності платників податків є проведення перевірок контролюючими органами.

Оцінку ефективності податкового контролю, як ефективного інструменту у формуванні дохідної частини бюджету держави доцільно здійснити на основі результатів контрольно-перевірочної роботи ДПС України. Тому, доцільним є проведення аналізу динаміки кількісного вираження проведених перевірок органами ДПС за 2016-2020 рр. (рис. 2) [2].

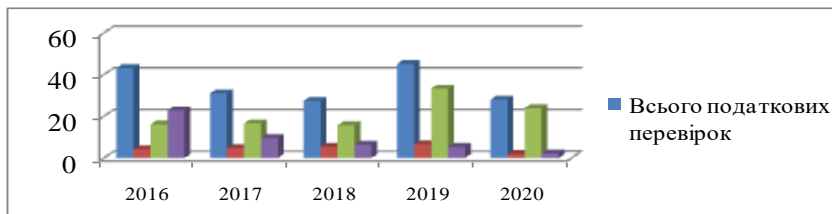

Рис. 2 – Кількість проведених податкових перевірок органами ДПС України протягом 2016-2020 рр., тис.

Спадна динаміка пов'язана із запровадження контролюючими органами ризик-орієнтованої системи організації податкового контролю, яка передбачає обмеження перевірок сумлінних платників, що забезпечує зниження тиску на них. Крім того, відбір суб'єкта господарської діяльності для проведення перевірок здійснюється за принципом високого ступеня ймовірності ухилення від сплати податкових платежів та використання схем їх мінімізації [1].

Аналізуючи факти виявлених податкових правопорушень контролюючими органами України виділяємо наступні інструменти ухилення від сплати податків: уникнення від оподаткування за допомогою офшорих схем; ухилення/уникнення від сплати ПДВ; ухилення/уникнення від сплати податків через порушення митних правил, контрабанду та корупцію на кордоні; індустрія «конвертаційних центрів»; контрафакт; заробітні плати «у конвертах». Враховуючи вищевказану інформацію, державою було створено Бюро економічної безпеки (далі - БЕБ) України (центральний орган виконавчої влади, на який покладаються завдання щодо протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави).

Важливість створення БЕБ, як єдиного органу з розслідування злочинів у економічній сфері, яскраво ілюструється останньою статистикою досудового розслідування кримінальних проваджень за ст. 212 ККУ (ухилення від сплати податків) (рис. 3) [2].

Рис. 3. – Динаміка досудового розслідування кримінальних проваджень в Україні

Отже, аналізуючи вищесказане, можна зробити висновок, що успішна побудова податкової системи є важливою умовою інтегрування України на світовий ринок. Реформування податкового законодавства України є необхідною умовою ефективної роботи економічної системи в цілому.

Література

1. Лобода Н.О., Чабанюк О.М., Сенишин Б.Б. Податковий контроль у структурі фіскальної політики (функціональний аспект). URL: <https://www.business-inform.net>
2. Співак О. Бюро економічної безпеки України: що передбачає прийнятий закон та які можливі наслідки для бізнесу? Вісник. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/>

УДК 657.3

Лопатовський В.Г., к.е.н., доцент
Хмельницький національний університет

**ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ФІНАНСОВИЙ
РЕЗУЛЬТАТ ЯК ПІДСУМКОВОГО ПОКАЗНИКА ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА**

Умови сьогодення та економічної ситуації, що склались в Україні та в світі в цілому кидають підприємствам нові виклики з оптимізації діяльності, ефективності роботи в умовах наростаючої конкурентної боротьби, впливу агресивних внутрішніх і зовнішніх чинників. Жодна підприємницька діяльність не має перспектив розвитку без позитивного фінансового результату, у якого відсутня динаміка до зростання. Прибуток завжди був основним показником ефективності підприємств. Саме тому формування та визначення прибутку викликало і продовжує викликати так багато дискусій в економічній науці, про що свідчить велике різноманіття теорій щодо його визначення і джерел формування. Особливо багато уваги цей напрямок досліджень викликає саме в період кризових явищ, так як прибуток є найбільш бажаним джерелом відновлення ресурсів і розвитку підприємства. Тому підтримання прибутковості на достатньому рівні є викликом для керівників всіх рівнів і підрозділів підприємства, особливо з огляду на сьогоденнішнє перенасичене та надконкурентне середовище, де кожне підприємство веде боротьбу за виживання.

Фінансовий результат – об'ємне поняття, що охоплює всі сторони фінансово-господарської діяльності підприємства. Неможливо уявити здійснення підприємством господарської діяльності без залучення матеріальних, трудових і фінансових ресурсів. Для отримання прибутку необхідно максимально ефективно використовувати ресурси, що відповідно, знаходить своє відображення

у фінансових результатах підприємства. Саме фінансовий результат є основним показником ефективності використання ресурсів, тобто він виступає вартісним вираженням ризику під час здійснення підприємством господарської діяльності. Далі фінансовий результат є частиною доходу держави і повинен використовуватись для наступного розвитку економіки і забезпечення матеріальної складової усіх членів суспільства.

Зважаючи на те, що потреби користувачів облікової інформації можуть бути різними, саме бухгалтерський облік фінансових результатів повинен сформувати і надати інформацію для різних груп користувачів. При цьому мають застосовуватись різні підходи до визначення фінансового результату суб'єктів господарювання.

Визначення фінансового результату за методом нарахування може відбуватись двома способами «лінійним», тобто порівнянням суми випущеної продукції з понесеними витратами, відображеними загальною сумою з подальшою деталізацією та методом порівняння капіталу або так званім методом зміни чистих активів, що визначається шляхом порівняння величини власного капіталу на початок і кінець періоду, тобто розраховується різниця. Відповідно збільшення власного капіталу є прибутком компанії, зменшення – збитком. В Україні фінансовий результат розраховується саме методом нарахування.

Для визначення фінансового результату діяльності підприємства за конкретний звітний період необхідно порівняти доходи цього звітного періоду і витрати, понесені для одержання цих доходів у момент їх виникнення (спосіб нарахування), і момент надходження або сплати грошей не має тут ніякого значення. При цьому доходи та витрати відображають у бухгалтерському обліку. На підставі даних, відображених в бухгалтерському обліку, складається Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід).

Досить важливим для визначення та обліку фінансових результатів є раціональний вибір елементів облікової політики, зокрема, оптимальний вибір методу амортизації основних засобів, інших необоротних та нематеріальних активів, методу оцінки вибуття запасів та нарахування резерву сумнівних боргів тощо. В залежності від обраних методів облікової політики будуть змінюватись і показники фінансових результатів.

Наприклад, обрання методу ФІФО при оцінці вибуття запасів означає списання запасів у тій послідовності, в якій вони надходили на підприємство. Таким чином, при вибутті запасів будуть спочатку списуватися запаси, що надійшли раніше, в оцінці за тією вартістю, за якою вони оприбутковані в обліку. При застосуванні методу ФІФО в умовах інфляції, що спостерігається в Україні, вартість запасів у залишку і на рахунках обліку буде наближена до їх реальної вартості. Однак, прибуток буде занижено через те, що у витрати будуть списані запаси, які надійшли раніше за вартістю, яка є нижчою від вартості останньої партії придбаних запасів.

Підприємство повинно обирати оптимальний для себе метод оцінки активів, зобов'язань, доходів та витрат, виходячи із специфіки своєї діяльності та з огляду на стратегію його розвитку. Основним завданням у виборі методу оцінки є достовірність визначення фінансового результату для прийняття зважених управлінських рішень. Позитивний фінансовий результат визначений із врахуванням ситуації на підприємстві, ринку та країні в цілому дає можливість визначити фінансування подальшого росту і розвитку підприємства.

Ефективність управління прибутком прямо залежить від якості інформаційного забезпечення. Вирішуючи проблему інформаційного забезпечення управління прибутком, керівництво підприємства має керуватися принципом ефективного використання інформації. Значення бухгалтерської інформації в управлінні підприємством, і в управлінні прибутком зокрема надзвичайно важливе. Бухгалтерська інформація забезпечує інформаційне підґрунтя управлінських рішень відносно управління прибутком на етапах планування, формування, аналізу та контролю відповідно.

При цьому бухгалтерський облік має вестися згідно завдань та вимог управління і таким чином, щоб забезпечити апарат управління інформацією про абсолютні та відносні показники, облік має забезпечувати необхідний рівень деталізації статей доходів та витрат (за видами продукції, підрозділами компанії, звітними періодами, місцями виникнення, тощо), що дозволить зробити інформаційну систему підприємства прозорою, гнучкою та достатньо інформативною.

Отже, фінансовий результат є складною, об'ємною та водночас ключовою категорією діяльності господарюючого суб'єкта. Фінансовий результат у формі прибутку є головною метою діяльності

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

підприємства на ринку та одним з головних показників, який визначає ефективність його господарської діяльності. Інформація про фінансові результати відображається у фінансових звітах підприємства та є джерелом для визначення рівня рентабельності, платоспроможності, фінансової стійкості підприємства. На основі цієї інформації керівництвом господарюючого суб'єкта приймаються рішення щодо управління прибутком, які мають забезпечувати вирішення важливих завдань у системі управління підприємством, а зовнішніми користувачами – рішення, пов'язані із потенційним інвестуванням у діяльність цього підприємства.

УДК 330:338

Лопатовський В.Г., к.е.н., доцент,
Бочуля А.В., здобувач вищої освіти
Хмельницький національний університет

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КЛІМАТУ ХМЕЛЬНИЧЧИНИ

В сучасних умовах залучення інвестицій, у тому числі іноземних, – це значні можливості для успішного поступального розвитку, як на рівні суб'єкта господарювання, так і на рівні окремого регіону. З цією метою багато вітчизняних вчених, зокрема С. М. Лихолат, Н. І. Фляк, Я. С. Янишин, Ю. П. Кашуба, В. А. Худавердієва, досліджують поняття «інвестиційний клімат» та напрямки його оптимізації з точки зору покращення інвестиційної привабливості. Незважаючи на численність визначень поняття «інвестиційний клімат», переважна більшість їх у цілому подібна. Інвестиційний клімат – це узагальнена характеристика сукупності соціальних, економічних, організаційних, правових, політичних, соціокультурних умов, які впливають на приплив інвестицій у господарську систему [1].

Шляхи покращення інвестиційного клімату добре відомі у всьому світі. В Україні розроблена та постійно удосконалюється система заходів щодо поліпшення інвестиційного клімату у різних областях. При цьому слід зазначити, що інвестиційний клімат різних регіонів України неоднорідний. Українські регіони значно різняться за

рівнем соціально-економічного розвитку, що зумовлює диференціацію підходів поліпшення інвестиційного клімату у кожному з них [2].

Використовуючи успішний міжнародний досвід та досвід інших вітчизняних регіонів із залучення потенційних інвесторів, виявляючи кращу та найгіршу практику створення інвестиційного клімату в суб'єктах України, можна сформулювати та об'єднати в рамках модельної програми ключові заходи покращення інвестиційного клімату стосовно Хмельниччини [3]: створення сприятливого адміністративного середовища; податкове стимулювання інвестицій; формування привабливих тарифних умов; створення регіональної системи підготовки та перепідготовки кадрів.

1. Основними заходами створення сприятливого адміністративного середовища є:

– наявність, компетентність та активна робота регіонального спеціалізованого агентства із залучення інвестицій та роботи з інвесторами, яке концентрує необхідний зв'язок між представниками адміністративного апарату, підприємств-об'єктів інвестування та потенційних інвесторів;

– організація систематичного зв'язку та ефективної взаємодії інвесторів, підприємств-об'єктів інвестування з керівництвом регіону та оперативного вирішення проблем, що виникають у процесі інвестиційної діяльності;

– прийняття єдиного регламенту щодо співпраці з інвесторами, який забезпечує практичну реалізацію принципу «одного вікна» та виконання, за бажанням інвестора, всіх дозвільних та погоджувальних процедур силами регіонального спеціалізованого агентства із залучення інвестицій.

Крім того, важливим є формування у структурі регіональної влади компетентної команди фінансистів, здатної забезпечити використання можливостей міжнародних та вітчизняних інституцій, інвестиційних та банківських структур, налагодження з ними регулярної взаємодії та ведення професійного діалогу, а також створення на Хмельниччині філій та представництв інвестиційних та банківських структур, спеціалізованих фондів; стимулювання попиту на продукцію створюваних інвесторами виробництв, потенціал якого на регіональному рівні концентрується насамперед закупівлями у місцевих товаровиробників, розвитку експортно-імпортних операцій.

2. Податкове стимулювання є невід'ємним елементом активізації процесу залучення інвестицій. Його вдосконаленню могло б послужити більш гнучке налаштування податкового стимулювання на основі визначення кожного конкретного інвестиційного проекту з можливістю надання податкових преференцій для підприємств-об'єктів інвестування та потенційних інвесторів з метою забезпечення інтегрального ефекту для економіки Хмельниччини. На рівні держави в умовах воєнного стану такий підхід було реалізовано для паливно-мастильних матеріалів (зменшення ставки ПДВ, відміна акцизного податку) та лібералізація підходів щодо оподаткування малого та середнього бізнесу.

3. Формування привабливих тарифних умов інвестицій полягає у першу чергу в усуненні непрозорості і непередбачуваності тарифів послуг компаній – природних монополій (комунальні тарифи, залізничні перевезення тощо). Зміна ситуації можлива насамперед при забезпеченні детальної інформації про склад та величину поточних витрат та інвестицій у такі компанії. Ця інформація має стати доступною, у тому числі шляхом її розміщення на спеціалізованому Інтернет-порталі про інвестиційну діяльність на Хмельниччині.

4. Створення на Хмельниччині системи підготовки та перепідготовки кадрів на рівні вищої професійної, фахової передвищої та вищої освіти та забезпечення ними створюваних у результаті інвестицій виробництв зумовлює:

– підготовка фахівців (у т.ч. управлінської ланки), здатних швидко інтегруватися у роботу адміністративного корпусу, підприємств-об'єктів інвестування, потенційних інвесторів, регіонального спеціалізованого агентства із залучення інвестицій;

– створення на Хмельниччині на базі закладу вищої освіти центру формування та розвитку технологічних та управлінських компетентностей;

– навчання впродовж життя співробітників місцевої влади, підприємств-об'єктів інвестування, регіонального спеціалізованого агентства із залучення інвестицій Хмельниччини веденню інвестиційної діяльності, залученню прямих інвестицій та роботі з інвесторами, регулярне підвищення їх кваліфікації із використанням досвіду бізнес-школ, зарубіжних практик.

Таким чином, виходячи з найкращих практик покращення інвестиційного клімату, необхідно вибудовувати принципово нову

культуру ставлення влади до інвесторів та підтримки наявних підприємств-об'єктів інвестування. У центрі цієї культури має бути усвідомлення того факту, що інвестора потрібно не обтяжувати, а створювати для нього сприятливі умови та допомагати досягти довгострокової успішності проєкту, що реалізується. Тоді цілі влади щодо вирішення проблем соціально-економічного розвитку регіону на основі підвищення його конкурентоспроможності будуть успішно вирішені.

Література

1. Лихолат С. М., Фляк Н. І. Проблеми залучення іноземних інвестицій в економіці України. *Науковий вісник НЛТУ*. 2015. №15. С. 311-313.
2. Янишин Я. С., Кашуба Ю. П. Привабливість міжнародних інвестицій в Україні. *Економіка АПК*. 2021. №7. С. 63-69.
3. Худавердієва В. А. Стратегія залучення іноземних інвестицій в економіку України. *Фінанси України*. 2020. №6. С. 62-71.

УДК 338.24:004

Марченко О.Ю., аспірант PhD
Черкаський державний технологічний університет

КАДРОВІ МОЖЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ ІТ-СФЕРИ В УКРАЇНІ

За сьогоднішніх умов успішність функціонування ІТ-сфери в країні визначає можливості проникнення інновацій у всі сфери економічної діяльності, а отже й соціально-економічної стабілізації й стратегічного розвитку економіки країни, покращення якості і життя населення. Актуальність розвитку ІТ-сфери в Україні в останні роки додатково може бути поясненою трьома основними причинами. Перша причина стосується проголошення в 2020 р. в Україні на національному та регіональному рівнях курсу на смарт-спеціалізацію, в основі якої обов'язковою умовою лежить інноваційний розвиток провідних сфер економічної діяльності території, що суттєвим чином актуалізує необхідність подальшого розвитку ІТ-сфери в країні. Друга причина виникла через вимушену необхідність переведення бізнес-процесів у он-лайн площину через пандемію від COVID-19. За таких умов саме он-лайн функціонування стало шансом для певних видів

бізнесу на продовження трудової діяльності та навіть отримання доходу. Крім того, більшість суб'єктів економічної діяльності відчували гостру потребу у створенні власної корпоративної системи он-лайн комунікацій. Третя причина пов'язана з вимушеною необхідністю українського бізнесу функціонувати в умовах військового стану, викликаного воєнною агресією РФ. Через виїзд понад п'яти млн українців за кордон суб'єкти господарювання вимушені знаходити нові підходи до організації праці віддалено, щоб не втратити своїх працівників. Крім того, підприємці за наявності можливостей вимушені також здійснювати релокацію власного бізнесу до відносно безпечних регіонів України, що, залежно від ситуації, іноді може потребувати повного відновлення програмного забезпечення виробничих процесів. Отже, можемо стверджувати, що за сучасних умов війни та у повоєнному відновленні економіки країни буде спостерігатися зростання потреби України у IT-фахівцях.

Водночас в Україні тенденції розвитку IT-сфери, а з ними й перспективи швидкого відновлення економіки, можуть бути сповільненими через суттєвий кадровий голод у галузі. Так, за результатами дослідження, проведеного фахівцями Офісу ефективного регулювання BRDO [1], щорічна потреба українського ринку праці у нових фахівцях IT-профілю коливається у межах 40-50 тис. осіб, тоді як на первинний ринок праці виходить до 30 тис. IT-випускників закладів освіти на рік. Ситуація усугубляється ще й тим, що компанії, які дають замовлення на пошук IT-фахівців, очікують отримати персонал з практичним досвідом від одного року, тоді як переважна більшість випускників закладів вищої освіти такого досвіду не має. Крім того, частина випускників навчальних закладів після отримання диплому прагне знайти високооплачувану роботу за межами країни (з можливістю еміграції або без неї), що ще більше скорочує обсяг пропозиції IT-фахівців на українському ринку праці.

Причинами недостатнього забезпечення ринку праці України дипломованими IT-фахівців слід назвати:

затяжну демографічну кризу, що негативним чином вплинуло на потенційне число абітурієнтів всього, і у IT-сфері у тому числі;

невисокий рейтинг регіональних закладів освіти, що спрямовує потоки абітурієнтів у три центри з якісною IT-освітою (Київ, Львів та Харків), де розташовано університети з найбільшим числом студентів за галуззю знань «Інформаційні технології». Так, в Україні надають

освіту у галузі інформаційних технологій понад 160 закладів вищої освіти і у переважній більшості з них контингент студентів на всіх трьох освітніх рівнях не перевищує 200 осіб [2];

нижчий рівень оплати праці ІТ-фахівців порівняно із найбільш розвиненими країнами світу. Ця причина підсилюється можливостями (завдяки достатньому рівню знань і навичок) працевлаштування українських ІТ-фахівців за межами країни на принципах аутсорсингу. Найбільшого загострення дана причина набула у останні чотири дуже складні місяці для України.

Для того, щоб в Україні з'явилися можливості для збільшення обсягу пропозиції праці компетентних ІТ-фахівців, мають відбутися докорінні зміни у якості освітніх послуг, що дозволить підвищити рейтинг закладів вищої освіти, розташованих у периферійних регіонах країни. Виходом з ситуації також є створення міждисциплінарних освітніх програм та запровадження можливостей отримання другої освіти студентами під час навчання, поглиблення неформальної освіти.

Література

1. Лебедев Д., Самоходський І. Аналіз ІТ-освіти у вишах України. *Офіс ефективного регулювання BRDO*. Лютий 2021 р. URL: https://brdo.com.ua/wp-content/uploads/2021/02/Analiz_IT_osvity_u_vyshah_Ukrai-ny_Print.pdf.
2. Реєстр суб'єктів освітньої діяльності. Єдина державна електронна база з питань освіти. Червень 2022 р. URL: <https://info.edbo.gov.ua/>.

УДК: 657.349.2

Марчук У.О., к.е.н., доцент

ДВНЗ «Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана»

ЗМІНИ В ТРУДОВОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ НА ПЕРІОД ДІЇ ВІЙСЬКОВОГО СТАНУ

23 березня 2022 року було підписано Президентом Закон «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» (Закон №7160) згідно з яким визначаються особливості трудових відносин працівників усіх підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності, виду діяльності і галузевої належності, а також осіб,

які працюють за трудовим договором з фізичними особами, на період дії воєнного стану [1].

24 березня 2022 року змінилися правила застосування законодавства про працю і навіть кадрове діловодство в цілому з прийняттям змін у Законі України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15.03.2022 № 2136-IX (Закон № 2136), який вирішив ряд проблем [2]. Однак залишились прогалини у трудових відносинах, які намагались вирішити завдяки зареєстрованому у Верховній раді Закону «Про внесення змін до деяких законів України щодо оптимізації трудових відносин в умовах воєнного стану» від 05.04.2022 № 7251 (Законопроект № 7251)» [3].

Серед основних новацій варто зазначити:

- на час оголошення воєнного або надзвичайного стану роботодавці зможуть здійснювати повідомлення та вести документи з питань трудових відносин в електронній формі з використанням технічних засобів електронних комунікацій або відправляти електронні носії, на яких записано документ, відповідно до законодавства у сфері електронного документообігу;

- запроваджено додаткові підстави для звільнення працівника (смерть працівника, визнання його судом безвісно відсутнім або оголошення померлим; смерть ФОП чи оголошення її померлою; не явка на роботі протягом 4 місяців без повідомлення причин відсутності; відсутні необхідні умови праці; інші підстави);

- додаткову відпустку окремим категоріям громадян та постраждалим учасникам Революції Гідності оплачуватимуть за рахунок коштів підприємств, призначених на оплату праці, або за рахунок коштів фізичної особи, в якій працюють за трудовим договором працівники;

- встановлено чітко визначений строк виплати зарплати за час відпустки — не пізніше останнього дня перед початком відпустки (з урахуванням норм Конвенції МОП № 132 «Про оплачувані відпустки»).

- грошову компенсацію за не використані дні щорічних відпусток, додаткової батьківської відпустки, у разі смерті працівника виплачуватимуть членам його сім'ї, а у разі їх відсутності — виплата увійде до складу спадщини [3].

Під час війни роботодавцям дозволено змінити процедуру оформлення на роботу у бік спрощення (ст.2 ЗУ № 2136) [2].

Щодо основних змін, що відбулися в частині трудових відносин в період війни згідно Закону України № 2136, варто розглянути рис. 1:

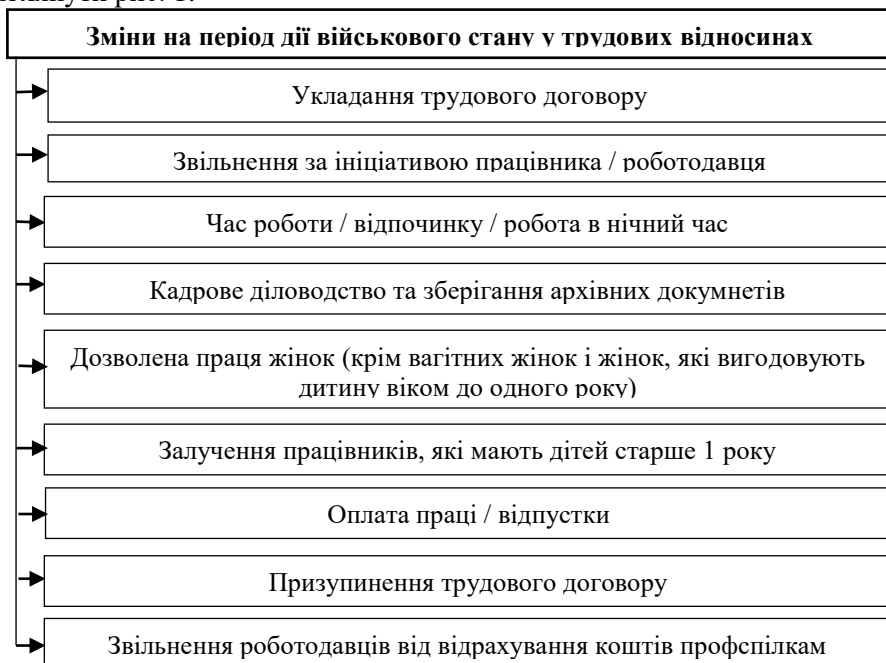

Рис. 1. –Зміни на період дії військового стану у трудових відносинах

Джерело: [2].

Отже, суттєвий перегляд системи організації трудових відносин в умовах воєнного стану мінімізує всі трудові спори та захищає право працівників на працю та відпочинок. Саме, задля перемоги України всі максимально координують зусилля та вносять свій вклад у розвиток економіки України.

Література

1. Проект Закону України про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану. № 7160 від 14.03.2022. Верховна рада України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39225>

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

2. Закон України «Про організацію трудових відносин в умовах воєнного стану» від 15.03.2022 № 2136-IX. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-20#Text>

3. Проект Закону про внесення змін до деяких законів України щодо оптимізації трудових відносин в умовах воєнного стану № 7251 від 05.04.22. Верховна Рада України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/39366>

УДК 330

Матюк Л.В., викладач вищої категорії
Відокремлений структурний підрозділ
«Любешівський технічний фаховий коледж
Луцького національного технічного університету»

АУДИТ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПЕРСПЕКТИВИ ТА РОЗВИТОК

Однією з поширених тем наукових дискусій у сфері аудиту є питання визначення тенденцій та закономірностей його розвитку. Тенденції та закономірності розвитку аудиту з точки зору, яка враховує як теоретичні, так і практичні його аспекти та ґрунтується на передових наукових досягненнях. Ці питання знайшли відображення в дослідженнях багатьох відомих учених, серед яких виокремимо праці Ф. Бутинця, Н. Гордієнко, Г. Давидова, А. Кузьмінського, Б. Мельничука, О. Петрик, В. Рудницького, Я. Соколова та інших.

У процесі свого історичного розвитку аудит пройшов еволюційний ланцюг «форма контролю - вид діяльності бухгалтерів – професія - наука». На даний час його все частіше розглядають як науку. У монографії професора О. А. Петрик «Аудит: методологія і організація» уперше досліджено питання виникнення та еволюції аудиту як науки і як професії. У монографії зроблено висновок про те, що процес становлення теорії аудиту не завершений, а отже наукове бачення аудиту постійно змінюється [1].

Термін «аудит» походить від латинського слова «audio», що в перекладі означає «слухати». Відповідно до Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про аудиторську діяльність» від 14.09.2006 р., «аудит» – перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень

(стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішніх положень суб'єктів господарювання) згідно із вимогами користувачів [2].

У міжнародній практиці застосовують такі підвиди аудиту ефективності:

– аудит ефективності виконання окремого рішення. Цей вид аудиту передбачає дослідження доцільності прийняття і результативності виконання окремого рішення (операції) з метою пошуку резервів зменшення виробничих витрат та підвищення окупності використаних трудових, матеріальних і фінансових ресурсів;

– аудит ефективності виконання програми (функції) – це дослідження однієї або кількох програм чи функцій, спрямоване на оцінку відповідності отриманих результатів поставленим завданням і витраченим ресурсам. Аудит ефективності програми може охоплювати окрему галузь і окремих учасників – господарюючих суб'єктів різни форм власності;

– аудит ефективності функціонування системи (галузі). Зміст цього виду аудиту полягає в дослідженні організації внутрішнього управління в галузі, відомстві, об'єднанні, на підприємстві чи в іншій самодостатній структурі з метою оцінки ефективності, раціональності і оптимальності взаємозв'язків різних органів управління в процесі виконання поставлених завдань і запланованих цілей [3].

Організація аудиту ефективності передбачає: визначення об'єкта та суб'єкта аудиту; формування інформаційного забезпечення аудиту; визначення аудиторських процедур (методів, способів та прийомів); поділ аудиторського процесу на стадії та етапи.

Об'єктом аудиту ефективності є кількісні та якісні показники, які характеризують фінансово-господарську діяльність економічного суб'єкта. Суб'єктами аудиту ефективності можуть бути як незалежні аудиторські фірми та аудитори, які займаються аудиторською діяльністю індивідуально як фізичні особи-підприємці, так і внутрішні аудитори служб (відділів) внутрішнього аудиту економічних суб'єктів. Отже, аудит ефективності суб'єктів господарювання може здійснюватися як зовнішніми так і внутрішніми аудиторами при функціонуванні на підприємстві служби (відділу) внутрішнього аудиту.

Аудит є незалежною експертизою фінансової звітності комерційних підприємств уповноваженими на те особами (аудиторами) з метою підтвердження її достовірності для державних податкових органів і власників. Іншими словами, аудит - це надання практичної допомоги керівництву й економічним службам підприємства щодо ведення справ і управління його фінансами, а також щодо налагодження бухгалтерського фінансового і управлінського обліку, надання різних консультацій. Аудит також дає змогу дати оцінку майна під час приватизації і при акціонуванні підприємств різних форм власності.

На даному етапі розвитку аудиту в Україні поширилося надання наступних аудиторських послуг: аудит, супутні аудиту послуги, оглядова перевірка, операцій на перевірка, компіляція. Ринок видів аудиторських послуг в Україні розширився та диференціювався за напрямками та інтересами замовників. В нашій державі деякі із аудиторських фірм (аудиторів) взагалі не займаються аудитом, а надають лише консалтингові та інші послуги. В той час як світові тенденції розвитку аудиторських послуг свідчать про скорочення аудиторськими фірмами обсягів консалтингових послуг або виділення з них суб'єктів, що надають консалтингові послуги, в окремі структури. В Україні існують регіони, де аудит у загальному обсязі аудиторських послуг займає близько 30%. У більшості випадків причина таких показників - це диверсифікація, бажання утримати клієнта різноманітністю послуг, що надаються, шукаючи альтернативні джерела доходів [4].

До проблемних питань аудиту відносяться: недостатня кількість методичних розробок з аудиторського контролю; брак досвіду аудиторської діяльності; недостатня кількість кваліфікованих аудиторських кадрів, а звідси — і неосвоєний ринок аудиторських послуг; відсутність типових форм документів з аудиту; відсутність методичних рекомендацій з питань комп'ютеризації аудиту.

Для вирішення вищезазначених проблем слід розробити внутрішньо-фірмові методики аудиту, робочу документацію, скасувати штучно вмонтовані елементи закордонної теорії та практики, яка суперечить реальним потребам наших обліковців та підвищити престиж професії аудитора, щоб збільшити кількість бажаючих стати аудитором.

План аудиту ефективності повинен включати:

– опис характеру, часу та обсягу запланованих процедур оцінки ризиків (операції, ділянки, системи обліку і внутрішнього контролю тощо);

– опис характеру, часу та обсягів запланованих подальших процедур на рівні тверджень;

– інші аудиторські процедури, які необхідно виконати відповідно до визначених цілей.

У зарубіжній і вітчизняній економічній літературі розглядаються різні види аудиту, а саме: фінансовий (аудит фінансової звітності), управлінський, операційний, податковий, екологічний, соціальний, маркетинговий, кадровий, аудит на відповідність встановленим вимогам, аудит ефективності та ін. В умовах функціонування та розвитку ринкових відносин заслуговує на увагу аудит ефективності, який практично не здійснюється на вітчизняних підприємствах різних форм власності. Його застосовують лише при виконанні окремого рішення, бюджетних програм (функцій) та для оцінки функціонування системи (галузі). Аудит ефективності в Україні був запроваджений у 2003 р. Його здійснювали органи державної контрольно-ревізійної служби.

Вважаємо, що аудит ефективності є окремим видом аудиторської діяльності і ототожнення управлінського аудиту та аудиту господарської діяльності з аудитом ефективності є неприпустимим, оскільки управлінська й господарська діяльність формують предмет аудиту ефективності.

Література

1. Петрик О. А. Аудит: методологія і організація: монографія. К.: КНЕУ, 2003. 260 с.
2. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про аудиторську діяльність» URL: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2738-15>
3. Державний фінансовий контроль: ревізія та аудит / П. К. Германчук, І. Б. Стефанюк, Н. І. Рубан, В. Т. Александров, О. І. Назарчук. К.: НВП «АВТ», 2004. 424 с.
4. Одінцов Л.М., Титаренко А.О., Швець М.В. Система фінансового контролю і розвиток аудиторства в Україні. *Вісник Кременчуцького державного політехнічного університету*. 2009. №1, С. 47.

Матюк Л.В., викладач вищої категорії,
Бартошик Б. А., здобувач вищої освіти
ВСП «Любешівський ТФК ЛНТУ»

ГЛОБАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

В ході історичного розвитку цивілізації у людей не так часто виникали проблеми, які мали б загальний, планетарний характер. Крім того, ці проблеми не були широко поширені, а співпраця між країнами, економіка також як і міжнародні економічні відносини не знаходились на належному рівні розвитку. Але з появою світової економіки і розвитком зовнішньоекономічних зв'язків, стало неможливим ігнорувати виникнення і розвиток загальних для всіх країн проблем, які пізніше стали називати глобальними. Основна суть глобальної економіки полягає в розширенні та оптимізації відносин між державами і народами для полегшення процесу їх спілкування і взаємодії.[1]

Теоретичне осмислення проблем глобалізації розпочалося в 60-х рр. ХХ століття. Але до цих пір ще ведуться дискусії щодо визначення терміна «глобалізація». Зокрема, Е. Гіденс трактує глобалізацію «як розширення світових зв'язків, які з'єднують віддалені регіони...»; Д. Гелд вважає: «Глобалізація передбачає, що політична, економічна і соціальна діяльність стає всесвітньою за своїми наслідками»; Р. Робертсон розуміє глобалізацію як «історичний процес посилення контактів між різними частинами світу, що призводять до зростання одноманітності у житті народів планети» [2].

Глобальна економіка – це єдина система, що має багаторівневу структуру і об'єднує економіки різних країн світу. Під терміном глобальної економіки часто мається на увазі зовнішньоекономічної діяльність різних країн світу без урахування державних кордонів. Поява даного виду економіки супроводжується процесом глобалізації окремих економік багатьох країн світу, тобто їх злиття в єдине ціле [2].

Глобальні економічні проблеми умовно можна розділити на 2 типи:

1) Взаємодія людини і природи (проблема вичерпаності ресурсів, екологічна проблема);

2) Проблеми всередині людського суспільства (проблема подолання бідності, продовольча проблема, загроза ядерної війни, демографічна проблема) [1].

Серед сучасних глобальних проблем розрізняють кілька груп : політичні, етнічні, демографічні, економічні, соціальні, продовольчі, екологічні. Серед них, своєю чергою, виокремлюють вужчі аспекти, що впливають на окремі сторони життя людства.

Глобальні проблеми мають яскраво виражений економічний аспект. Вони суттєво впливають на структуру і темпи суспільного відтворення, на динаміку економічних процесів, спричиняють пошуки ефективних форм та методів управління. Необхідність пошуку шляхів розв'язання глобальних проблем людства породжена тими реальними загрозами, які виникли перед світовим співтовариством.

Домовитися про радикальне скорочення викидів газів не вдається, адже 98 % усіх викидів вуглекислого газу дає спалювання видобувного палива: вугілля, газу та нафтопродуктів. У 1997 р. прийнято Кіотський протокол, який визначає кількісні показники на обмеження і зниження викидів парникових газів в атмосферу. Але цей протокол підписали лише 40 країн, а інші відмовилися, боячись зниження економічних показників. Від участі у проекті відмовилися США, Росія та ін. Це знижує зусилля щодо зменшення викидів в атмосферу.[3]

У сучасній економіці, існують дві основні концепції вирішення глобальних проблем. Перша-захищає інтереси передових країн. Вона зводиться до наступних пунктів:

– Вирішення глобальних проблем не повинно зачіпати інтереси розвинених країн, і, по можливості, сприяти отриманню максимального прибутку;

– Проблема забезпеченості ресурсами необхідно вирішувати за рахунок запасів сировини і енергоносіїв нерозвинених країн;

– Рішення продовольчої проблеми в країнах, що розвиваються має спиратися на певну допомогу в такому обсязі і формах, які дозволяли б чинити тиск на їхні політичні структури;

2) Глобальні проблеми повинні вирішуватися усім людством, включаючи і слаборозвинені країни.

Друга позиція заснована на врахуванні інтересів усіх країн. Потреби сучасних і наступних поколінь – ось критерій, який повинен направляти людство у вирішенні глобальних проблем.

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

Сьогодні всі країни повинні переглянути політику, яку вони ведуть, її пристосованість до практичного життя, переоцінити свої ресурсні можливості. Всім людям слід по-новому осмислити свою роль у системі «людина суспільство природа» і визначити перспективи подальшого розвитку. Це можливо за умови розширення міжнародного співробітництва на всіх рівнях і у всіх галузях.

Є ряд інших міжнародних організацій і громадських рухів, які вирішують або допомагають вирішити різні проблеми в сучасному світі. Аналіз глобальних проблем показує, що людство досягло точки, де глобальний прогрес можливий тільки на основі нового політичного мислення і об'єднання зусиль і коштів усіх країн світу. Нове політичне мислення – це не тільки новий погляд на існування народів і держав. Це новий погляд на саме існування людства і планети Земля.

Література

1. Ніколаєв Є. Б. Про предмет теорії інформаційної економіки. *Проблеми формування нової економіки XXI століття*. Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. 2017 *Економічні науки*. Дніпропетровськ URL: <http://ir.kneu.kiev.ua:bitstream/2017.pdf>.

2. Про предмет теорії інформаційної економіки.
URL:<http://politics.ellib.org.ua/pages-568.html>

3. Шевчук В.О. Міжнародна економіка: теорія і практика : підручник [2-ге вид., перероб. і доп.]. К.: Знання, 2016. 663 с.

УДК 330

Матюк Л.В., викладач вищої категорії,
Рудика В.О., здобувач вищої освіти
ВСП «Любешівський ТФК ЛНТУ»

РОЛЬ РЕГІОНАЛЬНОГО ПІДХОДУ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Сучасний етап розвитку світового господарства характеризується збільшенням диспропорцій у розвитку світових регіональних соціально-економічних систем, які відбуваються на тлі посилення інтеграції економік країн відповідно до глобальної парадигми розвитку людства. Це ставить складні методологічні завдання у подальшій еволюції наукових основ економічної регіоналізації, які відповідали би потребам нового періоду

модернізації соціально-економічних систем та ефективної просторової організації їх діяльності [1].

В останнє десятиріччя відбувається узагальнення і переосмислення розроблених раніше методологічних питань сучасних економічних систем. Значний внесок в рішення цих проблем внесли такі відомі вітчизняні науковці, як А. Гальчинський, А. Чухно, С. Мочерний і ін. [2].

Виходячи з системного підходу процес управління соціально-економічною системою регіону розглядається в таких аспектах:

1. Об'єктний підхід, який говорить про те, що соціально-економічна система регіону – це керована система, що включає елементи, які утворюють різні підсистеми;

2. Суб'єктний підхід управління, який говорить про те, що соціально-економічна система регіону – це система управління, якій властиві основні функції управління (планування, організація, координація і контроль);

3. Змішаний підхід, тобто суміщення суб'єкта та об'єкта управління, який стверджує, що соціально-економічна система регіону – це господарство регіону, галузі економіки, підприємства, домашні господарства [4].

Сучасні теорії представляють регіональну систему та особливості її функціонування як просторову соціально-економічну цілісність та взаємодію елементів, що її утворюють. Це підкреслює наявність взаємозв'язку та єдності між соціальною та економічною частиною регіону як системного утворення. При цьому має значення яке базове визначення системи має найбільшою мірою враховувати специфічну складність регіональної економічної системи, в якій надзвичайно велике кількість частин і різноманітні форми, способи їх взаємодії [2].

Соціально-економічні процеси в регіоні відображають ефективність його розвитку з позиції використання економічних і соціальних ресурсів, тобто взаємовплив змін у соціальній та економічній підсистемах, а еколого-економічні процеси відображають взаємовплив змін до екологічної та економічної підсистеми регіону – в сукупності вони утворюють єдине ціле, необхідне для регіонального розвитку. Вплив екологічних факторів на розвиток галузей економіки оцінюється виходячи з необхідності і значущості використання певних екологічних ресурсів: клімату, водних ресурсів, земельних ресурсів,

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

лісових ресурсів, біосередовища в поточній діяльності галузі [4].

Аналіз сучасної економічної ситуації дозволяє говорити про наростання процесів не стабільності і мінливості економіки, яка характеризується:

- високою мінливістю валютних і сировинних ринків;
- геополітичними процесами поділу впливу держав на світовий розвиток;
- соціальними процесами перерозподілу доходів між верствами суспільства, супроводжувані економічною міграцією;
- геокліматичними змінами, що роблять значний вплив на економіку;
- науково-технічним прогресом, що змінює структуру виробництва і споживання;
- також рядом інших процесів, що ставлять проблему коригування системи стратегічного розвитку [3].

Слід зазначити, що у більшості сучасних підходів враховується мінливість економічних процесів під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів регіонального розвитку.

Вплив діяльності галузевої економіки на екологію оцінюється виходячи з екологічних збитків під впливом діяльності галузі: впливу на водне середовище, впливу на атмосферу, впливу на ґрунт. З точки зору системного підходу всі типи впливу впливають на стійкість соціально-економічної системи та регіонального розвитку в цілому. Для їх аналізу необхідне впровадження адаптаційної, уточнюючої системи прогнозування, основою якої стане нецільове пророкування конкретних значень індикаторів розвитку, а встановлення пропорцій між розвитком основних секторів економіки і орієнтирів, що дозволить приймати вірні управлінські рішення в регіональному розвитку [4].

Література

1. Роль регіонального підходу в сучасних економічних дослідженнях. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/12_2015/72.pdf
2. <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/5821/1/8.pdf>
3. Фінансові механізми управління природокористуванням : монографія / за заг. ред. проф. В.М. Бороноса та доц. І.Д. Скляр. Суми: Сумський державний університет, 2012. 350 с.
4. <http://efm.vsau.org/storage/articles/February2020/Xe55bNe9ID3hkfBgkr05.pdf>

УДК 657

Матюха М.М., к.е.н., доцент
Київський національний університет
технологій та дизайну

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ

Одним із найважливіших стандартів управлінського обліку є наказ про облікову політику підприємства, тому що на практиці мають бути відображені особливості фінансового та управлінського обліку, що обумовлено відмінністю їх цілей.

Облікова політика встановлює загальні принципи ведення управлінського обліку підприємства: валюту обліку, методи оцінки запасів, обліку витрат, правила відображення доходів та витрат, нарахування резервів, визначення рівня суттєвості інформації тощо.

Важливим базовим документом для розробки облікової політики управлінського обліку є Міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ). За особливими галузевими аспектами, які не регламентуються МСФЗ, підприємства мають створювати правила з урахуванням необхідності відображення у фінансовій звітності інформації, яка відповідає всім базовим принципам та якісним характеристикам інформаційного забезпечення.

Стисло зупинимося на тих елементах стандарту, які слід обов'язково описати при його розробці. Будь-який управлінський корпоративний стандарт є зафіксованою системою єдиних принципів організації інформаційного забезпечення підприємства. Крім змісту, він має включати визначення чотирьох основних елементів: учасників угоди, предмета та його меж, цілей, загальних принципів досягнення цілей.

Облікова політика в сфері управлінського обліку відрізняються від інших принципів складом учасників угоди за особливої ролі виконавців та користувачів інформаційного простору підприємства. Учасниками запровадження та виконання положень облікової політики корпоративного стандарту (угоди) є персонал підприємства їхнє коло обмежене межами компанії. При цьому гарантом стандарту виступає вище керівництво, яке розглядає політику в галузі корпоративної стандартизації як один із стратегічних напрямів

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

розвитку. З іншого боку аудитор (контролер) може виступати як зовнішня установа, так і внутрішній підрозділ. При цьому дія корпоративних стандартів є обов'язковою для всіх співробітників підприємства.

Для ефективного розуміння предмета облікової політики та меж стандарту, має бути розроблена термінологія, за допомогою якої формулюється сутність питань, опис застосування та час застосування документа.

Результатом має стати опис основних господарських операцій, документообігу, регламентів обліку операцій та складання управлінської звітності, а також поточних принципів облікової політики та їх відповідність встановленим правилам.

Цей етап потребує значних витрат часу та зусиль, оскільки необхідно передбачити кожен господарську операцію та її документальне забезпечення, а також отримати інформацію від працівників, які безпосередньо працюють з цією групою операцій. Документообіг та регламенти слід складати, лише проаналізувавши весь обсяг даних за господарськими операціями.

Наступним етапом є узагальнення та систематизація правил та затвердження облікової політики управлінського обліку. На цьому етапі визначають базові принципи політики та складають проект для обговорення та узгодження, внесення змін та остаточне доопрацювання з метою затвердження нормативу. Результатом є затверджена облікова політика управлінського обліку фінансовими та господарськими службами підприємства при цьому керівникам необхідно, з огляду на думки сторін, закріпити у стандартах ті положення, які забезпечують об'єктивну оцінку фактів та подій для прийняття управлінських рішень.

Додатковим етапом системи управлінського обліку є розробка Плану рахунків управлінського обліку. На даному етапі проводять розробку проекту плану рахунків управлінського обліку з виділенням контрольних рахунків для визнання відповідних доходів та витрат.

Окремо до облікової політики підприємства проводять опис регламенту документообігу та технології обліку господарських операцій із узгодженням технології ведення фінансового обліку, усунення дублювання інформаційних потоків.

Досить доцільно як елемент облікової політики управлінського обліку встановити нормативні та цільові показники діяльності

підприємства. Нормативні показники можуть втілюватися як витрати виробництва та діяльності. Цільові показники політики мають відображати ефективність діяльності підприємства – співвідношення витрат та отриманих доходів. Необхідно передбачити технологію розрахунків таких показників та їх відображення в управлінській звітності.

У процесі пробного ведення управлінського обліку та формування звітності можливе доопрацювання прийнятих документів. На всіх етапах стандартизації слід пам'ятати, що закріплені положення мають бути реалізованими, тим більше що вони будуть базою для автоматизації управлінського обліку.

Технології обробки інформації, які можуть використовуватися як інструментарій у різних наочних галузях для виконання різноманітних завдань, прийнято називати технологіями забезпечення. Вони можуть бути класифіковані щодо класів завдань, на які вони орієнтовані. Технології забезпечення базуються на абсолютно різних платформах, що зумовлені відмінністю видів комп'ютерів і програмних середовищ, тому за їх об'єднання на основі наочної технології виникає проблема системної інтеграції. Вона полягає в необхідності приведення різних інформаційних технологій до єдиного стандартного інтерфейсу, що також має найти відображення в обліковій політиці управлінського обліку.

В ході дослідження зроблені наступні висновки: характеристика та опис інформаційних потоків в системі управління сучасним підприємством має розглядатися в системі двох взаємопов'язаних компонентів суб'єкта і об'єкта управління, що характеризує прямий і зворотній зв'язки звітної інформації необхідної для прийняття управлінських рішень.

Література

1. В. Д. Шквір, А. Г. Загородній, О. С. Височан. Інформаційні системи і технології в обліку та аудиті/ Друге видання, доопрацьоване і доповнене. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013. 400 с.
2. Матвеев О. О., Радіонова Н. Й. Вплив інформаційних технологій на форму ведення обліку. *Домінанти соціально-економічного розвитку України в умовах інноваційного типу прогресу* : збірник тез доповідей II Всеукраїнської науково-практичної конференції здобувачів вищої освіти та молодих учених, м. Київ, 25 березня 2021 р. / упор. О. В. Ольшанська. Київ : КНУТД, 2021. С. 252-254.

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

З. Чижевська Л. В., Зеленіна О. О., Романенко С. В. Ідентифікація форм міжнародних розрахунків в системі бухгалтерського обліку. *Вісник економічної науки України*. 2014. № 1 (25). С. 135–139.

УДК 657

Михалевич С.Г., к.е.н., доцент
ВСП «Ковельський промислово-економічний
фаховий коледж ЛНТУ»

ОЦІНКА ВИРОБНИЧИХ ЗАПАСІВ ТА ОСНОВНІ ПІДХОДИ ЩОДО ЇЇ ФОРМУВАННЯ

У собівартості виготовленої продукції вагоме місце займають матеріальні витрати, значна питома вага у складі яких належить виробничим запасам. А тому актуальним є дослідження питання формування вартісної оцінки виробничих запасів при їх надходженні.

Зарубіжні вчені Б. Нідлз, Х. Андерсон, Д. Колдуелл зазначають, що первинною основою обліку матеріальних запасів є собівартість, яка в цілому визначається як сплачена ціна або видана компенсація при їх придбанні. До собівартості матеріальних запасів, на думку вчених, доцільно включати такі елементи як: суми рахунку–фактури, за вирахуванням наданих знижок; вартість фрахту, включаючи суму страхування в дорозі; відповідні податки і тарифи. [1, с.164].

За собівартістю, яка дорівнює витратам на придбання ресурсів на момент їх одержання або використання у процесі виробництва, пропонують визначати вартість придбання Е.С. Хендріксен та М.Ф. Ван Бред [2, с.362]. При цьому вона (собівартість) вимірюється чистою сумою грошових коштів, сплачених в минулому або майбутньому при придбанні товарів або ресурсів.

Вчені радянських часів Петрова В.І. [3, с.49], Безруких П.С., Івашкевич В.Б., Кашаєв А.І. [4, с.98], Бражник А.С., Цеглов Б.С. [5, с.127] зазначають про те, що матеріальні цінності в обліку і в балансі необхідно відображати за їх фактичною собівартістю, яка складається з двох основних елементів – купівельної вартості і транспортно-заготівельних витрат.

Єрофеева В.А. виділяє три варіанти оцінки запасів: за плановими цінами – з відособленим обліком відхилень фактичної собівартості від планової; за оптовими цінами – з відокремленим

обліком транспортно-заготівельних витрат; за фактичною собівартістю [6, с.133].

Відповідно до П(С)БО 9 «Запаси» придбані виробничі запаси зараховуються на баланс підприємства за собівартістю, яка дорівнює первісній вартості їх придбання [7]. При цьому первісною вартістю запасів є собівартість, яка складається з фактичних витрат на їх придбання, транспортно-заготівельних та інших витрат.

В подальшому транспортно-заготівельні витрати підлягають включенню до собівартості придбаних запасів за методами, зазначеними у П(С)БО 9 «Запаси». Проте зазначені методи не в повній мірі відповідають вимогам обліку та внутрішньогосподарського контролю за формуванням первісної вартості запасів.

Так, за методом прямого обліку транспортно-заготівельні витрати підлягають включенню до собівартості запасів безпосередньо у момент їх виникнення..

За другим методом транспортно-заготівельні витрати загальною сумою відображаються на окремому субрахунку обліку запасів. В подальшому такі витрати підлягають розподілу між сумою залишку запасів на кінець звітного місяця і сумою запасів, що вибули.

Проте недоліком цього методу є накопичення транспортно-заготівельних витрат «котловим» способом, а не за групами матеріалів.

Підсумовуючи вищевикладений матеріал зазначимо, що недосконалість методів обліку та розподілу транспортно-заготівельних витрат, визначених П(С)БО 9 «Запаси», не сприяє чіткій організації обліку виробничих запасів та контролю за формування їх первісної вартості, а наявність різних підходів щодо складових витрат, які будуть формувати вартісну оцінку запасів свідчить про те, що дане питання є не до кінця вивченим, потребує додаткових досліджень з метою удосконалення.

Література

1. Нидл Б., Андерсон Х., Колдуэлл Д. Принципи бухгалтерського учета / пер. с англ. под ред. Я. В. Соколова. 2-е изд. М.: Финансы и статистика, 1997. 496 с.
2. Хэндриксен Э. С., Ван Бреда М. Ф. Теория бухгалтерського учета / пер. с англ. под ред. Я. В. Соколова. М.: Финансы и статистика, 1997. 576 с.
3. Петрова В. И. Бухгалтерский учет на машиностроительном предприятии. М.: Машиностроение, 1981. 384с.

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

4. Безруких П. С., Ивашкевич В. Б., Кашаев А. И. Бухгалтерский учет в промышленности: учеб. для студ. высш. учеб. зав. / под ред. П. С. Безруких. 2-е изд. М.: Финансы и статистика, 1987. 248 с.

5. Бражник А. С., Цеглов Б. С. Бухгалтерский учет в производственном объединении (предприятии): справочное пособие. 5-е изд. Минск: Беларусь, 1981. 493 с.

6. Ерофеева В. А. Учет и контроль использования ресурсов в объединениях. Львов: ЛГУ, 1987. 174 с.

7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси», затверджене наказом Міністерства фінансів України № 246 від 20.10.1999 р. *Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99#Text>

УДК 332.14-026.17:005.35:316.4:334.7

Момот С.В., аспірант PhD

Черкаський державний технологічний університет

ПРИНЦИПИ ПОШИРЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В РЕГІОНІ

Сучасний розвиток бізнесу в Україні відбувається за доволі складних умов і тому досить часто супроводжується проявами соціального підприємництва та волонтерського руху, спрямованими на скорішу перемогу нашої країни у війні. Разом із тим, нажаль в країні не відбувається стовідсоткового переходу суб'єктів господарювання на соціально відповідальний тип діяльності. У складі великої кількості причин, що стримують бізнес від реалізації принципів сталого розвитку слід назвати дві основні:

відсутність достатнього обсягу фінансових ресурсів та низька прибутковість виробничо-господарської діяльності, що суттєво обмежує обсяги коштів, які бізнес може спрямувати на розв'язання тих чи інших соціальних та екологічних проблем регіону, країни та світу;

відсутність розуміння необхідності й доцільності та внутрішньої потреби у керівництва та топ-менеджменту підприємства до здійснення тих чи інших проявів соціально відповідальної поведінки у бізнесі.

Обидві причини пов'язані здебільшого з тим, що представники бізнесу розглядають соціальну відповідальність виключно як додатковий напрям фінансування коштів, яких і так не вистачає на

реалізацію навіть оперативних задач виробничо-господарського характеру. Тобто представники бізнесу необізнані у тих позитивних зрушеннях та перевагах, які суб'єкти господарювання отримують від взяття на себе обов'язків соціальної відповідальності. Натомість соціально відповідальний бізнес отримує цілу низку іміджевих переваг та преференцій, які дозволять у перспективі суттєвим чином підвищити й матеріальну складову діяльності. Для цього має бути докорінним чином змінено філософію бізнесу: першочергово не наявність вільних коштів має лежати в основі соціально корисних вчинків суб'єктів господарювання, а, навпаки, соціально відповідальна поведінка підприємців буде поступово формувати їх привабливий бренд як роботодавця й товаровиробника на національному та міжнародному ринках, тим самим породжувати попит на їх продукцію або послуги, а отже й дозволить набути тенденцію до зростання розміру прибутку [1]. Ну а зростання розміру прибутку дозволить ще більше розширити спектр благодійних справ та проявів соціально відповідальної поведінки суб'єктів господарювання. Саме ця трансформована ідея функціонування бізнесу і стала фундаментом концепції корпоративної соціальної відповідальності, яка сьогодні виступає провідною стратегією діяльності переважної більшості успішних компаній світу і має охопити максимальну кількість українських суб'єктів господарювання.

Для того, щоб пришвидшити процеси переходу українського бізнесу на соціально відповідальну поведінку, важливо, щоб вище керівництво суб'єктів господарювання чітко розуміло ті принципи, дотримання яких є основою процесу підприємства на соціально відповідальний бізнес. Основними такими принципами слід вважати:

1) прозорість, підзвітність та вичерпне розкриття інформації про вплив виробничо-господарської діяльності підприємства на навколишнє середовище та суспільство – реалізується у розміщенні на сайті підприємства, презентації та публікації у відкритих джерелах нефінансового звіту про діяльність підприємства з метою максимального висвітлення всіх аспектів негативного впливу його діяльності на життя людини та тих заходів, що здійснює підприємство для їх мінімізації;

2) відповідальність перед суспільством за ризики від кожного прийнятого управлінського рішення – реалізується у глибокому аналізі

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

всіх потенційних наслідків, які можуть виникнути сьогодні або у майбутньому при прийнятті того чи іншого рішення;

3) інноваційний розвиток всіх сфер функціонування – оновлення технології виробництва та безперервний професійний і особистісний розвиток персоналу, що підвищить рівень безпеки бізнесу для навколишнього середовища та поступово сформує позитивний бренд роботодавця на ринку;

4) орієнтація на гуманність, моральність та відчуття суспільного обов'язку перед майбутніми поколіннями людства – загальнолюдські цінності мають лежати у основі всіх стратегічних цілей діяльності підприємства.

У суспільстві має бути сформованою підтримка розвитку культури соціальної відповідальності бізнесу, цінуватися будь-які прояви соціально відповідальної поведінки підприємців.

Література

1 Фінагіна О.В., Захарова О.В., Плаксюк О.О. Корпоративна соціальна відповідальність: інтереси регіонів України. *Науковий журнал «Вісник СВЕМ». Серія: Економіка і менеджмент.* 2019. Вип. 2 (27). С. 65-75.

УДК 657

Московчук А.Т., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет,

Дорош В.Ю., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ ПІДПРИЄМСТВ

Внутрішнім чинником ефективної діяльності підприємства є оптимізація витрат виробництва. Науковці, досліджуючи витрати, обґрунтовують, що реальним напрямом їх зменшення є управління витратами.

Сутність процесу управління витратами можна охарактеризувати як взаємопов'язаний комплекс робіт, що впливає на процес здійснення витрат під час господарської діяльності підприємства і спрямований на досягнення оптимального їх рівня. Так, С. Голов розглядає управління витратами як принципово нову

систему, яка дає змогу чітко відстежувати, аналізувати й контролювати витрати. Т. Карпова зазначає, що управління витратами включає планування, нормування, облік, калькулювання, економічний аналіз, контроль, регулювання та прогнозування витрат. О. Попов вважає, що управління витратами - це розроблення і реалізація управлінських впливів, заснованих на використанні економічних законів щодо формування та регулювання витрат підприємства відповідно до його стратегічних і поточних цілей.

Ефективно управляти витратами означає, перш за все, своєчасно виявляти факти і причини відхилення витрат ресурсів від норм або планових показників та об'єктивно їх оцінювати. Управління витрат на підприємстві націлене на оптимізацію витрат часу на виконання робіт, витрат на утримання та експлуатацію обладнання, витрат на ремонт, економію матеріальних ресурсів, зменшення відходів і транспортно-заготівельних витрат.

Оскільки управління має бути швидким і адекватним, що забезпечується, з одного боку, своєчасністю отримання інформації про витрати, а з іншого - швидкістю прийняття рішень, то в управлінні витратами особлива роль належить інформаційному забезпеченню прийняття рішень. Це означає, що менеджмент підприємства повинен мати достовірну і різнопланову інформацію щодо витрат для ефективного управління їх оптимізацією. Інформація, отримана в результаті аналітичного дослідження, є важливою складовою інформаційного забезпечення управлінського процесу.

«У системі управління витратами важливим є процес аналізу витрат у цілому та в розрізі їх видів, цілей, періодів. Залежно від конкретних потреб менеджменту підприємства аналіз може проводитись одночасно за всіма або за декількома напрямками, охоплювати весь цикл діяльності або окремі його стадії та процеси. Основними завданнями аналізу витрат є визначення обґрунтованості витрат, оцінка впливу факторів на їх величину, виявлення резервів зниження витрат підприємства та причин перевитрат, а також визначення бази для планування витрат [2, с. 96].

Одним із етапів аналітичного дослідження витрат є проведення факторного аналізу на основі побудови детермінованих факторних моделей.

«Детерміноване моделювання факторних систем – це простий і ефективний засіб формалізації зв'язку економічних показників, який

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

служить основою для кількісної оцінки впливу окремих факторів на динаміку узагальнюючого показника» [1, с. 140].

Оскільки витрати виробництва формуються як сума витрат, пов'язаних з виготовленням продукції, то для отримання достатньої аналітичної інформації факторний аналіз доцільно проводити у два етапи. Вплив факторів на кожен складову витрат доцільно визначати на основі мультиплікативних моделей способом логарифмування, а вплив факторів на загальну суму витрат - будуючи адитивну модель і використовуючи спосіб дольової участі.

Отже, аналітична інформація, як складова інформаційного забезпечення управління витратами, дозволить виявити причини і міру впливу факторів на величину витрат та оптимізувати їх шляхом прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Література

1. Московчук А.Т., Ліщук В.І. Факторний аналіз в системі управління витратами підприємств. *Економічні науки. Серія «Облік і фінанси»*. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2017. Випуск 14 (53). С. 137-144.

2. Московчук А.Т., Писаренко Т.М. Використання аналітичної оцінки для оптимізації витрат і собівартості продукції. *Механізми забезпечення ефективної діяльності підприємств: контрольно-аналітичний аспект*: монографія. Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2019. С.94 - 113.

УДК 657

Мостовенко Н.А., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

НОРМАТИВНИЙ МЕТОД КАЛЬКУЛЮВАННЯ В УПРАВЛІННІ ВИТРАТАМИ

Оптимальність у прийнятті управлінських рішень, що стосуються підвищення дохідності діяльності, безпосередньо залежить від обсягу та своєчасності інформації про виробничі витрати. у широкому значення облік повинен спиратися на раціональну систему збору та опрацювання інформації. Як відомо, для різних цілей та для підприємств з різним характером організації виробничої діяльності у системі управлінського обліку застосовують різні методи обліку витрат на виробництво й калькулювання. На підприємствах, що мають серййне виробництво, широкого практичного вжитку набув

нормативний метод калькулювання собівартості продукції, в основу якого покладено метод обліку витрат «стандарт-кост» [1, с. 342].

У публікаціях та навчальній літературі можна зустріти тлумачення нормативного методу обліку витрат на виробництво як «найбільш прогресивного». Його сутність полягає у відокремленому обліку виробничих витрат за нормами, змінами норм та відхиленнями від них [2, с. 126]. За рахунок цього, згаданий метод дозволяє виявляти резерви зниження собівартості і оперативно на них реагувати, оскільки собівартість розраховується вже в процесі виробництва, а це дозволяє визначити відхилення з зазначенням місць їх виникнення, причин і конкретних винуватців. Таким чином отримана інформація використовується для: складання кошторисів; оцінки матеріально-виробничих запасів; прогнозування витрат майбутніх періодів; оперативного прийняття рішень; контролю за ефективністю використання ресурсів за видами та ефективності діяльності загалом. Таким чином, суть нормативного обліку витрат полягає в нормуванні всіх витрат, складанні кошторису витрат за виробами, організації обліку з виділенням нормативних витрат і відхилень фактичних витрат від нормативних, калькулюванні фактичної собівартості за статтями калькуляції, яка визначається як алгебраїчна сума нормативних витрат і відхилень фактичних витрат від нормативних. Алгоритм розрахунку фактичної собівартості продукції на основі застосування нормативного методу калькуляції полягає в наступному [4, 5]:

1. Попереднє складання нормативних калькуляцій собівартості кожного виду продукції.

2. Поточний облік зміни норм для коригування нормативної калькуляції.

3. Поточний облік фактичних витрат виробництва з відокремленим обліком витрат за нормами та обліком відхилень від норм.

4. Групування відхилень від норм за місяцями їхнього виникнення та аналіз причин і умов їхнього виникнення (розрахунково-аналітичний метод).

5. Розрахунок фактичної виробничої собівартості окремих видів продукції як алгебраїчної суми нормативної собівартості, відхилень від норм і змін самих норм.

Варто зазначити, що дотримання такого алгоритму, хоч і є досить трудомістким процесом, але при цьому дозволяє отримати достовірну інформацію про витрати. Звичайно, як і будь-який інший метод

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

калькулювання, нормативний метод має власні переваги і недоліки у його застосуванні суб'єктами господарської діяльності, основні з яких виділено у таблиці 1.

Таблиця 1

Основні переваги й недоліки нормативного методу калькулювання*

Нормативний метод калькулювання	
Переваги	Недоліки
<ol style="list-style-type: none"> 1. Можливість поточного оперативного обліку витрат шляхом обліку відхилень від норм. 2. Встановлення причини відхилень у момент їх виникнення, а також винуватців цих відхилень. 3. Відокремлений облік змін норм, тобто контроль за здійсненням режиму економії. 4. Укрупнення об'єктів обліку, оскільки нормативні калькуляції складають по всіх видах виробів, а відхилення враховують по групах однорідної продукції, внаслідок чого зменшується число об'єктів калькулювання. 5. Охоплення нормативними калькуляціями значної частини витрат. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Відхилення виявляють шляхом проведення розрахунків за тривалий період. 2. Неналежна документальна фіксація фактів. 3. Значна частина відхилень від норм, пов'язаних з використанням сировини і матеріалів на виробництво, виявляється з допомогою інвентаризації в цілому по структурних підрозділах і за весь звітний період, що призводить до великої кількості неврахованих витрат. 4. Укрупнення об'єктів обліку може в деякій мірі сфальсифікувати дані про виробництво. 5. Відхилення витрат на управління і обслуговування виявляють без врахування змін обсягів виробництва, а в більшості випадків зовсім не виявляють.

*Сформовано на основі джерела [6]

Таким чином, нормативний метод калькулювання дає можливість об'єднати в єдину підсистему планування, облік витрат, калькулювання собівартості та аналіз.

Нормативний метод сприяє впровадженню прогресивних норм витрат, дійового контролю за рівнем витрат виробництва, що дає можливість використати дані обліку для виявлення резервів зниження собівартості продукції та оперативного виробництва.

Використання нормативного методу дає ряд переваг: по-перше, норми є засобом виміру фактичної ефективності роботи, по-друге, використання нормативів дозволяє отримувати інформацію не лише про фактичні витрати, але і про те, якими вони повинні бути.

Також дана система дозволяє оперативно встановити місце, причину та винуватця відхилення. Виявлені недоліки свідчать про

необхідність організації обліку як в межах норм витрат, так і за відхиленням від них.

Література

1. Глущкевич Н. В. Нормування витрат в сільському господарстві: проблеми та шляхи їх вирішення. *Економічні науки*. Серія : Облік і фінанси. 2010. Вип. 7(3). С. 340-347. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2010_7\(3\)__44](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecnof_2010_7(3)__44).
2. Міщенко Т.М. Особливості застосування нормативного методу обліку витрат виробництва м'ясопродукції. *Науковий вісник Національного університету ДПС України*. №1(64). 2014. С. 125-135.
3. Проданчук М.А. Ефективність застосування нормативного методу обліку витрат та калькулювання у системі управління сільськогосподарським підприємством. *Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки*. №1(56). 2012. С. 72-78.
4. Нормативний метод обліку витрат. Конспект лекцій. Південноукраїнський національний університет ім. К.Д. Ушинського. 2017. URL: <https://studfile.net/preview/6490963/page:21/>
5. Товстоп'ят Ю., Чернишова Н. Методи обліку витрат виробництва та калькулювання собівартості продукції. *Податковий кодекс*. № 22. 2014. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nk/2014/november/issue-22/article-3441.html>
6. Гриньців М.В. Огляд методів обліку витрат і калькулювання собівартості продукції: переваги і недоліки. *Облік, статистика і аудит*. Серія 3. 2018. URL: <http://www.economy-confer.com.ua/full-article/2927/>

УДК 331

Мочebroда О. А., старший судовий експерт сектору економічних досліджень
Волинський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр МВС України

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СУДОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ЕКСПЕРТИЗ ЩОДО ДОСЛІДЖЕННЯ ОПЕРАЦІЙ З НАРАХУВАННЯ ЗАРОБІТНОЇ ПЛАТИ ТА УТРИМАНЬ З НЕЇ

Згідно до Статті 1 Закону України від 24.03.1995 № 108/95-ВР «Про оплату праці», заробітна плата - це винагорода, обчислена, як правило, у грошовому виразі, яку за трудовим договором роботодавець виплачує працівникові за виконану ним роботу [1].

В умовах сьогодення актуальним є питання розрахунків з персоналом підприємства, оскільки оплата праці та пов'язані з нею розрахунки є досить важливою ланкою системи соціально-трудова

відносин, передумовою успішної та ефективної діяльності суб'єктів господарювання.

Облік і контроль розрахунків з оплати праці являє собою важливу і складну ділянку роботи, що потребує точності та оперативності даних, які відображають зміни, пов'язані з чисельністю працівників, витратами робочого часу, категорією робітників, виробничими витратами. Особливе місце займають питання нарахування заробітної плати, а також податкового і бухгалтерського обліку оплати праці у роботі бухгалтерії кожного підприємства

При розгляді експертних досліджень щодо розрахунків по заробітній платі часто виникає необхідність у встановленні правильності нарахування і виплати заробітної платні і про допущені порушення чинних нормативних актів. Судово-економічна експертиза визначає розмір витрат від правопорушень в організації праці, у використанні трудових ресурсів і заробітної плати.

Основними завданнями, які вирішуються у процесі судово-економічної експертизи операцій, пов'язаних з розрахунками з оплати праці, є:

- документальна перевірка щодо встановлення штатним розписом тарифних ставок та окладів робітникам підприємств, установ та організацій;
- контроль за правильністю визначення заробітку робітників, які перебувають на погодинній оплаті праці;
- аналіз правильності нарахувань обов'язкових платежів, які здійснюються за рахунок підприємства, повноти й своєчасності перерахувань утриманих та нарахованих податків і зборів;
- перевірка своєчасності індексації окладів з урахуванням зростання цін в умовах інфляції;
- документальна перевірка стану розрахунків з оплати праці;
- перевірка та підтвердження достовірності розрахункових та платіжних відомостей із заробітної плати [2].

Експертне дослідження операцій з розрахунків з оплати праці ґрунтується на загальнонаукових і спеціальних методах дослідження:

- арифметичної перевірки;
- взаємної звірки облікових регістрів;
- нормативна перевірка господарських операцій;
- аналіз взаємозв'язку даних, відображених в досліджуваних документах (логічна звірка);

- економічний аналіз [3].

Об'єктами судової економічної експертизи під час дослідження операцій з розрахунків з оплати праці є:

- розпорядчі документи – накази про прийняття на роботу, переведення на іншу роботу, звільнення і надання відпусток, надбавок, премій;

- правові документи – колективні договори, трудові договори, контракти, документи, що надають право на додаткову оплату праці, нарахування премій, надання допомоги;

- установчі документи – статuti, положення, облікова політика;

- первинні документи – касові та банківські документи, особові картки працівників, таблиці обліку використання робочого часу, наряди на виконання робіт, розрахункові та платіжні відомості;

- облікові реєстри – касові книги, відомості аналітичного обліку, журнали-ордери, головні книги.

- бухгалтерська, фінансова та податкова звітність.

Експерт-економіст, вивчаючи операції з оплати праці, перевіряє правильність нарахування заробітної плати, відповідність сум у розрахунковій відомості показникам первинних документів з обліку робочого часу. Перевіряють й правильність визначення середнього заробітку, правильність і обґрунтованість нарахування премій, узгодженість даних синтетичного і аналітичного обліку по операціях з оплати праці. При виявленні помилок, розходжень чи невідповідностей експерт у своєму висновку зазначає суми відхилень [2].

Література

1. Закон України від 24.03.1995 № 108/95-ВР «Про оплату праці». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/108/95> (дата звернення: 13.06.2022).

2. Мумінова-Савіна Г. Г. Судово-бухгалтерська експертиза: навчально-методичний посібник для самост. вивч. дисципліни К.: КНЕУ. 2004. С. 268. URL: <https://readbookz.net/book/133/3722.html> (дата звернення: 13.06.2022).

3. Судово-бухгалтерська експертиза: навч. посібник для студентів вузів / [О.Р. Російська і др.]; під ред. Є.Р. Російської. НЛ. Еріашвілі. М.: ЮНИТИ-ДАНА. 2007. 351 с. URL: <http://osvita.125mb.com/sudebno-buhgalterskaya-ekspertiza-ucheb.html> (дата звернення: 13.06.2022).

Ніколасва А.М., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

СТРАТЕГІЯ БАНКУ ЗІ СКОРОЧЕННЯ ПРОБЛЕМНИХ КРЕДИТІВ

Повномасштабна воєнна агресія з боку РФ негативно позначилась на стабільності економіки України, спровокувала падіння ВВП, ріст інфляції, зупинку або зменшення ділової активності більшості підприємств, зменшення, а подекуди повну втрату доходів багатьох фізичних і юридичних осіб. Воєнні ризики викликали невпевненість інвесторів, кредиторів і суб'єктів бізнесу у завтрашньому дні. На фоні невпевненого та повільного відновлення економіки під час воєнного стану фінансові труднощі позичальників посилюються, що тягне за собою нарощення обсягів проблемних кредитів в кредитних портфелях банків. Тому банки повинні бути готовими своєчасно корегувати, а й інколи розробляти нові стратегії зі скорочення проблемних кредитів з урахуванням викликів і загроз сьогодення.

Стратегія банку зі скорочення проблемних кредитів має забезпечити операційну готовність банків до врегулювання особливо великих обсягів проблемних кредитів, містити комплексний план дій банку та узгоджені з регулятором кількісні цільові показники зі скорочення проблемних кредитів. Така стратегія, зазвичай, розробляється в контексті стратегії управління ризиками і капіталом і має переглядатися не рідше одного разу на рік.

Серед основних елементів стратегії банку зі скорочення проблемних кредитів на мікрорівні слід виділити наступні:

- 1) організація та забезпечення ефективної роботи спеціалізованих відділів врегулювання;
- 2) сегментація кредитного портфелю та оцінка життєздатності позичальника;
- 3) вибір прийняттого заходу врегулювання (скорочення) проблемних кредитів;
- 4) дії після довгострокової реструктуризації кредитів.

Так, для вирішення проблеми зростання обсягів проблемних кредитів банк має організувати та забезпечити ефективну роботу

спеціалізованих відділів врегулювання, що відповідають за роботу з проблемними кредитами. Вони мають працювати відокремлено від підрозділів з оформлення кредитів. Як тільки стає зрозуміло, що проблемні кредити не можуть бути врегульовані в розумні строки, їх слід передавати у відділ врегулювання для більш ретельного контролю і вирішення проблем. На відділ врегулювання покладається головна роль у виборі відповідного плану дій щодо проблемних кредитів. При цьому окремі групи фахівців відповідають за управління первинною заборгованістю (до 90 днів), простроченою заборгованістю, реструктуризацією та наданням поступок, правовими діями щодо позичальників, фінансовий стан або рівень співпраці яких не дозволяє провести реструктуризацію, а також управління заставленими активами без права викупу. Відділ врегулювання може також рекомендувати відчуження проблемних кредитів шляхом продажу або передачі третій стороні (наприклад, сервісній компанії), яка може керувати процесом стягнення боргів більш ефективно, ніж банківські відділи врегулювання.

Операціоналізація відділу передбачає створення повністю функціонального відділу врегулювання проблемних кредитів і дозволяє знизити ризик майбутнього навантаження на банки у вигляді зростання проблемних кредитів. Щоб забезпечити повну працездатність таких відділів, банкам необхідно укомплектувати їх фаховими працівниками та забезпечити необхідними фінансовими ресурсами. Першорядне значення для ефективного функціонування відділів врегулювання має забезпечення адекватними інформаційними системами.

Другим кроком у розробці економічного та ефективного підходу до врегулювання проблемних кредитів є сегментація портфелю. Сегментація кредитного портфелю включає два етапи, перший з яких зосереджений на фільтрації позицій, для яких подальший аналіз є недоцільним. До цієї категорії можна віднести кредити, за якими вже ведеться судовий розгляд, а також мікрокредити з невеликими непогашеними сумами, які можуть бути швидко списані з формуванням резервів в повному обсязі та (або) продані частинами третій стороні. На цьому етапі також відділ врегулювання має підтвердити готовність позичальника співпрацювати.

Другий етап передбачає оцінку життєздатності позичальника. При розробці внутрішньої методології оцінки фінансової

життєздатності позичальників вітчизняні банки керуються нормативними положеннями НБУ, зокрема [1, 2]. Така оцінка має включати як ретельний аналіз показників фінансового стану позичальника, так і якісну оцінку його бізнес-моделі і економічного середовища. Після відсіювання позичальників, які є явно не життєздатні, необхідно провести подальший аналіз решти групи позичальників.

Наступним етапом стратегії має стати вибір прийняттого заходу врегулювання (скорочення) проблемних кредитів. При цьому фінансова реструктуризація проводиться лише для життєздатних позичальників, готових співпрацювати з банком. Для всіх інших позичальників вибір заходів включає судові позови, списання чи продаж. Комерційні банки можуть продавати непрацюючі кредити на аукціонах зі знижкою, як це робить Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (ФГВФО), співпрацюючи з електронною системою аукціонів ProZorro.Sale. Рішення банків щодо вибору методу врегулювання проблемних кредитів мають ґрунтуватися на порівнянні суми очікуваного відшкодування з використанням розрахунків чистої приведеної вартості (NPV).

Стратегія скорочення проблемних кредитів передбачає також дії банку після довгострокової реструктуризації кредитів. Якщо відділ банку з врегулювання приймає рішення на користь довгострокової реструктуризації кредиту, йому необхідно буде узгодити із позичальником переглянутий реалістичний графік погашення, якого позичальник зможе дотримуватися. Ключовим чинником розробки життєздатного плану довгострокової реструктуризації є оцінка посиленості платежів для позичальника.

Таким чином, на нашу думку, розробка і дотримання такої стратегії зі скорочення проблемних кредитів на практиці, дасть можливість банкам значно покращити якість своїх кредитних портфелів.

Література

1. Положення про організацію процесу управління проблемними активами в банках України: затверджено Постановою Правління Національного банку України від 18 липня 2019 р. № 97. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0097500-19#Text> (дата звернення: 15.06. 2022).
2. Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями: затверджено Постановою Правління

УДК 657

Новак О.Ю., судовий експерт сектору
економічних досліджень
Волинський науково-дослідний експертно-криміналістичний
центр МВС України

НАУКОВО-ПРАКТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОБЛІКУ, АНАЛІЗІ ТА КОНТРОЛІ

Вплив сучасних економічних явищ в Україні спричиняє трансформаційні процеси в управлінні підприємствами різним форм власності та вимагає від них зміни поглядів на застосування сучасних облікових інформаційних систем і технологій в процесі управління.

Впровадження інформаційних систем і технологій є обов'язковою умовою діяльності сучасного підприємства, що сприятиме прийняттю обґрунтованих стратегічних управлінських рішень, спрямованих на зростання конкурентоспроможності і посилення економічної безпеки підприємства [3]

В умовах застосування комп'ютерних технологій та програмних продуктів відбувається трансформація системи обліку та звітності у віртуальну форму. Бухгалтерський облік будь-якого підприємства є основною інформаційною базою аналізу господарської діяльності, контролю та обґрунтування відповідних управлінських рішень щодо фінансово-господарської діяльності. Саме тому вирішальним напрямом удосконалення бухгалтерського чи інших видів обліку є впровадження автоматизованих систем, що базуються на інформаційних технологіях. [1]

Використання спеціально створених програмних продуктів для ведення бухгалтерського обліку («1С: Бухгалтерія», «Парус», «Інфо-Бухгалтер», «Інфін-бухгалтерія» та інші) в основу яких покладено принципи побудови загальної, спрощеної форми чи інших форм бухгалтерського обліку з використанням типових реєстрів бухгалтерського обліку, призводить до підвищення якості та рівня

ефективності процесу управління. Застосування програм автоматизації обліку дає можливість суттєво підвищити якість обробки облікової інформації. Крім того, використання комп'ютерної техніки змінює зміст та організацію праці облікового персоналу, зокрема зменшується кількість ручних операцій з обробки первинних документів, забезпечує систематизацію облікових показників для подальшого узагальнення та аналізу.

Також, суттєвих змін зазнала і організація обліку щодо складання і подання різних форм звітності. Передача звітності до державних контролюючих органів здійснюється за допомогою різних програм для подання електронної звітності: М.Е. ДОС, Соната, Арт-Звіт Плюс тощо. Такі програми дозволяють швидко формувати, імпортувати і відправляти звіти, оперативного оновлювати звітні форми; дають можливість працювати з кількома підприємствами (установами) одночасно, автоматично заповнювати та розраховувати поля; мають зручні підказки з допоміжних довідників; дозволяють здійснювати імпорт даних з інших програм. Крім того, такі програмні продукти дозволяють легко працювати з відправленими звітами та квитанціями, навіть при супроводі групових операцій; формувати реєстри відправлених звітів із зазначенням статусу звіту (прийнятий, не прийнятий, наявні помилки); реєстри квитанцій і повідомлень; експортувати звіти у різні формати. Також у цих програмах є можливість автоматичного оновлення та резервного копіювання.

Таким чином, процес автоматизації обліку повинен бути комплексним і спрямованим на удосконалення технологій бухгалтерського обліку та обробки облікової інформації. Використання засобів автоматизації обліку дозволяє швидко адаптувати роботу бухгалтерії до змін, які вносяться Законами України та іншими законотворчими актами. [2].

Основними перевагами застосування сучасних інформаційних технологій для автоматизації облікових процедур є такі: обробка та збереження великої кількості однакових у структурному плані одиниць облікової інформації; можливість здійснення вибірки необхідної інформації з великої кількості даних; достовірне і безпомилкове здійснення математичних розрахунків; оперативне отримання даних, необхідних для ухвалення обґрунтованих управлінських рішень та контролю за операціями; багаторазове відтворення дій.

Використання засобів автоматизації дає змогу повністю вирішити проблему точності формування й оперативності забезпечення обліковою інформацією працівників суб'єктів господарювання для обґрунтованого ухвалення та реалізації ефективних управлінських рішень. Система бухгалтерського обліку є однією із головних складових загальної системи менеджменту суб'єкта господарювання. Процес автоматизації обліку дозволить забезпечити підвищення ефективності процедур бухгалтерського обліку, рівня якості й ефективності процесу управління.

Крім того, для забезпечення ефективного процесу автоматизації обліку є необхідним комплексно проаналізувати основні характеристики оцінки ефективності програмних продуктів для автоматизації бухгалтерського обліку, а саме: технічні характеристики програми, зокрема: швидкість обробки інформації та вирішення поставлених завдань, можливість редагування типових форм, форм звітності, відповідно до змін законодавчої бази, забезпечення обміну інформацією між структурними підрозділами підприємства і захисту інформації, можливість переходу до нової версії програми із забезпеченням цілісної інтеграції даних; комерційні характеристики – прийнятна ціна програмного засобу, наявність документації, можливість технічної підтримки (супровід програмного забезпечення), проведення навчання персоналу, надання консультаційних послуг; ергономічні характеристики, серед яких: зручність роботи користувача з програмою (інтерфейс програми), реалізація можливості одночасної роботи із кількома документами тощо.

Варто зазначити, що повноцінна система ведення обліку з усіма можливими функціями, автоматичною інтеграцією з системами подачі звітності та багатьма іншими перевагами коштуватиме вже від кількох сотень до кількох тисяч гривень на місяць.

Використання програмних продуктів для автоматизації системи бухгалтерського обліку дає змогу, не лише забезпечити ефективний процес обліку операцій щодо надання установами послуг та проведення відповідних розрахунків, а й сформувати цілісну інформаційну систему, використання даних якої дає змогу здійснювати аналіз ефективності функціонування суб'єкта господарювання та своєчасно ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення.

Література

1. Бенько М. М. Інформаційні системи і технології в бухгалтерському обліку. Київ, 2010. 336 с.
2. Ткаченко Н.М., Квачан В.В. Облік і фінанси АПК: освітній портал. URL: [https:// magazine.faaf.org.ua /avtomatizaciya-buhgalterskogo-ta-podatkovogo-obliku.html](https://magazine.faaf.org.ua/avtomatizaciya-buhgalterskogo-ta-podatkovogo-obliku.html)
3. Юрчук Н.П. Інформаційні системи в управлінні діяльністю підприємства. *Агросвіт*. 2015. №19. С.53-58.

УДК 657.6

Нужна О.А., к.е.н., доцент

Луцький національний технічний університет

**АНАЛІЗ СТРУКТУРИ ДЖЕРЕЛ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ**

Пасив бухгалтерського балансу відображає джерела формування активів, тобто джерела фінансових ресурсів підприємства. Структура джерел фінансових ресурсів, або співвідношення власних і залучених коштів, має важливе значення як для самого суб'єкта господарювання, так і для зовнішніх користувачів результатів фінансового аналізу.

Аналіз структури джерел фінансових ресурсів ми проводили на основі статистичних даних по сільськогосподарських підприємствах України, основним видом діяльності яких є вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур (код 01.11 за КВЕД-2010) (таблиця 1).

За значенням коефіцієнта фінансової незалежності робимо висновок, що на 1 грн. джерел фінансування сільськогосподарських підприємств України, основним видом діяльності яких є вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур, припадає 51 коп. власних коштів у 2019 році і 56 коп. власних коштів у 2020 році, що на 5 коп. більше.

Аналіз коефіцієнта фінансової залежності показав, що на 1 грн. джерел фінансування сільськогосподарських підприємств України, основним видом діяльності яких є вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур, припадає 49 коп. залучених коштів у 2019 році і 44 коп. залучених коштів у 2020 році, що на 5 коп. менше.

Таблиця 1

**Аналіз структури джерел фінансових ресурсів
сільськогосподарських підприємств, основним видом діяльності
якого є вирощування зернових культур (крім рису), бобових
культур і насіння олійних культур**

№ з/п	Показник	Рекомендований проміжок значень	Значення показника	
			2019	2020
1	Коефіцієнт фінансової незалежності	> 0,5	0,51	0,56
2	Коефіцієнт фінансової залежності	< 0,5	0,49	0,44
3	Коефіцієнт фінансового ризику	< 1	0,96	0,79
4	Коефіцієнт фінансової стабільності	> 1	1,04	1,27

Джерело: розрахунки автора за даними [1].

За значенням коефіцієнта фінансового ризику робимо висновок, що на 1 грн. власних коштів сільськогосподарських підприємств України, основним видом діяльності яких є вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур, припадає 96 коп. залучених коштів у 2019 році і 79 коп. залучених коштів у 2020 році, що на 23 коп. менше.

Аналіз коефіцієнта фінансової стабільності показав, що на 1 грн. залучених коштів сільськогосподарських підприємств України, основним видом діяльності яких є вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур, припадає 1,04 грн. власних коштів у 2019 році і 1,27 грн. власних коштів у 2020 році, що на 23 коп. більше.

Отже, на основі аналізу даних таблиці 1 можемо зробити висновок, що всі коефіцієнти, які використані нами для аналізу структури джерел фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств України, основним видом діяльності яких є вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур, відповідають рекомендованим проміжкам значень і до того ж мають позитивну динаміку і напрямку посилення фінансової незалежності згаданих підприємств від зовнішніх джерел фінансування.

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

Це позитивно характеризує підприємства даного виду діяльності і робить їх привабливими для потенційних інвесторів та кредиторів.

Література

1. Показники балансу підприємств за видами економічної діяльності з розподілом на великі, середні, малі та мікропідприємства (2013-2020). Державна служба статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 28.05.2022).

УДК 657

Ольшанська М. В., к.е.н., доцент,
Безрукова Т. В., здобувач вищої освіти
Національний університет «Львівська політехніка»

ПРОБЛЕМАТИКА КЛАСИФІКАЦІЇ РОЗРАХУНКІВ З ПОКУПЦЯМИ ТА ЗАМОВНИКАМИ У НОРМАТИВНИХ ТА НАУКОВИХ ДЖЕРЕЛАХ

Важливе значення для дослідження дебіторської заборгованості займає класифікація розрахунків з покупцями та замовниками.

Актуальність проблематики полягає в тому, що правильна класифікація дає можливість визначати та відображати розрахунки з покупцями та замовниками в обліку підприємств і вдосконалювати організацію системи управління дебіторської заборгованості.

Галузь економічних наук, яка займається класифікацією дебіторської заборгованості в розрізі розрахунків з покупцями і замовниками є доволі добре дослідженою. Необхідно зазначити, що чинним законодавством наразі не встановлено чіткого переліку класифікаційних ознак, що може становити проблеми для чіткого та систематизованого ведення підприємницької діяльності.

Питання класифікації дебіторської заборгованості в розрізі розрахунків з покупцями та замовниками у наукових джерелах є контроверсійним, оскільки погляди у визначенні чіткої класифікації розрахунків з покупцями та замовниками у наукових статтях на цю тему значно відрізняються.

Проблематика пошуку дефініції та економічної сутності дебіторської заборгованості в розрізі розрахунків з покупцями та замовниками була описана в багатьох працях науковців. Основними

дослідниками цієї галузі були: Алексєєва Л.Е., Вещунова А.Ф., Гвоздецький В.Д., Коробов М.Я., Білик М. Д., Кужельний М.В., Лінник В.Г., Черній А.М., Новікова Н. М. та багато інших [1,2].

На сьогодні вченими не запропоновано єдиний підхід для розмежування класифікаційних ознак дебіторської заборгованості обліковому аспекті. Як один зі шляхів розв'язання проблеми запропонована доповнена класифікація розрахунків з покупцями і замовниками та визначений вплив її видів на організацію обліку на підприємствах (рис. 1).

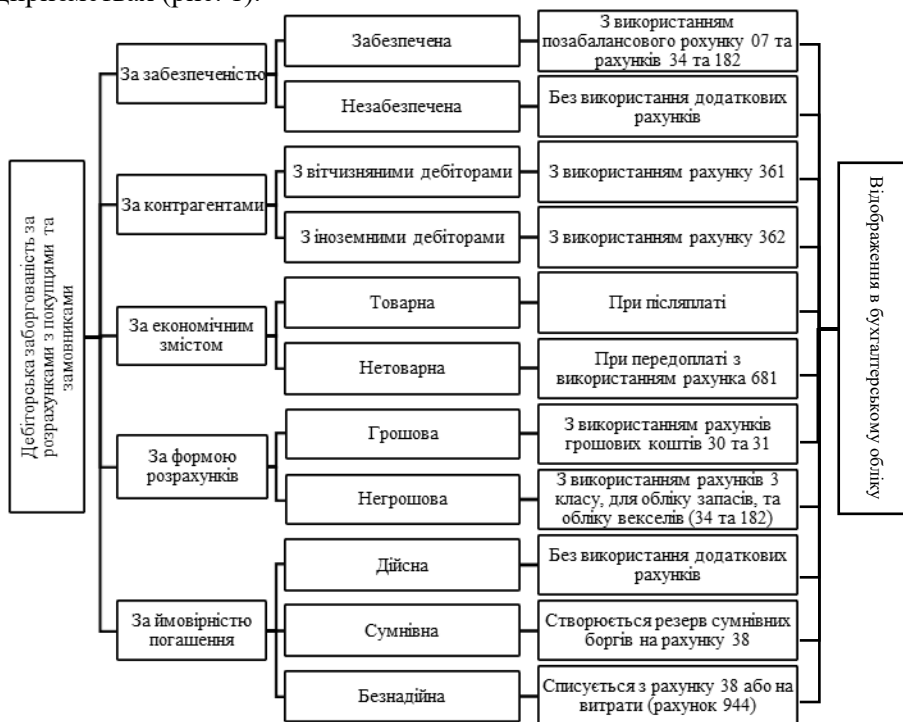

Рис. 1. –Запропонована класифікація дебіторської заборгованості в розрізі розрахунків з покупцями та замовниками та відображення в бухгалтерському обліку

Джерело: узагальнено авторами на основі [1, 2, 3]

Науковці вибраних галузей не дійшли згоди щодо уніфікованої класифікації дебіторської заборгованості за розрахунками з покупцями та замовниками. Це може вказувати одразу на два важливих висновки,

які можуть стисло співіснувати між собою. З однієї сторони, це показує різноманітність існуючих видів та підвидів дебіторської заборгованості. З іншої сторони, вищевказане різноманіття може не потребувати уніфікації, тому що внутрішньогосподарські процеси на різних підприємствах можуть різко відрізнитись одне від одного.

Л.О. Лігоненко та Н.М. Новікова пропонують розподіл дебіторської заборгованості із врахуванням термінів позовної давності, а саме на відтерміновану – що утворюється при порушенні дебіторами терміну погашення заборгованості та невідтерміновану – терміни погашення якої ще не настали [2].

Ф. Ф. Бутинець пропонує поділ дебіторської заборгованості в розрізі розрахунків з покупцями та замовниками на товарну і нетоварну, тоді як М.Д. Білик запропоновано класифікувати дебіторську заборгованість за способами виникнення – на товарну та іншу, за забезпеченістю – на забезпечену та незабезпечену, за ступенем дотримання фінансової дисципліни – на допустиму та недопустиму, за контрагентами – з вітчизняними та іноземними дебіторами. Решта науковців пропонують власний підхід до класифікації розрахунків з покупцями та замовниками [3].

Найбільш доречною можна вважати класифікацію, запропоновану Білик М. Д., відповідно до якої враховано об'єктний склад заборгованості та вид контрагентів, з якими проводяться розрахунки [3].

Отже, класифікація дебіторської заборгованості в розрізі розрахунків з покупцями та замовниками має великий вплив та є ключовою в справі обліку підприємств. Правильна класифікація дебіторської заборгованості не тільки безпосередньо впливає на оптимізацію та систематизацію управлінських процесів присутніх на підприємствах, але й різко полегшує працю та зменшує обсяг завдань, які необхідно виконати.

Література

1. Півень Я. В. Класифікація та сутність дебіторської заборгованості в Україні підприємства. *Управління ризиком* ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2014. №11(174). URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Uproz_2014_11_23.pdf
2. Тирінов А. В. Методологія облікової класифікації дебіторської заборгованості підприємства. *Науковий вісник Харківського державного університету Харківський нац. економічний ун-т ім. С. Кузнеця*, 2016 №20. URL: http://www.ej.kherson.ua/journal/economic_20/2/44.pdf

З.Грушко В. І., Савсюк М. М. Аналіз операцій з покупцями та замовниками
Вчені записки Університету «КРОК». Ун-т економіки та права «КРОК», 2017. №48.
URL: <http://snku.krok.edu.ua/vcheni-zapiski-universitetu-krok/article/view/13/11>

УДК 657

Ольшанська М. В., к.е.н., доцент,
Оприск Д. О., здобувач вищої освіти
Національний університет «Львівська політехніка»

ЗАЛЕЖНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ НЕОБОРОТНИХ АКТИВІВ НА ПІДПРИЄМСТВІ ВІД ЇХ КЛАСИФІКАЦІЙНИХ ВИДІВ

Класифікація необоротних активів відіграє значну роль в обліковому процесі суб'єктів господарювання і відображенні інформації у фінансовій звітності. В іноземних країнах, як зазначали Ф. Ф. Бутинець та Л. Л. Горицька необоротні активи поділяються на три групи, а саме: матеріальні довгострокові активи, нематеріальні довгострокові активи, довгострокові фінансові інвестиції [1]. Вагомий вклад у розробленні теоретичних і практичних аспектів дослідження класифікації необоротних активів зробили провідні науковці: Л.Л. Горецька, А.Г. Загородній, І.А. Бланк, Ф.Ф. Бутинець, Н.Г. Виговська, Ловінська, Н.М.,О.П. Гаценко, С.О. Левицька, Л.Г., Малюга, М.В. Півторак та інші, і зарубіжні вчені, такі як: М.Р. Метьюс, М.Х.Б. Перера, В.Є. Ванкевич, Л.В. Зубарева, І.П. Ламанов, Б. Нідлз, Н.М. Поташкова, Я.В. Соколов та ін. Проте, залишається місце для дослідження впливу класифікації на організацію обліку необоротних активів.

Результатом дослідження різних підходів до класифікації науковцями, таких як І.О. Бланк, А.В. Волчек, М.Г. Михайлов, О.П. Сливкова. та В.Є. Ванкевич [2, 4, 5, 7] є узагальнення основних класифікаційних підходів з точки зору впливу на бухгалтерський облік необоротних активів у таблиці.

Таблиця 1

Узагальнена класифікація необоротних активів та її вплив на організацію обліку

Класифікаційна ознака	Вид	Відображення в обліку
1	2	3
За характером прояву	Матеріальні активи	Мають матеріальну форму та обліковуються на 10, 11, 15 та 16 рахунках.
	Нематеріальні активи	Не мають речової форми та для їх обліку виокремлюють 12 та 19 рахунки
За характером обслуговування окремих напрямів діяльності	Обслуговують процес виробництва продукції	Необоротні активи, які пов'язані з виробництвом відображаються на рахунках: 101, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 112, 114, 117, 121, 122, 124, 16.
	Обслуговують процес реалізації продукції	Необоротні активи, які пов'язані з реалізацією продукції обліковують на рахунках: 101, 103, 104, 106, 107, 112, 115, 117.
	Обслуговують процес управління	Необоротні активи, які пов'язані з управлінням числяться на рахунках: 101, 103, 104, 105, 106, 109, 111, 112, 117, 12
За характером володіння	Власні або взяті в операційну оренду	Необоротні активи, які знаходяться у постійному володінні підприємства і обліковуються на рахунках 10, 11, 12, 14, 15, 16, 17, 18, 19.
	Орендовані	Прийняття необоротних активів в операційну оренду здійснюється за допомогою позабалансового рахунку, а саме 01 "Орендовані необоротні активи".
За формами заставного забезпечення кредиту і страхування	Рухомі	Можуть бути вилучені з володіння з метою покриття кредиту. Сюди можна віднести такі субрахунки: 100, 103, 104, 105, 106, 14
	Нерухомі	Необоротні активи, що не можуть виступати в процесі застави. А саме: 101, 102, 107, 108, 109, 11, 12, 15, 16, 17, 19
За характером відображення зносу	Необоротні активи, що амортизуються	Амортизації підлягають: основні засоби, нематеріальні активи, довгострокові біологічні активи та інвестиційна нерухомість. Нарахування амортизації здійснюється за кредитом рахунку 13 та позабалансового рахунку — 09. При здійсненні амортизації зростають витрати та зменшується фінансовий результат.

Продовження табл. 1

1	2	3
	Необоротні активи, що не амортизуються	Амортизація не нараховується на ті необоротні активи, що мають невизначений строк корисного використання. До них відносять: земельні ділянки(субрах. 101),природні ресурси (субрах. 114), незавершені капітальні інвестиції, піддослідні тварини та інші. А також виведені з експлуатації або не введені (15 рахунок)
За статтями балансу	Матеріальні активи	Матеріальні активи відображаються в обліку на 10, 11, 15, 16 рахунках. Утримуються на підприємстві з метою використання їх у процесі виробництва, поставки товарів, надання послуг чи здачі в оренду.
	Нематеріальні активи	Нематеріальні активи відображаються в обліку на 12 та 19 рахунках. Утримуються підприємством з метою використання для виробництва, оренди чи торгівлі.
	Фінансові активи	Фінансові активи відображаються в обліку на 14, 17, 18 рахунках. Утримується на підприємстві з метою подальшого перепродажу та отримання прибутку.

За характером прояву, Загородній А.Г. вважає, що необоротні активи повинні поділитися на матеріальні і нематеріальні активи[3]. Матеріальні активи — це засоби підприємства, які мають матеріально-речову форму, наприклад, будинки, споруди, машини і вони обліковуються на 10, 15 і 11 рахунках. Нематеріальні активи — це немонетарні активи, які не мають матеріальної форми, наприклад, авторські права, ліцензії, патенти або перевищення ринкової ціни підприємства над його балансовою вартістю (гудвіл). Облік нематеріальних активів ведеться на 12 та 19 рахунках.

За характером обслуговування окремих видів діяльності виділяють ті, які обслуговують процеси виробництва продукції (101, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 112, 114, 117, 121, 122, 124 субрахунки та 16 рахунок), реалізації продукції (101, 103, 104, 106, 107, 112, 115, 117 субрахунки) та управління (101, 103, 104, 105, 109, 111, 112, 117 субрахунки та 12 рахунок). Такий поділ надав І.О. Бланк [4], вважається, що він найширше розкрив поділ необоротних активів.

Наступною ознакою є характеристика володіння, яка поділяє необоротні активи на власні та орендовані. Значний вклад у цьому розподілі запропонували автори А.В. Волчек та І.О. Бланк [4,5].

Орендовані необоротні активи призначені для обліку активів у вигляді основних засобів, нематеріальних активів, зокрема отриманого у вживання авторського права та суміжних з ним прав, за користування якими сплачується роялті, та інших необоротних активів, що отримані підприємством на підставі відповідних договорів, зокрема, але не виключно оренди (лізингу), та обліковуються на балансі орендодавця. Облік необоротних активів, які отримані в операційну оренду відображається на позабалансовому рахунку 01 «Орендовані необоротні активи», а амортизаційні відрахування за об'єктом операційної оренди відображають на рахунку 13. Власні активи розкривають майнові цінності товариства, які належать йому на правах власності та обліковуються на таких рахунках: 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19.

За формою заставного забезпечення кредиту та страхування слід виділити рухомі та нерухомі необоротні активи. Рухомі характеризують групу довгострокових майнових цінностей, які в процесі застави можуть бути вилучені з його володіння в цілях забезпечення кредиту. Рухомі необоротні активи обліковуються на: 100, 103, 104, 105, 106 субрахунках та 14 рахунку. А нерухомі мають протилежну дію, тобто ті, які не можуть бути вилучені з його володіння в процесі застави. До нерухомих об'єктів слід віднести: 101, 102, 107, 108, 109 субрахунки та 11, 12, 15, 16, 17, 19 рахунки. Цей поділ також запропонував І.О. Бланк [4].

За характером відображення зносу розрізняють необоротні активи, що амортизуються та ті, які не амортизуються. Загалом такий розподіл запропонував Ф.Ф. Бугинець та Анна Волчек досліджуючи питання амортизаційної політики [1,6]. Нарахування амортизації здійснюється за кредитом 13 та позабалансового рахунку – 09.

Наступною кваліфікаційною ознакою виділяють характер участі у створенні економічної вигоди, де виокремлюють: матеріальні і нематеріальні активи комерційної діяльності та не комерційної діяльності. Цей поділ наводив Ванкевич В.С. у своєму дослідженні [7].

За статтями балансу розрізняють: матеріальні активи (ті, які мають речову форму), нематеріальні (ті, які не мають речової форми), та фінансові активи (розкривається інформація про довгострокові фінансові інвестиції). Матеріальні обліковуються на 10, 11, 15, 16 рахунках, нематеріальні – 12 та 19 рахунках та фінансові активи на 14, 17 та 18 рахунках.

Також варто зазначити, що відповідно до переліку необоротних активів відображених за Планом рахунків [8] необоротні активи включають: основні засоби, інші необоротні матеріальні активи, нематеріальні активи, довгострокові фінансові інвестиції, капітальні інвестиції, довгострокові біологічні активи, відстрочені податкові активи, довгострокова дебіторська заборгованість та гудвіл.

Отже, аналіз підходів науковців, щодо класифікації дає можливість стверджувати, що відсутня єдність щодо підходів до неї. Тому, було запропоновано узагальненити підходи до класифікації з точки зору бухгалтерського обліку, яка передбачає поділ на види, що впливають на організацію бухгалтерського обліку необоротних активів, а також визначає цей вплив.

Література

1. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник для студентів спеціальності «Облік і аудит». 7-ме вид., доп. І перероб. Житомир: ПП «Рута». 2016. С. 832.
2. Михайлов М.Г., Сливкова О.П. Бухгалтерський облік у бюджетних установах: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2011.
3. Загородній А.Г., Партин Г.О., Пилипенко Л.М., Партин Т.І. Бухгалтерський облік. Основи теорії та практики: підручник. 4-те вид., допрац. і допов. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2018. 280 с.
4. Бланк И.А. Основы финансового менеджмента: В 2-х томах Том 1.-4-е изд., стер. М.: Издательство «Омега-Л», 2012. 656 с.
5. Волчек А.В. Основные средства, нематериальные активы, материальные ценности: учет и налогообложение. Минск: Регистр, 2010. 236 с.
6. Волчек Анна. Амортизація як елемент оптимізації оподаткування: сім прикладів з практики. *Фінансовий директор : виробничо-практичний журнал*. «ПА «Регістр». 2014. № 5. С. 46-52
7. Ванкевич, В.Е. Учет в необоротных активов и источников их формирования: состояние и развитие: автореф. дис. на соискание науч. степени канд. экон. наук. Минск, 2015.
8. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 р. №291, у редакції наказу Міністерства фінансів України від 09.12.2011 за № 1591, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 28.12.2011 р. за № 1557/20295 (зі змінами та доповненнями). Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1557-11>

COMPANY'S ACCOUNTING POLICY IN WARTIME

The invasion of Russian troops into Ukraine has devastating consequences for the national economy and the activities of individual enterprises, especially those located in the area of hostilities. In this regard, accountants face the problem of how to reflect in accounting the war's impact and consequences on their company's activities. Because the military environment is highly volatile and the continued operation of small, medium and large businesses is critical to the national economy, accountants in uncertainty must apply professional judgment, professional ethics, and social responsibility. The social aspect of the functioning of the institute of accounting requires the accountant not to be left out during socio-economic crises, including those caused by the war.

The economic consequences of the war affect three components: accounting (dynamic, continuous reflection of assets and liabilities of the enterprise); reporting (reflection of intermediate / final results of the enterprise); audit of financial statements of large companies or groups of companies [1]. The degree of such influence depends on the following factors: the presence of subsidiaries or branches in the aggressor country or Belarus; the presence of economic ties with enterprises subject to sanctions; dependence on raw material supply chains from the occupied territories; change in the structure and number of human capital (primarily highly qualified specialists) as a result of mobilization; direct loss of production capacity and other assets as a result of hostilities.

It should be noted that all actions to reflect the effects of war on the enterprise's activities should be based on the principles and methods defined by the accounting standards used by the enterprise (IFRS / National Accounting Standards). These are the borders of regulatory "creativity" that accountants can resort to based on applying professional judgment.

Regardless of external conditions, the accountant should always be guided by the accounting principles set out in National Accounting Standard 1 "General requirements for financial reporting," when identifying, evaluating and accounting business transactions and reflecting their results

in financial statements [2]. However, in wartime, it is difficult for an accountant to accurately assess the continuity of the enterprise, i.e. to take this principle into account when carrying out accounting procedures. Therefore, periodical sensitivity analysis should be carried out to determine whether there is significant uncertainty about the entity's ability to continue as a going concern. The results of such an analysis may lead to the need for additional disclosure in the financial statements, especially if there is significant uncertainty.

Moreover, in some circumstances, it may be necessary to consider whether it is appropriate to prepare reports on a going concern basis. To do this, the company must view all available information about the impact of factors on its future activities and the ability to make financial calculations. The assessment of business continuity should be constantly updated until the date of approval of the financial statements.

The nature of any significant event and an assessment of its financial impact should be disclosed in the notes to the financial statements. Therefore, a company must consider the effect of war on their business, which will depend on their specific circumstances.

The accountant should also consider whether to refer to the possible impact of the war when informing management of significant risks and uncertainties in the internal management report. In principle, the accountant should report this when possible further events may lead to negative deviations from the company's forecasts.

In addition to assessing continuity, accountants should review all areas of accounting that are subject to uncertainty in judgments and estimates, namely:

- accounting estimates;
- fair value measurement;
- assets impairment;
- expected credit loss assessments;
- hedge accounting;
- other financial statement disclosure requirements.

Particular attention should be paid to the analysis of the the impact of breaches of covenants and onerous contracts provisions.

Also important is the implementation of accounting policies and accounting procedures aimed at economic recovery and strengthening of the enterprise. In particular, V. Zhuk and others substantiate the methodological approach to the introduction of accelerated depreciation, which will

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

adequately reflect the costs of the enterprise associated with hostilities in the regions of Ukraine. It is noted that even though the national National Accounting Standard 7 "Fixed assets" allows the possibility of doubling the depreciation rate and revision of the useful life of fixed assets, it does not explain the depreciation policy of wartime. Therefore, introducing the concept of "martial law" in national and international accounting standards is a priority at the legislative level [3].

Thus, the economic consequences of the war significantly affect the activities of enterprises and increase the accountant's workload - he has the task to timely and legally reflect this impact to give the necessary guidance to the company's management and external information to stakeholders.

References

1. War in Ukraine – what European accountants need to know. *Accountancy Europe*. 9 March 2022. URL: <https://www.accountancyeurope.eu/publications/war-in-ukraine-what-european-accountants-need-to-know/>
2. National Accounting Standard 1 "General requirements for financial reporting," approved by the order of the Ministry of Finance of Ukraine dated 07.02.2013 № 73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text>
3. Zhuk V., Bezdushna Yu., Popko Ye. Depreciation of Enterprise Assets in Wartime. *Oblik i finansi*. 2022. № 1(95). pp. 5-12. DOI [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-1\(95\)-5-12](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2022-1(95)-5-12)

УДК 657

Патарідзе-Вишинська М.В., к.е.н.,
м. Київ

ПРОБЛЕМИ АГРАРНОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННИХ ДІЙ ЯК КАТАЛІЗАТОРИ ГЛОБАЛЬНОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ КРИЗИ

Масштабна збройна агресія Російської Федерації проти України 24 лютого 2022 року поставила перед аграрним сектором ряд важких викликів, досвіду вирішення яких наша держава ще не мала. Проблеми українського агробізнесу з початком війни з РФ викликали світовий резонанс через сценарій втрати продовольства українського походження і, як наслідку, – провокації глобальної продовольчої кризи та перспектив голоду у країнах, що не мають власних можливостей виробництва ключових видів сільськогосподарської продукції та

сформованих довгострокових резервів. Так, у березневому випуску The Guardian на основі даних Продовольчої та сільськогосподарської організації Об'єднаних націй (FAO) зазначається, що світова продовольча криза, викликана паливною та фінансовою кризою 2008 року, підсилена пандемією COVID-19 останніх років, може стати нечуваною катастрофою через війну з Росією, оскільки Україна є світовим лідером з постачання зернових. Частка України у світовому експорті зерна складає 17%, кукурудзи -15%, вона є другим по величині експортером насіння соняшника, одним із найбільших експортерів ячменю. Сукупна питома вага України у світовому експорті зернових культур – більше 30%. Крім того, Чорноморський порт є воротами пропуску 12% обсягу споживаних світом харчових калорій. 40% цього експорту отримують Африка та Близький Схід, які вже відчувають дефіцит [1]. Туніс та Єгипет постраждають найбільше. Туніс скоротить загальний обсяг імпорту пшениці до країни назавжди більш як на 15%, а імпорт інших зернових - на 25%. Єгипет імпортуватиме на 17% менше пшениці та майже на 19% менше за інші зернові Південна Африка імпортуватиме на 7% менше пшениці і більш ніж на 16% менше за інші зернові. Імпорт інших зернових також буде помітно нижчим у Камеруні (-14%), Алжирі та Лівії (-9,6% у сукупності). У моделі імпорт пшениці значно скоротиться в Ефіопії (-9,6%), Кенії (-7,9%), Уганді (-7,1%), Марокко (-6,2%) та Мозамбіку (-6%). В результаті ціни зростуть, в деяких випадках різко, особливо в Тунісі, де інші зернові в довгостроковій перспективі подорожчають більш ніж на 24% [2]. Україна є лідером серед світових експортерів соняшникової олії: за 2021/22

МГ українські переробники виготовили 6,45 млн т продукту, - 30,5% всього виробництва олії із соняшнику у світі. Об'єм експорту у минулому сезоні склав 5,75 млн т олії - це майже половина від світових продажів продукту (47,26%). Об'єми торгівлі українською олією дуже значні, тому війна і відсутність постачання відразу ж позначилися на ситуації з цим продуктом у світі. Країни Європи та Азії відразу відчули нестачу соняшникової олії [3].

При цьому країни Європи постраждають через нестачу українського продовольства значно менше через нижчу залежність від імпорту та кращу систему управління дефіцитом. Не зважаючи на це, європейські країни у особі міністрів аграрної політики країн G-7 також висловили занепокоєння ситуацією, особливо на фоні

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

маніпуляцій Російської Федерації щодо зростання цін на добрива як наслідку західних санкцій та блокування шляхів транспортування українського продовольства, закликавши європейські країни до більш зваженої майбутньої агрополітики та технологічної модернізації агробізнесу з метою зниження залежності від звичних ланцюгів забезпечення продовольством.

Однак, як зазначає економіст FAO Андрій Ярмак, «ті, хто про загрозу голоду говорить, просто не розуміє його справжніх причин, говорячи про продовольчі зернові... Україна значно більше експортує кормів, ніж продовольчого зерна. Корми – це №1 нашого агроекспорту – кукурудза, це також шроти олійних культур (ще більш важливе джерело незмінного білка), і це, також соя, що є найважливішим джерелом рослинного білка для тваринництва» [4]. На його думку, нестача українських кормів уже відобразилася на поголів'ї тварин в країнах Близького Сходу, Північної Африки та Азії, і, як наслідок, прогнозовано спричинить значне здорожчання м'яса та продукції м'ясопереробки. На відміну від хліба, що є базовим продуктом харчування і зачіпає інтереси найбідніших, м'ясо – раціон середнього класу і його нестача викличе невдоволення продовольчою політикою своєї країни сама у більш забезпеченій і політично активній частки населення. Тому, на кінець 2022 року у країнах, залежних від української продукції даного виду, прогнозується назрівання політичних криз, зростання соціального напруження, аж до громадянських заворушень. Враховуючи те, що ці проблеми є непершочерговими і неочевидними на найперший погляд, уряди намагаються локально вплинути на ситуації всередині своїх країн, тоді як, на наше переконання, необхідно об'єднатися (у тому числі країнам, що займають лояльну до РФ позицію) та не відступати від курсу пріоритетного та неухильного дотримання принципів гуманізму у світовій продовольчій торгівлі через недопущення жодних маніпуляцій та спекуляцій з боку РФ, оскільки в ситуації глобального голоду переможців не буде.

Література

1. Ukraine war piles pressure on global food system already in crisis. URL: <https://www.theguardian.com/food/2022/mar/09/ukraine-war-piles-pressure-on-global-food-system-already-in-crisis>
2. Loss of Ukrainian grain exports could hit Africa the hardest. URL: <https://www.allaboutfeed.net/market/market-trends/loss-of-ukrainian-grain-exports-could-hit-africa-the-hardest/>

3. Вдвічі дорожчі продукти, забій тварин і голод в Африці: як війна в Україні вплине на світових споживачів. URL: <https://kurkul.com/spetsproekty/1271-vdvichi-dorojchi-produkti-zabiy-tvarin-i-golod-v-afritsi-yak-viyna-v-ukrayini-vpline-na-svitovih-spojivachiv>

4. Андрій Ярмак. Не пшеницею єдиною: як відсутність українських кормів вплине на світовий ринок м'яса. URL: <https://kurkul.com/blog/712-ne-pshenitseyu-vedinoyu-yak-vidsutnist-ukrayinskih-kormiv-vpline-na-svitoviy-rinok-myasa>

UDC 657

Petrova D.D., Ph.D., Assoc. Prof.,
University of National and World Economy,
Sofia, Bulgaria

REQUIREMENTS FOR ACCOUNTING OF FOREIGN EXCHANGE GAINS AND LOSSES OF ENTERPRISES IN BULGARIA

To create accounting information on exchange rate differences arising upon foreign currency transactions during the accounting period and upon restatement of foreign currency assets and liabilities at the date of preparation of the financial statements of the enterprise, use the accounts Foreign Exchange Losses and Foreign Exchange Gains. According to the criterion of information purpose and structure, these accounts are operational. Gains and losses reported on them are included in the financial result of the enterprise for the current year. The Foreign Exchange Losses account is debited with the amount of the negative exchange rate differences. It is credited for closing at the end of the accounting period against debiting the Profit and Loss account of the current year. The Foreign Exchange Gains account is credited with the amount of the positive exchange rate differences and is debited for closing in correspondence with the Profit and Loss account of the current year.

The accounting of business operations from which negative and positive exchange rate differences arise in Bulgarian enterprises is carried out in compliance with the requirements regulated by National Accounting Standard 21 - The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates, resp. International Accounting Standard 21 - The Effects of Changes in Foreign Exchange Rates. Particularly important in this case are the requirements relating to the measurement of cash items in foreign currency and the recognition of exchange rate differences. Cash items of an enterprise

include cash in hand, as well as all other assets and liabilities to be received or paid in fixed or determinable cash amounts. Cash items are currently valued at the central exchange rate of the Bulgarian National Bank /BNB/, and in the annual financial statements and in the interim financial statements - at the closing exchange rate. The closing exchange rate is the central exchange rate of the BNB on the date as of which the financial statements have been prepared. The restatement of cash items must be performed as of the date of each preparation of financial statements, with the enterprise entitled to perform such restatement within shorter periods as well. Exchange rate differences are recognized when there is a change in the foreign exchange rate between the date of the foreign currency transaction and the date of its payment, as well as when as of the date of the financial statements the cash items are measured at a foreign exchange rate different from the one at which they have been reported. Exchange rate differences arising upon settlement of cash items or upon accounting of cash items at foreign exchange rates different from those at which they have been originally recorded or reported in previous financial statements shall be reported as current financial loss or current financial gain for the period of their occurrence (except in some cases involving net investment in a foreign enterprise).

In accordance with the above requirements, foreign exchange gains and losses may arise upon settlement of payments on foreign currency transactions, i.e. upon receipt of amounts on foreign currency receivables and upon repayment of existing foreign currency payables. Receivables and payables arising from foreign currency transactions are recorded in the relevant accounts applying the central exchange rate of the BNB on the date of documenting the transaction from which they have arisen.

Upon receipt of amounts on foreign currency receivables, it is necessary to compare the following two BGN equivalents: the BGN equivalent of the received foreign currency funds determined at the central exchange rate of the BNB on the date, and the BGN equivalent of the receivable determined at its reporting exchange rate. The reporting exchange rate is the rate at which the receivable has been originally recorded, and if restated – the exchange rate of the latest restatement. A negative exchange rate difference arises when the exchange rate at which the received currency is measured is lower than the reporting exchange rate of the receivable. In this case the Foreign Currency Current Account and Foreign Exchange Losses accounts are debited and the Clients account is

credited. A positive exchange rate difference arises when the received currency is valued at a higher exchange rate compared to the reporting exchange rate of the receivable from the client. The Foreign Currency Current Account is debited, and the Clients and Foreign Exchange Gains accounts are credited.

Upon repayment of an existing foreign currency payable, its BGN equivalent at the reporting exchange rate is compared with the BGN equivalent of the currency spent for this purpose, calculated at the central exchange rate of the BNB on the date. The reporting exchange rate of the payable is the central exchange rate of the BNB at the time of its occurrence or at the time of its latest restatement (if restated). When the exchange rate at which the currency spent is measured is higher than the reporting exchange rate of the payable, a negative exchange rate difference occurs. The account reflecting the foreign currency payable is debited, the Foreign Exchange Gains account is debited, and the Foreign Currency Current Account is credited. Upon repayment of foreign currency payables, a positive exchange rate difference arises when the BGN equivalent of the payable determined at its reporting exchange rate is greater than the BGN equivalent of the currency used to repay it, determined at the central exchange rate of the BNB on the date of payment. In such a foreign currency transaction, the account for the respective foreign currency payable is debited, and the Foreign Currency Current Account and Foreign Exchange Gains accounts are credited.

When cash and receivables are restated in foreign currency as of the date of the financial statements, a negative exchange rate difference arises if the closing exchange rate is lower than their reporting exchange rate, as the BGN equivalent of the restated foreign currency assets decreases. The Foreign Exchange Losses account is debited and the accounts reflecting cash and receivables in foreign currency, which are restated, are credited. In case of restatement of cash and receivables in foreign currency, a positive exchange rate difference is reported if their BGN equivalent increases as a result of the fact that the closing exchange rate of the BNB at which they are restated is higher than their reporting exchange rate. When performing such restatements, the accounts for the respective cash and receivables are debited, and at the same time the Foreign Exchange Gains account is credited.

Upon restatement of foreign currency payables, a negative exchange rate difference is reported when the closing exchange rate is higher than

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

their reporting exchange rate, as this leads to an increase in their BGN equivalent. The amount of the restatement is debited to the Foreign Exchange Losses account against crediting of the accounts for the respective foreign currency payables, which are restated. When the closing exchange rate is lower than the reporting exchange rate of the payables, a positive exchange rate difference arises, as this is associated with a decrease in their BGN equivalent. Accounts reporting foreign currency payables are debited, and the Foreign Exchange Gains account is credited.

Foreign exchange gains and losses have a huge impact on the financial results of enterprises carrying out foreign currency transactions, on their financial position, on the value of a number of important indicators for financial and accounting analysis. All this makes the issues related to accounting the effects of changes in exchange rates in foreign currency transactions extremely important and topical.

UDC 657

Petrova D.D., Ph.D., Assoc. Prof.,
University of National and World Economy,
Sofia, Bulgaria

MODELS FOR EFFECTIVE USE OF ACCOUNTING INFORMATION FOR ANALYSIS OF THE RE-EXPORT ACTIVITY OF BULGARIAN ENTERPRISES

Under the conditions of the modern global business environment, the importance of the detailed analyses of the re-export activity carried out by Bulgarian enterprises as an objectively necessary element of its management is growing. This, in turn, necessitates improvements in the use of accounting information on re-export for the purposes of analysis and its overall management.

In order to make objective, economically justified management decisions, it is necessary to use a scientifically based system of indicators and methodology for measuring and studying the impact of various factors and the efficiency of re-export in general.

In determining the efficiency of the re-export transaction, it is accepted that the relations between the factors of the transaction are

expressed mainly against the background of the direct effect in a freely convertible currency [1, p.19; 2, p.151].

The relative direct effect of the re-export transaction in a freely convertible currency expressed per unit of goods (in meters, liters, units, etc.) can be determined by the following formula:

$RDE = \frac{SP - PP}{IC}$, where:

RDE - the relative direct effect of the re-export transaction per unit of goods subject to the transaction;

SP - selling price per unit of goods;

PP - purchase price per unit of goods;

IC - inherent re-export costs per unit of goods.

The direct effect of the re-export transaction is always a function of the actual types and quantities of re-exported goods, on the basis of which the absolute amount of the direct effect of a given transaction is formed. With such a formation procedure, different situations are possible:

- within the re-export transaction, a single type and quantity of goods are sold, where the relation between the factors is as follows:

$ADE = Q \times RDE$, where:

ADE - the absolute amount of the direct effect;

Q - the quantity of re-exported goods subject to the transaction expressed in meters, liters, units, etc.;

RDE - the relative direct effect per unit of goods.

- two or more re-exported goods are sold within the re-export transaction. Then the relation between the factors is as follows:

$ADE_n = \sum_{j=1}^n Q_j \times RDE_j$, where:

ADE - the absolute amount of the direct effect for n re-exported goods subject to the transaction;

Q_j - the quantity of re-exported goods j in the transaction;

RDE_j - the relative direct effect per unit of goods j.

To calculate the indicators of relative and absolute direct effect of re-export, it is necessary to use the accounting information provided by the Re-exported Goods account and Sales Income from Re-exported Goods account, as well as the organized analytical reporting thereto.

The purchase price of the goods participates as an element in the specified formula for a relative direct effect of the re-export transaction. However, given that from the point of view of accounting, the terms

“purchase price” and “acquisition price” are not equivalent, in order to achieve greater convenience in the analytical work related to the direct use of accounting information, it is possible to make a small change in the formula, without changing the result from the analysis. It can be applied as follows: $RDE = \frac{SP - AP}{C}$, where:

RDE - the relative direct effect of the re-export transaction per unit of goods;

SP - selling price per unit of goods;

AP - acquisition price per unit of goods;

C - re-export costs per unit of goods.

The acquisition price of re-exported goods, which includes the purchase price and costs directly related to their delivery, is recorded in the Re-exported Goods account (relevant analytical account), as well as on the debit side of the Sales Income from Re-exported Goods account when writing off goods from the composition of inventories after their sale abroad. The selling value of the goods is recorded on the credit side of the Sales Income from Re-exported Goods account. Its debit side indicates the re-export costs, thus they are in fact allocated to decrease of sales income from re-exported goods.

Calculations related to the efficiency of each re-export transaction are actually performed even before a decision is made on its implementation and also accompany the entire process of carrying out the operation. The amount of the profit is set as early as in the preliminary estimates, at the stage of preparation for concluding and carrying out the re-export transaction. Naturally, there is a very real risk of such changes in the market conditions that the final effect is significantly lower than expected and even that the transaction ends at a loss. But the opposite is also possible. All this confirms the need, when analyzing re-export, to focus on comparing the actual reported data with the previously estimated ones, the latter being used as benchmarks of the transaction. In the analysis, the influence of the individual factors determining the absolute amount of the direct effect in a freely convertible currency can be quantified, while working with their actual and benchmark values. A similar approach can be applied in the analysis of the accounting information on the re-export activity of the enterprise relating to two different reporting periods. Based on the values of the factors reported during the two periods, the impact of each of them on the absolute amount of the direct effect in a freely convertible currency is measured consecutively.

In order to achieve comparability of the numerical data in the analytical studies of the achieved financial results from re-export activity, it is necessary to work either entirely with information in currency units or in BGN equivalent. In order to trace the impact of changes in exchange rates on the financial result from re-export, it is necessary to use accounting information in BGN equivalent in the analyses. When studying the final financial result from individual re-export transactions expressed in BGN equivalent, the exchange rate differences upon re-export as reported in the Costs on Foreign Currency Transactions upon Re-export account and the Income from Foreign Currency Transactions upon Re-export account, as well as the analytical accounts thereto, shall be taken into account. As they are closed in correspondence with the Profit and Loss on Sales of Re-Exported Goods account, the latter can be used to establish the overall impact of the change in exchange rates on the financial result from the re-export transaction.

Literature

1. Atanasov, M. Foreign currency and financial conditions and efficiency of special foreign trade transactions. Sofia, 1978, p.19.
2. Danailov, D. International Business Analyses. Sofia, 1999, p.151

УДК 336.004.896 (07)

Пиріг С. О., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ОНЛАЙН-БІЗНЕС В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ КРАЇНИ

Пандемія і війна є шоком та кризою для економіки країни, що спричиняє зупинку бізнесу, безробіття та зменшення надходжень до держбюджету. Тому, збереження робочих місць та функціонування своєї справи не тільки забезпечить заробіток підприємству, але й буде підтримувати і сприяти економічному розвитку країни.

У 2020 році у зв'язку з карантинном та самоізоляцією багато offline-підприємств були змушені закритись. І лише ті підприємства, які швидко перейшли в online (підприємницька діяльність в Інтернет, яка базується на продажу товарів та послуг) продовжували працювати і отримувати прибуток. Тому, основними причинами, за якими варто

свій бізнес перенести в он-лайн це збереження прибутку, задоволення потреб покупців та збільшення цільової аудиторії, що забезпечить його розвиток за рахунок таких ключових моментів, як зростання інформаційних ресурсів, завдяки чому потенційні покупці проводять більше часу в online просторі і тим самим підвищують придбання товару чи послуги в Інтернет; оптимізації операційних витрат; якість обслуговування покупців та підвищенні конкурентоздатності підприємства.

Популярність сфери E-Commerce з кожним роком зростає (за даними Nasdaq, до 2040 року покупці будуть здійснювати 95% покупок в Інтернет) [1]. Daniela Corroa опублікувала світову кількість online-покупців за останні вісім років, де у 2020 році вони становили 2 мільярда, а у 2021 році – 2,14 мільярда людей купували товари та послуги в Інтернет проти 1,66 мільярда глобальних покупців у 2016 році [2]. Сьогодні купівля товарів і послуг в Інтернет є звичайною практикою багатьох людей в усьому світі. Деякі вбачають в online-покупках конкурентоспроможну ціну, інші зручність та швидкість. Дослідження ринку показує, що раніше покупці купували online за ціною пропозицією, а сьогодні все більше перевагою стає різноманітність асортименту та економія часу. Також впливають online ресурси (сайти, електронні листи про бренди, огляди продуктів та послуг), що збільшує довіру і впевненість клієнтів.

Згідно з дослідженням Microsoft, кількість споживачів, які віддають перевагу спілкуванню з бізнесом в online постійно зростає. Тому надзвичайно важливим в online-бізнесі є впровадження нових технологій та відстеження трендів, щоб швидко адаптуватися під вимоги мінливого ринку та стати ближчим до покупців. А для цього необхідно: покращувати показники конверсії, так як прибуток залежить від його коефіцієнта; забезпечувати безпеку збереження даних клієнтів; надавати якісне обслуговування.

8 липня 2021 року на базі Європейської Бізнес Асоціації було проведено круглий стіл щодо необхідності законодавчих змін у сфері захисту прав споживачів та електронної комерції разом з представниками Мінекономіки, Держпродспоживслужби та Мінцифри, де було підтримано цифрові зміни до безпаперового (paperless) формату, аби максимально трансформувати і оптимізувати існуючі процеси та оновити тексти законопроектів задля подальшої спільної роботи над ними. А виконання пріоритетів сформованих

Європейською Бізнес Асоціацією щодо розвитку бізнесу будуть сприяти покращенню бізнес-клімату та економічному зростанню (проти дія тіншової економіки, зниження податкового навантаження та тиску на легальний бізнес, гармонізація законодавства України з нормами ЄС, сприяння розвитку міжнародної торгівлі, розвитку освіти, інновацій і нових технологій у бізнесі, стимулювання інвестиційної привабливості України загалом та регіонів зокрема) [3]. За допомогою індикатора інвестиційної привабливості країн світу, який показує рейтинг ведення бізнесу Doing Business, що складений експертами Світового Банку, визначено 64-ту позицію України у 2020 році, що піднялась на 12 позицій вище за 2016 рік, де займала 76-ту позицію.

Тому, переведення offline бізнесу в online надасть бізнесу нових перспектив та можливостей щодо розширення послуг, залучення споживачів та зростання прибутку. А в умовах політичної та економічної нестабільності важливо бути гнучким при зміні ринку і потреб користувачів, щоб залишатися прибутковим та конкурентоспроможним, що є можливим завдяки он-лайн можливостям.

Засновник «Microsoft» Білл Гейтс влучно зауважив: «Якщо вашого бізнесу немає в Інтернет – вас немає в бізнесі». Ключовий принцип успішного бізнесу – бути там, де вас шукають клієнти. І зараз це Інтернет [4].

Література

1. UK Online Shopping and E-Commerce Statistics for 2017. URL: <https://www.nasdaq.com/articles/uk-online-shopping-and-e-commerce-statistics-2017-2017-03-14> (дата звернення: 10.06.2022).
2. Number of digital buyers worldwide from 2014 to 2021 URL: <https://www.statista.com/statistics/251666/number-of-digital-buyers-worldwide/> (дата звернення: 14.06.2022).
3. ТОП-10 пріоритетів для розвитку сприятливого бізнес-клімату. URL: <https://eba.com.ua/top-10-priorytetiv-dlya-rozvytku-spryyatlyvogo-biznesu-klimatu/> (дата звернення: 12.06.2022).
4. Як будувати бізнес онлайн. URL: https://courses.prometheus.org.ua/courses/course-v1:Prometheus+CXID101+2021_T1/about (дата звернення: 10.06.2022).

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ У БЮДЖЕТНИХ УСТАНОВАХ: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ

Значну частку активів бюджетної установи займають основні засоби. Придбання чи будь-яке інше надходження їх в установу пов'язане з рухом активів, які мають велику вартість. Крім того, саме держава фінансує поповнення основних засобів будь-якої бюджетної установи. Звичайно, держава в особі державних контролюючих органів здійснює контроль за належним обліком таких активів. Все зазначене вище вказує на важливість належної організації обліку основних засобів з метою їх раціонального використання у державному секторі економіки.

Організація обліку основних засобів у бюджетних установах передбачає організацію обліку цих активів на основних ділянках облікового процесу, який пов'язаний з основними засобами: надходження, використання, списання.

Для належної організації обліку основних засобів потрібно визначитися з нормативно-правовим забезпеченням цієї ділянки обліку. Базовими нормативами по забезпеченню облікового процесу є:

- Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 121 «Основні засоби» [1];
- Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів суб'єктів державного сектору [2];
- План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі [3];
- Порядок застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі [4];
- Типова кореспонденція субрахунків бухгалтерського обліку для відображення операцій з активами, капіталом та зобов'язаннями розпорядниками бюджетних коштів та державними цільовими фондами [5].

На кожному етапі організації обліку основних засобів управлінському персоналу потрібно вирішувати певні питання.

На етапі надходження основних засобів потрібно зробити такі аналітичні розрахунки:

- визначити потребу в основних засобів та обґрунтувати її необхідність у відповідному часовому проміжку;
- визначитися з вартістю необхідних основних засобів;
- визначитися із транспортними витратами та витратами на встановлення, іншими витратами, які пов'язані із доведенням основних засобів до стану, придатного для використання (далі ТЗВ);
- провести аналіз структури ТЗВ, розглянути альтернативні витрати на транспортування, монтаж та інші складові ТЗВ;
- визначити найбільш доцільний період придбання основних засобів;
- передбачити включення витрат на придбання (інше надходження) основних засобів у кошторис бюджетної установи за відповідний бюджетний рік.

На етапі використання основних засобів облікова політика установи вирішує такі питання:

- вибір методу нарахування амортизації;
- порядок ремонту основних засобів та періодичність цих ремонтів;
- аналіз витрат на ремонт і доцільність його проведення;
- порядок модернізації основних засобів;
- аналіз витрат на модернізацію основних засобів та доцільність таких капіталовкладень.

На етапі списання основних засобів облікова система бюджетної установи повинна забезпечити вирішення таких питань:

- доцільність подальшого використання окремих основних засобів;
- витрати на зберігання та обслуговування основних засобів, які не забезпечують належного виконання бюджетною установою своїх основних функцій;
- розмір можливої економічної вигоди від реалізації чи подальшої передачі іншій бюджетній структурі незадіяних (або з неналежними функціональними можливостями) основних засобів.

Зазначені вище аналітичні розрахунки ляжуть в основу прийняття відповідних управлінських рішень керівництвом бюджетної установи і в подальшому сприятимуть економії та раціональному використанню обмежених бюджетних ресурсів.

Література

1. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку в державному секторі 121 «Основні засоби», наказ Міністерства фінансів України 12.10.2010 № 1202. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1017-10#Text>.
2. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів суб'єктів державного сектору, наказ Міністерства фінансів України 23 січня 2015 року № 11 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-15#Text>.
3. План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, наказ Міністерства фінансів України 31.12.2013 р. № 1203. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0161-14#Text>.
4. Порядок застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, наказ Міністерства фінансів України 29 грудня 2015 року № 1219. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0085-16#Text>.
5. Типова кореспонденція субрахунків бухгалтерського обліку для відображення операцій з активами, капіталом та зобов'язаннями розпорядниками бюджетних коштів та державними цільовими фондами, наказ Міністерства фінансів України 29 грудня 2015 року № 1219. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0086-16#Text>.

УДК 657:347.426

Попко Є.Ю., к.е.н., с.н.с.

ННЦ «Інститут аграрної економіки»

ОБЛІКОВЕ ВІДОБРАЖЕННЯ АГРОПІДПРИЄМСТВАМИ ПРЯМИХ ВТРАТ ВІД ВІЙНИ

Внаслідок російської воєнної агресії значна кількість сільськогосподарських підприємств зазнали прямої і непрямой шкоди від руйнування, втрати чи часткового пошкодження належного їм майна. Бухгалтери таких господарюючих суб'єктів зіштовхнулися із труднощами фіксування, документування, формування доказової бази про вищеназвані факти, а також оприлюднення відповідної інформації, зокрема на державних інтернет-ресурсах.

Для допомоги спеціалістам обліково-економічних служб агропідприємств науковими співробітниками ННЦ «Інститут аграрної економіки» та Інституту обліку і фінансів розроблено Методичні рекомендації з фіксування прямої шкоди, завданої сільськогосподарським підприємствам внаслідок збройної агресії російської федерації (далі – порядок).

Метою такої роботи є збір сільськогосподарськими

підприємствами доказів та документування завданої їм майнової шкоди внаслідок російської воєнної агресії на території України для подальшого стягнення з країни-агресора.

Механізм визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей (крім дорогоцінних металів, дорогоцінного каміння та валютних цінностей) регулює Порядок визначення розміру збитків від розкрадання, нестачі, знищення (псування) матеріальних цінностей, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 22.01.1996 р. № 116 (далі – Порядок № 116).

Порядок № 116 передбачає, що розмір збитків визначається шляхом проведення незалежної оцінки відповідно до національних стандартів оцінки.

У разі визначення розміру збитків, що призвели до завдання майнової шкоди суб'єкту господарювання з державною (комунальною) часткою в статутному (складеному) капіталі, розмір збитків визначається відповідно до Методики оцінки майна, затвердженої Постановою Кабінетом Міністрів України від 10.12.2003 р. № 1891.

З сум, стягнутих відповідно до Порядку № 116, здійснюється відшкодування збитків, завданих підприємству, установі і організації з урахуванням фактичних витрат підприємства на відновлення пошкоджених або придбання нових матеріальних цінностей та вартості робіт з їх відновлення. Залишок коштів перераховується до державного бюджету.

У період дії воєнного, надзвичайного стану в Україні, якщо підприємство не має можливості звернутися до незалежних оцінювачів, таке підприємство може самостійно здійснити розрахунок розміру завданих збитків, виходячи з такого.

При визначенні розміру прямих збитків від пошкодження, знищення (руйнування) основних засобів слід виходити з ймовірного фінансування на відновлення конкретного об'єкта з урахуванням діючих ринкових цін на дату визначення збитків. Таким чином розмір завданих прямих збитків дорівнює вартості відтворення (заміщення) пошкодженого (зруйнованого) майна з урахуванням його стану до завданої шкоди.

При визначенні розміру прямих збитків від знищення (псування) запасів слід виходити з ринкової ціни на відповідні активи на дату визначення збитків.

При самостійному розрахунку розміру завданих прямих збитків Комісія (уповноважена особа) має мати докази ринкових цін, на основі яких були здійснені розрахунки збитків (бюлетені з цінами, дані з сайтів тощо).

Також слід зважити на таке. Якщо запаси придатні до використання, але їхні якісні характеристики погіршилися, то в такому випадку вони відображаються в бухгалтерському обліку і звітності за найменшою з двох оцінок: первісною вартістю або чистою вартістю реалізації. Згідно з п. 25 НП(С)БО 9 «Запаси» запаси відображаються за чистою вартістю реалізації, якщо їх ціна знизилась або вони зіпсовані, застаріли, або іншим чином втратили первісно очікувану економічну вигоду. Така ситуація можлива, наприклад, при засміченні зерна тощо.

В бухгалтерському обліку списання зруйнованих основних засобів відображається такою кореспонденцією рахунків:

- дебет 131 «Знос основних засобів»;
- кредит 10 «Основні засоби» (на суму накопиченої амортизації);
- дебет 976 «Списання необоротних активів»
- кредит 10 (на суму залишкової вартості).

Списання знищених запасів відображається в бухгалтерському обліку за дебетом субрахунку 947 «Нестачі і втрати від псування цінностей» в кореспонденції з кредитом відповідного субрахунку запасів (203, 271 тощо).

Оскільки чинна нормативно-правова база з питань бухгалтерського обліку не охоплює питання збитків, завданих воєнними діями, нині в правовому полі чинною є норма, згідно з якою до встановлення судами чи іншими рішеннями справедливості вини російської федерації суми нестачі і втрат, списані на витрати підприємства, відображаються одночасно на позабалансовому субрахунку 072 «Невідшкодовані нестачі та втрати від псування цінностей».

Проте така облікова фіксація, зокрема суб'єктами мікропідприємств, лишає користувачів звітних даних інформації про розміри завданих прямих збитків. Тому більш доцільним видається

бухгалтерське відображення, коли після фіксації інформації про завдану шкоду на державних ресурсах (оприлюднення інформації) на суму завданих збитків підприємство відображає заборгованість за дебетом субрахунку 375 «Розрахунки за відшкодуванням завданих збитків» і кредитом рахунку 69 «Доходи майбутніх періодів». Після отримання відшкодування завданих збитків від російської федерації підприємство повинно буде визнати дохід за дебетом рахунку 69 «Доходи майбутніх періодів» та кредитом рахунку 716 «Відшкодування раніше списаних активів» (оборотні активи) чи рахунку 746 «Інші доходи» (необоротні активи).

Зазначені пропозиції дозволять показати у Звіті про фінансовий стан (Балансі) на кожну звітну дату розмір збитків, яких зазнало агропідприємство внаслідок воєнної агресії російської федерації, та не призведе до формування неотриманих доходів.

УДК 336

**Проданчук М.А., д.е.н.,
Саблук Г.**

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ІНЖИНІРИНГУ

Облікове аналітичне забезпечення бізнес-процесів управління грошовими потоками, здійснюється за допомогою інструментів бухгалтерського інжинірингу, що формує в бухгалтерському обліку комплексну систему менеджменту компанії.

Дію бухгалтерського інжинірингу можна простежити на прикладі управління грошовим коштом, адже сучасні тенденції спрямовують все більше уваги на грошовий потік (cash-flow) як головний об'єкт фінансового менеджменту підприємства. Грошові кошти компанії характеризуються нерівномірністю їх надходжень і витрачання у розрізі окремих періодів, що призводить до тимчасово вільних потоків, які є неефективними активами. Основна мета управління грошовими коштами полягає у забезпеченні достатнього рівня їх надходження і ефективного використання, а також у

формуванні позитивного і негативного грошового потоку для підтримки фінансової рівноваги та динамічної платоспроможності.

Основними складовими бухгалтерського інжинірингу в забезпеченні управління грошовими потоками є:

1) розробка та ідентифікація бізнес-процесів управління грошовими потоками як «об'єктів бухгалтерського обліку»;

2) робочий план рахунків обліку грошових коштів для проведення за подвійним записом,

3) бухгалтерські інжинірингові інструменти,

4) реєстри обліку: «Управлінські звіти управління грошовими коштами» «Похідні балансові звіти»;

5) результат обліку – визначення ефективності від впровадження бухгалтерського інжинірингу в управлінні грошовими коштами.

На підставі зазначених інжинірингових інструментів бухгалтерського обліку формується система обліково-аналітичного забезпечення.

Для успішного виконання завдань з управління грошовим коштами необхідно здійснювати системне планування всіх грошових потоків, чітко організувати роботу підрозділів, а також налагодити систему контролю процесів руху грошових коштів і прийняття оперативних рішень щодо регулювання виявлених проблем. Для виконання зазначених завдань необхідна система бухгалтерського інжинірингу.

Емпіричні дослідження бізнес-процесів надходження і витрачання грошових коштів дозволили виявити такі проблемні питання:

- відсутність в управлінні чіткого розмежування їх руху в розрізі операційної фінансової та інвестиційної діяльності;

- низький рівень застосування в управлінні автоматизованих процесів обліку, планування і контролю;

- відсутність гнучкості планування і бюджетування;

- відсутність графіків надходження і погашення заборгованості;

- недотримання пропорцій розподілу для обслуговування операційної діяльності та вкладення в фінансові інвестиції;

- несвоєчасність відображення в бухгалтерському обліку операцій з руху грошових коштів.

Для усунення виявлених проблемних питань запропоновано механізм управління грошовим коштами, побудований із

використанням бухгалтерського інжинірингу, який включає такі етапи:

1. Планування та прогнозування грошових потоків.
2. Дотримання графіка надходжень і здійснення платежів в межах бюджетних лімітів.
3. Оцінка ефективності управління грошовими коштами.

Планування та прогнозування грошових потоків. Планування грошових потоків є передумовою забезпечення виконання своїх фінансових зобов'язань та ефективного використання власних та залучених грошових коштів.

Балансування грошових потоків відбувається у генеральному бюджеті підприємства, який є системою взаємозалежних бюджетів щодо обсягів продаж, величини витрат й інших запланованих подій наступних періодів.

У Плановому балансі грошових надходжень і видатків відображаються планові надходження й виплати грошей у майбутніх звітних періодах. Цей звіт є частиною Бюджету підприємства й тому він тісно взаємозалежний з бюджетом витрат та доходів підприємства. Метою складання такого документа є забезпечення ритмічності грошових надходжень і видатків у наступних періодах, досягти яку можливо за наявності необхідної інформації щодо рух грошових коштів та оперативного її аналізу. При цьому потрібно визначити періодичність його складання та врахувати, що чим плановий період є більш віддаленим, тим менша вірогідність точності прогнозування.

Такий документ важливо формувати на основі «касового» принципу, що означає орієнтуватися на фактичні надходження коштів, а не право їх тримання. Це доцільно робити на основі аналізу укладених договорів на майбутній період, що дозволить прогнозувати із великою ймовірністю суму грошових надходжень. Також необхідно врахувати сформовані за попередні роки тенденції розрахунок за продану продукцію: відсоток готівкових розрахунків та отриманих авансів, протермінованої та безнадійної заборгованості.

Планові виплати коштів більш передбачувані ніж надходження, тому що менеджера заздалегідь планують обсяги діяльності, а значить і витрати. Для цього необхідна інформація про платежі, які мають бути погашені у тому періоді, в якому вони нараховуються, та за якими зобов'язаннями можливо розрахуватися у наступних звітних періодах. Для цього необхідно розробити на підприємстві графік платежів. Це

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

дасть можливість точно визначити дату виникнення зобов'язань для їх погашення.

Дотримання графіка надходжень і здійснення платежів в межах бюджетних лімітів. Для щоденного оперативного управління та контролю за грошовими потоками, важливим є Платіжний календар (табл. 1), який є балансом на конкретну календарну дату. Платіжний календар короткотерміновий план (прогноз), який охоплює грошовий оборот підприємства на поточну дату та дає можливість пов'язати надходження та вибуття коштів за день, декаду, місяць, як у готівковій, так і в безготівковій формах.

Таблиця 1

Платіжний календар на поточний місяць*

Статті	Дата			
Планований залишок коштів на початок дня				
НАДХОДЖЕННЯ:				
<i>від операційної діяльності</i>				
Авансів в рахунок оплати за продукцію				
Реалізовану продукцію (товари, роботи, послуги)				
Інші надходження в результаті операційної діяльності				
<i>від фінансової та інвестиційної діяльності</i>				
Кредити банків				
Надходження від реалізації необоротних активів				
Внески до статутного капіталу				
<i>Разом надійшло:</i>				
ВИДАТКИ НА ПОГАШЕННЯ:				
<i>Платежів операційної діяльності</i>				
Кредиторської заборгованості за придбані сировину матеріали				
Зобов'язань з податків і зборів				
Заробітної плати				
<i>Ін. платежів фінансової та інвестиційної діяльності</i>				
Витрачання на придбання: фінансових інвестицій				
Необоротних активів				
Погашення кредитів банків та позик				
Сплату дивідендів				
<i>Разом видатків:</i>				
Планований залишок коштів на кінець дня				

*розробка авторів

За результатами впровадження на практиці встановлено, що платіжний календар дозволяє:

- оперативно управляти платоспроможністю підприємства;
- вчасно розробляти заходи щодо запобігання виникненню дефіциту грошових коштів у певні проміжки часу;
- розробляти заходи для ефективного використання тимчасово вільних грошових коштів;
- «діагностувати» фінансовий стан підприємства;
- визначати потребу в обсягах короткострокового кредиту в певні проміжки часу;
- здійснювати контроль за своєчасністю надходження коштів, аналізувати причини відхилення від графіків.

Такий документ дозволяє синхронізувати надходження і видатки грошових коштів на день, декаду, місяць в оперативному режимі, а також забезпечує дотримання пріоритетів платежів. Застосування системи управління грошовими потоками на основі бухгалтерського інжинірингу та інструменту «Платіжний календар» дозволяє покращити фінансовий стан підприємства, оптимізуватися рух грошових потоків і підвищити ефективність процесів формування, розподілу, використання, грошових коштів.

Інжиніринг є ефективним інструментом оптимізації бізнес-процесів підприємств. Його слід розглядати як спосіб привнесення в певну сферу людської діяльності не властивих для неї (чужорідних) інструментів, прийомів, методів тощо, націлений на вирішення проблемних питань, які не здатний розв'язати наявний притаманний лише даній сфері діяльності інструментарій. Його необхідність для бухгалтерської науки і практики зумовлена потребами формування спеціальних способів розв'язання проблем, які для обліку залишаються відкритими тривалий час і не можуть бути вирішені через обмеженість методологічних підходів, методичних прийомів, технік тощо. Природа, мета, потенціал інжинірингу та його застосування в міжпредметному просторі суміжних з обліком наук засвідчують потребу і можливості використання інжинірингового інструментарію в удосконаленні наукових положень бухгалтерського обліку.

ДІЇ ВНУТРІШНЬОГО КОНТРОЛЕРА ПРИ ПЕРЕВІРЦІ КАДРОВОЇ ДОКУМЕНТАЦІЇ

Будь-який суб'єкт підприємницької діяльності рано чи пізно стикається з необхідністю у використанні найманої праці. Трудовим законодавством передбачено певні правила документального оформлення відносин із працівниками та обов'язкове ведення кадрової документації для усіх роботодавців [2]. Під кадровою документацією маються на увазі документи, що регламентують порядок використання роботодавцем найманої праці, облік робочого часу, документи, що відображають факти прийняття на роботу, звільнення з роботи, надання відпустки, направлення у відрядження тощо [1, с. 2]. Переважна більшість документів кадрового обліку є обов'язковими і повинні відповідати певній формі і змісту.

Внутрішній контроль – це процес постійного впливу на об'єкти через відстеження відхилень та корекції управлінських рішень задля приведення фактичного стану об'єктів до бажаного [3, с. 13].

У таблиці 1 згруповано дії внутрішнього контролера при перевірці кадрової документації.

Таблиця 1

Дії внутрішнього контролера при перевірці кадрової документації

<i>Документ</i>	<i>Дії у процесі перевірки кадрової документації</i>
Статутні документи, колективний договір	Перевіряється наявність умов, що не погіршують становище працівників порівняно з законодавством України про працю
Правила внутрішнього трудового розпорядку	Перевіряється наявність затверджених правил внутрішнього трудового розпорядку, в яких обов'язково має міститися така інформація: права та обов'язки працевдавця і працівника, порядок прийняття, переведення та звільнення працівників, режим робочого часу та відпочинку, відповідальність за порушення трудової дисципліни тощо

Штатний розпис	Перевіряється наявність затвердженого штатного розпису, наявність наказів про внесення змін до штатного розпису, відповідність посад в штатному розписі найменуванню професій і посад, зазначених у Національному класифікаторі України «Класифікатор професій», з посиланням на код професії відповідно до Класифікатора
Особові справи працівників	Перевіряється наявність особових справ усіх працівників, а також зазначається, які документи відсутні в особових справах
Особові картки працівників (Типова форма № П2)	Перевіряється наявність особових карток, а також своєчасність заповнення і ознайомлення з ними працівників
Трудові книжки працівників	Перевіряється наявність всіх трудових книжок працівників; правильність записів у них відповідно до Інструкції про порядок ведення трудових книжок працівників
Книга обліку руху трудових книжок і вкладишів до них	Перевіряється наявність та коректність оформлення: журнал повинен бути пронумерованим, прошнурованим, скріпленим підписом керівника і печаткою
Посадові інструкції	Перевіряється наявність затверджених посадових інструкцій, а також підписів працівників про ознайомлення з ними
Накази з особового складу	Перевіряється наявність наказів про призначення, переведення, звільнення працівників, наявність підписів працівників про ознайомлення з ними, відповідність посад із вказаними в трудових книжках та заявах про прийняття на роботу
Накази про надання відпусток	Перевіряється тривалість щорічної відпустки – не менше 24 календарних днів на рік, розподіл щорічної відпустки на частини – основна безперервна частина не може бути меншою за 14 календарних днів, тривалість щорічної відпустки без збереження заробітної плати за згодою сторін – не більше 15 календарних днів на рік
Графік відпусток	
Накази про відрядження	Перевіряється порядок відображення наявності / відсутності працівників на робочому місці. Причини відсутності та підстави для виплати оплати праці за ці дні
Накази з основної діяльності	
Журнали реєстрації наказів	
Табель обліку використання робочого часу	Перевіряється наявність затвердженого табелю обліку робочого часу, дотримання нормам тривалості робочого часу на підприємстві

Продовження табл. 1

Листки непрацездатності	Перевіряються на предмет правильності заповнення, підписи посадових осіб, наявність протоколів засідання комісії із соціального страхування
Положення про порядок обробки персональних даних	Перевіряється наявність інформації у базах персональних даних, згоди працівників на обробку персональних даних підприємством
Положення «Про службу охорони праці»	Перевіряється дотримання норм охорони праці Крім того, перевіряється відповідність нормативам робочих місць, призначених для працевлаштування інвалідів, наявність довідок, виданих МСЕК про встановлення інвалідності на всіх працевлаштованих інвалідів
Положення «Про оплату праці, преміювання»	Перевіряються підстави та законність виплати доплат, премій та інших заохочень працівників підприємства
Цивільно-правові договори та акти прийому-передачі робіт	Необхідно проаналізувати зміст документів на предмет відсутності в них ознак трудового договору

Джерело: авторська розробка

Отже, належним чином організовані дії внутрішнього контролера при перевірці кадрової документації дозволяють отримати достовірну інформацію про стан кадрового обліку на підприємстві, усунути його порушення, виявити «слабкі» місця та розробити заходи із запобігання виникненню недоліків у майбутньому.

Література

1. Кадрове діловодство: методичні рекомендації Головного територіального управління юстиції в Одеській області. URL: <https://just.odessa.gov.ua/files/upload/files/k.PDF> (дата звернення: 01.06.2022)

2. Обов'язкові кадрові документи / Спільнота кадровиків і фахівців з управління персоналом «HR-Liga». URL: <https://hrliga.com/index.php?module=news&op=view&id=22567> (дата звернення: 01.06.2022)

3. Фоміна Т.В., Пугаченко О.Б. Внутрішній контроль процесів матеріального забезпечення в системі управління підприємством: монографія / за ред. Г.М. Давидова. Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2014. 200 с.

УДК 338.43:631.152.3

Русан В.М., к.е.н., с.н.с.
головний консультант відділу секторальної
Центру економічних і соціальних досліджень
Національний інститут стратегічних досліджень

САМОЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ ПРОДУКТАМИ ХАРЧУВАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ

Через військові дії у 2022 році Україна може недоотримати близько 42 % щорічного врожаю зернових і зернобобових 53 % гречки, 68 % помідорів, 36 % картоплі, 46 % цибулі, 38 % моркви, 45 % огірків, 32 % капусти, 35 % буряків та багатьох інших культур. Це означає, що третина українців матимуть проблеми в отриманні достатньої кількості харчових продуктів, що є реальна загроза, яка вимагає швидкої та дієвої відповіді [1]. З огляду на це, вкрай важливим є створення умов для самостійного забезпечення продуктами харчування подвірних господарств та тимчасово переміщених мешканців. Цьому може сприяти розвиток городництва та дрібного виробництва сільськогосподарської продукції індивідуальними сільськими домогосподарствами. За таких умов територіальні громади повинні виступати організаторами такої допомоги населенню, а обласні адміністрації - координаторами розподілу гуманітарної допомоги, яка надходитиме на ці цілі з боку міжнародних партнерів. Алгоритм такої діяльності може бути наступним.

Громади повідомляють про можливість надання у тимчасове користування земельних ділянок (вільних, із запасу та тих, що тимчасово не використовуються) бажаним для ведення городництва. На основі зібраної інформації виділятимуться відповідні земельні наділи шляхом простого розподілу, а землевпорядники громад встановлюватимуть фактичні межі таких ділянок. Також, за можливістю, громади самостійно, за рахунок власної техніки, або залученої у приватників на кооперативних засадах, здійснюють первинний обробіток ґрунту (оранку) для проведення посівних робіт.

Наступним етапом повинно бути забезпечення інвентарем для обробки землі (лопати, сапки, граблі і т.ін.), обладнанням для проведення польових робіт осіб що виявили бажання займатися

городництвом. З цією метою на території громади слід організувати пункт збереження та надання в тимчасове користування такого інвентаря, у випадку, коли бажаючі обробляти землю самостійно не можуть його придбати.

З іншого боку, Мінагрополітики необхідно сформувати заявку до міжнародних партнерів для постачання в Україну посадкового матеріалу (насіння ягідних та овочевих культур), яка у вигляді гуманітарної допомоги через обласні адміністрації розподілятиметься серед громад, які забезпечуватимуть ними населення. При цьому громадам необхідно визначити місця, де відбуватиметься розподіл насіння. Одночасно з цим, зважаючи на можливий відсутній досвід сільськогосподарських робіт у переселенців, забезпечувати їх листівками у вигляді календарів посівних робіт.

Також громадам слід сприяти домашнім господарствам, які займаються вирощуванням розсади сільськогосподарських культур (помідори, перець, капуста та ін.) їх доставки та визначити місця їх розповсюдження серед городників.

Одночасно з цим, необхідно підтримувати розвиток підвірних господарств з вирощування худоби та птиці, сприяючи постачанню молодняку та кормів та реманенту для утримання тварин (клітки, годувальниці, поїльники свиней, кролів, курей та іншої птиці).

Кожна громада самостійно визначає свої потреби і свої способи розвитку, водночас має бути загальний алгоритм дій у територіальній громаді. Він включає відкрите розширене засідання виконкому з участю всіх старост, представників різних соціальних спільнот громади, підприємців, активістів. Для супроводу такої роботи у громаді варто створити невелику групу з представника виконкому, старостів і представників організованих домогосподарств.

Це повністю відповідає ініціативі «Сади Перемоги» Проекту SURGe спрямованої на ефективне використання доступних земельних ділянок і спрямування ресурсів для вирощування сільськогосподарської продукції задля недопущення продовольчої кризи в Україні. Ініціатива включає консультативну підтримку громадам та домогосподарствам щодо організації ініціативи «Сади Перемоги», ефективного городництва, зберігання та переробки вирощеної продукції, а також комунікаційні заходи, спрямовані на заохочення кожної українки та українця долучитися до вирощування вдома. Ініціатива «Сади Перемоги» передбачає [1]:

- з'ясування кількості та демографічні характеристики людей, які переїхали до громади під час війни, їх кваліфікаційні характеристики та готовність долучитись до ініціативи “Сади Перемоги”;

- оцінку потреб громади у харчових продуктах на основі норм споживання окремих категорій продуктів та реальної кількості жителів (калькулятор для таких розрахунків невдовзі буде доступний на сайті ініціативи «Сади Перемоги» [2]);

- проведення обліку земельних ділянок, що використовуються чи можуть бути використані для розширення виробництва сільськогосподарської продукції;

- збір потреб домогосподарств та ВПО, яким потрібно надати допомогу для освоєння земельних ділянок для вирощування сільськогосподарської продукції;

- розробка плану активних дій із самозабезпечення мешканців громади харчовими продуктами та пошуку додаткових ресурсів фінансування;

- визначення обсягів харчових продуктів, які після задоволення власних потреб можуть бути спрямовані на забезпечення потреб ЗСУ та допомоги іншим громадам.

За попередньою оцінкою Програми розвитку ООН, внаслідок війни, яка може затягнутися, майже 30 % населення потребуватиме життєво необхідної гуманітарної допомоги. Конфлікт загалом безпосередньо торкнеться близько 18 мільйонів осіб, понад 7 мільйонів стануть внутрішньо переміщеними особами [3]. Це означатиме, що третина українців можуть мати проблеми з отриманням харчових продуктів.

Тому саме індивідуальні сільські домогосподарства можуть досить швидко знизити загрозу нестачі продовольства. У 1990-х роках саме вони вберегли Україну від цієї проблеми під час руйнації колгоспів.

Відтак зараз потрібне досить значне нарощування виробництва харчових продуктів у індивідуальних домогосподарства, як для внутрішнього споживання у громадах, так і для постачання в міста різних регіонів України.

Кожне селянське домогосподарство, кожна сім'я ВПО, котра переселилась у село, кожна міська сім'я, що має дачу або город, кожна територіальна громада, що володіє комунальними землями, - мають

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

включитись у програму самозабезпечення харчовими продуктами, обробити, засіяти/засадити свої земельні ділянки.

Література

1. В Україні запускають масштабну ініціативу «Сади Перемоги»!
<https://agro.dn.gov.ua/v-ukrayini-zapuskayut-masshtabnu-initsiativu-sadi-peremogi/>
2. <https://www.sadyperemohy.org/>
3. The Development Impact of the War in Ukraine: Initial projections, MARCH 16, 2022.
<https://www.undp.org/publications/development-impact-war-ukraine-initial-projections>

УДК 657

Садовська І.Б. д.е.н., професор
Волинський національний університет
імені Лесі Українки,
Нагірська К.Є. к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ СТАНДАРТУ РМІ РМВОК

Управління проєктами сьогодні є надзвичайно затребуваними знаннями. Про це свідчать численні дописи в освітньому просторі у вигляді наукових і практичних публікацій, які надто різняться якістю подання матеріалу. Створені школи проєктного менеджменту також мають різні цілі і рівень проведення навчань. Зацікавленість змістом запропонованих програм в сфері управління проєктами дозволила авторам проаналізувати їх з точки зору практичного використання і з огляду питань, яким мало приділено увагу. Оцінка змістовного наповнення навчальних ресурсів з управління проєктами (підручники, посібники, презентації вебінарів, матеріали тренінгів) є доказом того, що в них не розкриваються питання обліку і оподаткування, які є безумовно затребуваними в процесі виконання проєктів.

Метою публікації є започаткування нової складової у списку складових управління проєктами, які розроблені, затверджені і рекомендовані до використання Стандартом РМІ РМВОК (Project Management Body Of Knowledge) [1].

Стандарт РМІ РМВОК визначає дев'ять областей знань (складових / функцій) управління проєктами. Кожна з них є

актуальною і потребує індивідуального підходу щодо впровадження на практиці. Нижче ми розглянемо кожен складову, але з огляду її взаємозв'язку з функціями обліку і оподаткування. Отже, з урахуванням власного досвіду провадження проєктної діяльності і проведених наукових досліджень в сфері управління проєктами, рекомендуємо доповнити перелік складових Стандарту наступними : 1) управління зацікавленими сторонами проєкту (Project Stakeholder Management); 2) управління обліком і оподаткуванням в проєктах (Management Of Accounting And Taxation In Projects).

Перша складова рекомендована з огляду на посилення впливу стейкхолдерів, починаючи з ідеї проєкту, впродовж процесу формування і подання проєктної заявки, реалізації і закриття проєкту. Здебільшого нівелювання такими впливами призводить до краху проєктів інколи вже при їх реалізації, або й на етапі завершення. Таке нівелювання впливів стейкхолдерів є недопустимим. Тому привернути увагу до такої проблеми доцільно через виокремлення її в складову. Таке привертання уваги дозволить напрацювати ймовірні ризики та шляхи їх прогнозування, попередження або пом'якшення їх впливу.

Друга складова рекомендована з огляду на наявність невіршених питань в методології і практиці обліку процесів управління проєктами, а також інколи не врегульованої системи оподаткування операцій (зокрема, міжнародних), які здійснюються для досягнення цілей і виконання завдань проєкту.

Наш підхід побудований за матричним принципом, який дозволяє доповнювати відповідним інструментарієм кожен складову управління проєктами відповідно до Стандарту РМІ РМВОК, і, водночас, вибудувати систему організації обліку і оподаткування управління проєктами як окрему складову. Таким чином, матрична модель обліку і оподаткування дозволить в чітко визначеному правовому полі, вчасно, об'єктивно і прозоро формувати інформаційну базу для моніторингу прийняття рішень та складання звітності. Розглянемо функції і впливи обліку і оподаткування в окремих складових.

Управління інтеграцією проєкту (Project Integration Management) спрямоване на ініціювання і координацію проєктом. Доцільним є врахування міжнародних конвенцій і меморандумів, які обмежують певні управлінські моделі або потребують додаткових дозволів на рівні місцевих органів влади або міністерств.

Управління змістом проекту (Project Scope Management) передбачає робочі зустрічі, заходи, відрядження, які потребують документування за встановленими правилами обліку і оподаткування. Продумана і обґрунтована облікова політика відіграє велику роль в досягненні результатів проекту і забезпечить безперебійну роботу.

Управління термінами проекту (Project Time Management) водночас впливає і залежить від періодів нарахування і сплати податків, подання різних форм звітності. Діаграму Ганта, яку застосовують для управління часом, доцільно погоджувати з положеннями і правилами обліку та системою оподаткування організації, яка реалізовує проект.

Управління вартістю проекту (Project Cost Management) передбачає виконання бюджету проекту. Всі частини бюджету – це прямий зв'язок з документуванням, внутрішніми бухгалтерськими записами і оподаткуванням операцій. Наперед продуману систему обліку і оподаткування рекомендуємо прописати в обліковій політиці і Положенні про організацію обліку і оподаткування проектної діяльності. Розробляються такі документи індивідуально.

Управління якістю проекту (Project Quality Management), застосовує ISO 9000-9004. Важливо, в макетах первинних документів, затверджених для проекту, зазначити критерії оцінки якості і їх фактичне розкриття. Доцільно враховувати критерії оцінки якості продуктів, прописані в Програмі донора, який фінансує проекти.

Управління людськими ресурсами проекту (Project Human Resource Management) включає : підбір і підготовку персоналу проекту, оформлення Договорів, документування робочого часу, відображення в системі обліку і оподаткування, подання звітності, нарахування лікарняних і відпускних, інші операції, які стосуються організації роботи персоналу в межах запланованих заходів проекту. Для зменшення обліково-податкових ризиків рекомендуємо розробити і затвердити Положення про облік і оподаткування операцій, пов'язаних з управлінням людськими ресурсами проекту.

Управління ризиками проекту (Project Risk Management), тобто зниження рівня невизначеності в проекті, з позиції обліку і оподаткування враховує весь спектр рекомендацій для окремих складових і в кінцевому варіанті відображається в обліковій політиці.

Управління закупівлями проекту (Project Procurement Management) є найбільш вразливою складовою щодо ризиків

контролю і аудиту на рівні національних та міжнародних структур. З метою не допущення фактів порушень законодавства в сфері державних закупівель, або вимог Програми щодо закупівель, рекомендуємо на початку формування проєктної заявки чітко визначитись з методами, способами та інструментами, які будуть допустимими і ефективними на кожному етапі управління проєктами.

Література

1.PMBOK® Guide – Sixth Edition (2017). URL :
<https://web.archive.org/web/20210414125903/https://www.pmi.org/pmbok-guide-standards/foundational/pmbok> (дата звернення 20.06.2022)

УДК 657

Селіванова Н.М., к.е.н., доцент,
Шульга А.А., здобувачка
Національний університет «Одеська політехніка»

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ПОЛІПШЕННЯ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА

Безперервна робота підприємств в значній мірі залежить від наявності та стану специфічних для цієї галузі основних засобів. Нажаль, всім основним засобам притаманний як моральний, так і фізичний знос. Внаслідок цього ефективність їх використання знижується та обумовлює зростання собівартості виробленої продукції, послуг, а також суттєво впливає на погану їх якість. Щоб цього уникнути та забезпечити стабільну роботу підприємства склад основних засобів повинен постійно оновлюватися сучасним обладнанням, що потребує значних капітальних вкладень. За відсутності можливості придбання нових основних засобів ця проблема вирішується шляхом виконання різних видів ремонтів або поліпшення основних засобів. З метою забезпечення працездатності основних засобів підприємства, а також підвищення ефективності їх використання суб'єкт господарювання може застосовувати такі заходи: технічний нагляд, обслуговування, поточний ремонт, капітальний ремонт та різні види поліпшення.

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

Розглянемо види робіт, які спрямовані на забезпечення працездатності та поліпшення основних засобів відповідно до діючих нормативно-правових актів (табл. 1).

Таблиця 1

Види робіт щодо підтримання працездатності та поліпшення основних засобів відповідно до норм чинного законодавства України

<i>Джерело</i>	<i>Класифікація капітальних інвестицій</i>
Податковий кодекс України [1]	<ul style="list-style-type: none"> – поточний ремонт – реконструкція – модернізація – капітальний ремонт – технічне переозброєння – інші види поліпшення основних засобів
МСБО 16 «Основні засоби» [2]	<ul style="list-style-type: none"> – модифікація – створення нового змінного елемента складного об'єкту основних засобів – впровадження нових виробничих процесів – удосконалення деталей, вузлів і машин – ремонт та обслуговування
НП(С)БО 7 «Основні засоби» [3]	<ul style="list-style-type: none"> – модернізація – модифікація – добудова – дообладнання – реконструкція – інші види поліпшення
Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів [4]	<ul style="list-style-type: none"> – модифікація – модернізація – заміна окремих частин обладнання – впровадження ефективнішого технологічного процесу – добудова – технічний огляд – технічне обслуговування – ремонт
Лист Держбуду України «Про віднесення ремонтно-будівельних робіт до капітального й поточного ремонтів» [5]	<ul style="list-style-type: none"> – поточний ремонт – капітальний ремонт

Розглянемо більш докладно кожен із наведених вище заходів:

– технічний нагляд, обслуговування – це захід, в процесі якого проводиться діагностичний огляд основного засобу, а за необхідності – роботи щодо підтримки працездатності об'єкта;

– поточний ремонт – захід щодо забезпечення і відновлення працездатності об'єкту шляхом усунення дрібних пошкоджень і

несправностей, заміни та/або оновлення окремих частин;

– капітальний ремонт – роботи, що забезпечують повне відновлення основних засобів, їх характеристик шляхом заміни або оновлення складових частин, агрегатів тощо. Під час проведення капітального ремонту певні складові (агрегати) основного засобу можуть бути замінені новими, які, по-перше, подовжать строк експлуатації об'єкта, а по-друге – призведуть до підвищення ефективності його використання. Результат таких робіт слід вважати поліпшенням основних засобів, адже це призведе до збільшення економічних вигід використання такого об'єкту [6];

– поліпшення – це заходи, спрямовані на підвищення техніко-економічних можливостей (модернізація, модифікація, добудова (надбудова), реконструкція, дообладнання) основного засобу, що приведе у майбутньому до підвищення економічних вигід та збільшення строку корисного використання [4].

Рис. 1 – Види робіт, спрямованих на підтримку працездатності та поліпшення основних засобів [3, 4]

На рис. 1 узагальнено види робіт, спрямованих на підтримку і відновлення працездатності основних засобів, а також на їх поліпшення.

Таким чином, в бухгалтерському обліку потрібно чітко розмежовувати такі категорії як:

– підтримання в робочому стані – це роботи щодо забезпечення такого стану основного засобу, в якому він здатен до одержання первісно визначеної суми майбутніх економічних вигод та строк його використання не зменшиться. В обліку такі роботи обліковують як витрати діяльності підприємства;

– поліпшення – це роботи, спрямовані на покращення техніко-економічних характеристик основного засобу, що вплине на збільшення економічних вигід від його використання, строку корисного використання, якості та кількості виробленої продукції (робіт, послуг) та зменшення виробничих витрат. Якщо виконані роботи забезпечують зазначені умови, то в обліку їх слід відносити до капітальних інвестицій в основні засоби [3, 4].

Отже бухгалтерський облік витрат на поліпшення основних засобів має певні особливості, що потрібно враховувати при визначенні облікової політики підприємства. В наказі про облікову політику обов'язково потрібно зазначити критерії розмежування витрат на підтримуючий ремонт (огляд) та поліпшення. Це обумовлено різним їх впливом на фінансовий результат підприємства та балансову вартість основних засобів. Формування раціональної облікової політики та процесу документування дозволить покращити процес бухгалтерського обліку поліпшення основних засобів та сприятиме виявленню резервів підвищення сум капітальних інвестицій.

Література

1. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI. Відомості ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>.
2. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби», виданий Радою з Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку зі змінами станом на 1 січня 2012 року URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_014#Text.
3. НП(С)БО 7 «Основні засоби» від 27.04.2000 № 92. Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00#Text>.
4. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів від 30.09.2003 № 561. Наказ Міністерства фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text>.

5. Лист Держбуду України «Про віднесення ремонтно-будівельних робіт до капітального й поточного ремонтів» № 7/7-401 від 30.04.2003 URL: <http://zakon.rada.gov.ua>

6. Облік ремонтів і поліпшень власних основних засобів. URL: <https://balance.ua/news/post/uchet-remontov-i-uluchshenij-sobstvennyx-osnovnyx-sredstv>

УДК 336.22

Сидоренко Р.В., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ВІДПОВІДНІСТЬ ВІТЧИЗНЯНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ПДВ ДІЮЧИМ НОРМАМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Податок на додану вартість (ПДВ) є одним із найбільших джерел наповнення національного бюджету. Його частка в доходах державного бюджету за 2021 рік становить понад 41 % [1]. Враховуючи прагнення нашої країни до входження до складу Європейського Союзу постає нагальне питання про приведення вимог вітчизняного законодавства до європейських норм та стандартів, зокрема і щодо ПДВ.

Основним нормативним документом ЄС, що здійснює регулювання сфери оподаткування ПДВ, є Директива Ради 2006/112/ЄС від 28 листопада 2006 року про спільну систему податку на додану вартість [2].

У відповідності до даного положення основна ставка ПДВ, в країні-члені об'єднання, має становити не менше 15 %. Держави ЄС також можуть застосовувати одну або дві знижених ставки. Перелік товарів та послуг, до яких можуть застосовуватись знижені ставки, чітко регламентовано. До основних з них відносяться: харчові продукти (за винятком алкогольних напоїв), фармацевтичні товари та медичне обладнання, перевезення пасажирів тощо. Розмір зниженої ставки повинен бути не менше 5 %. Окремо слід відмітити, те, що з 2 половини 2022 року в дію вступає реформа ПДВ згідно з якою вводиться нульова ставка для всіх продуктів харчування, а також фруктів та овочів.

Порівнюючи європейські норми з вимогами вітчизняного законодавства слід відмітити, що вони у більшості положень співпадають. У відповідності до Податкового кодексу України основна

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

ставка ПДВ в Україні становить 20 %, що відповідає встановленому обмеженню. Застосовуються і дві знижені ставки даного податку: 7 % - ліки та медичне обладнання та 14 % - деякі види сільськогосподарських товарів (жито, пшениця, ячмінь, кукурудза, соняшник тощо).

Для порівняння наведемо основні та знижені ставки ПДВ у сусідніх країнах ЄС, а також перелік товарів і послуг до яких вони застосовуються (таблиця 1).

Таблиця 1

Основні та знижені ставки ПДВ у країнах ЄС

Країна	Основна ставка ПДВ	Знижені ставки ПДВ
Польща	23 %	8 % - ліки, пасажирські перевезення, преса, ресторани; 5 % - продукти, неалкогольні напої
Чехія	21 %	15 % - продукти харчування, громадський транспорт, преса; 10 % - книги, ліки, товари для здоров'я
Литва	21 %	9 % - книги; 5 % - ліки, товари для здоров'я
Франція	20 %	10 % - книги, пасажирські перевезення; 5,5 % - ліки, товари для здоров'я, основні продукти харчування
Болгарія	20 %	9 % - туристичне обслуговування та екскурсії, продукти харчування, ліки
Словаччина	20 %	10 % - окремі продукти (свіже м'ясо, риба, масло, молоко тощо), ліки, преса
Румунія	19 %	9 % - харчові продукти; 5 % - високоякісні харчові продукти (гірські, екологічні, традиційні)

Суттєвою відмінністю чинного вітчизняного та європейського законодавства є те, що при використанні знижених ставок в ЄС до категорій товарів до яких такі ставки застосовуються, відносяться продукти харчування. В нашій країні дані товари оподатковуються ПДВ на загальних підставах.

Література

1. Розміри ВВП України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://index.minfin.com.ua/ua/finance/budget/gov/income/>

2. Директива Ради 2006/112/ЄС від 28 листопада 2006 року про спільну систему податку на додану вартість [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_928#Text

3. Оподаткування та митниці в ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://ec.europa.eu/taxation_customs/tedb/refineSplSearch.html?selectedTaxType=CIT&selectedMemberState=12&dateFrom=2019%2F01%2F01&dateTo=&keywords=

УДК 330.341.1

Сиротюк Г.В., к.е.н., доцент

Львівський національний університет природокористування

ОЦІНКА КОНКУРЕНТНИХ ПОЗИЦІЙ УКРАЇНИ В ІННОВАЦІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

В умовах посилення глобалізації економічних відносин та високої конкуренції інноваційна діяльність є головним чинником майбутнього національної економіки. Здатність до створення і практичного використання інновацій – необхідна умова досягнення якісного економічного зростання. На даний час в Україні недостатній рівень розвитку інноваційної діяльності, що викликано високим ризиком, відтоком кваліфікованих кадрів, недостатньою фінансовою підтримкою держави, нестачею власних коштів тощо. І. Єгоров зауважує, що основною проблемою забезпечення інноваційного розвитку є розходження між поставленою метою і фактичною реалізацією політичних заходів та вважає, що нарощування інноваційного потенціалу є основою для забезпечення процесів економічного зростання країни [1, с. 87]. Все це вказує на необхідність проведення оцінки інноваційної діяльності, виявлення та використання кращого досвіду інноваційної політики.

Стратегічні цілі з побудови в Україні високорозвинутої соціально орієнтованої економіки, яка ґрунтується на знаннях та інноваціях, визначено Цілями сталого розвитку на період до 2030 р., Стратегією інноваційного розвитку на період до 2030 р., а також Угодою про асоціацію з Європейським Союзом.

Стан розвитку інноваційної діяльності можна оцінити на основі аналізу основних індикаторів. На сьогодні існує низка міжнародних індексів, які враховують індикатори інноваційної діяльності у побудові рейтингів інноваційних країн світу, інноваційного розвитку регіонів та інноваційної діяльності підприємств. Україна представлена у декількох рейтингах, які оцінюють інноваційну спроможність та потенціал. Найбільш вагомими є:

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

1. Глобальний індекс інновацій (Global Innovation Index),
2. Індекс інноваційного розвитку агенства Bloomberg (Bloomberg Innovation Index),
3. Глобальний індекс конкурентоспроможності талантів (Global Talent Competitiveness Index),
4. Європейське інноваційне табло (European Innovation Scoreboard).

Оцінка інноваційної спроможності України за даними міжнародних індексів вказує на недостатню державну підтримку інноваційної діяльності в країні з позиції держави і бізнесу. За даними результатів міжнародної оцінки інноваційних індикаторів спостерігаємо, що України у 2021 р. мала гірші позиції, порівняно з попередніми роками (рис.).

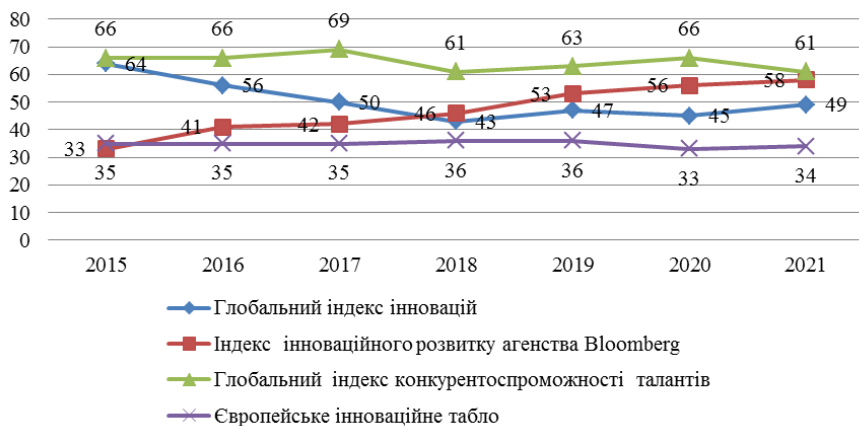

Рис. 1. – Місце України у міжнародних рейтингах інноваційного розвитку

Побудовано автором за даними [2-5]

Глобальний індекс інновацій є найбільш популярним рейтингом, який дозволяє постійно проводити оцінку чинників, що мають вплив на інноваційну діяльність. Україна у рейтингу Global Innovation Index 2021, втратила 4 позиції порівняно з 2020 р. і займала 49 місце, що вказує на певні проблеми щодо впровадження інноваційних процесів у національній економіці. Вже багато років поспіль Україна знаходиться у групі країн з доходом нижче середнього.

Рейтинг інноваційного розвитку країн світу також проводить агентство Bloomberg. У даному рейтингу Україна посіла у 2021 р. 58 місце серед 60 країн світу, випередивши лише Алжир та Іран. Щороку країна погіршує свої показники і за досліджуваний період втратила 25 позицій. Послабилися позиції країни за 6 із 7 складових даного індексу.

На Глобальний індекс конкурентоспроможності талантів в останні роки вагомий вплив мала пандемія covid-19, яка справила низку потрясінь у всьому світі. Потрібно було швидко адаптуватися до нових умов роботи, використовуючи онлайн-інструменти, які відкрили нові можливості для балансу між роботою та місцем проживання. Україна в рейтингу Глобального індексу конкурентоспроможності талантів в 2021 р. посіла 61 місце, піднявшись на 5 позицій порівняно з 2020 р.

Європейське інноваційне табло дозволяє виявити сильні та слабкі сторони інноваційних систем країн Європейського Союзу, країн-кандидатів в ЄС та інших країн. Згідно даного рейтингу Україна посіла у 2021 р. 34 позицію і відноситься до групи «повільних інноваторів», тобто країн, які мають рівень ефективності нижче 50 % від середнього по ЄС.

Отже, низькі позиції України у чотирьох міжнародних рейтингах, свідчить про незначні капіталовкладення в інновації та широке коло проблем у розвитку інноваційної діяльності. Для вирішення цих проблем та з метою покращення позицій України у міжнародних рейтингах доцільно створити інституційно сприятливе середовище та впровадити дієві інструменти державної підтримки для стимулювання інноваційної діяльності.

Література

1. Єгоров І. Ю. Формування державної науково-технічної та інноваційної політики на основі розширеної моделі «потрійної спіралі» (державна-наука-промисловість): коротка інформація про проект. *Nauka innov.* 2018. 14 (1). С. 86-89.
2. European Innovation Scoreboard 2021. *Most Innovative Countries*: веб-сайт. URL: <https://ec.europa.eu/docsroom/documents/45940> (дата звернення 16.05.2022).
3. Global Innovation Index 2021. Global Innovation Index. URL: <https://www.globalinnovationindex.org/analysis-indicator> (дата звернення 24.05.2022).
4. Global Talent Competitiveness Index 2021. URL: <https://www.insead.edu/faculty-research/research/gtci> (дата звернення 02.06.2022).

УДК 338.4

Скрипко Т.О., д.е.н., професор
Львівський національний університет
імені Івана Франка

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ТЕКСТИЛЬНОЇ ТА ШВЕЙНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ НЕОРДИНАРНИХ ВИКЛИКІВ

Перспективи економіки в умовах сучасних неординарних викликів змушують розробляти напрями розвитку галузей, які до недавня були другорядними. Приміром, зв'язку із війною в Україні, дуже зріс попит на спеціальний одяг. Загалом текстильна та швейна промисловості – стратегічні галузі ЄС [1, с.19]. Розвинені країни продукують інноваційні конкурентоспроможні товари, призначені для потреб різних клієнтів.

Внаслідок спалаху епідемії коронавірусу аналітики міжнародних відносин будували альтернативні сценарії та розробляли глобальні економічні прогнози. Частина експертів вважали, що в умовах кризи переважить китайськоцентрична модель. Проте США та Європа, докладають зусиль аби не допустити прогресуюче панування азійських держав [2].

Згідно стратегічного бачення текстильної та швейної промисловості до 2025 року, прийнятого Європейською комісією, спільні зусилля скеровані на продуктових, процесних інноваціях, а також регіональній диверсифікації. Важливо зменшити використання невідновлюваних ресурсів та сировини.

При цьому увага приділяється забезпеченню дотриманню правил і правових норм торгівлі, стимулюванню зниження рівня тіньової економіки контрафактної продукції шляхом пропонування фінансових стимулів (податкових кредитів) суб'єктам господарювання, які мають соціальні та екологічні переваги.

Питання пошуку, розвитку та утримання достатньої кількості компетентних спеціалістів у сфері нових текстильних технологій

спонукає до покращення співпраці між закладами освіти і бізнесом. Висока динаміка розвитку попиту на спеціальні тканини підштовхують ринок інноваційного текстилю, а потреби ринку праці у фахівцях нових професій випереджають спеціалізації освітніх програм в навчальних закладах.

Продуктові інновації, що мають величезний попит, на нашу думку, можна об'єднати у два кластери: розумний текстиль (smart textiles) і текстроніка (textronics).

Розумний текстиль отримав назву тому, що використовують матеріали, здатні реагувати на зовнішні подразники (стрес, температура, вологість, електромагнітне поле, хімічні речовини тощо), істотно змінюючи свої властивості. (об'єм, колір, деформація) для отримання бажаного ефекту.

Виділяють види інтелектуального текстилю:

- старше покоління – інтелектуальний пасивний текстиль. Він здатний контролювати та реагувати на конкретні ситуації. Наприклад, тканини з трансформацією форми, температури, вологопопності тощо;

- сучасне покоління – ультраінтелектуальний активний текстиль. Він може не тільки стежити за навколишнім середовищем і реагувати на умови та подразники, але й адаптуватися до них.

Такі матеріали використовуються в медицині, будівництві, обороні, косметології, спорті, захисному одязі, промисловості. Технічний текстиль і покриття відіграватимуть особливо важливу роль у медицині: здатні допомагати відстежувати життєво важливі показники стану здоров'я (частоти серцевих скорочень, температури), ультранові матеріали можуть сприяти процесу загоєння ран.

Комбіновані біохімічні датчики вимірюють, наприклад, рідини в організмі, на цій основі надають інформацію онлайн про здоров'я людини. В результаті технічні медичні вироби отримують властивості, яких вони не мали раніше, навіть сприяючи появі нових методик лікування.

Для військових, пожежних служб у випадку стихійного лиха або в повсякденній роботі з пожежогасіння чи рятування інтелектуальний текстиль дозволяє спостерігати не лише за особою, яка перебуває під захистом, а й за її оточенням, що дозволяє завчасно попередити рятувальників про небезпечні ситуації.

Важливою сферою для розумного текстилю є також спорт, особливо змагальні види спорту. Як і в медичних цілях, ідея полягає в контролюванні та покращенні параметрів продуктивності та оптимізації рухів спортсмена.

Другий кластер інноваційних текстильних матеріалів – текстроніка – це текстиль, в який включено електронні чіпи, тому вироби з такої тканини називають «носима електроніка». Реалізовані військові текстонічні проекти стосуються інтелектуальних матеріалів, мікро- та нанотехнологій, портативних сенсорних систем та автономного зв'язку, які складають цілісну вимірювальну систему військового обмундирування.

Окрім зазначених інновацій для підвищення функціональності одягу чи інших текстильної продукції, розвивається ринок екологічних товарів, виготовлених з натуральних або перероблених матеріалів, відслідковуються тенденції заміни традиційної волоконотворюючої сировини на сировину з відновлюваних та біорозкладних джерел.

Підкреслюючи цінність для європейської ідентичності та сталого розвитку текстильної та швейної промисловості, зростаючий попит на зазначену продукцію у військовій, охоронній, рятувальній, медичній, виробничій, будівельній сферах, наше дослідження підтверджує перспективи і актуальність налагодження Україні її виробництва, підготовки відповідних фахівців.

Література

1. Identyfikacja instrumentów wsparcia dla rozwoju sektora przemysłu mody i innowacyjnych tekstyliów Warszawa Instytut Analiz Rynku Pracy Sp. z o.o. 2020.
2. Abandoned? The Impact of Covid-19 on Workers and Businesses at the Bottom of Global Garment Supply Chains. Center for Global Workers' Rights. 2020.

УДК 657

Смірнова Н.В., к.е.н., доцент,

Смірнова І.В., к.е.н., доцент

Центральноукраїнський національний технічний університет

ПАРАДИГМА ІНТЕРНАЦІОНАЛЬНОГО БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Розвиток системи бухгалтерського обліку характеризується об'єктивним історичним процесом її трансформації на базі

формування облікових парадигм. Парадигми є науковим підґрунтям бухгалтерського обліку як практичної діяльності та відображають специфічний інституційний вплив на середовище бухгалтерського обліку, що у сучасних умовах носить об'єктивний міжнаціональний характер. Облікові парадигми відображають усталену систему поглядів людства на бухгалтерський облік, як інструмент забезпечення цілей його користувачів (власників капіталу, держави, кредиторів, суспільства).

Історично сформовані основні парадигми обліку, що трансформуються у напрямку забезпечення функціонування облікових підсистем (управлінського, податкового, статистичного обліку, виробничого обліку і бюджетування) [5, с. 43]. Зміна економічних умов викликає появу нових ознак в системі бухгалтерського обліку, які свідчать про формування нової облікової парадигми.

У сучасних наукових працях автори, як правило, вказують на нагальну необхідність перегляду наявних парадигм і пропонують власний підхід до формування парадигми бухгалтерського обліку. Серед нових парадигм науковці пропонують парадигму подвійної інформаційної динаміки (Н.М. Малюга) [3], парадигму бухгалтерського обліку економіки гармонійного розвитку (Жук В.М.) [2], парадигму інтелектуального бухгалтерського обліку (М.С. Пушкар) [4], парадигму глобального бухгалтерського обліку (С.Ф. Голов) [1] та інші.

Серед вказаних концептуальних підходів до розвитку системи бухгалтерського обліку більшість наукових позицій підтримує запровадження Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ). Крім цього процеси, що опосередковують особливості нормативного регулювання системи бухгалтерського обліку в Україні та країнах світу, підтверджують, активне поширення МСФЗ як основи складання та подання фінансової інформації для переважної більшості груп користувачів. МСФЗ застосовуються більшістю країн світу або безпосередньою або в якості основи для розробки національних стандартів. Швидкість їх впровадження свідчить про цілеспрямоване лобювання інтересів інтернаціональних власників капіталу на рівні урядів країн задля забезпечення глобалізації бізнесу. Відповідно науковці зазначають, що на основі концепції запровадження міжнародних стандартів фінансової звітності на рівні країн світу

формується нова сучасна парадигма інтернаціонального бухгалтерського обліку.

Необхідно зазначити, що відповідно до сучасних облікових парадигм та з врахуванням особливостей розвитку економіки, суспільства та національних традицій різними країнами (наприклад, Канадою, Австралією, США) в ХХ столітті було розроблено національні облікові концепції. Створювалися подібні концепції в результаті спільної праці вчених і практиків облікової сфери, а також аудиторів, представників фондових бірж та інших зацікавлених суб'єктів. Розробка концепції обліку і звітності відбувається протягом тривалого періоду, вимагає високого професіоналізму, відповідального підходу, тривалих обговорень і узгоджень.

Наявність різних підходів до формування систем обліку ускладнювало «спілкування» національних підприємств на міжнародному рівні. В умовах глобалізації, що характеризується створенням і функціонуванням ТНК до характеристик національної системи доцільно віднести долучення країни до певної системи стандартизації.

Історично в кожній країні формувались власні стандарти обліку та звітності, які відповідали, в першу чергу, вимогам, що висувались до звітності її основними користувачами. Склад та обсяг фінансової інформації, яка розкривалась підприємствами, також визначались залежно від потреб її первинних користувачів.

Друга половина ХХ століття поставила перед світовим економічним співтовариством безліч нових проблем, серед яких і потреба в розробці та впровадженні міжнародних стандартів у сфері обліку і фінансової звітності. До цього процесу спонукали ряд причин. Однак основними серед них є інтернаціоналізація ринків капіталу, а також глобалізація економіки, розширення та поглиблення світових економічних зв'язків, створення транснаціональних компаній (ТНК).

В цих умовах стало необхідним, щоб всі компанії незалежно від національної приналежності однаково формували та розкривали:

- 1) поточний фінансовий стан (баланс) і фінансові результати (звіт про прибутки і витрати);
- 2) динаміку фінансового стану (звіт про рух капіталу і грошових коштів).

У працях провідних науковців у сфері обліку як проблемне питання акцентується увага на відсутності єдиного наукового бачення

процесів міжнародної стандартизації: від сприйняття міжнародної стандартизації обліку як панацеї та невідворотного явища до критики механічного перенесення міжнародних норм у національні середовища.

Стандартизація є процесом встановлення єдиних правил ведення обліку (на національному та міжнародному рівні), що забезпечується шляхом уніфікації обліку, тобто забезпечення його зів'язності на державному та наддержавному рівні, або ж шляхом гармонізації, що виступає в першу чергу засобом приведення методології бухгалтерського обліку до єдиних міжнародних вимог (МСФЗ).

Засобами реалізації (досягнення, забезпечення) стандартизації є уніфікація та гармонізація. Об'єднуючим поняттям при цьому виступає процес конвергенції, як зближення національних, регіональних та глобальних правил обліку. Саме конвергенція і покладена в основу розробки Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності, що і зумовлює процес їх подальшого розповсюдження та домінування.

Література

1. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку: монографія: Міжнар. ін-т менеджменту. К. МІМ ; Центр учбов. л-ри, 2007. 522 с.
2. Жук В.М. Парадигма бухгалтерського обліку економіки гармонійного розвитку. *Економічні науки. Серія : Облік і фінанси. Збірник наукових праць.* Луцьк : ЛНТУ. 2009. Вип. 6(24).С. 171-182.
3. Малога Н.М. Бухгалтерський облік в Україні: теорія й методологія, перспективи розвитку: монографія. Житомир: ЖДТУ, 2005. 548 с.
4. Пушкар М.С. Метатегорія обліку або якою повинна стати теорія. Тернопіль: Карт-бланш, 2007. 359 с.
5. Смірнова І.В. Глобалізаційні процеси та їх вплив на розвиток обліку \ Концепції та парадигми у розвитку теорії та методології обліку : навч. посіб. / [В. М. Савченко, О. В. Юрченко, Л. В. Кононенко та ін.] ; за ред. В. М. Савченко. Кропивницький : 2022. 269 с. С. 43-79.

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ФІНАНСОВО-ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Основним критерієм оцінки ефективності фінансово-господарської діяльності підприємства, в тому числі ефективності використання виробничих і фінансових ресурсів, кредитоспроможності підприємства, виконання ним фінансових зобов'язань є рівень його фінансового стану. Економічною сутністю та змістом поняття «фінансовий стан» підприємства займалися як зарубіжні так і вітчизняні науковці, кожен з яких вклав свій внесок у загальне поняття сутності фінансового стану підприємства.

Так О.О. Шермет відмічає, що «фінансовий стан характеризується збалансованістю складових активу та джерел фінансування підприємства» [1, с. 178]. Підтримують цю думку І.О. Бланк [2, с. 521], Т.О. Фролова [3, с. 77] тощо.

Кожен автор стверджує, що фінансовий стан підприємства є головною характеристикою фінансово-господарської діяльності підприємства О.В. Павловська, Н.М. Притуляк відмічають, що «фінансовий стан – найважливіша характеристика економічної діяльності підприємства, оскільки визначає конкурентоспроможність підприємства, його потенціал у діловому співробітництві, оцінює ступінь гарантованості економічних інтересів самого підприємства та його партнерів із фінансових та інших відносин» [4, с. 15].

І.І. Цигильник акцентує, що «фінансовий стан підприємства визначається сукупністю показників, які відображають наявність, розміщення і використання ресурсів підприємства, його реальні й потенційні фінансові можливості. Він безпосередньо впливає на ефективність підприємницької діяльності господарюючих суб'єктів. У свою чергу, фінансовий стан суб'єктів господарювання прямо залежить від результатів їх підприємницької діяльності» [5].

Таким чином, кожен науковець розглядає фінансовий стан підприємства як комплексне поняття, акцентуючи увагу на одному-двох характеристиках (ліквідності, платоспроможності тощо).

Вітчизняна наукова спільнота розглядає фінансовий стан підприємства як збалансованість активів та джерел їх покриття, як стан капіталу підприємства та характеризує рівень його кредитоспроможності. Фінансовий стан підприємства характеризується системами показників, які дають багатогранну оцінку рівня і динаміки розвитку підприємства з фінансової точки зору.

Т.П. Ніколаєва вважає, що «фінансовий стан підприємств характеризується сукупністю показників, що відображають процес формування і використання його фінансових ресурсів. У ринковій економіці фінансовий стан підприємства відображає кінцеві результати його діяльності, які цікавлять не тільки працівників підприємства, але і його партнерів, державні, фінансові, податкові та інші органи» [6].

Науковець Л. В. Кузьменко стверджує, що «фінансовий стан підприємства визначається сукупністю показників, що відображають наявність, розміщення і використання ресурсів підприємства, його реальні й потенційні фінансові можливості. Він безпосередньо впливає на ефективність підприємницької діяльності господарюючих суб'єктів» [7].

Узагальнену думку сформулювала Л. В. Фролова: «фінансовий стан підприємства – комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин і визначається сукупністю виробничо-господарських факторів, характеризується системою моделей, методів і показників, які відбивають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів» [8, с. 37].

Найбільш точним, на нашу думку є визначення фінансового стану підприємства Р. Г. Майстро. Автор вважає, що «фінансовий стан підприємства – це дуже важливий критерій його успішності, який показує вміння підприємства вдало керувати фінансовими операціями, зокрема вчасно проводити грошові розрахунки, та характеризується сукупністю показників, які відображають кінцеві результати його діяльності, в яких в свою чергу заінтересовані усі люди, пов'язані з діяльністю підприємства» [9, с. 165].

Поняття «фінансовий стан підприємства» розглядається і в чинному законодавстві України. Урядові документи підтверджують думку науковців і стверджують, що фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке об'єднує фінансові відносини

підприємства і характеризується системою показників розміщення і використання ресурсів підприємства.

Таким чином, для оцінки фінансового стану підприємства доцільно використовувати аналітичний інструментарій фінансового аналізу, тобто сукупність методу і методики фінансового аналізу, з використання фінансової звітності як інформаційної бази для розрахунків. При цьому доцільним є охоплення наступних методів оцінки фінансового стану підприємства: коефіцієнтний; рейтинговий; бальний; методи діагностики банкрутства; за допомоги діагностичної нормативної динамічної моделі.

Література

1. Шермет О.О. Фінансовий аналіз: навч. посіб. К.: Кондор, 2005. 196 с.
2. Бланк І.А. Управління фінансовими ресурсами підприємства: навч. посіб. К.: Ельга, 2011.
3. Фролова Т.О. Фінансовий аналіз: навч. посіб. К.: Видавництво європейського університету, 2011. 253 с.
4. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька; вид. 2е, без змін. К.: КНЕУ, 2009. 592 с.
5. Цигильник І. І., Бибик Я. Р., Ємбрик М. Я., Паращич В. Ф. Економіка підприємства (в питаннях і відповідях) : навч. посіб. К. : Центр навчальної літератури, 2013. 168 с.
6. Ніколасва Т. П. Фінанси підприємств: навч. посіб. М.: Вид. центр ЕАОИ. 2003 158 с. URL: <http://www.ec-study.com/ua/literature/b001166.htm>
7. Кузьменко Л. В., Кузьмін В. В., Шаповалова В. М. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. Вид-во Олді-плюс. 2003 р. 240 с. URL: <http://www.bookz.com.ua/10/0007.htm>
8. Фролова Л. В., Григораш О. В. Управління економічним потенціалом торговельних підприємств: монографія. Донецьк: Ноулідж (Донецьке відділення), 2013. 201 с.
9. Майстро Р. Г., Позднякова А. А. Важливість систематичного проведення аналізу фінансового стану підприємства. *Вісник НТУ «ХПІ». Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва*. Х.: НТУ «ХПІ». 2013. № 20 (993) С. 163-168.

УДК 332.155

Талах Т.А., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ «ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ»

Важливим стратегічним завданням на етапі розвитку підприємства будь-якої галузі є досягнення належного рівня його економічної ефективності як основи його конкурентоспроможності на сучасному ринку. Вагомий вплив на результат здійснюють різноманітні зовнішні та внутрішні фактори, які залежать від виду діяльності підприємства та галузі, у якій воно її проваджує. В економічній ситуації, що склалася, багато підприємств часто спрямовують свої зусилля на скорочення витрат, не враховуючи ризику погіршення показників діяльності або зниження ефективності. Саме тому, на нашу думку, необхідно застосувати структурний та комплексний підхід, націлений на скорочення витрат і підвищення ефективності, що дасть змогу суб'єктам господарювання мінімізувати такі ризики.

Розглядаючи еволюцію категорії «ефективність» у економічній науці, приходимо до висновку, що економічна ефективність є результативністю економічної системи, що виражається відносно корисних кінцевих результатів її функціонування до витрачених ресурсів. На мікроекономічному рівні – це відношення виробленого продукту (обсяг продажів компанії) до витрат (праця, капітал). На макроекономічному рівні економічна ефективність визначається, як відношення виробленого продукту (ВВП) до витрат (праця, капітал, земля).

«Ефективність – це співвимірюваність результатів виробництва (кількості створюваних економічних благ – товарів, послуг) і витрат ресурсів на їх виробництво» [4]. Отже, суспільство в такий спосіб намагається оцінити обсяг виробництва продукції в розрахунку на одиницю витрачених виробничих ресурсів.

В економічних науках термін «ефективність» трактують як:

– «зіставлення результату і витрат» [10] і «розкривається через показники рентабельності, що є відносними характеристиками фінансових результатів» [7];

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

– «здатність приносити ефект, результативність процесу, проекту тощо, які визначаються як відношення ефекту, результату до витрат, що забезпечили цей результат» [6], тобто – не сам результат, а «ціна» його досягнення;

– «співвідношення результату (ефекту) з витратами, що викликали цей ефект» [8];

– «комплекс господарських заходів із використанням фінансових затрат або витрат інших ресурсів, спрямованих на досягнення конкретного економічного або соціального результату» [5];

– «завершальний етап фінансового і управлінського аналізу» [8];

– «оцінка з погляду загального успіху підприємства, його довгострокової життєздатності» [1];

– «як відображення виробничих відносин, що складаються між суспільством і підприємствами та окремими працівниками; дії об'єктивних економічних законів, розвитку продуктивних сил, характеру виробничих відносин; і форма вираження мети виробництва» [3];

– як оціночну категорію, яка завжди пов'язана з відношенням цінності результату до цінності витрат: «ефективність (effectiveness) і економічність (efficiency) – майже синоніми; обидва терміни характеризують «результативність» (resulting quality) – використання засобів для досягнення цілей» [9];

– «вміння «правильно створювати потрібні речі» – досягненням мети найбільш економічним способом» [2];

– «стан справ, за якого при існуючих виробничих ресурсах та рівні знань неможливо виробити більшу кількість одного продукту, не жертвуючи при цьому можливістю виробити певну кількість іншого продукту» [9].

Узагальнюють визначення С.В. Мочерний, С.А. Єрохін, Л.О. Канищенко: «Економічна ефективність – це досягнення найбільших результатів за найменших витрат живої та уречевленої праці» [6].

Ми погоджуємося з думкою Ярославського А. О., який дає своє визначення: Економічна ефективність – результат фінансово-економічної діяльності суб'єкта господарювання, який покриває усі витрати на її здійснення та містить чистий прибуток, що залишається для розвитку бізнесу [11].

Отже, зростання ефективності виробництва можливе за умови отримання більшого обсягу продукту від певного обсягу ресурсів, або отримання того самого результату від меншої кількості ресурсів, або за умови одночасного зростання результату та скорочення витрат ресурсів.

Література

1. Безугла В. О., Постіл І.І. Страхування : навч. посіб. для студ. вищ. навч. вуз. К. : Центр учбової літератури, 2008. 680 с.
2. Економіка підприємства : підручник / Ф. В. Горбонос [та ін.]. К. : Знання, 2010. 463 с.
3. Жнякін Б. О., Краснова В.В. Економіка підприємства : навч. посіб. Для вуз. Донецьк Альфа-прес, 2005. 160 с.
4. Крупська Л. П., Тимченко І. Є., Чорна. Т. І. Економіка Харків «Ранок», 2018. 240 с. URL: <https://uahistory.co/pidruchniki/krypska-economy-10-class-2018-profile-level/11.php>
5. Мельник Л.Г., Корінцева О. Л. Економіка підприємства навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2004. 416 с.
6. Мочерний С.В., Єрохін С.А., Канищенко Л.О. та ін. Основи економічної теорії. Київ: Знання, 2000.
7. Подольська В. О., Яріш В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. К. ЦУЛ, 2007. 488 с.
8. Салига К. С. Ефективність господарської діяльності підприємства : монографія Запожжя: ЗЦНТІ, 2005. 180 с.
9. Хейне П., Боуттке П., Причитко Д. Экономический образ мышления ; пер. С англ. М. : Вильямс, 2007. 544 с.
10. Шеремет А. Д. Комплексный анализ хозяйственной деятельности М. ИНФРА-М, 2006. 415 с.
11. Ярославський А. О. Економічна ефективність діяльності підприємства: теоретичний аспект. *Науковий вісник Ужгородського національного університету* Випуск 20, Частина 3. 2018. С. 174-177

УДК 657

Тлущкевич Н.В., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ ОБЛІКУ ВИТРАТ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ДОРОЖНЬОЇ ГАЛУЗІ

Для економічних суб'єктів дорожньої галузі України особливо важливим є досягнення відповідного рівня виробничих і невиробничих витрат, величина яких має відповідати кошторису і

забезпечувати отримання прибутку від здійснення діяльності. Зокрема, це стосується і виробничої собівартості виконаних робіт і наданих послуг підприємствами дорожньої галузі. Тому, необхідно окрім суто обліку виробничих витрат здійснювати і управління ними як в ході складання кошторису робіт і послуг, так і безпосередньо в ході виконання кошторису. Це сприятиме прийняттю оперативних управлінських рішень та встановленню належної договірної ціни, від яких залежатиме прибутковість кожного виробничого замовлення по виконанню дорожніх робіт і послуг.

Економічні суб'єкти дорожньої галузі України займаються переважно будівництвом доріг та автострад. Технологія виконання такого роду робіт і послуг визначена складною технологією, яка прямо впливає на облік витрат та формування виробничої і повної собівартості робіт та послуг. Такими технологічними особливостями будівництва доріг та автострад є довготривалий процес та сезонність виконання робіт, значна вартісна оцінка виконуваних робіт, суворе дотримання технології і послідовності виконуваних робіт та їх відповідність чинним вимогам Державних стандартів України, матеріаломісткість робіт та інші.

Методика розрахунку собівартості послуг з будівництва доріг та автострад визначена П(С)БО 16 «Витрати» та Методичними рекомендаціями з формування собівартості будівельно-монтажних робіт № 573.

Облік фактичної виробничої собівартості робіт і послуг з будівництва доріг та автострад ведуть позамовним методом, а кошторисна калькуляція (кошторисна собівартість) складається до початку робіт за плановими показниками та після завершення робіт. При цьому, на основі планової собівартості робіт встановлюється і договірна ціна. В цілому, вартість виконання замовлення по дорожніх роботах не може перевищувати планової вартості, яка включає і витрати і бажаний розмір прибутку, тобто має відповідати кошторису.

До виробничої собівартості робіт і послуг включаються: прямі матеріальні витрати; прямі витрати на оплату праці; інші прямі витрати; загальновиробничі витрати. До планової вартості робіт і послуг окрім собівартості включаються і невиробничі витрати, які планується понести в ході виконання замовлення.

Підставою для відображення в обліку операцій з визнання витрат є документи, які мають відповідати проектно-кошторисній

документації: договірна ціна, локальний кошторис, Форма КБ-3 «Довідка про вартість будівельних робіт», Форма КБ-2В «Акт виконаних будівельних робіт».

Кожне підприємство дорожньої галузі самостійно впроваджує систему обліку витрат та калькулювання собівартості робіт і послуг. Склад статей виробничої, планової і повної собівартості встановлюється підприємством та має бути відображений у Наказі про облікову політику.

Собівартість реалізованих робіт і послуг формується накопичувальним методом щомісяця та по завершенню робіт формується загальна сума витрачених коштів. Тобто, собівартість формується після завершення усіх робіт по об'єкту на рахунку 903 «Собівартість реалізованих робіт і послуг». До моменту завершення робіт усі витрати накопичуються на рахунку 23 «Виробництво».

Отже, для управління витратами на підприємствах дорожньої галузі необхідно приділяти увагу плановій та фактичній собівартості, величина яких має відповідати кошторисній собівартості та забезпечувати необхідний рівень прибутку та рентабельності.

Література

1. Методичні рекомендації з формування собівартості будівельно-монтажних робіт від 31 грудня 2010 р. № 573. Київ: Міністерство регіонального розвитку та будівництва України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0573738-10#Text>

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» від 31.12.1999р. № 318. Київ: Міністерство фінансів України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00#Text>

УДК: 657

Ходзицька В., к.е.н., доцент
Київський національний економічний університет
імені Вадима Гетьмана

НЕФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ КОРПОРАЦІЙ: ВПЛИВ ЛАНЦЮЖКА ЦІННОСТЕЙ

Як свідчить світова практика, більшість керівників світових інвестиційних фондів вважають, що показники сталого розвитку компанії впливають на її інвестиційну привабливість. Надання

нефінансових показників у річних звітах компаній стає все більш поширеним у світі.

М. Портер пропонував представити всю діяльність фірми у вигляді ланцюга формування цінності: фірма, що конкурує з іншими в певній галузі, виконує деяку сукупність окремих, але взаємопов'язаних одна з одною економічних дій. Кожен вид діяльності в цьому ланцюжку пов'язаний з витратами і пов'язує в свою чергу активи. Саме це дозволяє оцінити витрати та визначити вартість, яка формується на кожному етапі створення продукту [3].

Ланцюг створення цінності за М. Портером складається з дев'яти стратегічно взаємозалежних видів діяльності, п'ять з них основні, а інші відіграють допоміжну роль.

Основна діяльність включає в себе такі структурні елементи:

- вхідна логістика - види діяльності щодо отримання, зберігання і сортування продукції від постачальників; контроль; управління матеріально-технічними запасами;

- виробнича діяльність - види діяльності, витрати та активи, спрямовані на перетворення сировини на кінцевий продукт (виробництво, складання, упаковка, забезпечення функціонування обладнання, установка, сертифікація якості товару);

- вихідна логістика (доставка товару до споживача) - види діяльності, пов'язані з фізичною доставкою товару до покупця (складання кінцевого продукту, обробка замовлення, формування розкладу, відвантаження, транспортування);

- продажі та маркетинг - види діяльності, витрати та активи, що мають відношення до продажу, реклами та просування товару на ринок, маркетингового дослідження і планування, підтримки дилерів і дистриб'юторів.

- обслуговування (сервіс) - види діяльності, витрати та активи, призначені для забезпечення допомоги покупцям в установці, доставці запасних частин, обслуговуванні та ремонті, для технічного сприяння, інформування покупців та розгляду скарг [3].

Допоміжна діяльність включає наступні елементи:

- розвиток технології (ноу-хау, технологічні нововведення, які використовуються в кожній ланці ланцюга цінності) - види діяльності, витрати та активи, що мають відношення до процесу дослідження і розвитку продукту, поліпшення процесу проектування, розробка необхідного обладнання, розвиток матеріального забезпечення,

системи телекомунікації, комп'ютерні розробки, нові можливості баз даних, розвиток комп'ютерної системи підтримки.

- управління персоналом - види діяльності, витрати та активи, що мають відношення до найму працівників, підготовки, розвитку та соціального забезпечення персоналу, відносини між працівниками, підвищення професіоналізму (майстерності).

- інфраструктура фірми - види діяльності, витрати та активи, що мають відношення до загального керівництва, бухгалтерії та фінансів, юридичних питань, безпеки та охорони конфіденційності, інформаційної системи управління, та інші функції вищого керівництва.

- матеріально-технічне постачання - закупівля сировини, забезпечення поставок [3].

Відповідно до концепції розробленої М. Портером, ланцюг цінності компанії відображає набір пов'язаних між собою напрямів діяльності та функцій, які виконуються всередині фірми. Він дозволяє визначити основні види діяльності, що створюють вартість для споживача, і допоміжні види діяльності, а також є засобом для стратегічної оцінки зв'язків між видами діяльності, які здійснюються всередині фірми і за її межами, що важливо для розробки стратегії, а також для визначення того, як можна розвинути існуючі переваги [3].

Отже, нефінансова звітність складається з інформації про діяльність підприємств приватного та державного секторів. Ця інформація має відображати дотримання високих стандартів операційної та виробничої діяльності, соціальних стандартів, забезпечення якісної роботи з персоналом і спрямована на мінімізацію шкідливого впливу на навколишнє середовище, вирівнювання існуючих економічних і соціальних диспропорцій, створення довірливих взаємовідносин між бізнесом, суспільством та державою.

Література

1. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Методичних рекомендацій зі складання звіту про управління. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0982201-18>.
2. Про затвердження змін до Інструкції про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0034500-18#n30>.
3. Ловінська Л. Г. Вплив євроінтеграційних процесів на розвиток бухгалтерського обліку та звітності в Україні: *Фінанси України*. 2014. № 9. с. 21 –30.

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

4. Directive 2014/95/EU of the European Parliament and of the Council of 22 October 2014 amending Directive 2013/34/EU as regards disclosure of non-financial and diversity information by certain large undertakings and groups. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32014L0095>.

УДК 657

Черкасова С.О., к.е.н., доцент,
Гуцу А.В., здобувач вищої освіти
Національний університет «Одеська політехніка»

ПРОБЛЕМАТИКА ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Сучасний розвиток підприємницької діяльності характеризується основними тенденціями функціонування системи обліку, внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту суб'єктів господарювання. Саме формування відповідної системи обліково-аналітичного забезпечення процесу управління господарською діяльністю вітчизняних підприємств набуває якості важливого аспекту забезпечення їх сталого безпеко-орієнтованого розвитку. Для відмінного функціонування даної системи необхідно врахувати безліч показників, що впливають на її безпосередню діяльність, та саме істинність цих показників і характеризує ефективний процес моніторингу та подальшого оцінювання можливостей підприємств результативно, ефективно та неперервно здійснювати господарську діяльність.

При цьому сучасні ринкові умови обмеженості ресурсів актуалізують потребу у довгостроковому сталому безпеко-орієнтованому розвитку вітчизняного суспільства та економіки. Сталий розвиток суспільства передбачає задоволення потреб сьогодення з позицій уникнення ризиків задоволення потреб для майбутніх поколінь.

За такою позицією сталий розвиток підприємств можна визначити як сукупність контрольованих довготривалих процесів дискретного або безперервного накопичення кількісних та якісних змін в їх діяльності, що поліпшують їх становище або окремі

характеристики шляхом збільшення потенціалу, адаптації до зовнішнього середовища та внутрішньої інтеграції, які підвищують життєздатність та безпекостійкість підприємств та їх здатність протидіяти негативним впливам зовнішнього середовища в умовах високої невизначеності [1].

Отже, сучасний динамічний розвиток суспільства стимулює вітчизняні підприємства до пошуку нових шляхів підвищення їх конкурентоспроможності, стабільного функціонування та забезпечення фінансової стійкості. Щоб мати змогу безпечно й успішно розвиватися, вони повинні формувати якісно вибудовану комплексну систему інформування, яка дозволить отримувати достовірні та актуальні відомості, на які система управління змогла б орієнтуватися в процесі прийняття раціональних управлінських рішень. Саме тому наразі актуалізується питання формування ефективної системи обліково-аналітичного забезпечення господарської діяльності підприємств, використання якої надасть змогу зацікавленим особам за допомогою релевантних даних своєчасно виявити ймовірні проблеми та оптимальні варіанти їх вирішення, які базуються на основі цієї облікової інформації.

В самому загальному розумінні, систему обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством слід розглядати як єдність підсистем обліку, аудиту та аналізу, взаємодіючих через інформаційні потоки в процесі формування і передачі оперативної та якісної обліково-аналітичної інформації для забезпечення обґрунтованості та ефективності прийняття управлінських рішень у системі управління підприємством, а також зовнішніми користувачами [2].

Отже, система обліково-аналітичного забезпечення має відображати реальний стан бізнесу суб'єктів господарювання забезпечувати адекватну реакцію на зміни в навколишньому середовищі, сприяти пошуку оптимальної взаємодії їх фінансових, матеріальних, інтелектуальних ресурсів. Тобто як мінімум має виконувати комунікативну, інформаційну, аналітичну, прогностичну функцію [3].

Слід зауважити, що в Україні, як і в інших країнах, є свої переваги та недоліки при формуванні ефективної системи обліково-аналітичного забезпечення процесу управління господарською діяльністю підприємств, в основі яких можна визначити основну

проблематику в сфері бухгалтерського (фінансового) обліку, аналізу і аудиту, а саме:

а) нестабільне політичне, економічне та соціальне положення в Україні (зокрема в умовах війни). Даний чинник впливає не лише на зовнішню та внутрішню ефективність діяльності державних органів управління, а і її вплив на формування системи обліково-аналітичного забезпечення процесу управління господарською діяльністю підприємств. При постійних змінах чи правках в законах, стає формування системи обліку, аналізу і аудиту на мікрорівні управління (на рівні підприємств) майже унеможливується;

б) немає достатньої кількості досвідчених висококваліфікованих кадрів, а звідси і неосвоений ринок надання комплексних послуг в сфері обліку (фінансового, управлінського), аналізу і аудиту;

в) не існує розроблених комп'ютерних програм для роботи з інтегрованою документацією в сфері формування єдиної системи обліково-аналітичного забезпечення процесу управління господарською діяльністю підприємств в умовах сталого розвитку.

Таким чином, визначена проблематика формування системи обліково-аналітичного забезпечення господарської діяльності підприємств в умовах сталого розвитку дозволяє визначити необхідний управлінський інструментарій, при цьому одним із інструментів для досягнення означених цілей являється ефективна система обліку, аналізу і аудиту процесів, якими забезпечується сталий розвиток. На цьому етапі перед системою управління підприємств актуалізуються питання: а) організації бухгалтерського та управлінського обліку процесів сталого розвитку; б) визначення методики обліку, внутрішнього контролю й аудиту процесів сталого розвитку; в) деталізації об'єктів обліку, аналізу і аудиту; г) обґрунтування застосування методів обліку та контролю процесів, аналізу ефективності процесів сталого розвитку, що можна визначити в якості наступних наукових досліджень за означеною проблематикою.

Література

1. Ткаченко М.С., Черкасова С.О. Організаційно-економічні засади забезпечення інтелектуально-кадрової безпеки в умовах сталого розвитку. Збірник тез доповідей учасників I Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції студентів, аспірантів та молодих вчених пам'яті видатного українського вченого-економіста Сергія Ілліча Юрія «Розвиток фінансів, аудиту, бухгалтерського обліку та оподаткування: реалії часу» (Навчально-реабілітаційний заклад вищої освіти

«Кам'янець-подільський державний інститут», м. Кам'янець-Подільський, 1 лютого 2022 року). С. 108–112.

2. Волошук Л.О. (2011). Обліково-аналітичне забезпечення управління інноваційним розвитком підприємства. Праці Одеського політехнічного університету: *Науковий та науково-виробничий збірник*, (2(36)), 301-307.

3. Михалків А., Кермач В. (2021). Концептуальна модель обліково-аналітичного забезпечення для обґрунтування стратегії розвитку основних засобів на підприємстві. *Грааль науки*, (10), 67-73. <https://doi.org/10.36074/grail-of-science.19.11.2021.010>

УДК 657

Чудовець В.В., к.е.н., доцент
Луцький національний технічний університет

ФОРМУВАННЯ ТА ПОДАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ

Економіка України зазнала критичних втрат внаслідок військової агресії Російської Федерації, що вимагає максимальної мобілізації бізнесу. Перед підприємствами постали складні завдання, виконання яких є умовою виживання та подальшої роботи, в тому числі забезпечення достовірності бухгалтерського обліку та фінансової звітності. В цьому контексті варто виділити дві групи чинників, які необхідно враховувати при складанні звітності:

- 1) технічні – строки подання звітності, відповідальність та ін.;
- 2) методологічні – дотримання принципів бухгалтерського обліку та застосування відповідних методів бухгалтерського обліку, які дозволяють забезпечити достовірність інформації про фінансове становище, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства в умовах воєнного стану (витрати або знищення майна, невиконання договірних зобов'язань, скорочення або тимчасового припинення діяльності тощо).

Відповідно до Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» від 03.03.2022 р. №2115-IX [1]:

- 1) фізичні особи, фізичні особи - підприємці, юридичні особи подають облікові, фінансові, бухгалтерські, розрахункові, аудиторські звіти та будь-які інші документи, подання яких вимагається відповідно до норм чинного законодавства в документальній та/або в електронній

формі, протягом трьох місяців після припинення чи скасування воєнного стану або стану війни за весь період неподання звітності чи обов'язку подати документи;

2) у період дії воєнного стану або стану війни, а також протягом трьох місяців після його завершення до фізичних осіб, фізичних осіб - підприємців, юридичних осіб не застосовується адміністративна та/або кримінальна відповідальність за неподання чи несвоєчасне подання звітності та/або документів;

3) у період дії воєнного стану або стану війни будь-які перевірки щодо своєчасності та повноти подання будь-яких звітів чи документів звітного характеру уповноваженими органами не здійснюються.

Відповідні зміни були внесені також до Порядку подання фінансової звітності, затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 28.02.2000 р. № 419 [2], зокрема: щодо подання звітності протягом трьох місяців після припинення чи скасування воєнного стану або стану війни за весь період неподання, порядку проведення інвентаризації у разі встановлення фактів викрадення (розкрадання), нестачі, знищення (псування) майна на день встановлення таких фактів.

Важливим для достовірного відображення господарської діяльності підприємств в умовах воєнного стану є правильне застосування відповідних методів бухгалтерського обліку, зокрема:

- дотримання принципу безперервності (оцінити можливість підприємства безперервно продовжувати свою діяльність в умовах війни);

- зменшення корисності активів (знищення, втрата, перебування на окупованій території, в Росії чи Білорусі, часткове пошкодження активів, невикористання активів внаслідок економічних санкцій чи інших обмежень);

- розкриття у примітках до фінансової звітності потенційного впливу війни на наступний звітний період, оскільки початок військової агресії настав після закінчення звітного періоду – 31 грудня 2021 року;

- списання знищених активів з балансу;

- зміна методів нарахування амортизації по окремих об'єктах необоротних активів та ін.

Достовірне відображення фінансової звітності в умовах воєнного стану дозволить прийняти правильні управлінські рішення

щодо управління активами, продовження та оптимізації діяльності підприємства, реалізації та збереження інвестицій, правильного оподаткування господарської діяльності тощо.

Література

1. Закон України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» від 03.03.2022 р. №2115-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2115-20>.

2. Порядку подання фінансової звітності, затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 28.02.2000 р. № 419. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/419-2000-%D0%BF#n72>.

УДК 657

Чуй І. Р., к.е.н., доцент,
Кричковська Н.Т.

Львівський торговельно-економічний університет

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРИЧИН ЗБИТКОВОСТІ СУБ'ЄКТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Управлінські рішення з приводу формування та використання фінансових ресурсів повинні базуватися на об'єктивній оцінці результатів господарської діяльності підприємства, які залежать від впливу ряду факторів, а також від можливості усунення виявлених недоліків та розрахунку резервів з ретельним обґрунтування подальших перспектив розвитку.

Метою дослідження є визначення дохідності і прибутковості підприємства в економічному управлінні суб'єктом господарювання.

Авторами було проаналізовано дані приватного акціонерного товариства Шахта «Надія», вид економічної діяльності підприємства якого визначається як добування кам'яного вугілля, виробництво готових текстильних виробів, крім одягу, виробництво робочого одягу. Середня кількість працівників на підприємстві становить 590 осіб. Порівнявши звітні дані підприємства за 5 років, було виявлено: 2020 рік для підприємства став найгірший, адже чистий дохід зменшився на 68 139 тис. грн, водночас валовий прибуток збільшився на 13 622 тис. грн. (рис. 1).

За 2016 р. чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) склав 204963 тис. грн, собівартість реалізованої продукції

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

склала 171473 тис. грн, валовий прибуток становить 33 490 тис. грн. За 2020 р. чистий дохід склав 119 472 тис. грн, собівартість відповідно 155 880 тис. грн, валовий прибуток – 36 408 тис. грн.

Підприємство зазнало вагомих негативних змін майже за всіма показниками діяльності: за період 2016-2020 рр. зменшення чистого доходу склало 41,7%, зменшення собівартості – 9,1 %, валового прибутку – 208,7 %, збільшення чистого збитку – 467,2 %.

Так як ПрАТ «Шахта «Надія»» відноситься до підприємств вугільної промисловості, то проблеми прибутковості характерні більшості підприємств цієї галузі національної економіки. На жаль, уся галузь перебуває у кризовому стані. Дане підприємство є збитковим тривалий період часу, як і більшість вуглевидобувних підприємств.

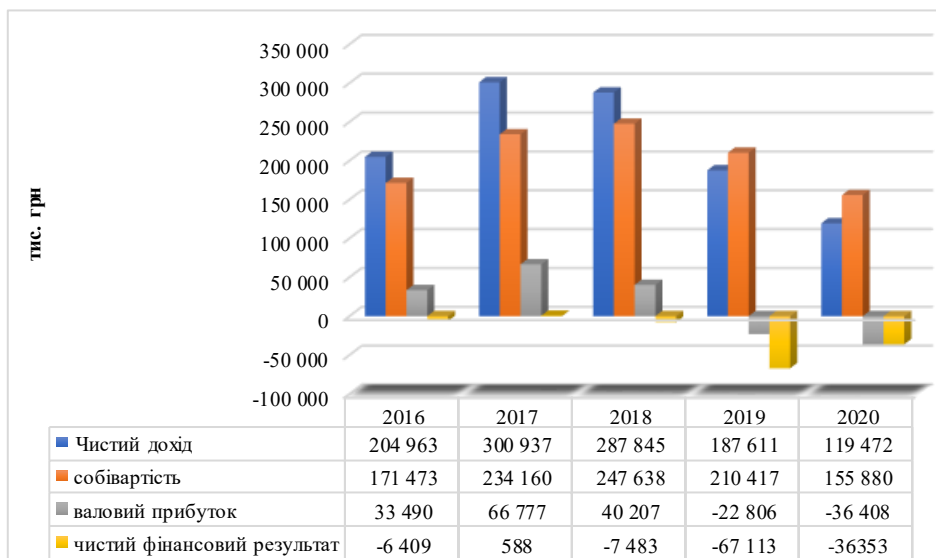

Рис. 1 – Доходи та прибуток ПрАТ «Шахта «Надія»», тис. грн [1]

Одним із основних чинників збитковості таких підприємств є недосконалість цінової і тарифної політики, що призводить до реалізації готової товарної вугільної продукції нижче за її собівартість та систематичного недоотримання ними доходів.

Переважно реалізація вугільної продукції вугледобувних підприємств та, відповідно, формування ціни на неї протягом значного часу, здійснювалася через створеного Міненерго посередника – оператора оптового ринку вугільної продукції України – ДП «Держвуглепостач» [2]. Так як реалізаційна ціна на вугільну продукцію є нижчою за її собівартість, то державним підприємствам держава надає державну підтримку, яка частково покриває витрати із собівартості готової продукції, а також спрямовані на погашення заборгованості із виплат заробітної плати. Але тих коштів, що держава дає на підтримку, не вистарчає і вугледобувні підприємства і далі лишаються збитковими.

Іншою причиною того, що вугледобувне підприємством є збитковим є неналежне ведення претензійно-позовної роботи, що зумовлює значне зростання дебіторської заборгованості, зокрема тієї, яка має та/або може мати ознаки безнадійної/сумнівної, що, зі свого боку, призвело до втрат фінансових ресурсів на суму 962,3 млн грн, зокрема: ПрАТ «Шахта «Надія»» – 14,8 млн грн.

Збільшення дебіторської заборгованості виникає через поставку підприємствами вугільної продукції без отримання попередньої оплати, яка передбачена умовами договорів. Це впливає на зростання боргів вугледобувних підприємств, що вже призвело до штрафних санкцій ПрАТ «Шахта «Надія»» на суму – 0,1 млн грн. Фінансовий стан підприємства обтяжується потребою утримання об'єктів соціальної інфраструктури (дошкільних закладів, їдальні), що перебувають на балансі, у ПрАТ «Шахта «Надія»» такі збитки становлять 1 млн грн.

Через неприйняття керівництвом ПрАТ своєчасного рішення щодо встановлення права власності на майно бази відпочинку, яка перебуває у нього на балансі, брак технічної документації на відповідні будівлі та розірвання договору оренди земельної ділянки товариство може втратити ці активи.

Про результати заходів держаного фінансового аудиту Держаудитслужба поінформування Кабінет Міністрів України, Міністерство енергетики України та внесла уряду такі пропозиції:

✓ запровадити контроль за станом і ціною реалізації вугільної продукції, а також персональну відповідальність керівників підприємств за реалізацію вугілля комерційним структурам за заниженими цінами;

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

✓ пришвидшити заходи із передачі вугледобувними підприємствами об'єктів соціальної інфраструктури місцевим органам влади;

✓ вжити заходів щодо усунення усіх виявлених недоліків і порушень [2].

За результатами проведеного аналізу фінансового стану підприємства вугільної галузі за 2016-2020 рр. бачимо, що підприємстві має місце погіршення показників фінансово-господарської діяльності, причинами якої є безгосподарність та неефективне фінансове управління. Вважаємо, що постійний моніторинг фінансового стану повинен бути важливою складовою в системі фінансового управління підприємством.

Література

1. Звітність емітента ПрАТ «Шахта «Надія» URL : <http://shahtanadiya.emitents.net.ua> (дата звернення 13.06.2022. р.).
2. Вугільна галузь під державним фінансовим контролем. URL : <https://dasu.gov.ua/ua/news/3453> (дата звернення 13.06.2022. р.).

УДК 657.421.1

Шацкова Л.П., к.е.н., доцент
Національний університет «Одеська політехніка»,
Шацков В.В., аспірант
Державний податковий університет

КЛАСИФІКУВАННЯ ТА ОБЛІК ВИТРАТ, ПОВ'ЯЗАНИХ З КАПІТАЛЬНИМ РЕМОНТОМ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

Для забезпечення безперебійної роботи основних засобів підприємство не тільки систематично спостерігає за їх станом в процесі експлуатації, але й періодично їх відновлює шляхом проведення капітального ремонту. Підприємство здійснює різні види робіт, пов'язані з капітальним ремонтом основних засобів, які спрямовані на підтримку та відновлення їх працездатності, а також на покращення їх технічних характеристик.

В ході дослідження була виділена така проблема, як самостійність вирішення завдання стосовно бухгалтерського обліку витрат на капітальний ремонт, а саме, це стосуються визначення

перспективи отримання економічних вигод від експлуатації основних засобів. Ця проблема впливає на організацію бухгалтерського обліку витратів на капітальний ремонт та їх розмежування, виникають проблемні ситуації щодо класифікування та подальшого обліку витратів, пов'язаних з капітальним ремонтом основних засобів, тому що законодавче не визначені ознаки або критерії визнання їх витратами звітного періоду або капітальними інвестиціями. Також на організацію бухгалтерського обліку витратів на капітальний ремонт впливають технологічні особливості самого процесу оновлення основних засобів. До основних факторів впливу на формування витратів на капітальний ремонт належать: умови експлуатації основних засобів; специфіка технологічного процесу виконання робіт, особливості технології оновлення та специфіка структури цих активів. Облік витратів на капітальний ремонт основних засобів на підприємстві також ускладнюється тим, що при виконанні таких робіт може відбуватися часткова ліквідація або заміна частин. Але чітких та універсальних визначень цих понять у чинному законодавстві немає.

Допомогти у цьому питанні можуть нормативні документи, що регламентують проведення цих робіт в окремих сферах, Для визначення виду роботи, яка пов'язана з капітальним ремонтом основних засобів, вважаємо за доцільне:

- вивчити технічну документацію;
- для робіт, пов'язаних з об'єктами нерухомості або транспортними засобами використовувати Перелік № 150 [1] та Положенням № 102 [2] відповідно;
- залучати до визначення виду робіт фахівців, які мають відповідну кваліфікацію та сформувати їх комісію.

Для цілей бухгалтерського обліку всі роботи, що пов'язані з капітальним ремонтом основних засобів, можна розділити на дві категорії:

- роботи, що призведуть у майбутньому до збільшення економічних вигод від використання основних засобів;
- роботи, що здійснюються для підтримки основних засобів у придатному для використання стані та отримання спочатку запланованої економічної вигоди від їх використання.

Згідно п. 29 Методичних рекомендацій № 561 [3] рішення про те, до якої із двох категорій віднести роботи, повинен приймати керівник підприємства з урахуванням аналізу ситуації та суттєвості

таких витрат та зафіксувати у розпорядчому документі (наказі) про проведення робіт з ремонту чи покращення. Але право керівника підприємства на класифікування витрат (поточні чи капітальні) не можна вважати дискреційним, тобто те, що здійснюється за власним розсудом, і не має здійснюватися у відповідності до вимог чинного законодавства та встановленого порядку ведення бухгалтерського обліку.

Для вирішення суперечливих питань щодо класифікування та подальшого обліку видатків, пов'язаних з капітальним ремонтом основних засобів підприємства нами запропонована рекомендація рис. 1.

Рекомендуємо для цілей обліку класифікувати витрати, пов'язані з капітальним ремонтом основних засобів на наступні види:

– поточні витрати – бо отримуються спочатку заплановані економічні вигоди від використання основного засобу;

– витрати, що підлягають капіталізації – бо збільшуються економічні вигоди від використання основного засобу;

– витрати, що підлягають капіталізації та пов'язані з частковою ліквідацією – бо збільшуються економічні вигоди від використання основного засобу та відбувається його часткова ліквідація;

– витрати, що підлягають капіталізації та пов'язані з заміною частини, яка була окремим об'єктом основних засобів – бо збільшуються економічні вигоди від використання основного засобу та строк корисного використання частини, що замінюється, інший;

– витрати, що підлягають капіталізації та пов'язані з заміною частини, яка стає окремим об'єктом основних засобів – бо збільшуються економічні вигоди від використання основного засобу, відбувається його часткова ліквідація та строк корисного використання частини, що замінює, інший.

Облікове відображення поточних витрат, що пов'язані з отриманням спочатку запланованих економічних вигод від використання основних засобів здійснюється наступною кореспонденцією рахунків: Дт 23, 91, 92, 93, 94 Кт 20, 13, 66, 65, 63, 68.

РЕКОМЕНДАЦІЯ ЩОДО КЛАСИФІКУВАННЯ ТА ОБЛІКУ ВИТРАТ, ПОВ'ЯЗАНИХ З КАПІТАЛЬНИМ РЕМОНТОМ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВА				
Якщо отримуються спочатку заплановані економічні вигоди від використання засобу основного засобу	Якщо збільшуються економічні вигоди від використання основного засобу	Якщо збільшуються економічні вигоди від використання основного засобу та відбувається його часткова ліквідація	Якщо збільшуються економічні вигоди від використання основного засобу та строк корисного замінюється, інший	Якщо збільшуються економічні вигоди від використання основного засобу та строк корисного замінюється, інший
Поточні витрати	Капіталізація	Капіталізація + часткова ліквідація	Капіталізація, коли частина, що окремий об'єкт ОЗ	Капіталізація, коли частина, що замінює – це окремий об'єкт ОЗ
Дт 23, 91, 92, 93, 94 Кт 20, 13, 66, 65, 63, 68 – визнання витратами звітного періоду	Дт 15 Кт 20, 13, 66, 65, 63, 68 – капіталізація витрат; Дт 10 Кт 15 – збільшення первісної вартості ОЗ	1) Дт 13 Кт 10 – зменшення на суму зносу ліквідованої частини; 2) Дт 976 Кт 10 – зменшення на суму залишкової вартості; 3) Дт 15 Кт 20, 13, 66, 65, 63, 68 – капіталізація витрат; 4) Дт 10 Кт 15 – збільшення первісної вартості ОЗ	1) Дт 13 Кт 10 – ліквідація частини на суму зносу; 2) Дт 976 Кт 10 – ліквідація частини на суму залишкової вартості; 3) Дт 15 Кт 20, 13, 66, 65, 63, 68 – капіталізація витрат; 4) Дт 10 Кт 15 – поява нового об'єкту ОЗ	1) Дт 13 Кт 10 – зменшення на суму зносу ліквідованої частини; 2) Дт 976 Кт 10 – зменшення на суму залишкової вартості; 3) Дт 15 Кт 20, 13, 66, 65, 63, 68 – капіталізація витрат; 4) Дт 10 Кт 15 – поява нового об'єкту ОЗ

Рис. 1 - Рекомендація щодо класифікування та обліку витрат, пов'язаних з капітальним ремонтом основних засобів підприємства

Облікове відображення витрат, що пов'язані зі збільшенням економічних вигод від використання основних засобів, або витрат, що пов'язані з придбанням (створенням) нового об'єкта, що замінює ліквідований, який має інший строк корисного використання здійснюється наступною кореспонденцією рахунків: 1) Дт 15 Кт 20, 13, 66, 65, 63, 68; 2) Дт 10 Кт 15.

Облікове відображення витрат, що пов'язані з частковою ліквідацією здійснюється наступною кореспонденцією рахунків: 1) Дт 13 Кт 10 – на суму зносу ліквідованої частини; 2) Дт 976 Кт 10 – на суму залишкової вартості ліквідованої частини.

Отже, підприємство, на балансі якого є основні засоби, постійно несе видатки на підтримання їх у робочому стані, ремонт чи поліпшення. Але чітких та універсальних визначень щодо класифікування та обліку цих витрат у чинному законодавстві немає. Допомогти у цьому питанні може використання запропонованої рекомендації щодо класифікування та обліку витрат, пов'язаних з капітальним ремонтом основних засобів, яка дозволить уникнути виникнення недостовірних облікових даних, які можуть призвести до штрафних санкцій.

Література

1. Примірний перелік послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій та послуг з ремонту приміщень, будинків, споруд : наказ Держжитлокомунгоспу України від 10.08.2004 р. № 150. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1046-04>.
2. Положення про технічне обслуговування і ремонт дорожніх транспортних засобів автомобільного транспорту : наказ Міністерства транспорту України від 30.03.1998 р. № 102. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0268-98>.
3. Про затвердження Методичних рекомендацій з бухгалтерського обліку основних засобів: наказ Міністерства фінансів України від 30.09.2003 р. № 561. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03>.

УДК 330

Шевчик Б. М., д.е.н., доцент
Львівський торговельно-економічний університет

ВИЗВОЛЬНА ВІЙНА ТА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК: АБСУРД ПОНЯТЬ ЯК ПОРІГ ІСТИНИ

Відомо, що війна – це найбільша руїна і найтяжче випробування на міцність економіки, що в підсумку визначає перемогу чи поразку. Зайнятість і витрати не конвертуються у добробут приватного сектора. Росте інфляція і борг. Інфраструктура все менше орієнтується на обслуговування потреб індивіда. Бюджет, а не ринок стає платіжною основою доцільних рішень. В економіці з'являється чиста форма ентропійного споживання – військові втрати: знищена техніка, зруйнована інфраструктура та загиблі люди. Це трагедія, яка може стати загальним колапсом суспільства і його держави. Говорити про економічний розвиток в таких умовах – ознака цинізму або неучтва, але есхатологія циклу завжди несе ідею нового початку. А це означає, що війна – попри усі жахіття – це поле шансів і час можливостей, адже більшість техніко-технологічних інновацій проходять апробацію для потреб мілітарного сектора, а вже потім поширюються на цивільну сферу.

Сучасна війна в Україні особлива: це більше, ніж визвольна боротьба за державну незалежність; це – гостра і критична фаза історичної перманентної війни за право на життя успадкованої національної ідентичності – бути українцем у цьому світі. Тобто, – бути носієм свідомості, душі, духа, мислення і волі Архетипу і Логоса цієї землі, цієї культури і цієї людності – України-Русі. Переможцем у цій війні вийде Нова Українська Людина – ресурс і продукт нового типу економічних систем – нооекономіки ідеаційної культури.

Просвітництво збагатило Західну цивілізацію новим аксіологічним поняттям – гуманізмом, розумінням цінності людського життя і людської свободи. Аксіологія гуманізму – це когнітивне поняття; воно абстрактно осмислювалось та ідеалізувалось, але воно давно солідарно не співпереживалось в критичних умовах викликів, коли цінність життя опиняється перед лицем смерті, тортур, болю і страждання. Випадки геноциду у цій війні зруйнували межі міщанського відчуження і дали ефект приголомшливої терапії

переосмислення євангельської заповіді любові: в Україні виник і поширюється особливий, раніше не бачений вимір якості соціального капіталу – кордософійний солідаризм соборної волі до спільного життя у державі вибореної правди та вистражданої свободи.

Ключовим ресурсом економічного розвитку будь-де і будь-коли була, є і буде людина – новатор та ініціатор винайдення і впровадження у практики існуючої соціально-економічної дійсності проєктивної ідеї нового вдосконаленого світу. Каналами інклюзивних інститутів ідея стає позичковим капіталом, інвестицією, засобом виробництва, додатковою вартістю, споживчим благом на товарному ринку і, врешті-решт, грошовим доходом суб'єктів виробництва, передусім, чистим прибутком самого автора ідеї. Монетизований успіх першопрохідця запускає кумулятивні кола мімезису у ринковому просторі дифузії інновації до гомеостатичного стану оптимуму Парето: далі машина продукує мінову вартість в режимі зростаючих граничних витрат та екстенсивних впливань зростаючих в ціні одиниць капіталу і праці. Усереднена норма прибутку стимулює фондові спекуляції і все прогнозовано закінчується фінансовою кризою – локальним торжеством соціоентропії. Так було в індустріальну епоху і так трапляється тепер.

Але тут-і-тепер світ рухається у напрямку становлення нооекономіки, яка є явищем більш глибоким і ширшим, аніж розвиток цифрових біо-нано-нейро-когні-інфо-техноконвергенцій.

Нооекономіка стосується не зміни зовнішнього світу через технологію для поліпшення утилітарно-гедоністичного комфорту. Нооекономіка стосується зміни стану свідомості самої людини. Обґрунтуємо: якщо остаточною метою застосування машини у виробництві вважається досягнення нульових граничних витрат, а 3D-технології – це перший крок у цьому напрямку, то якою буде ціна ринкової пропозиції? – Нуль! Якщо субстанцією вартості є затрачена праця у діапазоні робочого часу, то скільки триває процес виробництва інтелектуального продукту інноваційного порядку? – Мить! Мить – це спалах у свідомості когнітивно-інтелігібельно об'явленої істини, що постала образом нового буття, і далі ретранслюється як оформлена у проєкт ідея інтенсивної та прогнозовано розрахованої капіталовіддачі спресованого в часі енерговидобутку. Тобто, мить – абсолютна дискретність матеріальної дійсності, менша за секунду тривалість, яку не можна виразити

арифметичним числом, а отже грошовою сумою, водночас вміщує в себе усю повноту можливого буття, – когнітивний парадокс та праксеологічна необхідність у сфері виробництва, обміну і розподілу. Як співвіднести часовий детермінізм вартості праці із вартістю миті уприсутнення ідеї у свідомості, коли ця праця – жива і уречевлена, керівна та керована – взагалі стає можливою як енергетичний процес? Як її рахувати в грошах, щоб здійснити розподіл доходів, коли когнітивне зусилля, як трудова підстава вартості, зведене до миттєвості одкровення істини?

Якщо всеосяжний штучний інтелект сучасних цифрових технологій, який в необмеженій кількості продукує матеріально недетерміноване благо – інформацію, – витісняючи живу працю людини не лише із сфер матеріального виробництва, а й із сфер надання комунікаційних послуг, то де реально, в якій ніші економічної діяльності може бути затребувана жива праця людини як субстанція економічної вартості апріорі? Де і за яких обставин найрозумніша машина, – а штучний інтелект є чимось більшим, ніж просто уречевленою працею, засобом виробництва, – принципово не зможе замінити людину як продуктивну силу? Існує лише одна-єдина сфера, де це неможливо – когнітивний простір інтелігібельної творчості, де духовним зусиллям пізнається онтологічна істина.

Машина обробляє і видає інформацію; людина із глибин серця народжує Слово, яке було напочатку всього. «Виробництво» слова, споживною вартістю якого є онтологічна новизна об'явленої у бутті світу Істини Буття абсолютного, і буде тією особливістю нооекономіки, що радикально відрізнятиме її від усіх техногенно-інноваційних типів економічних систем чуттєвої культури, орієнтованих на зовнішнє споживацтво упокореної машиною природи. Для розвитку нооекономіки не придатний ні досвід «зворотної інженерії», ні «переваги відсталості», на навіть синергія «летючих гусей». Війна в Україні, яка виявила і оголила крихітність абсолютного та вразливість найціннішого – життя людини – терновою стежиною усвідомленого жаху і полум'ям праведного гніву, привідкрила іманентний простір шансів постави нового і небаченого – появу нової людини, носія ідеаційної свідомості, художника слова уприсутненої істини, яка пов'яже волею до спільного життя, спосіб якого оплачено найвищою ціною найдостойніших з-поміж людей у час, коли серце стало терезами суду над самим собою. Безодня

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

пережитого болю українською людиною стане вершиною нової аксіології економічних відносин та небаченої праксеології синергетичних ланцюгів когнітивної вартості, що інтегрально пов'язує душі перед Ликом Єдиної Істини.

Тихим поступом любові із досвіду сердець сокрушених прийде у світ Благодать.

УДК 657.37

Шевчук Н. С., аспірантка

Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»

ІНТЕГРОВАНА ЗВІТНІСТЬ В УПРАВЛІННІ АГРАРНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

Цифровізація економіки з кожним роком прискорюється, бізнес-середовище змінюється із шаленою швидкістю, з'являються нові можливості використовувати великі обсяги даних та швидко налагоджувати ділові взаємодії із широким колом бізнес партнерів. Така ситуація, вимагає нових підходів в управлінні аграрним підприємством. Щоб стати більш стійкішими до проблем сьогодення, мати власний чіткий і цілісний погляд на виклики, ризики та можливості, аграрні підприємства повинні виходити за межі традиційних способів управління. Бухгалтерський облік повинен відповідати вимогам сьогодення і сприяти розвитку підприємств та економіки в цілому.

Модель інтегрованого звіту у своєму форматі передбачає врахування змін у підходах до управління. Визначення і прийняття стандартних правил і процедур інтегрованої звітності конкретним підприємством, гарантує йому врахування його індивідуальних особливостей таких як: належність до галузі, форма власності, конкурентний ландшафт, частка на ринку, інновації, бренди тощо. Так, аграрні підприємства при організаційній розробці макету власного інтегрованого звіту повинні зосередитися на своїх унікальних галузевих показниках, на тих показниках, які якнайкраще відповідають його стратегіям, планам та цінностям.

Більш чітке уявлення про якість і прогрес управління аграрним підприємством відбувається при реалізації ним цілей та стратегій. Тому, кожне аграрне підприємство в процесі формування облікової політики повинно визначитися із власним переліком показників ефективності управління, які будуть спроможні показати управлінський успіх підприємства, якість організації бухгалтерського обліку конкретного аграрного підприємства, раціональність застосування ним аналітичних та контрольних процедур до об'єктів управління. Показник ефективності управління — це показник, що використовується для відображення організаційного управлінського успіху або прогресу щодо досягнення визначених цілей і завдань які ставляться перед управлінням підприємства. Показники ефективності управління є основою моніторингу прогресу, індикаторами успішності, які вказують як на успіх, так і навпаки, на проблеми. Показники, які вчасно ідентифіковані, що показують проблеми, сприяють швидкій реакції на будь-яку бізнес ситуацію, надають можливість управлінцям пояснити стейкхолдерам, чому відбувається та чи інша подія. Показники ефективності управління, які стануть складовою збалансованої системи показників інтегрованого звіту будуть визначатися на основі попередньо розробленого плану або карти стратегій і завдань.

Найважливішим елементом розробки системи показників ефективності управління для аграрних підприємств є визначення того, що є для них важливим та/або ключовим. Відтак, ключові показники ефективності управління повинні цілісно відповідати процесу управління, який пов'язує в єдине місію, візію, стратегію, цінності та бачення підприємства коротко-, середньо- і довгостроковій перспективі. Отже, розуміння факторів, що формують цінність аграрного підприємства є важливим першим кроком у цьому процесі.

Ефективність системи управління — це показник, що характеризує ефективність реалізації управлінських функцій, як результат діяльності підприємства, що відображається у його ринковій вартості. Однак, необхідно зауважити, що сьогодні в Україні у застосуванні методичних підходів до оцінки вартості аграрного підприємства та його капіталів (природного, виробничого, фінансового, людського, інтелектуального та соціального капіталу) відповідно до міжнародного стандарту <IR> є обмеження. Найголовнішою проблемою існуючої національної системи оціночної

Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством

діяльності є невідповідність правової системи до термінології та методології професійної оцінки, особливо враховуючи той факт, що загальновизнані Міжнародні стандарти оцінки (МСО) кожні два роки оновлюються Міжнародним комітетом з питань оцінки (IVSC). Відтак, існує проблема у застосуванні моделей оцінки на практиці, особливо для нефінансової складової. Застосування низки методів оцінки які використовуються у міжнародній практиці для оцінки інтелектуального, людського, соціального, природного, фінансового капіталу не передбачені законодавством України.

Тому, кожне підприємство готуючись до прийняття обґрунтованих управлінських рішень повинно насамперед розробити єдиний методологічний підхід до формування інтегрованої звітності із власною системою показників, яка якісно враховує інформаційні запити як внутрішніх, так і зовнішніх стейкхолдерів. Єдиний набір оціночних ключових показників ефективності управління забезпечить додатковий внутрішній контроль за успішністю управління аграрним підприємством, за досягненням ним стратегічних цілей і завдань. Відтак, для аграрних підприємств, ми пропонуємо до складання інтегрованого звіту застосовувати єдиний методологічний підхід з реалізацією його через комплексну інтегровану політику шляхом розробки внутрішнього нормативного документу (положення) із встановленими правилами до формування звіту, дорожньою картою звіту із визначеним переліком показників, в тому числі й ключових показників ефективності управління.

Література

1. Жук В. М. Інтегрована звітність: ретроспектива і перспектива в Україні. *Облік і фінанси*. 2019. № 1(83). С. 20-27. [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-1\(83\)-20-27](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-1(83)-20-27)
2. Zhuk V., Zamula I., Liudvenko D., Popko Ye. Development of non-financial reporting of agricultural enterprises of Ukraine. *Agricultural and Resource Economics*. 2020. Vol. 6, No. 4. pp. 76-89.
3. Prodanchuk M., Tripak M., Hutsalenko L., Myskiv L., Shevchuk N. Organization aspects of the integrated reporting formation. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*. 2021. No 5(40). pp. 110-119.

*XIV Міжнародна науково-практична конференція
(м. Луцьк, 24 червня 2022 р.)*

ДЛЯ НОТАТОК

*Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та
аналітичного забезпечення управління підприємством*
ДЛЯ НОТАТОК

*XIV Міжнародна науково-практична конференція
(м. Луцьк, 24 червня 2022 р.)*

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛУЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
УНІВЕРСИТЕТ НАЦІОНАЛЬНОГО І СВІТОВОГО ГОСПОДАРСТВА
ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ БРАГАНСИ
СТАРОПОЛЬСЬКА ВИЩА ШКОЛА В КЕЛЬЦЕ
ІНСТИТУТ ТУРИЗМУ, ПІДПРИЄМНИЦТВА І СЕРВІСУ
ННЦ «ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ» НААН УКРАЇНИ
ЄВРОПЕЙСЬКИЙ АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР
ФЕДЕРАЦІЯ АУДИТОРІВ, БУХГАЛТЕРІВ І ФІНАНСИСТІВ АПК УКРАЇНИ
ВОЛИНСЬКИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ЕКСПЕРТНО-
КРИМІНАЛІСТИЧНИЙ ЦЕНТР МВС УКРАЇНИ**

**МАТЕРІАЛИ XIV МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
«Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та
аналітичного забезпечення управління підприємством»**

Друкується в авторській редакції
Комп'ютерний набір та верстка: Тетяна Талах

Підписано до друку 27.09.2022 р.
Формат 60x84/16. Гарнітура Times New Roman.
Папір офсетний.
Ум. друк. арк 7,75. Обл. вид. арк. 7,50. Тираж 30 пр.

Друк VIP ЛНТУ
Свідоцтво Держкомтелерадіо України ДК №4123 від 28.07.2011 р.
43018, м. Луцьк, вул. Львівська, 75, тел.: (0332) 74-61-02
e-mail: rvv_lntu@ukr.net

Матеріали опубліковані за результатами XIV Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством». Луцьк: ЛНТУ, 2022. 236 с.

У збірнику представлені матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні кризові явища в економіці та проблеми облікового, контрольного та аналітичного забезпечення управління підприємством». Призначений для науково-педагогічних працівників, аспірантів, здобувачів вищої освіти, практиків

